

Çetin Sümer: 'Uçuracak güvercin kalmadı'

Tuğba Tekerek 08.11.2009

Diyarbakırspor Başkanı Çetin Sümer; birilerinin gözünün içine baka baka "Dışarı!" diye bağırılmasının ayıp olduğunu bize hatırlatan adam.Bir yandan "Artık uçuracak güvercinimiz kalmadı" diyor, bir yandan da "Biz öcü değiliz"i anlatmaktan vazgeçmiyor

***

Statta Kürtlere bakarak "Kahrolsun PKK" diyenlere karşı çıktı. Önce, "Ne var ki, yıllardır söyleniyor" sözlerine muhatap olduysa da pozisyonunda ısrar etti. Sesine aydınlardan yeni ses kattı, sözünü siyasetçilerin gündemine düşürdü. Böylece tüm ülke birilerinin gözünün içine bakılarak "Dışarı!" dendiğini öğrenmiş oldu. Söylediklerine bakılırsa, son derece duygusal, hiç hesapsız davrandı. Bazı noktalarda karışan adımları da bu hesapsızlığın açık teyidiydi zaten.

Söyleşi boyunca hemen her soruda hangi kalemi eline geçirdiyse altını çizdi: "Biz de bu ülkeyi en az sizin kadar seviyoruz, hatta en çok biz seviyoruz", "Biz öcü değiliz" demek zorunda bile kaldı. Nasıl dar bir alana sıkışmış olduğunun en çarpıcı ifadesi şuydu: "Biz... Köken olarak... Köken demeyelim de buna, yanlış söylem olur. Kürt vatandaşları olarak... Kürt vatandaşları mı? Yanlış söylemeyelim. Kürtler diyelim, vatandaş değil. Biz Kürtler çok sıcakkanlıyız."

Tüm gözler,Galatasaray maçı öncesinde Diyarbakır'a dönmüşken Başkan Çetin Sümer'le Diyarbakırspor'u, "kafese sıkışmış" taraftarını, ailesini ve hatta yüzündeki yara izini konuştuk...

Diyarbakırspor'a nasıl başkan oldunuz?

Daha önce dört dönem yöneticilik yapmıştım. Geçen sene takımı biz almasaydık, borçları yüzünden kayyuma kalacaktı. Hazmedemedik. Süper lige çıkan bir takımın devlet otoritesinin, il valimizin atayacağı biri tarafından yönetilmesi bence çok acı bir olaydı. Diyarbakır'da çok verimli aileler var, onlar bu göreve talip olmadılar. Bizimkine biraz cesaret diyelim, biraz da heyecan.

"Biz devlet takımı değiliz, Kürt milletinin takımıyız" dediniz. Bunla neyi kastettiniz?

Benim açıklamam biraz çarpıtıldı. Diyarbakırspor'a bir zamanlar vali yardımcısı da başkanlık yaptı. Biz artık öyle olmak istemiyoruz. Şöyle diyelim: Biz ne devletin takımıyız, ne Kürt milletinin takımıyız, biz Güneydoğu halkının takımıyız.

Bir de şunu söyleyeyim: O günlerde köyde yalınayak çamur içinde, üzerinde sadece fanilasıyla top oynayan bir çocuk gördüm. Bu da bizi etkiledi. Güneydoğu'da müthiş bir genç nüfus var. Bu, neden bir futbol endüstrisine dönüşmesin. Diyarbakırspor buradan mili takıma bir tane iki tane futbolcu göndersin.Bu bizi onurlandırır.

Kürt futbolcular da milli takımda istiklal marşı söylesin, diyorsunuz

Tabii ki. Bu ülke hepimizin. Bu ülkenin bir bayrağı, bir toprağı, bir marşı vardır. Bir gazeteci sormuştu; İstiklal

Marşı'nı neden okumuyorsunuz? Ben okurum. Ben bu ülkenin vatandaşıysam, etnik yapım ne olursa olsun, okurum. Onu okumakla mükellefsiniz. Ya okursunuz, ya da giderseniz. Bu kadar basit.

Diyarbakır halkı için futbolun kritik bir önemi de var.

Futbol, Diyarbakır halkının tek sevinç kaynağı. Biz, Dicle Üniversitesi'nin bayan voleybol takımının yönetimini de aldık, sırf bayanların da sporla iştigalinin artması, orada da bir sevinç olması için...

Statlarda yapılan PKK dışarı tezahüratı size ne hissettiriyor?

Bizler siyasi bir örgüt, illegal bir örgüt veya terör örgütü gibi kavramların yer aldığı siyasi sloganlara maruz kalmak istemiyoruz. Bu söylemler ırkçı söylemler. Bizi stadyumlarda kimse ayıştıramaz.

Ligden çekilme fikri nasıl ortaya çıktı?

Diyarbakırspor gideceği başka illerde şiddete maruz kalacaksa o zaman Diyarbakırspor'un bu süper ligde yeri yoktur. Çünkü insanlar yaralanacaksa, bunun sorumluluğunu ben ve buradaki arkadaşlarımız çekeriz, sivil toplum kuruluşları çekmez. Biz bu günahın vebaline girmek istemedik.

Ama sonra geri adım attınız...

Tepkimiz doğrudu. Ama belki bu tepkiyi çok çabuk dile getirdik. Diyarbakırspor bu ülkenin ortak değeridir. Biz bu kararı kentin iç dinamiklerine, sivil toplum kuruluşlarına, Vali'ye, Belediye Başkanı'na, taraftara danışmadan verdik. Kentin bileşenleri bu tepkimizi haklı buldular ama çekilmeyle ilgili kararın yanlış olduğunu söylediler. Biz de buna boyun eğdik.

Biraz tezcanlısınız galiba...

Ben doğuyla batı arasında bir ayrım yapmayacağım, yanlış anlamayın, ama doğu insanı düşünmeden hareket eder, batı insanı ise düşünerek.

Ben tekrar sormak istiyorum. Maçta karşı takımın taraftarları PKK dışarı dediğinde ne hissediyorsunuz?

Size şunu söyleyeyim. Biz o ırkçı tezahüratları yapanlardan daha çok milliyetçiyiz. Biz ülkemizi daha çok seviyoruz. Kimsenin bundan şüphesi olmasın. Türkiye'de yaşayan 60-70 tane ırk var ya, biz onlardan daha çok milliyetçiyiz.

Bu tip tezahüratlar geçmişte de oluyordu. Bursaspor maçında farklı olan neydi?

Dram mı diyelim eziyet mi diyelim, bilmiyorum. Karşı tarafın seyircisi organize bir şekilde saldırıyordu. Ben üç kere şeref tribününü terk edip olaylar büyümesin diye taraftarımın yanına gittim. Düşünün size taş atılıyor, yabancı cisim atılıyor, hatta bir tane de araba kapısının kolu atılmıştı. Düşünün o insan o demir kafesten kurtulsa, Bursaspor taraftarına doğru, hakeme doğru koşsa... O zaman Türkiye'ye nasıl cevap verirsiniz? İşin boyutu çok farklılaşır.

Olayların büyümesinden korktuğunuz için böyle bir tepki verdiniz.

Bu etki tepki meselesi. Siz hak etmediğiniz ırkçı tezahürata maruz kalırsanız, buna taraftarınız farklı bir şekilde cevap verirse ülkenin birlikteliği bozulur. Orada 23 tane taraftarımızın kanamalı yaralanması oldu. Bizim verdiğimiz tepki kan ve gözyaşının stadyumlara girmemesiyle ilgili, bazı önlemlerin alınmasıyla ilgili.

Olaylardan sonra alınan önlemler sizi tatmin etti mi?

Federasyon üstüne düşen görevi yaptı, hemen disiplin talimatnamesinde değişiklikler yaptı. Daha uygulaması tam olmadı. Bu işler yavaş yavaş olur.

Ayrımcı tezahüratlar devam ederse ne yapacaksınız?

Bununla ilgili herkesin önlem alması gerekiyor. Benim tek başıma vereceğim mücadeleyle olmaz. Biz taraftarımıza sakin olmalarını, etkiye tepkiyle karşılık vermemelerini söyleyeceğiz. Bakın biz burada eziklik yaşamıyoruz, büyüklük gösteriyoruz. Şiddeti şiddetle cevaplırsanız Diyarbakır değil, ülke zarar görür.

Ligden çekilme açıklaması yerine, daha barışçı yönetmelerle konuya dikkat çekebileceğiniz söyleniyor. Güvercin uçurmak mesela...

Biz çok güvercin uçurduk. Uçura uçura güvercinimiz kalmadı. Fenerbahçe maçında ceza aldıktan sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesi'yle maçımız vardı. Ben onların formasını giydim, karşı tarafın başkanı bizim formayı giydi. Adana'da bir taraftarımızdan güvercin istedik, maçtan önce uçurduk. Ama artık uçuracak güvercinimiz de kalmadı.

Son bir haftada Diyarbakırspor olarak yaşadıklarınızı amcanızın oğlu Tarım Bakanı Mehdi Eker'le konuştunuz mu?

Üç gün önce bir konuşmamız oldu. Sayın Bakanımız bazı tavsiyelerde bulundu. Kararımızın yanlış olduğunu söyledi.

Siz mi Bakan'ı aradınız, o mu sizi aradı?

O aradı. Biz Ankara'ya gittik.

Yıllardır statlarda Kürtlerle ilgili ayrımcı sloganlar atılıyor. Buna tepki neden şimdi geldi?

Evet. Diyarbakırlılar olarak daha önce de bu tür şeyler maruz kalıyorduk. Neden şimdi? Belki de, biz haksızlığa dayanamadığımız için, gerçekten bu ülkeye hizmet etmek istediğimizden. Yoksa biz de şeref tribününde maçı izleyip arabamıza binip gidebilirdik. Ama biz buna seyirci kalamayız.

90 yılından önce böyle şeyler yoktu. 90'dan sonra Diyarbakır insanını terörle birlikte aynı kefeye kondu. Potansiyel suçlu gözüyle bakılmaya başlandı. Bizim bunlara karşı bir sitemimiz oldu, tepkimiz oldu. Biz o geçmişi yakalamaya çalışıyoruz.

Hakem hatası nedeniyle takımlar ligden çekilirse, ligde takım kalmaz deniyor. Hakemlerin Diyarbakırspor'a farklı bir kastı olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Hakemler de neticede insan, robot değil. 14 bin kişilik evsahibi taraftarla bin kişilik rakip taraftar arasında bir maç ynetiyorsunuz. Orada müthiş siyasi, ırkçı bir taraftar var. İster istemez ddğnz yanlış çalmaya başlıyor. 14 bin tane insanın baskısı var. O zaman hakem hataları st üste geliyor.

Siz de buna isyan ediyorsunuz

Bir duygusallık gelişiyor. Televizyondaki yorumcular açık bir şekilde “evet haksızlık var” diyor, gösterilen kartların, penaltıların, ofsaytların yanlışlığı belirtiliyor.

Güneydoğu halkı olarak da biz biraz duygusalız. Zaten 25-30 yıldır şiddete maruz kalıyorsunuz. Ben 65 kilometre mesafedeki kyme giderken 5 kere güvenlik aramasından geçtiğimi biliyorum Bunlar üzücü şeyler. İnsanlar Diyarbakır’a c gözüyle bakıyor.

Biz c değiliz, çok misafirperver insanlarız.

Babaannem Kürtçe, kızım İngilizce konuşuyor

Sizin evde Kürtçe mi konuşuluyor?

Benim evimde eşimden dolayı Türkçe konuşuluyor. Eşimin ailesi Muğlalı, Yunanistan göçmeni. Ama bekrken biz Kürtçe konuşuyorduk. İnsanlar bir değişim sürecinde. Benim kızım şimdi 12 yaşında İngilizce konuşmaya başladı. Kürtçe hiç bilmiyor. 85 yaşındaki babaannem de hiç Türkçe bilmiyor. Ama ben ufak tefek kelimeleri kızıma öğretiyorum, babaanneyle atpat konuşuyorlar.

Alınan bir Yılmaz Güney hayranı

ocuklarınızın ismi ne?

Merak ediyorsanız söyleyeyim; Kürtçe değil. Elif ve Süleyman.

Neden Kürtçe isim vermediniz? Problem olur diye mi düşündünüz?

Hayır, hayır ne problem olacak. Güneydoğu’da binlerce Kürtçe isim var. Sıdar’lar var, Bawer’ler var. Öyle bir arzumuz olmadı. Türkçe Kürtçe ayrımı yapmadık. Kızımın ismi Elif. Benim, ocukluk yıllarımdan beri bir Yılmaz Güney hayranlığım var, Bütün filmlerini izlemişimdir; irkin Kral. Onun yaşamıyla ilgili bir kitap okumuştum. Kızının ismi Elif’ti. Onun için benim kızımın ismi de Elif.

Yılmaz Güney’i neden seviyorsunuz?

Asilikten mi? Haksızlığı boyun eğmemesi nedeniyle galiba. Ondan dolayı bir sevgimiz var.

Biraz da alınan bir insan mısınız?

Çok...

Yüzünüzde bir yara izi var. O, hangi olayın izi?

Küçük bir mermi yarası. Aile içinde bir kavga olmuştu, onunla ilgili. Bakınız, Güneydoğu'da yaşamak gerçekten kolay değil. Güneydoğu insanının kanı çok sıcak, çok çabuk parlıyor. Biz... Köken olarak... Köken demeyelim de buna, yanlış söylem olur. Kürt vatandaşları olarak... Kürt vatandaşları mı? Yanlış söylemeyelim. Kürtler diyelim, vatandaş değil... Biz Kürtler çok sıcakkanlıyız. Hemen parlayan alev gibiyiz. Daha çok düşünmemiz gerekir.

Biz ılımlı Kürdüz

Röportajdan önce şakayla karışık, "Biz asimile olmuş Kürtlerdeniz" dediniz.

Yok, aslımı inkâr edemem, ben Kürdüm, Kürtlüğümle de gurur duyarım. Bizler ılımlı Kürtleriz, öyle diyelim. Asimile masimile bunlar bize yakışmaz. Bizler ırkımızdan, ırk demeyelim de etnik yapımızdan dolayı insanların bize bakış açısının güzel olmasını istiyoruz. Ben Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyım. Ülkemin birlik bütünlüğüyle bayrağına saygı duyan bir insanım. Amerika'da 68 tane değişik millet var. O insanlar, bir Kızılderili, ben Amerikalıyım diyor, ben neden Türkiyeliyim diyemiyorum?

Açılımı destekliyor musunuz?

İlk günden son güne kadar destekleyeceğiz. Bizim katkımız Diyarbakırspor olarak ne olacaksa inanın hepsini yapmaya hazırız.

Gazozuna da olsa dayanamam

Galatasaray maçı nasıl geçecek?

Çok güzel geçecek. Rakip takımı misafirperver bir şekilde ağırlayacağız.

Yenecek misiniz?

Ben gazozuna da olsa hiçbir maçı kaybetmeyi istemem. Kaybettiğim zaman da yıkılıyorum. Duygusallığımdan dolayı bitiyorum

Maçı kaybedince ne yapıyorsunuz?

Hiç kimseyle konuşmuyorum. Direkt arabama binip eve gidiyorum. Ama maç sonucu tabi ki güçle ilgili bir olay. Bizim bütçemiz 12 -13 trilyon. Galatasaray milyon euroyla kurulmuş bir takım. Onların bir oyuncusu Diyarbakırspor'un 32 futbolcusunun bedeli. Denk değiliz. Ama tabi ki çıkıp mücadelemizi yapacağız.

Mehdi Eker amcaoğlu olur

37 yaşındaki Çetin Sümer, 80 darbesinin dumanı hâlâ tüterken, Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı Tepe köyünde doğmuş. 1 yaşından sonra çocukluğunu ve gençliğini Diyarbakır il merkezinde geçirmiş, tüm yaşitları gibi gizli gizli Kürtçe müzik dinlemiş.10 yıl iş dolayısıyla Ankara' ve Çankaya'da bulunmuş.

Sümer, hemen hemen her futbol takımının başında olan diğer isimler gibi bölgenin güçlü ailelerinden biri. SHP'den Bakanlık yapmış Salih Sümer'in yeğeni,şimdiki Tarım Bakanı Mehdi Eker'inse amcaoğlu. "Köken olarak Ecevitçiyiz ama sonra bize kim hizmet verecekse onu desteklemişiz" diye anlatıyor.

"Teröre hiç bulaşmadıkları için" aileden çatışmalarda hiç ölen olmamış. Arazilerinden gelen gelirinin dışında bir traktör firmasının Doğu ve Güneydoğu bayiliğini yapıyor, petrol istasyonları var. Ayrıca yol müteahhitliği ve otomotiv yedek parçası işi yapıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yarım asırdır siyasette öfke, kalbinde aşk var

Tuğba Tekerek 15.11.2009

Türkiye A harfini onun adıyla öğrenmiş. CHP'nin ne zaman başı sıkışsa, koşturmaktan çekinmemiş. Şimdi 77 yaşında anılarını yazıyor. Altan Öymen'le bugünlerden girdik 1950'lerden çıktık. Siyasetin öfkesini, delikanlılığın heyecanını konuştuk, gazeteci karizmasıyla Kürdan Muazzez'den bahsettik.

***

İsminde bile yeni Cumhuriyet'in damgasını taşıyan Altan Öymen, neredeyse CHP'yle özdeşleşen bir aileden geliyor. 18 yaşına girer girmez, iktidardan düşmüş CHP'ye gidip kaydoluyor. Genel başkanlığı da partinin 1999 hezimetinin hemen ertesine denk düşüyor. Biz onu daha çok politikacı kimliğiyle tanısak da aslında aktif siyasete girişi 16 yıllık aralarla oluyor. Ülkeyi daha çok gazeteci gözlüğüyle takip ediyor.

77 yaşındaki Öymen yayımladığı anı kitaplarında yakından izlediği ülke tarihini kendi hikâyesiyle iç içe geçirerek anlatıyor. Bu ay çıkan son kitabı *Öfkeli Yıllar*'da da hem 1950'lerde toy demokrasinin öfkesini hem de bir delikanlı olarak kendi heyecanını aktarıyor. Öymen'le bugünlerden 50'lere gittik, oradan bugünkü siyasi atmosfere baktık. 'İç burkan' CHP'yi, 'diktatörlüğe giden' AKP'yi, 'itilip kakılan' DTP'yi konuştuk. Tabii bu arada, aşktan, çapkınlıktan, barlardan pavyonlardan, Kürdan Muazzez'in 'inceliği'nden, Cemal Süreya'nın karizmasından bahsettik.

İsminiz nereden geliyor?

Benim doğduğum zaman Türkçe isim koyma akımı vardı. İsmim *Altan*, kırmızı tan, güneşin doğduğu yer anlamında. O zamanın alfabe kitabında da benim ismim var. Kitabı yazan, babamın arkadaşı. Bilmiyorum babam mı ondan esinlendi. Yoksa önce babam ismimi koydu, sonra mı alfabeye girdi. Bildiğim ismimin alfabede olması.

Ekşi Sözlük'te hakkınızdaki ilk tanım "Uçak bile kaçırmıştır zamanında"... Nedir bu hikâyenin aslı?

Biz Deniz Gezmişlerin idam cezasının kaldırılması için 1972’de imza kampanyası yaptık, Meclis’e dilekçe halinde verdik. Bunun için bize bir şey yapamadılar çünkü Anayasal hakkımızdı. Sonra Sofya’ya uçak kaçırıldı. Bizi de o sırada içeriye aldılar. Şöyle bir mantıkla; uçak kaçırılanlar da Deniz Gezmiş’in idamını önlemek istiyor, bunlar da... 2,5 ay yattık. Sonra takipsizlik kararı verdiler, aklandık.

Kitabınız 1950’lerin ilk yarısını, demokrasiye ilk geçtiğimiz yılları anlatıyor, ismi *Öfkeli Yıllar*. Şimdi 2000’lerdeyiz, 60 yıllık demokrasi tecrübesiyle, hâlâ öfkeli miyiz?

Bu yıllar da öfkeli yıllar, o yıllar da öyle. Ama bu yılların öfkeli olması için daha az sebep var.

Neden?

Çünkü o yıllar demokrasiye yeni geçildiği yıllar. Siyasetçiler birbirlerine tahammül etmeyi bilemiyorlar. Bunu izah edecek bir sebepleri var. Şimdi demokrasiyle haşır neşir oluşumuzun üzerinden 60 sene geçmiş, hâlâ bazı konularda anlaşılamamış olmak, hâlâ üslupların çok sert olması, hâlâ birbirini her şey için vatan haini diye ilan etmek... Bunların olmaması lazım. Bugün daha sebepsiz ve mazeretsiz öfkeler...

O yıllarda siyasette öfke var ama sizin kalbinizde de aşk var.

Zaten öyle şey olursa öfke azalıyor. Yani biraz da insanlar o konularla meşgul olmalılar zaten.

2000’li yılların siyasi atmosferini nasıl tanımlarsanız?

Şimdi yine kalbinde aşk olan insanlar vardır, onlar için daha iyi. Bir de aşk süreci içinde olmayanlar için daha da kâbus gibi bir şey bu... Açıyorsunuz Meclis’i... Evvelden Meclis’te karşılıklı espriler falan olurdu, biraz daha güler yüz olurdu. Şimdi öyle değil.

Peki, kendi ruh haliniz için ne dersiniz?

Geriye dönüp bakınca, galiba yaptığım işi iyi yapmak istedim. Gazetecilikte ne üstlenmişsem, kötü yaptığımı sanmıyorum. 16 yılda bir de aktif politikaya girmişim. Hepsine bakınca “iyi ki yapmışım” diyorum. Bütün bunları yaptık, evlilik çocuk çocuk vaziyeti falan, bütün bunların içinde bir huzur var.

Ama öfkeli vaziyetlere de biraz canım sıkılıyor. Toleranssızlık, demokrasiyi hazmedememe, “Mademki seçildim, her şeyi yaparım” havasına girmek. Bunlar rahatsız edici oluyor. İnşallah düzelir, diye bir ümidi de muhafaza ediyorum.

Kitapta anlattıklarınıza bakılırsa anneniz gazeteci olmanızı pek istememiş. Neden?

O zaman gece gazeteden geç gelinirdi, 02.00'de falan biterdi işler. İş olmadığı zaman da biz gezmeye tozmaya giderdik. Bekârken hele... Oradan "Pek iyi bir meslek değil" izlenimi yerleşmişti. Örsan da, benim kardeşim, gazeteci olmaya merak salmıştı. O zaman annem bana söylemişti, bir aileye bir tane gazeteci yeter, diye...

İş olmadığı zaman barlara pavyonlara gidiyormuşsunuz. Ben "O zamanlar çapkın mıydı acaba" diye sordum kendi kendime...

O zamanın gençleri işte... Çapkınlık imkânları de sınırlı zaten. Cemiyet daha muhafazakâr.

Bardaki konsomatris Kürdan Muazzez'den bahsediyorsunuz...

Biz gazeteciler fazla bir şey ısmarlayamazdık ama gelip yanımıza otururdu. O oturma sırasında, ona bir şeyler ısmarlamanız lazım ki bar kazansın. Pek hoşlanmazdı tabii bar sahibi. Fakat kadın bar sahibinin kendisine fazla müdahale etmesine müsaade etmezdi. Konuşurduk. Entelektüel sohbet gibi gelirdi ona herhalde, bizim entelektüel birikimimiz de çok geniş sayılmaz o zaman ama...

Öğrenciyken gazeteciliğe başladınız. Üniversitede gazeteciliğin getirdiği bir karizma var mıydı?

Karizma lafı o zaman yoktu.

Etkileyicilik diyelim...

Gazetede imza çıktıktan sonra bir etkisi oluyor. İmza bazen fotoğraflı çıkıyor, daha tanınmış oluyorsun. "Gazeteci Altan" deniyordu herhalde. Bizim sınıflardan şairler çıktı, onlar daha etkileyici sayılabilir. Cemal Süreya vardı mesela.

Fakültede kız sayısı da azmış

Evet, bizim fakültede etkilenecek kız sayısı azdı... 600 öğrencide 10-12 kız vardı. O zaman Dil-Tarih Fakültesi'ne kaydolabiliyorduk, bir süre oraya da gittim, çünkü kız sayısı fazlaydı orada.

'DTP'liler itilip kakıldı'

AKP'nin açılım hamlesi için gecikmiş ve yanlış, dediniz...

2007'de Türkiye'de bir seçim oldu. Meclis'e büyük zorluklarla bir de DTP'liler girdi. Partiler arasında diyalog yok. DTP'lilere de selam sabah yok. Böyle şey olur mu? Ahmet Türk'ün başkanlığındaki o parti itilip kakılan bir parti haline getirildi. Ne hakkın var senin buna?

“PKK’ya terörist diyeceksin” dediler.

Adam terörü eleştiriyor zaten. “Hayır, spesifik olarak PKK’yı eleştireceksin” diyor. O da diyor ki, “PKK’lıların içinde orada yaşayan insanların çocukları var. ” 2,5 sene konuşmadılar, sonra konuştular. Bunu baştan yapsana. Tabii o arada geçen zamanda tüm bu girişim, niyetler yıpranmış oldu.

CHP’ye eleştiri, tam iki dakika!

Siyasette parti içi demokrasinin eksikliğinden bahsediyorsunuz. “CHP’de de ben bundan çok çektim” diyebilir misiniz?

Başkan olduğum dönemde demokrasi eksikliğini telafi etmeye çalıştım aslında. Hatta bir tüzük değişikliği hazırladık, ömrümüz yetmedi. Seçime gitmek zorunda kaldık, seçimde de başka bir arkadaşımız kazandı.

Siz daha sonra mücadeleye devam etmediniz.

Her kurultayda imkân bulduğum ölçüde eleştiri konuşması yapıyorum. Zaten eski genel başkanlara kısa bir konuşma imkânı veriyorlar, 10 dakika falan. Bir keresinde de iki dakika vermişlerdi.

İki dakika...

Böyle dediğim zaman diyorlar ki “Öteki partilerde de böyle”. Son olağanüstü kurultayda, yeni bir tüzük tadili getiriyorlar, onu eleştirdim. Bunu anlattığım zaman “AKP’de de var” dediler. Diyen de genel başkan. Bir daha söz alamadım. Alsam diyeceğim ki “Biz AKP’yi fazla demokratik olmamakla eleştiriyoruz”, diyemedim...

CHP’nin bu hali içinizi burkuyor mu?

(Gülüyor). Burkulması insanın... Tabii duygusal açıdan öyle etkiler yapıyor. 1950’de CHP’ye üye oldum. Tam iktidardan düştüğü günün ertesi günüydü. Siyasal Bilgiler Fakültesi’nin birinci sınıfını bitirmek üzere olan bir öğrenciyim. CHP’nin Türkiye’ye çok faydalı işler yaptığı kanısındaydık. O zamandan bu zamana CHP’de farklı görevlerde bulundum. Tabii istiyorum CHP daha ilkelerine bağlı olsun, daha etkili politikalar yapsın.

Sizce umut var mı?

Var tabii... Benim bu eleştirilerime rağmen var. CHP’nin programı ve ilkeleri hele 1976’dan sonra Sosyalist Enternasyonal’e girdikten sonra sol açısından kazanımları, SHP dönemi dahil... Türkiye’nin sorunlarına karşı yaklaşımı sağlıklıdır genellikle.

Programda değerli şeyler var ama politikasında bunu görüyor muyuz?

İşte bunlar belirgin bir şekilde ortaya çıkmıyor. Doğru dürüst Kürt raporu ilk defa SHP tarafından yapıldı. Kürt meselesinde asıl ülkenin öncüsü olması gereken CHP'dir.

CHP'li Onur Öymen'in Dersim harekâtıyla ilgili sözlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Herhalde, amaçladığı şey Dersim harekâtını savunmak değil, lafın gelişi söylemiş. Çünkü Dersim harekâtını savunanlar CHP'liler olmadı hiç bir zaman, CHP'lilerin de eleştirdiği bir şeydi. Dersim hakikaten yürekler acısı bir şeydir, kimse "iyi ki böyle oldu" diyemez, o da dememiştir. Zaten kendisi de amacının bu olmadığını belirtti, özür diledi.

Diktatörlüğe giden yol

Medyadaki gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Baskı meselesi var ya basına baskı... Baskı 1950- 60 arasında vardı. Şimdi yeniden o hale dönüldü.

Şimdi hiç duyulmamış insanların sesini duyuran bir medya var.

Daha çok gazete oldu. Ama bazı şeyler de yazılamaz oldu. Misal, İlhan Selçuk'un Rio karnavalından bahseden sözleri hem iddianameye hem gazetelere yansıyor. Ama Başbakan'ın Remzi Gür'le yaptığı konuşma gazetelerde yayımlanmıyor. Neden?

Bu, gazete patronunun hürriyeti değildir sadece. Bu, insanların bilgi edinme hürriyetidir. Bu olmadığı zaman demokrasinin varlığı kolay kolay ileri sürülemez. Hele bir de yargıyı kendine uydurursan, o zaman yargı bağımsızlığı kuvvetler ayrılığı falan da ortadan kalkar. Bir de Meclis başkanını çocuk gibi azarlarsan... O zaman bütün kuvvetler bende. Reiscumhur'u da ben tayin ediyorum zaten. Mahkemeler de bende. Basın da böyle. Bunun adı nedir? Bu iş diktatörlüğe gider böyle olursa. Demokrasi içinde diktatörlüğe gidenlerle dolu tarih; Hitler Mussolini.

Necip Fazıl kumarhanede

Kitabınızda "ezber bozuyor" denen bir anınız da var. Necip Fazıl'ın kumarhanede basılması... Necip Fazıl Kısakürek'in "Ben aslında röportaja gitmiştim" şeklindeki açıklaması hep bir fıkra gibi anlatılır

Zamanın Menderes hükümeti Necip Fazıl'ı zaman zaman destekliyor. Zaman zaman da irtica tehlikeleri hissettiği zaman zayıf düşürmeye çalışıyor. Necip Fazıl gün geliyor konjonktürel olarak kötü kişi oluyor. O zaman ne yapacaklar? Bir kumarhane basılıyor. Ama Necip Fazıl oraya gidiyor, o gün basıyorlar. Belli ki siyasi açıdan onu yıpratmak istiyorlar.

Siz Necip Fazıl'ı sever misiniz?

Necip Fazıl'ın çok iyi bir şair olduğuna kaniyim. Kitapta şiirlerinden örnekler de verdim. İslâm inkılâbı destekleyeceğim bir şey değil elbette. Ama, bu baskın da küçük düşürücü bir siyasi baskın, bunu yazmak lazım.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnan Temelkuran : 'Erkek olmak berbat bir şey'

Tuğba Tekerek 22.11.2009

'Küçük bir film yapıyorum' diye yola çıkan, sonra başına Altın Portakal düşen İnan Temelkuran'la biz de sinemadan girdik, Demet Akalın'ın tokat arzusundan, sokaktaki bilek güreşinden çıktık. Temelkuran'la Türk sinemasını, 'punk tavrı'nı, 'iki büklüm olan erkekliği' de konuştuk

***

Bu sezon 80'in üzerinde Türk filmi vizyona girerken, sinemanın patlama sesleri arasında genç yönetmenlerin sözleri de duyuluyor. 33 yaşındaki İnan Temelkuran her ne kadar "Ben genç değilim" dese de ikinci uzun metrajlı filmi *Bornova Bornova*, gelecek daha iyi filmlerin habercisi sayılıyor.

Antalya Film Festivali'nden en iyi film dahil beş ödülle dönen İnan Temelkuran, önce ailesi istediği için hukuk okumuş, sonra İspanya'da bir yandan dönercide çalışıp bir yandan sinema eğitimi almış. Annesi geçen yıl Altın Koza'dan ödülle döndüğünde bile "Maaşlı bir işe girsen oğlum" diyormuş ama o yolunda devam etmiş, üstelik bir sonraki filmi *Bornova Bornova*'da annesini de oynatmış. Ece Temelkuran'ın da kardeşi olan İnan Temelkuran insanların hep Doğu'ya baktığı bir dönemde filmine büyüdüğü yer olan İzmir'i kendine mekân edinmiş. Türk sinemasında görsellik ağırlık kazanırken, o 'bol vıdı vıdı bir film' çekmiş. Bir de toplumsal cinsiyet meseleleri dendiğinde aklına genelde olduğu gibi kadınlar gelmemiş, kamerasını erkek dünyasına çevirmiş.

Türkiye sinemasında şimdiye kadar genelde kadın olmanın zor bir şey olduğu anlatıldı. Siz erkek olmak üzerine bir film yaptınız.

Türkiye'de kadın olmak zor ama erkek olmak da hiç kolay değil. Şu anki popüler kültürde buram buram erkeklik var. Ben sadece erkeklerin değil kadınların da böyle bir erkekleşme sürecine girdiğini düşünüyorum. Küçük kızların, 18-20 yaş altı kızların hepsi konuşurken çok sertler.

Sürekli mahalle baskısından bahsediliyor ya çok yanlış bir şekilde, başını açık gezen kadının ya da kapatanın yaşadıkları. Hayır, öyle değil, sen erkek olarak sokakta içki içtiğin zaman polis ya da MHP'li adam gelip seni dövabiliyorsa ve sen buna hiçbir şey diyemiyorsan bu mahalle şiddetidir.

Mahalle şiddetini açar mısınız biraz?

Mahalle şiddeti dediğimiz çok sert durumlar var. Her mahallede 3-5 tane deli adam var ve bunlara bir şekilde yanaşmak ya da onlardan uzak durmak zorundasın. Bunlar çok çok az anlatılan şeyler erkek sürekli bunun tehdidi altında büyüyor, çünkü her zaman bir tane 'daha güçlü olan' var.

Anneden aldığı şefkatle büyüyen bebek, babayla güreşmek ister ya. Böyle büyüyen bir toplum. Sokakta sürekli bir kavga, bilek güreşi var.

Sizin çevrenizdeki bilek güreşi nasıldı?

Ben Bornova Anadolu Lisesi'nden mezunum, orda da öyleydi. Sürekli bu şiddet içerisinde büyüyorsun. Dövüş Kulübü'nde Brad Pitt anlatıyor ya "Babam, önce oku, dedi, sonra evlen, iş sahibi ol, dedi, sonra çocuk sahibi ol dedi, evine bak, dedi". Bu tür erkeğin üzerine yapıştırılmış şeyler.

Erkek olmanın zor olduğunu, berbat bir şey olduğunu sürekli tehdit altında yaşamamanın ne olduğunu anlatmak istedim ben bu filmde.

Erkeklik, 'erk'ten gelen bir şey. Her zaman erk sahibi olmak zorundasın, iktidar sahibi olmak zorundasın, öyle öğretiliyor.

Erk meselesinin ne kadar yalan olduğunu başka erklerle karşılaştığı zaman ne hale gelip iki büklüm olduğuyla ilgili bir şeyi anlatmak istedim. O erk evde kadına karşı çok kolay işleyen bir şey, ama sokağa çıktığın zaman binlerce var onlardan.

Diğer binlerce erkekte bir şekilde farklı olmak için ne yapacaksın?

'Daha' olmaya çalışacaksın. Filmde 'Farklı olmak istiyorum' diyor ya. Neyin farklı? İşin yok, mesleğin yok, senin gibi 1 milyon tane var.

Bu farklılaşma meselesinde mesleğin önemli olduğunu düşünüyorsunuz siz.

Filmin temel meselesi bu. Çetin Altan bunu yazar 50 yıldır. Mesleği olmayan insanlar topluluğuyuz. Bayağı bir toplumuz. Kaç kuşak böyle yetişti. Çok acı bir şey, hiç kimse ne yapacağını bilmiyor.

Mesleksiz olduğun zaman "Ben daha erkeğim"i nasıl ortaya koyacaksın. Sen onlardan daha manyak olmak zorundasın, daha milliyetçi, daha dinci, daha sosyalist olmak zorundasın. 'Daha' demek çok kolay, göster dendiği zaman ne yapacaksın, bıçaklamak zorundasın.

Kürt meselesini çözümsüz hale getiren de budur, iki taraf da bu erkeklikten geri adım atmıyor. Altan almak diye bir şey yok, hepsi "ben daha erkeğim" diyor.

Bu film sana dayatılan erkeklik rollerini sorgulamanla ilgili bir sürecin sonunda mı ortaya çıktı?

Hayatım boyunca sorgulamışım ki, böyle oldu. Önündeki örneklerin var, akrabaların var. Onlar gibi olmamaya çalışıyorsun. Ayrıca evde de yemekleri ben yapıyorum, bunu söyletmek istiyorsan.

Buna karşılık ben de şunu sormak isterim. Bu kadar kadın yönetmen var, hiç iş çıkartmıyorlar. En iyi kadın filmlerini niye erkekler yapıyor, onu da anlayabilmiş değilim. İspanya'da Almodovar yapıyor. Türkiye'de Atıf Yılmaz yaptı. Türkiye'de kadın filmi dediğimiz şey nedir? Bir kadın filmi festivali var. Bakıyorum, 'Bu mu kadın filmi?' dediğim oluyor. Feministler bu konuda çok iddialı konuşup ürün ortaya çıkarmıyorlar.

Filmin başlangıcında Kenan Evren'in bir sözü var. Bir de Demet Akalın'ın bir dönem bayağı ünlü olmuş ama sonra unuttuğumuz "Saygı korkuyla eşdeğer yürür. Belki iki tokat atsaydı boşanmazdık"

açıklaması. Bu açıklamayı neden koydunuz filme?

Film erkekleşmeyle ilgili. Kadınlar da erkekleşiyor. Bir kadının böyle söylemesi önemli. Başka birinin başka bir sözü de olabilirdi. Ama Demet Akalın idol olması açısından önemli.

Bununla ilgili Demet Akalın aradı mı sizi?

Aramadı, ben de arar diye bekliyorum. Film, onun hayat çemberiyle hiçbir yerde çakışmayacağı için muhtemelen farkına bile varmayacaktır.

Filmin gişesinden memnun musunuz?

Memnun değilim tabii. Çok şaşırmadım da böyle olmasına. İzmir’de (geçen) cumadan itibaren kalkıyor (kalktı). Halklar hak ettiklerini bulur, diye de bir tabir var ya. Gitmiyorsanız kaldırırılar tabii.

Altın Portakal almadan önce, ‘Filmi vizyona sokamayız belki’ diyormuşsunuz. Ödülü alınca gösterime girdi.

Altın Portakal olunca vizyona aldılar ama kanımızı da aldılar.

Nasıl kanınızı aldılar?

Siz her dağıtıcıya gittiğinizde hazır belirli cümleleri vardır; “insanlar bu filme gitmek istemiyor, salon sahipleri bizden zorlar alıyor” diye. Böyle bir durumda kaldığın zaman otomatikman kanınız alınıyor. Dağıtıcı *Recep İvedik* gibi büyük bir film olduğu zaman kopya basar, reklamını yapar, bizimki gibi işler olduğu zaman hiçbir masrafa girmez...

Bir yandan da ‘küçük bir film yaptık...’

‘Başımıza büyük şeyler geldi’ diyoruz. Evet, şaşırdık. Filmin Altın Portakal’la ödüllendirilmesi çok önemli bir şey. Bu bir destek, bir sonraki filmi yapmanız için de moral veren bir şey.

Filmi küçük bir bütçeyle çekiyorsunuz.

Tavır olarak çok punk bir iş bu. Ben ve benim gibi birkaç insan sinema yapmayı seviyor, düzgün filmler yapmak istiyor, genelgeçer şeylerden de memnun değil. Eline geçen küçük aletlerle küçük paralarla bu işi yapıp, sonra ondan gelen küçük paranın hepsini bu işe yatırıp böyle yaşayan insanlar bunlar. O yüzden punk.

Mesela Sex Pistols. Gitar çalmayı çok iyi bilmezler, ne adamın sesi güzel, ne basçısı bas çalmayı bilir. Ama tavır olarak orada durması gerekir, onlar o müziği seviyor, onlara verilmiş ‘bunlar iyi, bunlar kötü’ skalası hoşlarına gitmiyor. İyi olan şeylerin iyiliğini görmemiş, kötü olan şeyden gayet hoşnutlar. Benim filmim dağıtıcıya göre kötü bir film, para kazanmayacak bir film. Olsun, biz gene de yapıyoruz.

Hayatınızı sadece filminden mi kazanıyorsunuz?

Şu anda evet... 8-9 ay öncesine kadar şirketlere videolar yapıyordum. Tanıtım eğitim videoları, Başka türlü

olmuyor.

İspanya'dayken dönercilik yaptığınız bir dönem de olmuş.

Evet, gittik dönercide de çalıştık, bir şey olmuyor. Altı ay full-time çalıştım. Sonra okulun olmadığı saatlerde akşamları çalıştım. Döner de kesiyordum, garsonluk da yapıyordum. Küçük bir mekândı, sıra var, ateş de yoğun yanar. 800 kişiye dört saatte yemek veriyorduk.

Türk sinemasında yeni bir dil oluşuyor, yeni bir ekol oluşuyor, diyebilir miyiz?

Son zamanlarda şöyle bir şey oldu, evet; Nuri Bilge'yle başlayan bir, çok görsel... Çok görsel dediğim çok fazla görselliği yok içersinde, *Uzak* filmini izliyorsun, çok b.k gibi görüntüsü var.

Diyalogdan çok görselliğe dayalı...

Öyle bir akım var. "Yurtdışında Türk sineması" dediğin zaman böyle bir sinema olduğu düşünülüyor. Biraz da modayız şu anda. Bu moda halini iyi değerlendirdiğimizi düşünüyorum, değerlendiriyor yani arkadaşlar. Benimki tam tersi bir film, vıdı vıdı konuşuluyor, çok lokal, anlatılanların yarısının yurtdışında anlaşılmayacağı bir şey.

Böyle bir Türk sineması algısı var. Bu moda devam ediyor. Bakınız 90'larda İran sineması moda oldu, neredeler şimdi? Yoklar, çok azlar... 70'lerde İsveç sineması aynı şekilde böyleydi, onlar da yok oldu gitti yine...

'Nuri Bilge Ceylan'ın *Uzak* filmindeki görüntü b.k gibi' derken ne kastediyorsunuz? Genel olarak Nuri Bilge sinemasıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Uzak filminde salonda iki adamın televizyon karşısında oturduğu sahnelerde görüntü kötüdür. Ama *Uzak*, Türk sinemasında görsel düşünülmüş birkaç filminden biridir. Nuri Bilge'nin son filmi *Üç Maymun*'u kendime yakın bulurum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nilgün Öneş: 'Bu kalp, o korkunç sahnelere bakamıyor'

Tuğba Tekerek 29.11.2009

Gün gelecek, PKK'nin iki numarası Murat Karayılan'ın ismi bir popüler tv dizisiyle aynı cümlede geçecekmiş. Üstelik bu dizinin reytingi sadece Türkiye'de değil. Kandil'de de yüksek olacakmış.

80 sonrasında Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananları adıyla sanıyla anlatan *Bu Kalp Seni Unutur mu*, hiç şüphesiz ülkedeki dönüşümün tezahürlerinden biri. Dahası, pek çoklarına göre bu dönüşüme katkı sağlayanlardan biri...

Bu hafta söyleşimizi işte bu dizinin senaristi Nilgün Öneş'le yaptık. Öneş yıllardır televizyon izleyicisini damardan yakalayan dizilerin arka planında yer alan bir isim. *Süper Baba* ekibinde başlayan senaristlik macerasının durakları arasında *İhlamurlar Altında*, *İkinci Bahar* dizileri de var, *Güz Sancısı* filmi de.

Hatırla Sevgili tarihin tozlu yapraklarındaki olayları televizyonun parlak ekranına taşıdığı ilk dizi filmi. Onun devamı olan *Bu Kalp Seni Unutur mu* dizisinde ise içinde kendisinin de yer aldığı, dünyayı değiştirmek için yola çıkmış bir kuşağın başından geçenleri anlatıyor. Öneş'le diziyi, kendi hayatını, içiçe geçtikleri noktaları ve bu iç içe geçişin getirdiği iyileşmeleri konuştuk.

Kandil'de de diziyi beğenerek izleniyormuş. Ne hissettiriyor bu size?

Anlaşılır bir şey. Ben de olsam bu işe bir bakmak isterdim, 'ne yapıyorlar?' diye en azından. Değişik kesimlerden izlendiğimizi biliyorum. Bir şekilde bir sürü fikrin kendi sözünü söyleyebileceği bir ortam yaratmaya çalışıyoruz. Herhalde, dizinin bu tarafı onların izlemesine neden oluyor.

Karayılan, diziyi Diyarbakır Cezaevi'ni hatırlattığı için beğendiğini söylemiş.

Konu, Diyarbakır Cezaevi olduğunda buna ilgisiz kalmaları mümkün değil. O dönem çok büyük bir kıyım yaşanmış sol üzerinde. Böyle bir noktadan çıkışla birtakım eylemlerin olabilirliğini görüyorsunuz. Diyarbakır Cezaevi'nde o yıllarda yaşananlar açıklansaydı ve engel olunsaydı bence her şey farklı olurdu.

Şimdi siz bu açılım döneminde, Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananları hiç bilmeyen bir kitleye anlatıyorsunuz. Bir şeylerin değişmesine katkıda bulunduğunuzu, tarihin gidişatına müdahale ettiğinizi düşünüyor musunuz?

Hayır, bunu düşünmüyorum. Bunu düşünürsem, çok korkunç bir şey, katiyen yapamam. *Bu Kalp Seni Unutur mu* sadece bir hatırlatma. Sizi tarih konusunda meraklandırabilir, sadece bu.

Diyarbakır Cezaevi, ilk öğrendiğim zaman benim için akıl almaz bir şeydi. Ama şimdi siz bir dizide onu bir çerçeve içine alıyorsunuz. O sırada, korkunçluklar da törpülenmiş oluyor. Kimileri, diziyi bu açıdan eleştiriyor.

Mecburen öyle yapıyoruz. Unutmayın ki televizyona iş yapıyoruz ve bir ölçü tutturmamız gerekiyor. Her şeyi çıplak bir şekilde göstermemiz çok zor. Diyarbakır Cezaevi'nde ima ettiğimiz şeyler oldu. O kadarına bile bakamadılar. "Bakamıyoruz, zap yapıyoruz, çünkü çok kötü geliyor" gibi ger dönüşler oldu.

Oradaki korkunç deneyimi popüler kültürün içine sokarak ehlileştirdiğinizi düşüncesine katılıyor musunuz?

İzleyiciden gelen tepki 'korkunç bir şey, seyredemiyoruz' şeklindeyse eğer, burada herhalde bir ehlileşmeden söz edilemez.

Gençler bir yandan meraklanırken bir yandan da bazı şeylerin içi boşaltılıyor galiba. Siz Deniz Gezmiş'in *Hatırla Sevgili* ile beraber bir pop idolüne dönüştüğünden bahsetmişsiniz. Tarihi meselelerin derinliğinden soyutlanması gibi bir süreç de işliyor bir yandan.

Evet böyle şeyler de oluyor. Özellikle genç kesimde idol eksikliği var, çok derinliksiz şeyler var. Biz dizide, derinlikli, fikirleri için ölüme kadar gitmiş insanları anlatıyoruz. Bu, insanlara inanılmaz geliyor. Böyle bir kesimin olduğunun farkındayım. *Hatırla Sevgili* sırasında, Deniz Gezmişlerin idam günü 6 mayısta Ankara'daydım, mezarlıktaki o korkunç kalabalığı gördüm. O kalabalık bir daha da olmadı.

Öte yandan bazı kitapların satışlarında da artma var. Mesela, Nihat Behram'ın *Darağacı'nda Üç Fidan* kitabının uzun süre listebaşı olması var. Benim bundan anladığım şey şu ki, gördükleriyle yetinmeyen bir kesim de var. Bir şeyler okuyup, kendi bilgilerini edinmek çabası içindeler.

Dizinin oyuncularından Tuba Ünsal “o zamanlarda yaşasam ben de devrimci olurum” demiş. Ama bugün de politik olmak için oldukça çok neden var. Dizide yaşananları geçmişe hapsedip bugünle ilişkisini kurmama gibi bir problemten söz edebilir miyiz?

*Hatırla Sevgili'*de geçmişi anlatırken sadece geçmişte kalarak anlattık. Oradan aldığım dersle, *Bu Kalp Seni Unutur mu'*ya bir terapi seansı koydum. O terapi seansı bugünden geçmişi anlatıyor. Şimdilik, o seanslarda bir takım kişisel sorular konuşuluyormuş gibi gelse de zaman içinde bize gerçekten düşündürücü sorular sorabilecek bir mekân. 90'lara 2000'lere geldiğimizde, bugünden dünü tartışmanın imkânını verecek o seanslar.

‘Oysa düşlerim başkaydı’

Dizinin anlattığı dönemde, 80'lerin başında siz neredeydiniz, ne yapıyordunuz?

Ben grafik tasarımcıyım aslında. Reklam şirketinde çalışıyordum. Somut dergisine *Bugünün Kadını* diye bir bant çiziyordum. Feminist harekete girdik çıktık. Bir sürü düşünce akımından etkilene etkilene bugüne geldik.

80 öncesinde solda örgütlü olduğunuz bir dönem de varmış. Hangi gruptaydınız?

Biz TDKP'deydik. Tabii, 12 eylülünden sonra her şey dağıldı. O çok özel bir dönemdi. Her şeyinizi paylaştığınız bir dönem, kazancınızı, yemeğinizi, her şeyinizi. Şimdi garip gelebilir; kolektif bir yaşam vardı.

Bir dönem hayatınızı verecek kadar bir davaya inanıyorsunuz. Sonra, başka bir yere geçiyorsunuz. Bu vazgeçiş süreci nasıl oluyor?

Bu bence bir vazgeçiş süreci değil bir kere. Bir şekilde değişmeye başlıyorsunuz. Ama o zamanki düşünceniz, şu andaki sizin içinizde hala var. Orada hayal ettiğiniz şey daha adil bir hayatsa şimdi de var o.

Daha adil bir hayatı o zaman sosyalizmin içinde şimdiyse kapitalimin içinde hayal ediyorsunuz?

Şu andaki şeyi de onaylamıyoruz ki. Belki de bunları değil de bizzat dünyanın kendisini konuşmamız gerektiği bir zaman geldi. Dünya elden gidiyor; ekolojik düzen, çevre şu bu.

Sosyalizme inanıyor musunuz?

Eski haliyle Tabii. Ama bugün farklı şekilde kurgulanması gerektiğini düşünüyorum. Onun için ne tam evet ne tam hayır diyememem, cevap olarak.

Dizide Yıldız terapistte gidiyor. Sizin için de bu dizi bir terapi diyebilir miyiz?

Tabii. Yakın tarihi karıştırırken kendi tarihinizi de karıştırıyorsunuz. Dizinin tarihiyle kendi tarihiniz iç içe giriyor. Bir takım hesaplaşmalar yaşıyorsunuz, bunlar sizde çok ciddi sarsıntılara yol açıyor.

Diziye ismini veren şarkıda bir sonraki dize ‘Oysa düşlerim başkaydı’. Sizde de bir hayal kırıklığı var mı?

Tabii var. Daha iyi bir ülke hayal ederken, çok öyle olmadı. Maalesef var hayal kırıklığı.

Türköne’deki cevherin keşfi

Dizideki olaylar yaşanırken farklı kamplarda olanlar şimdi diziye danışmanlık yapıyor, aynı masanın etrafında toplanıyor. Neler yaşıyor o masada?

Hiçbir sorun olmuyor. Herkes kendi fikrini net bir şekilde söylüyor.

Birbirini iğnelemek, espriler yapmak falan olmuyor mu? Bu dizide şimdiye kadar olmadı. *Hatırla Sevgili*’de muzipçe birbirine takıldıkları oluyordu. Özellikle sol fraksiyonlar arasında oluyordu. Atıyorum, Maltepe Cezaevi’nden kaçış yazılırken, THKO’lular diyor ki ‘biz organize ettik’, THKPC’liler diyor ki ‘hayır, Mahir Çayan organize etti’.

Mümtaz’er Türköne danışmanlardan değil, bizzat senaryoyu yazanlardan. O, yazı grubuna nasıl dahil oldu?

Hatırla Sevgili’de danışman grubundaydı. Sonra çok ciddi dramatik yapı yetenekleri, hikayeciliği ortaya çıktı. Bu işe başlarken ‘nereyi tercih edersen’ diye sordum, ‘danışmanlık mı, yoksa yazı grubu mu?’ O da ‘yazı grubu’ dedi. İçimizde şimdi.

‘Komedi yazmayı çok isterdim’

***Bu Kalp Seni Unutur mu* projesi nasıl ortaya çıktı?**

Hatırla Sevgili bittikten sonra devamıyla ilgili ciddi bir ısrar aldık. Ama elimizdeki karakterlerle 2000’lere doğru gelmek zordu, onlar yaşlanmıştı. Asıl önemlisi o karakterler çok naifti. Yeni gelen nesil başka bir nesildi. O yüzden o eski karakterlerimizle vedalaştık. Çok üzüldük ama vedalaştık.

Yeni dizinin hazırlığı ne kadar sürdü?

Bir sene öncesinden çalışmaya başladık. Ben önce iki kız kardeşin ve ikisinin aşk hikâyeleri üzerine bir şey düşündüm. Sonra bir yazı grubu oluşturduk. Herkes bir karakteri geliştirdi. Çok sayıda kitap buluk, okuduk. Diyarbakır Cezaevi’nde kalan arkadaşlarla görüştük. Bir de Çayan Demirel’in belgeselini izledik.

Bundan sonraki projenizin hangi türde olacak?

Bilmiyorum. Aslında komedi yazmayı çok isterdim. Hiç denemedim, ama hakikaten komedi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Joost Lagendijk: 'İsviçreliler de varlıklı Türkler gibi davranıyor'

Tuğba Tekerek 06.12.2009

Henüz pek Türkçe konuşamıyor ama aksanlı 'Hayırlısı olsun inşallah' sözleriyle çoktan kültürün içine girmiş olduğunu gösteriyor. Eski Avrupalı parlamenter, taze İstanbullu 'milli damat' Lagendijk'a İsviçre'deki minare yasağını sorduk. Bir yandan da bir ateistin aynasında kendimize baktık.

***

Sondan başlayayım: Taksim'de bir kafede yaptığımız söyleşiyi bitirdik. Meydanda tam el sıkışıp ayrılıyorduk ki biraz ötede bir gencin ona "Bravo, teşekkürler" anlamına gelen el işaretleri yaptığını fark ettim. Yanına gittim sordum: "Tanıyor musun, kim bu adam?" Cevap şöyle geldi: "La... la... hin.. din... Adını tam bilmiyorum, Avrupa bir şeyiydi. Türkiye'ye çok yardım etti. O değil mi?"

Evet, evet o. Adını telaffuz etmek zor; Joost Lagendijk; (Yost Lahendayk diye, h'yi gırtlaktan çıkararak söylemek gerekiyormuş) eski Türkiye-AB Karma Parlamento Eş Başkanı. İsmi tam söyleyemedik ama yüzünü hafızamıza kazıdık. Bazı eleştirileri sert gelse de "Türkiye dostu" diye bildik. Üstüne bir de NTV muhabiri Nevin Sungur'la evlenince 'milli damat' ilan edip bağrımıza bastık.

İsviçre'de minare yasağı gibi bize akıldışı gelen bir karar alınınca ise "Lagendijk da oralardan, bir de ona soralım" diyerek Pazar Söyleşisi için kapısını çaldık. Hem de kendimize beş aydır Türkiye'de yaşayan bu Hollandalı ateistin aynasından bakalım istedik. İngilizce yaptığımız söyleşide karşımızda Türkçe "Hayırlısı olsun inşallah" diyen birini bulduk, gayet zihin açıcı cevaplar aldık.

Türkiye'deki insanlar için İsviçre'deki minare yasağı kararı akıl alır şey değil. Sizce orada insanlar ne düşünerek 'minareye hayır' dediler?

Öncelikle şunu söylemeliyim. İnsanların nasıl böyle bir şeye oy verdiğini anlamak benim için de zor. Saçma bir karar ama anlamaya çalışırsak minare yasağını destekleyenlerin argümanlarından şunu çıkarabiliriz; insanların İslâm korkusuyla oynanıyor. Minareler köktendinciliğin, terörün, kadınlara baskının sembolü. İslâm'la ilgili tüm kötü algılamalar minarelere yansıtılmış durumda. "Eğer bu kötü şeyleri istemiyorsanız, o zaman minareleri karşı oy kullanın" diyorlar. Popülist retorik bu. Avrupa'daki pek çok insan İslâm'la ilgili fazla bir şey bilmiyor. Sadece aşırılıklarını görüyor.

Ne tür aşırılıklar?

Eşcinsellerin İran'da asıldığını, kadınların Suudi Arabistan'da taşlandığını, insanların ellerinin kesildiğini ve İslâm adına hareket eden teröristleri biliyorlar. Popülist siyasetçiler "Bakın bu insanlar İsviçre'de, Hollanda'da da var, dikkat edin." diyor. Bu tabii ki mantıksız ama popülizmin mantıkla bir ilgisi yok, belli gruplara karşı kötü duyguları yaratıp harekete geçirmekle ilgisi var.

İsviçre'deki karar diğer ülkeler için örnek olacak mı?

Hollanda’da popülist siyasetçiler, “Çok iyi karar, biz de burada yapalım” diyor. Ama bunun Hollanda’da ya da başka bir ülkede gerçekleşeceğini sanmıyorum. Çünkü bu karara karşı Avrupa’da büyük bir tepki oluştu. İsviçre de karardan dolayı zarar görmekten korkuyor şimdi. Yatırımcıların bankalardaki parasını çekmesi gündeme.

Ancak, böyle bir karar diğer ülkelerde alınmayacak demek, bu duygular ortadan kaybolacak anlamına gelmiyor. Duygular bence 10-20 yıl daha orada duracak.

Minare yasağına karşı, “İsviçre bankalarındaki paraları çekeriz” tepkisini nasıl buluyorsunuz.

Zengin Araplara sempatim çok az. Ama eğer bu jesti yaparlarsa onları sevmeye başlayacağım.

Genel olarak Avrupa’da Müslümanlara bakış hakkında konuşuyoruz. İsviçre’ye özel olarak neler söyleyebilirsiniz?

İsviçre Avrupa’nın tam ortasında, AB üyesi olmayan, kendisini yalıtmış bir ada. Oldukça zengin bir ülke. Zengin insanların fakirleri dışarıda tutmak gibi bir eğilimi hep vardır. Ya da fakirlerin kendisi için çalışmasını ister ama eşiti olarak görmezler.

Bazıları, minare yasağı üzerine 1930’larda İsviçre’nin Nazi Almanya’sından gelen Yahudileri de kabul etmediğini hatırlattı. ‘Tarafsız’ İsviçre’nin geri gönderdiği o insanlar Naziler tarafından öldürüldü. Bu yorumu biraz acımasız buluyorum ama zengin bir ülkenin problemleri dışarıda bırakma eğilimi olarak görüyorum. Burada Türklerin pek duymak istemediği bir şeyi de söylemek isterim İsviçrelileri suçlamak kolay ama benzeri şeyler Türkiye’de de var.

Türkiye’de nasıl bir dışlama var?

İstanbul’daki varlıklı Türkler de doğudan gelenler için “Neden oldukları yerde kalmıyorlar, neden buraya geliyorlar” diyor, “Etrafta başörtülü kadınları görmek istemiyoruz, en fazla evimize temizlikçi olarak alabiliriz” diyor. Her toplumda “Biz moderniz, daha iyi biliyoruz” diyen bir kesim var.

Türkiye’de yeni kilise yapılması da pratikte mümkün olmuyor...

Evet, işte bunu söylemek istiyorum. İsviçre’nin yüzde 5’i Müslüman, Protestanlar burada sadece binde bir ve hâlâ istedikleri gibi ibadet edemiyor. Türkiye eğer dürüst olacaksa, kendini de eleştirmeli.

AKP’nin dürüstlüğüne de inanmıyorsunuz o zaman.

Hayır, inanmıyorum. Diğer dinlerin ibadetlerine de hoşgörülü olmalılar. Belki bu olaydan sonra en azından Aleviler konusunda daha özgürlükçü olabilirler diye umutluyum. Bu ilk adım olmalı. Sonra da çok çok küçük topluluklar olan Ermeni, Protestan ve diğer azınlıkların ibadet yeri konusunda izin vermeli.

Peki, sizce AKP’nin gizli bir ajandası olabilir mi?

Bu teoriye hiç inanmadım. AKP pek çok konuda farklı düşündüğüm, muhafazakâr bir parti. Asla oy vermem. Ama Türkiye’yi İran yapmak bir gizli ajandası olduğuna inanmıyorum. Türkiye’yi daha muhafazakâr yapacaklar, ama korkarım Türklerin çoğu muhafazakâr.

Benim asıl kaygım muhafazakârların diğer hayat tarzlarına hoşgörü eşiğiyle ilgili. Türkiye’de kavga, burayı İran yapmak isteyenlerle hoş demokratlar arasındaki kavga değil, muhafazakâr çoğunlukla, bu çoğunluktan farklı olanların yaşam tarzları arasında.

Türk dili yavaşça kanıma giriyor

‘Ramazan’ın ilk günü. Hâlâ köşedeki yerde kahvaltı yapabiliyorum. Ne mutlu, liberal bir mahallede yaşıyorum.’ Twitter’a böyle yazmışsınız. Ramazan’ın sonraki günleri nasıl geçti?

Önceden duyduğum hikâyelere kıyasla ortamın ne kadar rahat olduğunu görünce şaşırdım. Türkler de dışarıda oturup yemek yiyordu. Kimse de “Yiyemezsin” demiyordu. Ama Anadolu’nun bazı yerlerinde, mesela Konya’da insanların bu kadar rahat olduğunu sanmıyorum.

İstanbul’da camilerin bol olduğu, ezanın birinin bitip diğerin başladığı bir yerde yaşıyorsunuz. Ezan sesi sizi rahatsız ediyor mu?

Üsküdar’da ezan sesi fazla yüksek değil, alıştım, çok rahatsız edici değil. Ama teknelerin oradaki camide sesi yükseltiyorlar galiba, gerçekten rahatsız edici. Tamam, çoğunluğu Müslüman olan ülkede ibadete çağrı normal ama ses çok yüksek, öyle ki ezan okunurken hiç kimseyle konuşamıyorsun. Tanıdıklarım birkaç yıldır, AKP nedeniyle sesin yükseldiğini söylüyor. Ezan da Türkiye’deki farklı hayat tarzları arasındaki kavganın bir parçası.

Eski dönemlerde caminin minareleri tüm bölgeye hâkim olacak şeklide yapılıyordu. Diğer binalardan genelde yüksek oluyordu. Bunun güç gösterisiyle ilgili olduğunu düşünebilir miyiz?

Bu kiliseler için de aynı. Ben ateistim, tüm dini binalar, güçsüz hissettirir. Katedraller insanları küçük hissettirip Tanrı’nın mutlak güç olduğunu göstermek için o kadar büyük inşa ediliyor. Camiler de aynı nedenle bu şekilde yapılıyor. Din böyle işliyor.

Siz, ne zaman “Ben ateistim” dediniz?

14-15 yaşındayken Tanrı’yı sorgulama başladım. Ben ateistim demem 20’li yaşları buldu.

Bu süreçte hiç korkmadınız mı?

Hayır, bu benim için özgürleştirici bir süreçti. Söylediğimde annem babam üzüldü. Ama benim için özgürleştiriciydi.

Burada insanlar sizi nasıl karşılıyor?

İnsanlar bana karşı nazik. Türkiye için yaptıklarımı takdir ediyorlar. Yaptıklarımın hoşlanmayanlar da vardır ama şimdiye kadar hiç yanıma gelip bağırın olmadı. İnşallah bundan sonra da olmaz.

“İnşallah” gibi kelimeleri sık sık kullanıyor musunuz?

Her geçen gün daha da fazla

Gerçekten mi? Her gün bir kere mi mesela?

Daha sık. Çünkü insanların neden bu kadar çok bu kelimeyi kullandığını anlamaya başladım. İnsanların Türkiye’de işleri dzenleyişi Hollanda’dakinden çok farklı. Ben de insanların çok da plan yapmadan yaşamasına alışmak zorundayım. “İki gün içinde bunu yapalım mı?” diyorum “İnşallah” diyorlar. Dolayısıyla siz de çok fazla plan yapamıyorsunuz ve ‘inşallah’ diyorsunuz.

Bunun gibi başka kelimeler var mı kullandığınız? İnşallah, maç..

Maşallaaah... Hayırlısı olsun... Burada bir denge yakalamaya çalışıyorum Hollanda’da her şey çok fazla düzenli. Türkiye’de insanların esnekliğini seviyorum. Birden bir şey olduğunda herkes sana yardım etmek için koşturuyor. ‘Tamam’ı da çok kullanıyorum. Hollanda’ya gittiğimde bile dilleri karıştırıp “tamam” diyorum. Türk dili kanıma yavaş yavaş giriyor.

Trkeniz nasıl?

Çok az (Türkçe söylüyor). Derslere iki hafta önce başladım.

Mahalle kriteri

Türkiye’de yaşayacağınız yeri seçerken mahalle baskısı sizin için bir kriter miydi?

Hayır. Aslında evet ama, sakinliği, yeşilliği, ulaşımın kolaylığı daha önemliydi.Yaşadığımız yerde benim gördüğüm kadarıyla mahalle baskısı yok. Ama eminim diğer mahallelerde var. Bu meseleyi gayet ciddiye alıyorum. Ben böyle bir şey yaşamadım. Ama diğer insanların hikyelerini duyduğumda kaygılanıyorum.

İki yönlü mahalle baskısı var; Nişantaşı’nda başörtülüler üzerinde, Eyüp’te başı açık kadınlar üzerinde. Liberallerin işi iki tarafı da bunu yapmamaya ikna etmek. Ama dindarları ikna etmek daha zor.

Ramazan davulu referandumu

Ramazan’da sahur davulu uykunuzdan uyandırdı mı?

Karım beni önceden uyarmıştı ama ben hiç davul sesi duymadım.

Bazı belediyeler davulu yasaklıyor. Davul konusunda bir referanduma ne diyorsunuz?

Solcu biri olarak referandumu çok destekliyordum. Ama gün geçtikçe bu konuya daha şüpheci yaklaşıyorum. Dört yıl önce Hollanda’da AB anayasası reddedildi. O referandumda popülistlerin nasıl akıllıca manipülasyon yapabildiğini gördük.Ortakdaki mesele karışıksa referanduma karşıyım. Öte yandan yerel basit konularda mesela “Altgeit yapalım mı”, diye sorulabilir. Ramazan davulu konusunda da olabilir.

Benim dinle ilgili duruşum şöyle: Ben diğer insanların dindar olmasını kabul ediyorum. Onlar da bu konuda dayatmacı olmamalı. Bu iki taraf için de zor ama dindar insanlar için daha zor, çünkü kendilerinin daha iyi insanlar olduğunu düşünmeye meyilliler.

Eskiden evliliğe de karşıydım

Yüzük de takıyorsunuz. Sizin gibi liberal birisi için biraz geleneksel değil mi?

Beş yıl önce ‘evlenecek misin?’ diye sorsalar, ‘hayır’ derdim. Nevin de ‘hayır’ derdi. Ama Nevinle tanıştığımızda çok kısa bir zaman içinde ortaya çıktı ki bu sefer evlenecektik. Gayet geleneksel şekilde yüzüklerimizi de takıyoruz. Yeni bir şey ama çok mutluyum bununla.

Evlilik kurumuna inanıyor musunuz?

Evlilik karşıtı tüm argümanları biliyorum. Beş yıl önce ben de bunları söylüyordum. Evlilik kurumuna inanıyor muyum? Büyük aşka inanıyorum. Sanırım Nevin benim büyük aşkımdır. Bu büyük aşk evlilik kurumunun içine konmalı mı? Ben koydum, bunda da bir problem görmedim. İnsanlar değişemez mi? Ben değiştim.

Burada yaşamayı seviyor musunuz?

Evet, evet, burada yaşamaktan çok mutluyum. Güzel bir işte çalışabildiğim için, ne istersem yazabildiğim bir köşe yazarı olduğum için, fikrimi Türklerle paylaşabildiğim için çok şanslıyım. Sonsuza kadar burada yaşamak isterim.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ali Nesin: ‘Çocuğun beynini devlet yıkayacağına aile yıkasın’

Tuğba Tekerek 13.12.2009

“Kendiniz olun. Samimi olun. Soruya yanıt vermektense soruyu anlamaya çalışın. Geçer notu almak amacıyla bütün soruları yanıtlamaya kalkışmayın. Sadece ve sadece yazdığınızın anlamlı olmasına çalışın. (...) Düşünün ve düşünmekten zevk alın.”

Bu, Bilgi Üniversitesi’nde Matematik Bölüm Başkanı olan Ali Nesin’in öğrencilere dağıttığı sınav kâğıdına düştüğü nottan bir bölüm. Hiç şüphesiz ülkede genelgeçer olandan farklı, eğitime başka türlü bir yaklaşımın cümlelere dökülmüş hali.

Liseyi İsviçre’de, üniversiteyi Paris’te okuyan, doktorasını ABD’de Yale Üniversitesi’nde tamamlayan Ali Nesin babasının ölümünden sonra yurda kesin dönüş yaptı, kendi tabiriyle “onun eserlerini yaşatmak amacıyla hayatını 180 derece değiştirdi”.

2007’de Şirince’de açtığı Matematik Köyü’nde bazı bürokratik nedenlerle başı derde girdi. Geçen yıl türbanlı öğrencilerin üniversiteye girmesini destekleyen metne imza atınca kıyamet koptu, babasının kemiklerini

sızlatmakla suçlandı. Üç ay önce ise sel felaketi Nesin Vakfı'nı çamura boğdu.

Ancak ona göre "Kötümserliğe kapılmaca yok"tu "Hayat ilk günden son güne bir mücadele"ydi. "Canla başla, aşkla şevkle" çalıştı. Vakıf'ta onlarca çocuk yetiştirmeye devam etti, babasının kitaplarını bastı, kendisi popüler matematik kitapları yazdı, Türkiye gibi bir ülkede tirajı 10 bini geçen *Matematik Dünyası* dergisini çıkarmayı başardı.

Meslek liselilerin psikolojisi, Danıştay'la YÖK'ün verdiği katsayı kararlarıyla, pinpon topuna dönüşünce Ali Nesin'i üniversitedeki odasında ziyaret ettik. Nesin, söyleşi boyunca Tekel'in ucuz sigaralarından *Anadolu'nun* birini söndürüp diğerini yaktı. Kara tahtanın önünde dağınık masasının arkasında eğitim, siyaset ve özgürlüğe dair düşüncelerini anlattı.

Katsayı siyasiler arasında tartışılıp duruyor. Siz çocuklarla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Her şeyden önce ortada midemi bulandıran bir ikiyüzlülük var. Belli ki bütün bunlar imam-hatip öğrencilerini üniversiteden uzaklaştırmak için yapılıyor ama bu bir türlü açık açık söylenemiyor.

Bu konudaki düşüncelerimi madde madde sıralayayım: 1) Laik bir devletin imam-hatip okulları açmasını doğru bulmuyorum. 2) Vatandaşlar aralarında para toplayıp çocuklarına istedikleri eğitimi verebilmeli. 3) Her üniversite, fakülte, bölüm istediği kıstaslarla öğrenci alabilmeli.

Yani, tek bir giriş sınavı olmasın, her bölüm kendi kriterlerine göre öğrenci alsın...

Evet. 4) Mademki üniversiteye giriş sınavı koydular, o sınavı geçen herkes, liseyi hatta ilkokulu bitirmiş olsun ya da olmasın üniversiteye girebilmeli. 5) Eğer meslek liselilerin üniversiteye girmelerini zorlaştırmak istiyorlarsa, normal lise eğitimini değiştirsinler ve üniversite giriş sınavını zorlaştırsınlar. O zaman ikiyüzlülük bu kadar aşikâr ve mide bulandırıcı olmaz.

Sizce meslek lisesi olmalı mı? Çocukların mesleklerine bu kadar küçük yaşta karar verilmesi, büyüdüklerinde önlerindeki seçenekleri azaltmıyor mu?

Meslek liseleri olmalı elbet. Hatta daha fazla olmalı. Hayatta her seçim önümüzdeki seçenekleri azaltır. Bu, meslek lisesi öğrencileri için de geçerli, fen lisesiler için de. Seçeneklerin azalması da sandığınız kadar kötü değildir, insanları bir konuda yoğunlaşmaya, sevk eder. Öte yandan gençleri kulvarlara hapsedmek de doğru değil. Belli kıstaslara uyanlar kulvar değiştirebilmeli. Bir öte yandan daha: Birçok üniversitenin meslek liselerinden pek bir farkı yok aslında.

Vatandaşlar çocuklarına istedikleri eğitimi verebilmeli, diyorsunuz. Bu durumda, ailenin dini eğitimle çocuğu belli bir hapsedme tehlikesi doğmaz mı?

Ne okuyacağına önce çocuğun kendisi karar vermeli. Sonra ana baba, sonra yakın akrabalar, sonra konu komşu, sonra mahalle, semt, il ve ilçe ve en son devlet! Eğitim son tahlilde bir beyin yıkamadır. Açık konuşmak gerekirse, bu beyin yıkamayı aile mi yoksa devlet mi yapmalı sorusuna benim yanıtlım ailedir. Her ikisi de tehlikeli, ama devletin beyin yıkaması daha da tehlikeli.

Neden devletinki daha tehlikeli?

Merkezi eğitim elbette daha tehlikeli. Çokluğu, çoğulculuğu engeller, Türkiye’de olduğu gibi yaratıcılıktan noksan tek tip insan yaratır. Ayrıca çocuk devletten önce, önce kendisine, sonra da aileye aittir.

Siz tevhid-i tedrisata da karşısınız?

Evet. Ben anarşist bir yapıya sahibim. İnsanlar özgür olsun istiyorum. Bundan da bir kötülük çıkacağını sanmıyorum.

Her eğitim bir beyin yıkama... ‘Daha özgürleştirici’ bir eğitim de yok mu peki?

Özgürleştirici eğitim merkezi bir eğitim sistemiyle elde edilemez. Tam tersine... Merkezi eğitim dünyanın her yerinde bireyi kısıtlar, çerçevesini küçültür, bakış açısını daraltır.

Çocuğun beynini devlet mi yıkasın yoksa aile mi, diye konuşuyoruz. Çocuk ne ister bu arada?

Çocuk dünyaya gelir gelmez sorar, ‘Ben nerede, nasıl bir dünyada yaşıyorum’ diye. Sürekli bir arayış içindedir; ‘Neye kızılır?’, ‘Neye sevinilir?’.

Çocuk bahçesi çocuklar için korkutucu bir yerdir; kaydıraklar, salıncaklar... Nitekim önce ağlarlar çocuk bahçesine gittiklerinde. Sonra anlarlar ki burası sevillecek bir yer: ‘Annem seviyor, babam seviyor, öbür çocuklar seviyor. Demek ki bu böyle bir dünya’. Çocuklar devamlı bir arayış içindedir, dünyaya “Benim beynimi yıkayın” diye gelirler.

Tehlikesiz demokrasi için tek yol faşizm!

Bir yandan Türkiye’de insanların sorgulamadıklarını söylüyorsunuz...

Öyle bir değerlendirmem tabii ki var ama bu değerlendirme Türkiye’yle sınırlı değil...

Öte yandan demokrat kimliğinizle tanınıyorsunuz. Fazlaca düşünmeyen insanlarla aynı demokratik sistemin içinde olmak ürkütmüyor mu sizi?

Çok ilginç, biraz önce aynen şunu düşünüyordum: Ben Milli Eğitim Bakanı olsam, lise öğrencilerinin bir ay boyunca, ‘Toplumun yararı için daha fazla okumuşların, zekilerin, bilmişlerin daha fazla oy hakkı olmalı mı’ sorusu üzerine düşünmelerini, bu konuda bir deneme yazmalarını isterdim. Sonraki bir ay, bu konuda çeşitli kişilerce kaleme alınmış bir kitap okumalarını sağlardım. Bir ay boyunca da öğrenciler o yazıları ve eski düşüncelerini eleştirsinler, tartışsınlar, düşünsünler. Dönem sonunda da “nihai” denemelerini yazsınlar... Bu süreç gençler için nasıl aydınlatıcı olur bilemezsiniz. Benim şahsi düşüncem: Tehlikesiz demokrasi istiyorsanız faşist olmaktan başka seçeneğiniz yoktur.

Geçmişte AKP’nin uygulamalarını desteklediğinizi söylediniz. Sonraki dönemde AKP’nin sizi şaşırtan bir uygulaması oldu mu? Örneğin Başbakan ‘Müslümanlar soykırım yapmaz’ dediğinde şaşırdınız mı?

AKP hükümetinin –altını çizerek söylüyorum- bazı uygulamalarını destekliyorum ve bu uygulamaları neden

daha önce kendilerine “ortanın solu” diyenlerin yapmadığına çok kızıyorum. Yoksa anarşist denilecek düzeyde özgürlüğe düşkün biri olarak muhafazakâr bir hareketi desteklemem söz konusu olamaz. Ufuk Uras sizin gazetenizdeki söyleşisinde dindar kesimin geçirdiği değişimi solun da geçirmesi gerektiğini söyledi. Tamamen katılıyorum. Halkçı olması gereken sol halkçı olamadı Türkiye’de. Zaman geldi de geçiyor bile.

İçinden geçtiğimiz dönemi ülkenin demokratikleşmesi açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Halka inanmak lazım. En azından siyasetçilerin halka inanmaları lazım. Ben matematikçi olarak halkı eleştirebilirim. Aziz Nesin bir sanatçı, bir düşünür olarak yüzde 60’ı aptal, diye halka hakaret edebilir. Ama halktan oy dilenen bir siyasetçi halkına hakaret edemez. Güvenmiyorsa başka iş yapsın, matematikçi olsun mesela! Bir ülkenin adı bayrağı değişebilir ama halkı değişmez! Siyasetçilerin halktan başka seçenekleri yoktur, olamaz ve olmamalı. Eğer bu süreç bu sonucu getirirse muhteşem olur.

Dostlarla düşmanlar maç yapsa...

Nesin Vakfı’nda selle birlikte oluşan yaraları sarabildiniz mi?

Yaraları sarmak en az bir yılımızı alır. Ama tekrardan yaşanır bir yuvaya kavuştuk, diyebilirim. Bu felaketle birlikte ne kadar çok dostumuzun olduğunu öğrendik. Çok düşmanımız olduğunu biliyorduk, şimdi de dostlarımızın sayısını öğrendik. Maç yapsak yeneriz!

Peki, Şirince Matematik Köyü? İzinleri almayı başardınız mı?

Birkaç ay önce izinler için başvurduk, kısa zamanda çıkacağını tahmin ediyorum.

Yeni projeleriniz var mı?

Projesiz yaşanır mı? Var elbet. Matematik Köyü’nün yanına bir Sanat bir de Felsefe Köyü kurmak istiyorum.

Matematik Köyü’nde onca problemle karşılaştınız. Hiç yılmıyorsunuz. Sizinle ilgili şöyle bir soru var internette; sıradan bir Türk vatandaşı televizyon karşısında çekirdek çitleyip uyuklarken, nedir sizi bu kadar mücadeleci ve çalışkan yapan?

Bilmem... Babamdandır tahmin edebileceğiniz üzere... Bir de, benim evimde hiç televizyon olmadı.

‘Başkalarını pek sevmiyorum galiba’

Matematik sizin ruhunuzda hangi ihtiyaçlara, arzulara cevap veriyor da, bu kadar çok seviyorsunuz?

Galiba matematikte en fazla yalnızlığı seviyorum. Matematik yapmak için, yani düşünmek için yalnız kalmak zorundasınız. Ve en önemlisi, başarıdan da başarısızlıktan da sadece ve sadece siz sorumlusunuz. Matematikçi olmasaydım ressam olurdum. Yeteneğim olduğuna inandığım ve resmi tek başıma yaptığım için. Başkalarını pek sevmiyorum galiba...

Milli Piyango'nun çıkma olasılığı

Yılbaşı yaklaşıyor, Milli Piyango bileti alanların kazanma olasılığı nedir?

Milli Piyango'nun tek kazananı vardır: Milli Piyango İdaresi. Yurttaşların bu oyunda beklentileri negatiftir. Yani tüm biletleri satın alsalar, çıkan ikramiye harcadıkları parayı telafi etmez ve kaybederler. Oysa bilet paralarını Nesin Vakfı'na bağış olarak verseler Milli Piyango İdaresi dışında herkes kazanır!

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bejan Matur: 'Sünnilere Kahraman Alevilere Kara Maraş'

Tuğba Tekerek 24.12.2009

*Kör bir Maraş bıçağını
taşlara sürtüyorlar*

Kan için.

Sulara karışacak

Ve unutulacak kan için.

(Bejan Matur'un Kör Bir Maraş Bıçağı şiirinden)

78'de Maraş'tan alevler yükselirken Bejan şehrin kıyısındaki bir Kürt-Alevi köyünde 10 yaşında bir çocuktü. Olaylar sırasında beraber oyun oynadığı arkadaşlarını kaybetti. Sonra Maraş'a küstü, şehir yerine dağlara baktı, uzun yıllar hiç "Ben Maraşlıyım" demedi. Ne olup bittiğini pek de anlamaya çalışmadı; "Nasıl anlamlandıracaksınız ki? Ben sadece şiir yazabildim" dedi.

Maraş'ta olaylar 19 Aralık 1978'de Çiçek Sineması'nın bombalanmasıyla başladı. Ölen iki öğretmenin cenaze namazının kılınması 'Alevi ve komünist' oldukları gerekçesiyle engellendi. İmam, vaazında "Bir Alevi öldüren beş kez hacca gitmiş gibi sevap kazanır" dedi. Bakanlık ise Vali'nin olayları yatıştırmak için istediği askeri güç talebini uygun bulmadı. Sekiz gün süren olaylarda resmî kayıtlara göre 111 kişi öldürüldü. İnsanların kuyulara atıldığı, başlarının taşla ezildiği olaylar Cumhuriyet tarihine en vahşi katliamlardan birisi olarak geçti.

30 yıl sonra Maraş Merkezli benle Maraş Pazarcıklı Bejan Matur biraraya geldik. Tüm bunları daha önce konuşamamış olmanın yarattığı duygusal perdeden konuştuk.

Yıl sonuna doğru insanları yeni yıl heyecanı sarıyor. Ama bugünler aynı zamanda Maraş katliamının yıldönümü. Aleviler yeni yılı hep bir buruklukla, bu yıldönümünün hatırlattıklarıyla mı karşılıyor?

Sadece bu zamanda değil... Hiç unutmadık. Hafızalarda duruyor, üstelik çok canlı bir biçimde...

Üzerinden 30 yıl geçti ama hâlâ konuşulmadı, değil mi?

Üzeri açılmadı. Bu konuşulamayan, sessizlikle geçiştirilen tarafı, duygusal bir perde yaratıyor hepimizde. Bazı travmaların dile gelmesi, konuşulur hale gelmesi zaman ister. Belki de o zaman henüz gelmedi. Maraş'la ilgili

çok az konuştum, hiç yazmadım. Sözün bittiği yer, ne söyleyeceksiniz? Nasıl anlamlandıracaksınız?

Olaylar sırasında neredeydiniz?

Maraş'a 25 km. mesafedeki köyümüzdeydik. Pazarcık'a bağlı Maksutuşağı köyünde.

Katliam sizin köye nasıl yansıdı, hatırlıyor musunuz?

Tabii hatırlıyorum. İlk günden itibaren bir şeyler oluyor, bir şeyin hazırlığı var orada, sinema, cenazeler, ulu cami... Parça parça haberler geliyor.

Büyükler mi konuşuyordu?

Konuşuluyordu. Kulağımız haberlerdeydi. Gelen en küçük haber bir fısıltı halinde aktarılıyordu: Falanca aile de öldürülmüş, şu vurulmuş, elinde balta, nacak insan doğramaya çıkan öfkeli bir kalabalık sokak sokak gezip Alevi avına çıkmış...

Hatırladığınız sahneler neler?

Şunu hatırlıyorum: Biz köydeyiz. Kuzenlerim şehirde mahsur kalmış, dayım onları kurtarmak üzere gitmiş. Babamın amcası mahsur kalmış gelemiyor, bütün yollar kapalı. Hiç haber alamıyoruz.

Birkaç günün geçtiğini, olayın gerçekten tırmandığını "Ne duruyoruz, bir şey yapmamız gerekir" duygusuyla Alevi köylerinden gençlerin dayanamayıp, silahlanıp Maraş merkeze gittiklerini hatırlıyorum. Gidenlerden ölenler oldu.

Başka ne hatırlıyorsunuz?

Köy meydanında toplanmıştık, kadınlar, çocuklar, yaşlılar... Ve bir araba geldi. Murat 124, bordo bir araba. Durdu ve içinden çok garip, ufak tefek bir adam indi, "Ne duruyorsunuz" dedi. "Orada çocukları, yaşlıları öldürüyorlar, hamile kadınları parçalıyorlar." O kadar feryat ediyordu ki... Tam bir tragedya sahnesi gibiydi. Erkekler önlerine baktılar. Kadınlar üzgün. Çocuklar anlamaya çalışıyor, şaşkın. O anda erkeklerin yüzlerinin yere düştüğünü hatırlıyorum. Bir utanç içinde...

Gitmek de istemiyorlar...

Gitmek... Gitmemek... Bütün o duyguların yarattığı çaresizlik, bir şey yapamamanın yarattığı çok derin bir çaresizlik... Bir kıyamet havası... Uzakta bir yerde birileri öldürülüyor ve siz bir şey yapamıyorsunuz. O aracın içindeki adam kimdi? Bir provokasyon muydu? Ya da gerçekten feryat eden, yardım isteyen samimi bir adam mıydı? Hiç bilmiyorum.

Şunu hatırlıyorum bir de; Tamam birileri birilerini öldürüyor, ama devlet nerede, asker neden yok, polisler neden bir şey yapamıyor ve nasıl bir şehir kendi başına bırakılır?

Hükümette CHP var...

Ve Alevi köylerinde Alevilerin hepsi CHP'ye oy veriyor. Ve Ecevit bir kahraman, Ecevit'in gelip onları kurtarması lazım. Ecevit gelmiyor. 4 gün geçmiş, insanlar öldürülmüş ve Ecevit yok. Kayseri Tugayından askerlerin geldiğini duyduğumuzda 'Artık tamam' dedik. 'Tamam, bitti'...

Katliamda yakınlarınızı kaybettiniz mi?

Aile dostlarımız vardı, Suna ailesi. Onlardan altı kişi öldürülmüştü. Maraş'ta yaşıyorlardı. Haberlerini sonra aldık... Çocukları oyun arkadaşımızdı. Gelinleri hamileydi o sırada. Karnındaki ceninden 9 kurşun çıkmıştı otopside. Çoğu parçalanıp öldürüldüler. Baltayla başı kesilenler, tecavüze uğrayanlar. Çoğu tanıdık aşiretlerden insanlar. Olanlar o kadar akıl kaçırtıcıydı ki kalorifer kazanına atılıp yakılan bir genç tanıdıktan söz ediliyordu. Hiçbiri unutulmuş değil.

Siz o zaman Alevilik Sünnilik nedir biliyor musunuz?

Evet. Biz Aleviydik, onlar Sünniydi. Ama derin bir yarılma yoktu arada. Şunu hatırlarım: Dedemin bütün ahbabları Maraş eşrafı Antep eşrafı. Köye gelen bütün yabancılar Sünni olan tüccarlar, Maraş'taki kamu görevlileri bizim evde ağırlandı. Babaannem en güzel seccadeleri çıkarırdı namaz kılmaları için.. Doğal bir şefkat vardı...

Peki, 78'den sonra?

78'den sonra çok derin bir yarılma oldu. 'Biz' ve 'onlar', 'onlar bizi katletti' duygusu o kadar yerleşti ki herkesin içine... İnanılmaz bir yabancılaşma ve dışlama tepkisi... Alevilerde de oldu bu. İnanılmaz içlerine kapandılar ve reddettiler, ilişki kurmayı istemediler.

O kadar somuttu ki bu. Birkaç yıl boyunca Aleviler Maraş'a küstü. Alışveriş için 25 km'lik mesafeye Maraş'a değil, 65 km yol yapıp Antep'e gidiyorlardı.

O nedenle 'biz' ve 'onlar', 'Aleviler' ve 'Sünniler', katliamdan sonra daha net yaşanmaya başladı. Herkes birden Alevi oldu. Maraş'tan geçerken bile, mesela kaplıcaya gidilecek ya da Ankara'ya. Oradan geçmeniz gerekiyor. Bir yabancılik hissi...

Bir esnafla küçük bir göz teması ya da bir aksi söz, bu her yerde yaşanabilir değil mi, Maraş'ta yaşandığında bunun bir anlamı vardı artık. Sünni olduğu için yapıyordu. Aleviler istenmediği için böyle oluyordu.

Peki, bugün nedir durum?

Bugün hemen herkes gidip geliyor. Çoğu şey çözüldü ama kriz anlarında hâlâ 'onlar' ve 'biz' ayrımı var. Evlilikler hâlâ mümkün değil. Alevi biri Sünni biriyle evlenecek olsa, o Sünni Antep'ten olsa sorun değil, ama Maraşlı bir Sünniyle hâlâ zor.

Ama bir yandan da bugün Maraş 30 yıl önceki Maraş değil. Eskiye göre çok daha açık.

Katliamdan hemen sonra bir seferberlik halinde ciddi bir göç yaşandı Maraş'tan. Aleviler Antep'e, başka şehirlere ya da yurtdışına gittiler.

Gidenler duygusal olarak kırılmış olsa da kopmadılar Maraş'tan. Ve bütün o birikimlerini şehre geri getirdiler. Alevilerin birikimlerini getirmeleri bütün ilişkileri yeniden tanımladı. Maraş esnafıyla yurtdışından gelen Alevilerin alışverişinden doğan bir ilişki bu.

Maraş bugün daha liberal bir şehir haline geldi, sanayisi, üniversitesi, sivil toplum kuruluşları... Zaman içinde kendi içinden başka dinamikler yarattı ve açıldı. 78'de inanılmaz içine kapalı bir şehirdi, şu an çok farklı.

Alevi gurbetçiler yazın geliyor ama kesin dönüş yapanlar çok az.

Çok az ama hepsi ev yaptırıyor. Günü geldiğinde dönecekler, orası vatanları.

Bağevlerine bakıp yıldız görürdüm

Bu olay neden Maraş'ta yaşandı sizce?

Ben coğrafyanın hafızasına inanırım. Bir coğrafyada bir kötülük yaşandıysa o kalır. Aradan bin yıllar da geçse, o bir genetik kod olarak o manzaranın içinde durur. Maraş'ın geçmişinde Ermeni tehciri var, ciddi anlamda katliam var, göç var. Gerek Osmanlı döneminde gerek Cumhuriyet'in ilk yıllarında Maraş demografik yapısıyla çok oynanmış bir yer. Ermeni köyleri boşaltıldıktan, Zeytun katliamı yaşandıktan sonra dağ köylerine özellikle, Balkanlardan topluluklar getiriliyor; Boşnaklar ve diğerleri, Çerkezler, Araplar...

Bugün bile Maraş'ın çöp arıtma tesisinin nereye kurulacağı konuşulduğunda akıllarına ilk gelen yer Alevi köylerinin olduğu yerler. Tüm bunların arkasında bir ideoloji var.

Olayların bir de ekonomik boyutu var...

Maraş'ın Kürt Alevi bölgeleri toprak sahibi olanlar. Dağ köylerinde yaşayanlar da yoksul Türkler. Katliamın gerisindeki bütün o tarihsel nedenler bir yana, ekonomideki, bu terslik de bir dinamik oldu.

Maraş'ta bir *Kanlıdere* var. Söylenene göre, öldürülen Ermenilerin kanlarına boyandığı için bu isim verilmiş.

Maraş'ta Alevilerin yaşadıkları mahalleye de Kara Maraş denir. Alevilerin Maraş'ı Kahraman değil, kara olandı. Pek manidar bir hitap bu da.

Siz Maraş Katliamı nasıl olmuş, bunu öğrenmek için sonradan özel olarak çaba harcadınız mı?

İstemedim açıkçası. İstemedim çünkü sözün bittiği yer gibi geliyordu bana. Şiir yazmak istedim sadece. Şiirimdeki karanlık. Yani kör bir Maraş bıçağı, kesik başlar, ölümler belki de oradan çıkmıştır.

Maraş katliamı meselesini hallettiniz mi kendi içinizde?

Maraş merkezde yaşamaya devam eden Alevi tanıdıklarım var. Onlar içinde kalarak daha kolay barıştılar Çünkü yaşadılar. İyiliğin de kötülüğün de bütün zerrelere nüfuz ettiler. Çünkü iyi Türk-Sünni komşuları da vardı. Ama periferide kalan, köylerde yaşayan Aleviler için, uzakta yaşanan birilerinin birilerini katlettiği, o

katledilenlerin sizin mezhebinizden, kimliğinizden olduğunu bildiğiniz durum sınırları da belirsiz bir durumdur.

Ne olduğunu anlamaya çalışmak ve onun nedenlerini onun gerçekliğini hayatımızda bir yere oturtmamız büyük bir güç, güven gerektiriyor. Kendi hayatımda bunu yapmaya çalışıyorum. Unutmak mümkün değil. Ama en nihayetinde affetmeyi bilmek gerekiyor. Yaşanan kötülük ne kadar büyük olursa olsun onu affedebilecek gücü kendinizde bulmanız gerekiyor.

78'den sonra Maraş'la ilişkiniz nasıl oldu?

Maraş'tan davet aldığımda gitmiyorum. Bir şey beni durduruyor. Bir tür huzursuzluk. Maraş'ta bir gece bile uyumadım, uyuyamadım. Fakültedeyken Ankara'ya gitmek üzere Maraş garajdan otobüse bindiğim zamanlarda o kadar ciddi bir melankoli içinde olurdum ki. Gece otobüste giderken, –Maraş'ın yaslandığı dağda bağevleri vardır- o bağevlerini hep yıldız gibi görürdüm. Sadece bağevlerine bakmak isterdim, şehre değil... Öyle bir reddetme gerçeği de bozan bir duygusallık... Bir yabancılik...

Affedebilseydik özgür olurduk

Diyarbakır'da kültür sanat projeleri yapıyorsunuz. Maraş için hiç düşünmüyorsunuz bile...

Düşünemiyorum... Ben ortaokul liseyi Antep'te okudum, babam bizi Antep'e gönderdi, daha iyi eğitim alalım diye, bir de Maraş'a o duygusal küskünlükten dolayı. Biz Antep'te büyüdük. Ve kendimi yıllarca Antepli saydım. Maraşlı olduğumu söylemedim, hissetmedim de. Çok sonra doğum yerim orası olduğu için "Ben Maraşlıyım" dedim. Nereyi ev bellediğiniz ruhun konusu. İsteseniz de etkili olamıyorsunuz.

Maraşlı olarak benim yaşadığım şöyle bir durum var: Birisiyle karşılaştığımda, onunla aynı şehirden olduğumu öğrendiğimde "Aa ben de Maraşlıyım" derim. Karşımdaki bir durur, beni de durdurur, "Neresinden?" der. Anlarım ki o Pazarcıklı, ben Merkez'denim, o Alevi ben Sünni... Size de tanıdık gelen bir durum mu bu?

Çook. Maraş'ın içinden olmak başka bir kimlik. Bu bir şehre haksızlık da aynı zamanda. Maraş merkezde yaşayan pek çok insanın bunu çok ağır, bir leke gibi yaşadığını ve kurtulmak istediğini biliyorum. Yaşananlar keşke bütün detaylarıyla konuşulabilse. Bir toplumun tümünü suçlamamak, olanlardan hepsi sorumlu dememek ne kadar büyük bir özgürlük olurdu. Travmaların dile gelmesinin bir zamanı var. Belki de gelmiştir o zaman ve biz o yüzden konuşuyoruzdur.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ömer Marda: 'Başbuğ açıklayacaksa iklimi açıklasın... '

Tuğba Tekerek 27.12.2009

"Başbuğ açıklama yaptı" deniyor, Ömer Madra "İklimle mi ilgili" diye soruyor. Kopenhag'ın acar muhabiri, Açık Radyo'nun yılmaz eylemcisi İklim Değişikliği Zirvesi'ni anlatıyor.

ABD'li senatör James Inhofe Kopenhag'da İklim Değişikliği Zirvesi'nin yapıldığı Bella Center'ın merdivenlerinde

görölünce bir grup gazeteci etrafını sarıyor. Muhabirler, anlaşma, finansman derken arkalardan kısa boyluca birisi sıyrılıp şu soruyu sormaya muvaffak oluyor: "Petrol lobilerinden kaç para alıyorsunuz?"

Açık açık konuşmasını sınır ötesine taşıyıp herkesi şaşırtan 65 yaşındaki bu 'acar muhabir' Ömer Madra'dan başkası değil. Her ne kadar evdekiler bu iki kelimeyi ona yasaklasa da 'küresel ısınma' demekten yıllardır vazgeçmeyen, kurucusu olduğu Açık Radyo'da iklim değişikliğini anlatmaktan yılmayan Madra 7-18 aralıkta Kopenhag'daydı. Hem resmi hem alternatif forumu, hem ierdekipleri hem sokaktakileri izledi. Bu arada eylemlerde 'her nasılsa' hep en öne düşüp, polisle burun buruna geldi. Madra'yla Danimarka'nın başkentinde ne olup bittiğini konuştuk.

Çok koşturdunuz Kopenhag'da herhalde, Açık Radyo'dan sesiniz öyle geliyordu.

Koşturmaktan üç kilo verdim. Ben bu işe çok uzun zamandır hazırlanıyorum. Sadece insanlığın değil canlılar âleminin en önemli meselesinden bahsediyoruz.

Orada gününüz nasıl geçiyordu?

Sabah 6'da kalkıp gece 12'de yatıyordum. Önce Açık Gazete'ye bağlanıp, dün neler oldu neler bitti onu anlatıyordum. Sonra Bella Center'a gidip resmî konferansta neler olup bittiğini, özellikle küçük ada devletlerini izliyordum. Bizim genç yeşillerle görüşüyordum. Öğleden sonra alternatif forum Clima Forum, bir de eylemler. Akşamları da 10 dakikalık bir değerlendirme paneli yapıp *youtube*'a koyuyorduk.

Radyoda anlatıyordunuz, çok üşüdüğünüz bir gün olmuş...

Evet evet. 16 aralıkta Bella Center'daydık. Dışarıda büyük bir eylem vardı. İerdekipler de dışarıya yürüyecek, iki grup birleşecek' haberi geldi. Apar topar çıktık, notebook'u aldım ama vestiyerden ceketimi alamadım. Buz gibi soğukta kalakaldım. Çok üşüdüm, sonra sağolsunlar arkadaşlar ceketlerini atkılarını verdi. Ama yürüyüş muazzamdı.

Bir de polis meselesini duyduk Kopenhag'dan. Türk polisinden daha mı kötüler?

Hayır, daha sistemliler. Daha ürkütücüler. Ve de çok iriler. Danimarka'nın tamamen bir fiyaskoya imza attığını faşizme çok yakın bir çizgide polisi olduğunu herkes gördü.

Kaç eylemci vardı...

12 aralıktaki yürüyüşte 100 binden fazla insan yürüdü. Bu değil Kopenhag, Avrupa tarihinin gördüğü, Irak öncesi hariç tutulursa, en muazzam olay. 6,5 kilometreyi 4,5 saatte falan yürüdük.

Çok Türk var mıydı?

Tabii tabii. Türkiye'den gidenlerin haricinde Almanya'dan Avrupa'dan gelmiş çok Türk vardı.

99'daki küreselleşme karşıtı Seattle eylemleriyle başlayan bir süreç bu değil mi?

Seattle'da 10 yıldan beri bu işi yapan insanlar şimdi burada. şimdi konumuz bu diyorlar.

Eylemci profili nasıldı? En azından cebine uçak parası koyabilen insanlar geliyor herhalde.

O da var. Ama aklınızın alamayacağı her çeşit insan var. Avustralya'dan deniz ve tren yoluyla gelenler vardı. Çünkü uçak kullanmak bir para değil ki. Asıl pahalı olanı trenle gelmek. Gençler de vardı, sendikacılar da. Greenpeace gibi gruplar vardı. Dinî gruplar vardı işin en ilginç tarafı.

Dinî gruplar mı?

Desmond Tutu gibi son derece önemli, Güney Afrika'daki apartheidla mücadele etmiş bir din adamı vardı. Rowan Williams vardı, Canterbury başpiskoposu. Ve dualar falan da edildi.

Eylemin parçası olarak mı dualar edildi?

Eylemin devamı olarak... Kiliseye gidip dua ettiler mum yaktılar

Siz burada 68'den de ileri bir hareket var diyorsunuz...

Bunların amaçları belli mücadeleleri belli. Sadece 'savaşma seviş' kuşağı değil. Bu, sistemi değiştirmeye yönelik bir hareket.

Şöyle anlatayım: dört tane profesyonel çalışanıyla, 50 bin kişiye yiyecek içecek yatacak yer bulan yer bulan bir hareket. Ve aynı zamanda Kopenhag'da iklim zirvesine katılan 193 ülkenin delegasyonun yaptığı konuşmalara benzer bir düzeni kurup, alternatif Clima Forum'u yapmış insanlar. Tek bir aksama olmadı. Düşünün dört profesyonel çalışan, gerisi gönüllü.

Eylemler nasıl organize ediliyor?

Action Guide diye bir şey çıkarıyorlar gidince ilk bunları buluyorsunuz. Cebinize de sığacak kadar bir şey. 14 gün boyunca neler yapacağız, anlatıyorlar. İlk üç gün eylem toplantıları vardı: Ne yapılır ne giyilir, tutuklanırsanız adınızdan başka neyi söylersiniz... 'Biber gazı ne kadar yakar'a kadar.

Tekerleği ılıman iklimde keşfettik

Kopenhag Türkiye'ye nasıl yansıdı sizce?

Kopenhag'da dünyanın en büyük olayı vardı iklim konusunda şimdiye kadar yapılmış en büyük toplantı. Aktivistler açısından da devlet temsilcileri açısından da. Türkiye'de de bir tek gazetede ve televizyonda birinci haber oldu mu? Olamadı.

Diğer ülkelerde oldu mu?

İki ülkede olmadı. Benim gördüğüm biri ABD biri Türkiye. Çok acıklı bu. *Guardian* haftalardır takip ediyor, manşet yapıyor. *International Herald Tribune*'de de iki defa manşet oldu.

Kopenhag'dan Türkiye nasıl görünüyor peki?

Türkiye için Kürt meselesinden, askeri vesayetin kalkmasından önemli çok az şey olabilir. Ama bunların hepsinden daha önemli bir tek şey var. James Hansen'in çok önemli bir lafı var. Böyle devam edersek, medeniyetin yeşerdiği dünyadan farklı bir gezegenimiz olacak. Bundan daha korkunç bir şey olabilir mi? İlk tekerlek, ateş, demokrasi, şehirler, cep telefonu, bilgisayar hepsi 10 bin yıl içinde bu iklimde, ılıman bir iklimden dolayı olmuş. Bunu yok ediyoruz.

Böyle giderse hiçbir şey kalmayacak. Türkiye'deki bütün bu Ergenekonların bütün bu kavgaların önemi kalmayacak. Öleceğiz yani.

Yayında bir konuşmanızı duydum. Çok güldüm. "Başbuğ bir açıklama yapmış" deniyor, siz "iklim zirvesiyle mi ilgili?" diyorsunuz.

Haksız bir soru mu bu? Dünyanın en önemli konusu bu değil mi? Biraz alaycı kabul ediyorum. Ama açıklama yapacaksa da herhalde "Arkadaşlar bakın Kopenhag'da da ne oluyor, dikkatinizi çekerim" dese kötü mü olur? Açıklama yapacaksa da bu konuda yapsın. Onunla dalga geçtim biraz...

Maalesef Türkiye kendini dünyaya çok fazla kapatmış durumda. Yaptığım esprinin özünde yatan şey bu. Bugün *Nature* dergisinde çıkan bir makalede bitkilerin ortalama 400 metre kuzeye ve yükseklerle kaçmak zorunda kaldığı anlatılıyor. Artık insanların da taşınması gerekecek. Bundan önemli sorun var mı?

Türkiye'den delege vardı, tavır yoktu

Kopenhag tüm çevreciler için hayal kırıklığı oldu, değil mi?

Bütün bu konuyla uğraşan, çevreci de demek doğru değil, iklim adaletçileri gibi, ben de hayal kırıklığına uğradım. Ama öte yandan... James Hanson, 30 yıldır iklim değişikliği üzerine çalışan 20 yıldır da bunu dünyaya öğreten adam, sonuç alınmasını istiyordu. Bence de haklıydı. Sulandırılmış bir şeyle kaybedecek vakit yok. Şimdi Amerika ve Çin belki adam gibi oturup, bütün bu yalan dolanın ötesinde alttan gelen zorlamalarla bir şey yaparlar.

Hâlâ bir çözüm umudu var mı?

Var, tabii çözüme yönelmek şartıyla. İşin aciliyeti inanılmaz derecede ağır. Buzulların çözülmesini önleyemezsek o noktadan sonra hiçbir şey yapılamaz. Yedi metrelik Grönland buzullarının erimesi sonucu, dünya denizlerinin okyanuslarının beş-yedi metre civarında yükselip pek çok adayı ve sahili bulunan kentleri büyük ölçüde tahribata uğratmasına engel olunamaz.

Peki, şimdi önümüzde ne var?

Mart ayında Bonn'da ondan sonra aralıkta Mexico City'de toplantılar yapılacak. BM İklim Değişikliğini Önleme Çevre Antlaşması gereği yapılan toplantılar bunlar. Ama Kopenhag'da iki senelik büyük emekler burada heba oldu. Kopenhag'daki gibi 193 ülkenin biraraya geldiği bir toplantı hiç olmamıştı.

Türkiye delegasyonu ne yaptı Kopenhag'da bu arada?

Bilmiyorum, görmedim. 85'in üzerinde belki 100'e yakın delegesi vardı ama bir tavrı yoktu. Türkiye'nin yüzde 119'la dünyada karbon salımını en hızlı artıran ülke olduğundan hiç bahsetmiyorlar. 'Gelişmiş ülke değiliz, bize destek verilmesi gerekir' derken haklılık payı var. Ama burada ciddi bir etik sorun da var. Sanki dünyada sadece Türkiye'nin özel şartları varmış gibi. Batmak, yok olmak üzere olan ada ülkelerinin, kuraklıktan mahvolan Afrika ülkelerin yanında bunu söylemek çok ayıp.

Başbakan tüm bu açıklamaları yapıyor ya. Komşularla sıfır sorun, bağımsız uluslararası oyuncu olmak istiyor. Bir yandan *one minute* hikâyeleri... Neden bir iklim açılımı yapmıyor. ABD'de çok önemli bir konuşma yaptı 'Küresel ısınma ulusal olarak çözülemez' dedi. Hemen arkasından 47 kömür santrali 2.500 otoyol projesi ve üç köprü yapacağız. Şimdi bu olmaz...

Maldivler Müslüman bir ülke, küçük bir ülke 2020ye kadar sıfır karbon ekonomisine geçeceğiz dedi. Akıl almaz bir şey öneriyor. Niye bizimkiler hutbe vermiyorlar Cumaları?

Alofa Tuvalu!

Kopenhag'la beraber Tuvalu' yu da öğrendik...

Dokuz yıl önce bir yazı yazmıştım ben 'Tuvalu nedir?' diye. Çok güzel bir hikâyesi var Tuvalu'nun: Batıyor, daha doğrusu üzerinden sular geçiyor. Pasifikte bir Mercan Adası. En yüksek yeri iki metre bile değil.

Ne yaptı Tuvalulular Kopenhag'da?

Bütün dünyaya örnek olacak bir cesaret gösterdiler. Oradaki delegesi, delegesi dediğimiz Başbakan'ı 'Ölmeye razı gelmeyeceğiz. Bilim ne diyorsa o, altını eksinlikle kabul etmeyiz" dedi. Bütün adalılar gibi yumuşak insanlar ama kararlılar. Bir de film gösterdiler; '2006 yılındaki büyük dalga' diye. İçinden tramvay geçen şarkı gibi, okyanus geçiyor evlerin içinden üç metre 60 santim bir dalgadan bahsediyorlar.

Dillerinde *Alofa* diye bir kelime var. Çok hoş bir şey. Hem aşk, sevgi hem varolma demek. Var olabilmek için sevmek gerekir, diyor adamlar. Biz Tuvalu'nun delege masasına gidip bazı Türkler olarak *Alofa* yazdık. Basın toplantısında da 'Gösterdiğiniz cesareten dolayı tebrik ederiz' dedik.

Kaç kişi yaşıyor Tuvalu'da

12 bin.

Sizi taşıyalım demiyorlar mı?

Diyorlar ama siz ister misiniz öyle bir şey? Maldivler Başbakanı şey diyor mesela: "Peki biz gidelim. Bulalım bir yer gidelim. Kelebekler ne olacak, kokular ve kültür ne olacak?" Bilinen yazı tarihleri 2000 yıllık. Belki de 10 bin yıldır oradalar.

Evde k harfi yasaklandı

Radyoda sesiniz Kopenhag'daki eylemleri anlatırken, çocuklar gibi şendi.

Bu benim karakterimden gelen bir şey. Uzun zamandan beri sokaktayım. Annem geçenlerde bende kalmış bir fotoğraf var dedi: Ankara sokaklarında son derece efendi genç adamlarla genç hanımlar yürüyorlar ve Kozlu işçilerinin öldürülmesine protesto ediyorlar. Sene 65, ben 20 yaşındayım.

O günden beri ben bir türlü eve girmeyi başaramadım. "Akşam oldu oğlum eve gel", ben bir türlü eve girmedim. Bu adalet arayışının verdiği bir şey olsa gerek.

Kahveden eve gelmeyen kocalar gibi aynı zamanda.

Futbol oynarken Ayvalık'ta çocukken de eve giremezdim.

1 Mart 2003 Irak'a Türkiye üzerinden asker gönderilmesin, tezkere onaylanmasın eyleminde ben yine sokaktaydım. Galiba bir savaş muhabirinden duymuştum: Adama diyorlar ki "Çeçenistan'da sen Gazze'de sen, nedir bu manyak mısın?". "Ya kendimi alamıyorum. Tarih sahnesini ön sıradan seyretmeyi seviyorum" diyor. Ben de aynı fikirdeyim. Böyle bir his var içimde.

Evdekiler sizin küresel ısınma ısrarınıza ne diyor?

Senelerce suçlandım 'Her şeyi buna bağlıyorsun' diye. Evin içinde k harfini telaffuz etmem yasaklanmıştı, küresel ısınmadan bıktık diyorlardı ama geçti çok şükür.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ömer Marda: 'Başbuğ açıklayacaksa iklimi açıklasın... '

Tuğba Tekerek 27.12.2009

"Başbuğ açıklama yaptı" deniyor, Ömer Madra "İklimle mi ilgili" diye soruyor. Kopenhag'ın acar muhabiri, Açık Radyo'nun yılmaz eylemcisi İklim Değişikliği Zirvesi'ni anlatıyor.

ABD'li senatör James Inhofe Kopenhag'da İklim Değişikliği Zirvesi'nin yapıldığı Bella Center'ın merdivenlerinde görülünce bir grup gazeteci etrafını sarıyor. Muhabirler, anlaşıma, finansman derken arkalardan kısa boyluca birisi sıyrılıp şu soruyu sormaya muvaffak oluyor: "Petrol lobilerinden kaç para alıyorsunuz?"

Açık açık konuşmasını sınır ötesine taşıyıp herkesi şaşırtan 65 yaşındaki bu 'acar muhabir' Ömer Madra'dan başkası değil. Her ne kadar evdekiler bu iki kelimeyi ona yasaklasa da 'küresel ısınma' demekten yıllardır vazgeçmeyen, kurucusu olduğu Açık Radyo'da iklim değişikliğini anlatmaktan yılmayan Madra 7-18 aralıkta Kopenhag'daydı. Hem resmi hem alternatif forumu, hem içerdekileri hem soktakileri izledi. Bu arada

eylemlerde 'her nasılsa' hep en öne düşüp, polisle burun buruna geldi. Madra'yla Danimarka'nın başkentinde ne olup bittiğini konuştuk.

Çok koşturdunuz Kopenhag'da herhalde, Açık Radyo'dan sesiniz öyle geliyordu.

Koşturmaktan üç kilo verdim. Ben bu işe çok uzun zamandır hazırlanıyorum. Sadece insanlığın değil canlılar âleminin en önemli meselesinden bahsediyoruz.

Orada gününüz nasıl geçiyordu?

Sabah 6'da kalkıp gece 12'de yatıyordum. Önce Açık Gazete'ye bağlanıp, dün neler oldu neler bitti onu anlatıyordum. Sonra Bella Center'a gidip resmî konferansta neler olup bittiğini, özellikle küçük ada devletlerini izliyordum. Bizim genç yeşillerle görüşüyordum. Öğleden sonra alternatif forum Clima Forum, bir de eylemler. Akşamları da 10 dakikalık bir değerlendirme paneli yapıp *youtube*'a koyuyorduk.

Radyoda anlatıyordunuz, çok üşüdüğünüz bir gün olmuş...

Evet evet. 16 aralıkta Bella Center'daydık. Dışarıda büyük bir eylem vardı. İçerdekiler de dışarıya yürüyecek, iki grup birleşecek' haberi geldi. Apar topar çıktık, notebook'u aldım ama vestiyerden ceketimi alamadım. Buz gibi soğukta kalakaldım. Çok üşüdüm, sonra sağolsunlar arkadaşlar ceketlerini atkılarını verdi. Ama yürüyüş muazzamdı.

Bir de polis meselesini duyduk Kopenhag'dan. Türk polisinden daha mı kötüler?

Hayır, daha sistemliler. Daha ürkütücüler. Ve de çok iriler. Danimarka'nın tamamen bir fiyaskoya imza attığını faşizme çok yakın bir çizgide polisi olduğunu herkes gördü.

Kaç eylemci vardı...

12 aralıktaki yürüyüşte 100 binden fazla insan yürüdü. Bu değil Kopenhag, Avrupa tarihinin gördüğü, Irak öncesi hariç tutulursa, en muazzam olay. 6,5 kilometreyi 4,5 saatte falan yürüdük.

Çok Türk var mıydı?

Tabii tabii. Türkiye'den gidenlerin haricinde Almanya'dan Avrupa'dan gelmiş çok Türk vardı.

99'daki küreselleşme karşıtı Seattle eylemleriyle başlayan bir süreç bu değil mi?

Seattle'da 10 yıldan beri bu işi yapan insanlar şimdi burada. Şimdi konumuz bu diyorlar.

Eylemci profili nasıldı? En azından cebine uçak parası koyabilen insanlar geliyor herhalde.

O da var. Ama aklınızın alamayacağı her çeşit insan var. Avustralya'dan deniz ve tren yoluyla gelenler vardı. Çünkü uçak kullanmak bir para değil ki. Asıl pahalı olanı trenle gelmek. Gençler de vardı, sendikacılar da. Greenpeace gibi gruplar vardı. Dinî gruplar vardı işin en ilginç tarafı.

Dinî gruplar mı?

Desmond Tutu gibi son derece önemli, Güney Afrika'daki apartheidla mücadele etmiş bir din adamı vardı. Rowan Williams vardı, Canterbury başpiskoposu. Ve dualar falan da edildi.

Eylemin parçası olarak mı dualar edildi?

Eylemin devamı olarak... Kiliseye gidip dua ettiler mum yaktılar

Siz burada 68'den de ileri bir hareket var diyorsunuz...

Bunların amaçları belli mücadeleleri belli. Sadece 'savaşma seviş' kuşağı değil. Bu, sistemi değiştirmeye yönelik bir hareket.

Şöyle anlatayım: dört tane profesyonel çalışanıyla, 50 bin kişiye yiyecek içecek yatacak yer bulan yer bulan bir hareket. Ve aynı zamanda Kopenhag'da iklim zirvesine katılan 193 ülkenin delegasyonun yaptığı konuşmalara benzer bir düzeni kurup, alternatif Clima Forum'u yapmış insanlar. Tek bir aksama olmadı. Düşünün dört profesyonel çalışan, gerisi gönüllü.

Eylemler nasıl organize ediliyor?

Action Guide diye bir şey çıkarıyorlar gidince ilk bunları buluyorsunuz. Cebinize de sığacak kadar bir şey. 14 gün boyunca neler yapacağız, anlatıyorlar. İlk üç gün eylem toplantıları vardı: Ne yapılır ne giyilir, tutuklanırsanız adınızdan başka neyi söylersiniz... 'Biber gazı ne kadar yakar'a kadar.

Tekerleği ılıman iklimde keşfettik

Kopenhag Türkiye'ye nasıl yansıdı sizce?

Kopenhag'da dünyanın en büyük olayı vardı iklim konusunda şimdiye kadar yapılmış en büyük toplantı. Aktivistler açısından da devlet temsilcileri açısından da. Türkiye'de de bir tek gazetede ve televizyonda birinci haber oldu mu? Olamadı.

Diğer ülkelerde oldu mu?

İki ülkede olmadı. Benim gördüğüm biri ABD biri Türkiye. Çok acıklı bu. *Guardian* haftalardır takip ediyor, manşet yapıyor. *International Herald Tribune*'de de iki defa manşet oldu.

Kopenhag'dan Türkiye nasıl görünüyor peki?

Türkiye için Kürt meselesinden, askeri vesayetin kalkmasından önemli çok az şey olabilir. Ama bunların hepsinden daha önemli bir tek şey var. James Hansen'in çok önemli bir lafı var. Böyle devam edersek, medeniyetin yeşerdiği dünyadan farklı bir gezegenimiz olacak. Bundan daha korkunç bir şey olabilir mi? İlk tekerlek, ateş, demokrasi, şehirler, cep telefonu, bilgisayar hepsi 10 bin yıl içinde bu iklimde, ılıman bir iklimden dolayı olmuş. Bunu yok ediyoruz.

Böyle giderse hiçbir şey kalmayacak. Türkiye'deki bütün bu Ergenekonların bütün bu kavgaların önemi kalmayacak. Öleceğiz yani.

Yayında bir konuşmanızı duydum. Çok güldüm. "Başbuğ bir açıklama yapmış" deniyor, siz "iklim zirvesiyle mi ilgili?" diyorsunuz.

Haksız bir soru mu bu? Dünyanın en önemli konusu bu değil mi? Biraz alaycı kabul ediyorum. Ama açıklama yapacaksa da herhalde "Arkadaşlar bakın Kopenhag'da da ne oluyor, dikkatinizi çekerim" dese kötü mü olur? Açıklama yapacaksa da bu konuda yapsın. Onunla dalga geçtim biraz...

Maalesef Türkiye kendini dünyaya çok fazla kapatmış durumda. Yaptığım esprinin özünde yatan şey bu. Bugün *Nature* dergisinde çıkan bir makalede bitkilerin ortalama 400 metre kuzeye ve yükseklerle kaçmak zorunda kaldığı anlatılıyor. Artık insanların da taşınması gerekecek. Bundan önemli sorun var mı?

Türkiye'den delege vardı, tavır yoktu

Kopenhag tüm çevreciler için hayal kırıklığı oldu, değil mi?

Bütün bu konuyla uğraşan, çevreci de demek doğru değil, iklim adaletçileri gibi, ben de hayal kırıklığına uğradım. Ama öte yandan... James Hanson, 30 yıldır iklim değişikliği üzerine çalışan 20 yıldır da bunu dünyaya öğreten adam, sonuç alınmasını istiyordu. Bence de haklıydı. Sulandırılmış bir şeyle kaybedecek vakit yok. Şimdi Amerika ve Çin belki adam gibi oturup, bütün bu yalan dolanın ötesinde alttan gelen zorlamalarla bir şey yaparlar.

Hâlâ bir çözüm umudu var mı?

Var, tabii çözüme yönelmek şartıyla. İşin aciliyeti inanılmaz derecede ağır. Buzulların çözülmesini önleyemezsek o noktadan sonra hiçbir şey yapılamaz. Yedi metrelik Grönland buzullarının erimesi sonucu, dünya denizlerinin okyanuslarının beş-yedi metre civarında yükselip pek çok adayı ve sahili bulunan kentleri büyük ölçüde tahribata uğratmasına engel olunamaz.

Peki, şimdi önümüzde ne var?

Mart ayında Bonn'da ondan sonra aralıkta Mexico City'de toplantılar yapılacak. BM İklim Değişikliğini Önleme Çevre Antlaşması gereği yapılan toplantılar bunlar. Ama Kopenhag'da iki senelik büyük emekler burada heba oldu. Kopenhag'daki gibi 193 ülkenin biraraya geldiği bir toplantı hiç olmamıştı.

Türkiye delegasyonu ne yaptı Kopenhag'da bu arada?

Bilmiyorum, görmedim. 85'in üzerinde belki 100'e yakın delegesi vardı ama bir tavrı yoktu. Türkiye'nin yüzde 119'la dünyada kabon salımını en hızlı artıran ülke olduğundan hiç bahsetmiyorlar. 'Gelişmiş ülke değiliz, bize destek verilmesi gerekir' derken haklılık payı var. Ama burada ciddi bir etik sorun da var. Sanki dünyada sadece Türkiye'nin özel şartları varmış gibi. Batmak, yok olmak üzere olan ada ülkelerinin, kuraklıktan mahvolan Afrika ülkelerin yanında bunu söylemek çok ayıp.

Başbakan tüm bu açılımları yapıyor ya. Komşularla sıfır sorun, bağımsız uluslararası oyuncu olmak istiyor. Bir yandan *one minute* hikâyeleri... Neden bir iklim açılımı yapmıyor. ABD’de çok önemli bir konuşma yaptı ‘Küresel ısınma ulusal olarak çözülemez’ dedi. Hemen arkasından 47 kömür santrali 2.500 otoyol projesi ve üç köprü yapacağız. Şimdi bu olmaz...

Maldivler Müslüman bir ülke, küçük bir ülke 2020ye kadar sıfır karbon ekonomisine geçeceğiz dedi. Akıl almaz bir şey öneriyor. Niye bizimkiler hutbe vermiyorlar Cumaları?

Alofa Tuvalu!

Kopenhag’la beraber Tuvalu’ yu da öğrendik...

Dokuz yıl önce bir yazı yazmıştım ben ‘Tuvalu nedir?’ diye. Çok güzel bir hikâyesi var Tuvalu’nun: Batıyor, daha doğrusu üzerinden sular geçiyor. Pasifikte bir Mercan Adası. En yüksek yeri iki metre bile değil.

Ne yaptı Tuvalulular Kopenhag’da?

Bütün dünyaya örnek olacak bir cesaret gösterdiler. Oradaki delegesi, delegesi dediğimiz Başbakan’ı ‘Ölmeye razı gelmeyeceğiz. Bilim ne diyorsa o, altını eksinlikle kabul etmeyiz” dedi. Bütün adalılar gibi yumuşak insanlar ama kararlılar. Bir de film gösterdiler; ‘2006 yılındaki büyük dalga’ diye. İçinden tramvay geçen şarkı gibi, okyanus geçiyor evlerin içinden üç metre 60 santim bir dalgadan bahsediyorlar.

Dillerinde *Alofa* diye bir kelime var. Çok hoş bir şey. Hem aşk, sevgi hem varolma demek. Var olabilmek için sevmek gerekir, diyor adamlar. Biz Tuvalu’nun delege masasına gidip bazı Türkler olarak *Alofa* yazdık. Basın toplantısında da ‘Gösterdiğiniz cesareten dolayı tebrik ederiz’ dedik.

Kaç kişi yaşıyor Tuvalu’da

12 bin.

Sizi taşıyalım demiyorlar mı?

Diyorlar ama siz ister misiniz öyle bir şey? Maldivler Başbakanı şey diyor mesela: “Peki biz gidelim. Bulalım bir yer gidelim. Kelebekler ne olacak, kokular ve kültür ne olacak?” Bilinen yazı tarihleri 2000 yıllık. Belki de 10 bin yıldır oradalar.

Evde k harfi yasaklandı

Radyoda sesiniz Kopenhag’daki eylemleri anlatırken, çocuklar gibi şendi.

Bu benim karakterimden gelen bir şey. Uzun zamandan beri sokaktayım. Annem geçenlerde bende kalmış bir fotoğraf var dedi: Ankara sokaklarında son derece efendi genç adamlarla genç hanımlar yürüyorlar ve Kozlu işçilerinin öldürülmesine protesto ediyorlar. Sene 65, ben 20 yaşındayım.

O günden beri ben bir türlü eve girmeyi başaramadım. "Akşam oldu oğlum eve gel", ben bir türlü eve girmedim. Bu adalet arayışının verdiği bir şey olsa gerek.

Kahveden eve gelmeyen kocalar gibi aynı zamanda.

Futbol oynarken Ayvalık'ta çocukken de eve giremezdim.

1 Mart 2003 Irak'a Türkiye üzerinden asker gönderilmesin, tezkere onaylanmasın eyleminde ben yine sokaktaydım. Galiba bir savaş muhabirinden duymuştum: Adama diyorlar ki "Çeçenistan'da sen Gazze'de sen, nedir bu manyak mısın?". "Ya kendimi alamıyorum. Tarih sahnesini ön sıradan seyretmeyi seviyorum" diyor. Ben de aynı fikirdeyim. Böyle bir his var içimde.

Evdekiler sizin küresel ısınma ısrarınıza ne diyor?

Senelerce suçlandım 'Her şeyi buna bağlıyorsun' diye. Evin içinde k harfini telaffuz etmem yasaklanmıştı, küresel ısınmadan bıktık diyorlardı ama geçti çok şükür.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sezyum: 'En bombası el bombası'

Tuğba Tekerek 03.01.2010

Önce *Radikal*'in televizyon ekinde fotoğraf altlarına yazdığı komik cümlelerle dikkat çekti. Sonra *Radikal Cumartesi* ve mizah dergisi *Penguen*'de köşe sahibi oldu. İnternetin bilumum mecralarını, *Ekşi Sözlük*'ü, *sezyum.com*'u, *Twitter*'ı kullanarak hatırı sayılır bir takipçi kitlesi yarattı. Takipçilerini, benim gördüğüm, hiç hayal kırıklığına uğratmadı, çok güldürdü. Dünyanın ve Türkiye'nin binbir türlü acayipliğini getirip önlerine bıraktı. Mesela "PATATURK yaz polifonik Atatürk cebine gelsin" lafını, Ecevit'in Robot şiirini, birbirinin üzerinde floresan lamba parçalayan Japon dövüşçüleri, pek çokları en önce ve sadece ondan öğrendi.

Bir de 'Sezyum: Cesur kalem!' Youtube yasağına karşı amansız mücadelesini halen "Pornoma dokunma, sıvazıma karışma" adlı internet sitesinde sürdürüyor. Gelecek yıl !F İstanbul Bağımsız Filmler Festivali'nde gösterilecek *Moral Bozukluğu* ve 31 filminin heyecanını şimdiden yaşıyor. İlgi alanlarım dağınık diyor, anlat anlat bitmiyor: Legoları çok seviyor, davul çalıyor, Dinamo fm'de *Sevginin Gücü* diye bir program yapıyor, herkesi 'salonda seviyor', bu arada kedisi Tortor etrafta dolanıyor.

Sezyum, ekmek parası için gerçek adıyla (Kaan Sezgin) reklamcılık da yapıyor (pek hoşlanmıyor ama mesela T-box reklamlarını yazan grupta o da yer alıyor). 2009'da insanlık onuru reklamcılığı yensin istedi, olmadı. Peki başka neler olmadı, neler oldu? Yeni yılın gelişini fırsat bilip kapısını çaldık, dünyanın hal ve gidişatını sorduk. Biz bayağı bir güldük, yılın en kötü röportajı böyle olsun dedik!

2009'un en bomba olayı neydi sence?

En bomba olay... El bombası olayıydı. Teğmenin pimini çekip askerlere verdiği el bombası... Bir de AKP ve Fethullah Gülen'i bitirme planı... O da çok bombaydı.

Peki seni en çok güldüren şey neydi?

Beni bir sürü şey çok güldürüyor. Bugün Yalçın Küçük konuşurken Oguz Haksever'in kopmasına güldüm. Ondan önce de ekranda 'kontgerilla' yazmışlardı, ona çok güldüm.

Kontgerilla mı? Çok komikmiş...

Komik. Bir de anlamlı. 'Kont Gerilla'... 'Sayın Gerilla' gibi. Çabuk fark ettiler, hemen değiştirdiler, fotoğrafını çekemedim. Başka neye güldüm? Mutlaka Başbakan'ın bir sürü şeyi vardır onlara çok gülmüşümdür.

Başbakan'ın şey demesi yılın en komik olayıydı; köşe yazarlarına 'Haftada 6 kere yazmayın' demesi. Sanki Başbakan değil de bakkal konuşuyor gibi... Ya öyle şey olabilir mi? Başbakan da o zaman günde üç kere telefonda konuşsun, ayda bir açılış yapsın. Başbakan çok acayip ya... İyi ama garip...

Bu olayı niye komik buluyoruz onu düşünmek lazım. Sanki oraya çaycı maycı birisi çıkmış, 'Abi seni bugün Başbakan yapıyoruz' demişler. 'Konuş' demişler, makyaj da tamam. Çaycıları küçümsediğimden değil ama işi başbakanlık olmayan birisine başbakanlık veriyorsun, o açıdan. Kuantum fiziğiyle ilgili bir şeyi bana versen, ben 'Atomlar fazla hareket etmesin' derim. Onun gibi bir şey...

Çok çabuk unuttuk ama CHP'nin çarşaf açılımı vardı geçen sene.

Ya CHP komik... CHP baştan aşağı komik. Bilgisayarı arada bir kapatırsınız ki kendine gelsin. 10 gün 20 gün açık kalırsa olmaz. Cep telefonunuz bozulur arada açarsınız kapatırsınız. Deniz Baykal parlamentoda en uzun süre açık kalan milletvekili. Mutlaka bir bozulma var.

Bir açıp kapamak lazım, diyorsun.

Deniz Baykal'a en azından bir restart lazım. 10 saniye kapalı kalsın sonra tekrar açılsın. Olabilir mi? Bir insan bu kadar uzun süre bir şeyle uğraşırsa, mutlaka belli takıntıları meydana gelir.

Deniz Baykal bir gün Başbakan olabilir mi sence?

Hayır! Cevabım hayır. İşte o yüzden 23 Nisan'da filan Deniz Baykal'ı bir yere koymak gerekiyor. Nereye isterse oraya otursun. Hevesini alsın. Yazık değil mi, üzülyorum. Gerçekten yazık yani. Ecevit de yaşarken, bir şekilde sempati duyuyordum, robotlara şiir yazmış bir adam...

Öyle mi?

Tabii Ecevit'in *Robot* şiiri var. *Sezyum.com*'da var o. Yani Ecevit de iyi bir kafa, bayağı kopuyormuş. Ecevit de bir ara yürüyemiyordu ama hâlâ başbakandı. Sevdiğim bir insan. Televizyonda onu zor durumda görmek beni üzüyordu. Uzun vadede Deniz Baykal da öyle olabilir. İyi niyeti var, bir şekilde hissediyorsun, bir apartman yöneticisi tadı var. Ama artık başka biri de yapabilir o işi, artık o kendini o kadar yıpratmasın.

Bahçeli üzerine çok espri yapılacak bir tip değil galiba.

O zaman sizee (laptop'ı açıyor) *Devlet Kendini Zorlama'yı* dinletiyorum (İnternette MHP'nin 40. yıl kongresinde Bahçeli'nin yaptığı konuşmayı dinletiyor:) '2009'u yazarken de iki sıfır var. 9 yanındaki sıfırı sildiniz, kaldı mı dokuz? 2'nin yanında bir sıfır var onu da sildiniz, kaldı mı iki? Toplayın ne yapar? 11 yapar. 2009'un içindeki iki sıfırı da sildiniz, ne kaldı? 29 kaldı. 11 ile 29'u toplayın 40 yapar ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin 40. yıldönümü'. Devlet Bahçeli'yle ilgili görüşüm bu.

Bir zaman bir erke dönergeci vardı. Ben şimdi kozmik odada bu erke dönergecinin şifreleri çıkar mı diye merak ediyorum. Kozmik, ne komik laf değil mi?

Taksim'e gittiğinde ıslak hamburger alıyorsun. Yanında ne alıyorsun içecek olarak: Atom! İçinde ne var? Karışık! O oda da öyle bir şey, atom gibi bir şey. Karışık, devletin bir sürü karışık şeyi var orada. O yüzden kozmik oda denmiş olabilir.

Açılım için ne diyorsun?

Esasında açılım biraz özde değil sözde kaldı gibi geliyor bana. Açılımda güzel şeyler söylendi. Sonra insanları, suçlu ya da suçsuz, insan diyorum, plastik kelepçelerle sıraya dizmek hiç de açılıma yakışan bir hareket değil. Açılım, kavramsal açılım oldu. Kavramsal sanat gibi pek anlaşılamadı. Bazı kavramsal sanatlar gibi... Biraz da Tracey Emin'in işleri gibi. Hem popüler, ortaya bir şeyler söylüyor gibi hem de ortada hiç bir şey yok. Konuşulması tabi ki güzel ama dostlar alışverişte görsün oldu, biraz.

Helin-Rasim: İyi başlangıç

Geçen yıl Rasim Ozan Kütahyalı - Helin Avşar röportajı çok konuşuldu.

Onu siz düşünün.

Sen ne diyorsun?

Olur yani. Güzel, eğlenceli. Eğleniyorlar işte. İnsanların eğlenmesi kötü bir şey değil. Bir sürü çirkin insan seviyor ama bu kötü bir şey değil. İnternette sırf şişman pornosu var. Onu tüketen insan da var. Böyle bir fotoğraf benim tarzım değil ama hoşlanan birisi vardır. Hoşlandığı için onu yapmıştır yapan kişi. İki kişi varsa illa ki daha fazlası da vardır.

Ordu konuştukları bir röportajın içine bu fotoğrafları koymuşlar

İyi bir başlangıç. Ama daha iyisi olsun isteriz...

2009'da sigara yasağını da gördük.

Sigara işi iyiydi bence. İnsanlar biraz daha sokağa çıkmaya başladılar. Büyük şehirlerde sokak kültürü yavaş yavaş başladı. Bizim meydan kültürümüz de meydanımız da yok. Olan meydanlarda da bariyerler mariyerler var. Taksim'e adını veren su taksimi deposunun önünde polisler var. O yüzden sigara yasağı iyi oldu. İnsanlar sokakta takılıyorlar. İstanbul için özlenen bir şeydi. Bu kadar güzelliği olan bir şehrin sokaklarının yaşamaması güzel değil bence.

Vogue'daki mankene bakınca anlıyorsun

Popüler kültür eleştirisi için nereden besleniyorsun?

Miles Davis dinliyorum. Çünkü iyi şeyleri takip edince kötülerini daha iyi görebiliyorsunuz. Miles Davis'e soruyorlar. 'Nasıl müzik dinliyorsun?' diye. 'İki tür müzik var, iyi müzik kötü müzik, ben iyi müzik dinliyorum' diyor. Eleştiri için bir bakış açısı gerekiyor, onu da öyle sağlıyorsunuz. Buradaki mankenlere baktığınızda 'Ay aman çok güzelim diye konuşuyorlar'. Şurada *Vogue*'lar var onlara bakalım. Onlar da manken. Bakalım ne oluyor?

Sosyolojiyle ilgileniyor musun?

Murat Belge okudum ama Murat Belge evinde kaldığım ilk insan, öyle ilgilendim. Ben Saint Joseph'de okurken oğluyla arkadaşlık. Benim kaldığım ilk ev onların eviydi.

İnternete çok girdiğiniz belli oluyor da, kitap var mı çok hayatınızda?

Sevdiğim fiks şeyler var. Orhan Veli, Cemal Süreyya var. İhsan Oktay Anar'ı çok seviyorum, Oğuz Atay, beni çok etkiledi. Şunu okudum, bunu okudum demek istemiyorum da. Şu anda neler beni çok etkiliyor? Umut Sarıkaya var çok beğendiğim, Vedat Özdemiroğlu var benim ustam, Behiç Pek var. Onlara bakıyorum. Yurtdışından da *Top Gear* var mesela. Araba programı olmasına rağmen çok komik bir program. *Saturday Night Live Show*'ları izliyorum. Çünkü onlar gerçekten güncel bir şeyler yapıyorlar ve mizah da yapılıyor. Onun dışında da gazete mazete okuyorum işte.

Ölürken kırdaki gezdiğini hatırlarsın

Bir yazında 'Geçen yıl insanlık onurum reklamcılığı yenemedi' demişsin...

Reklamcılık yapmak istemiyorum çünkü. Ben, iş yapmak istemiyorum. Sevdiğim şeyleri yapmak istiyorum. Hiçbir zaman ölmeye yakın işyerinde yaşadığın güzel bir şeyi hatırlamazsın, kırdaki mırda dolaştığın zamanları hatırlarsın. Ben de öyle zamanların artmasını istiyorum. İnsanlık da bu benim için. Günde 10-12 saat çalışılıyor. 7 saat de uyundu. Geriye kalıyor 4-5 saat, o mu yani yaşam? Eğlendiğim, sevdiğim insanlarla güzel şeyler yapmak istiyorum.

Bu arada da güzel para kazanmak istiyorsun...

Hayır, güzel para kazanmak da istemiyorum. Sadece yaşatacak kadar kazansam yeter, çünkü mutluyum zaten, bir şeye ihtiyacım yok ki. Şurada bir lamba daha olsun gibi dertlerim oluyor da tek derdim lamba olsun istiyorum. Yeni bir araba, yeni bir televizyon almak istemiyorum, yeni bir bilgisayar almak istemiyorum. Bilgisayarı yeni aldım zaten, çok ucuza...

Sen nasıl Sezyum oldun?

Benim esasında soyadım Sezgin. İlk internet çıktığında, şimdi *Facebook*'taki gibi herkes adını soyadını kullanmıyordu, takma isim kullanıyordu. O zamanlar Kaan Sezyum diye koydum ki beni liseden bilenlere fonetik olarak yakın gelsin. Sezyum element melement, periyodik cetvel böyle şeyleri de seviyorum. Komik şeyler yazarken Sezyum'u ciddi şeyler yazarken Sezgin'i kullanıyordum. Sonra ciddi şeyler yazamadığımı farkettim. Bir de Murat Belge çok daha iyi yazıyor. Öyle olunca öyle kaldı. Çok istediğim bir şey de değildi. Çok istemediğim bir şey de değildi.

3G'ye Bakan'ın kulağından girdik

Geçen sene Youtube'a erişememeye de devam ettik.

Atatürk'e hakaret edildi diye kapatıldı Youtube. İşin en acayibi Yunanistan'dan yapılıyor bu. Ben diyelim ki Türkiye'yi sevmeyen bir Yunan vatandaşım 'Bak şimdi Türkiye'nin Youtube'unu nasıl kapatacağım' diyorum ve bir Atatürk kolajı koyuyorum Youtube'a. Bütün Türkiye'nin interneti gidiyor. E ne oldu? O Yunanlı adamın işine yaradı. Yunanlı arkadaşımızı Youtube'a şikâyet edip hakkını evrensel bir şekilde aramaktansa, 'Ya buna bulaşmayalım bari' diyorlar.

Binali Yıldırım gibi bir insanın hâlâ görevinin başında olmasını, hem trenle hem internetle uğraşmasını benim kafam almıyor. Ulaştırma Bakanı niye internete bakıyor? 3G konuşmayı, görüntülü konuşmayı kulağına götürerek yapan bir insan bu. Türkiye ilk görüntülü konuşmayı Binali Yıldırım'ın kulağı görüntüsüyle yayınladı. Böyle bir şey olabilir mi? Kimse demiyor mu, 'Sayın Binalı, bu kulağınıza değil, bu görüntülü'. Ulaştırma Bakanı'sın, bu işten sorumlu kişisin. O biraz üzücü.

Türkiye Çin'den sonra ikinci ülke internet yasağında. Çin de en çok idamın olduğu ülke hâlâ. İkincisi de İran. Tamam, idam cezasını kaldırdık da bunları da kaldıralım.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sinan Çetin: 'Büyük devlet terör örgütüyle de görüşür'

Tuğba Tekerek 10.01.2010

Meclis'te 90. yıl sergisinin açılışında "Kendi çocuklarımızla savaştığımızı Alman arkadaşımıza anlatamadım" dedi, yine gündem oldu. Sonrasında gelen röportaj tekliflerine karşılık "Basına dükkânı kapattım" diyen ünlü yönetmen Sinan Çetin *Taraf*'a konuştu: Konuşmanın perde arkasından çarpıcı detaylar aktarırken, o kürsüde söylenmesi mümkün olmayan şeyler de söyledi.

Annesi Azeri, babası Gürcü olan, "Ben ne siyasetçi ne de entelektüelim" diyen Çetin, Kürt meselesini kendi vizöründen gördüğü haliyle anlattı...

Serginin açılışı için sunuculuk teklifini size kim, nasıl getirdi?

Beni Kültür Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürü Abdurrahman (Çelik) Bey aradı. Sayın Meclis Başkanı Şahin'le beraber karar vermişler.

Niye sizi seçmişler?

Onlara sorun, bilmiyorum.

Üstelik de sivri dilli bir insan, diye biliniyorsunuz...

Ben sivri dilli değilim... İsterdim sivri dilli olmak. O kadar masum bir şey söylüyorum ki... Belki de naif daha doğru.

O konuşma metnini nasıl hazırladınız?

Ben bir konuşma metni hazırlamadım. Zaten orada konuşulacak bir ortam da yoktu. Orayı görür görmez hemen gitmek istedim. Çünkü ses düzeni, organizasyon bozukluğu, kalabalık... Orada kimsenin kimseyi dinlemeyeceğine karar verdim. Fakat artık kürsüye çağırılmışım. Çok geçti.

O sözleri daha önceden hiç tasarlamamış mıydınız?

Abdurrahman Bey "Açılımla ilgili bir şey söyleyen iyi olur" demişti. Ben de "Tamam" demiştim. Açılımla ilgili konuşmak istiyordum zaten.

Meclis'te konuşmanın da iyi bir fırsat olacağını düşündünüz...

Hayır. Bunu bir fırsat olarak görmedim. Zaten her dakika medyanın önündeyim. Reddettiğim röportaj sayısını sana anlatamam. İki-üç senedir konuşmamaya karar vermişim ve konuşmadım ama arada kıramayacağın şeyler oluyor. Meclis Başkanı Mehmet Ali Şahin'i çok severim. Onun ricası üzerine gittim.

Şahin'le önceden bir tanışıklığınız, bir hukukunuz var mı?

Var. Birkaç kere telefonda konuştuk, Antalya'da görüştük, bir dostluk oldu aramızda. Akıllı, güzel fikirleri olan bir insan. Orada bana karşı gibi görünen sözlerini, Meclis çatısı altında bir sanatçının hovarda konuşmalarını düzeltme refleksi olarak ele alıyorum.

Siz 'hovardaca' mı konuştunuz?

Onlara öyle gözükmüş olabilir."Kendi dağlarımıza bomba atıyoruz" herhalde büyük lafmış onlar için. Bence büyük laf değil; hava su gibi büyük realite. Yalan mı?

Sonuç itibarıyla yaptığınız konuşmayla ilgili 'yine olsa yine yaparım' diyorsunuz, değil mi?

Yine olsa yine yaparım.

Kürt konusu hakkında düşünmeye ne zaman başladınız?

Bu mesele ortaya çıktığı günden beri düşünüyorum. İçim yanıyor.

AK Parti bu ülkenin siyasi tarihinde bir dönüm noktası mı sizce?

AK Parti'nin iktidar zeminini kaydırdığını, ülkeyi sivilleştirdiğini kabul etmek lazım.

Yani daha önce asker vesayetinde bir iktidar mı vardı?

Biz İttihat Terakki diyelim buna. Resmî otorite, Cumhuriyet'in kurulduğu günden beri onlar tarafından saptandı. İlk defa milletin seçtiği insanlar var şimdi iktidarda... Parlamento'ya bir saygı belirdi. Atanmışların yerini seçilmişler almaya başladı. Bir ülkeyi atanmışlar değil seçilmişler yönetirse demokrasinin ilk adımları atılmış demektir. Çünkü seçilmişler gelip atanmışları değiştirebilir. Bu ülkede atanmışlar kolay kolay değişmiyordu. O yüzden burada sessizce bir devrim oldu. Oluyor da şu anda.

Ama benim bütün arzum değişimin yorgun düşmemesi. Çünkü değişime karşı duranların tantanası o kadar yüksek ki... Sokağa çıksan "Savaş bitsin mi bitmesin mi" diye sorsan, "Çocuklarımız ölsün" diyen bir kişi bulamazsınız. Bulabilir misiniz?

Bulamayız ama "Terör bitmesin" diyeni de bulamayız

E, bence de bitsin terör.

E ama nasıl bitsin? Soru bu...

Şimdi efendim ben aslında politikacı değilim, akademisyen değilim, entelektüel değilim. Resimlerle hikâye anlatmak dışında bir şey de bilmem. Bu konuda söyleyeceğim şey basit. Annem okuma yazma bilmezdi. O da olsa böyle söylerdi: Bir ülkenin içinde iç düşman olmaz. Bu iç düşman kavramını kim bulduysa, bu arkadaş yarın öbür gün sırat köprüsünde bunun hesabını verecek. İç düşman toplumu ikiye bölen bir kavram. Eğer içerde düşman varsa vatandaşın bir kısmı düşman demektir. Vatandaşın bir kısmını düşman kabul edersen bu işe ordu karışmak zorundadır. İç düşman yerine suçlu vatandaşı koyarsan bu işle emniyet ve yargı uğraşır.

Yani, bu mesele adli bir meseledir...

Adli bir meseledir. Bu kadar basit. Adli bir meseleyle uğraşmak şanlı ordumuzun yapacağı bir iş değildir. 'Ordumuzu yıpratmak' diye bir kavram var ya son zamanlarda, orduyu yıpratana işte bu 'iç düşman' kavramı etrafında birleşenler. Çünkü 25 yıllık bir net çözümsüzlük var ortada, ordu oraya gidip de bir savaş kazanmış değil. Bu insanlar hep beş bin kişiler; her sene beş bin kişiyi öldürüyorsunuz, onlar yine beş bin kişi olarak dönüyorlar.

Kendi dağlarımızı bombalamamıza karşı çıkıyorsunuz da sınır ötesindeki savaşlar için ne düşünüyorsunuz? Savaş karşıtlığı konusunda tutumunuz ne?

Daha oraya bile gelemedik. Bir savaş olsa da orada bir tutum belirlesek. Ben tabii ki her türlü savaşın saçma olduğuna inanıyorum. Churchill çok doğru söylemiş; hiçbir savaşın kazananı yoktur.

Benim Meclis'teki konuşmam içerdeki meseleyle ilgiliydi. Ve bu konuşulmadan insanlar saçmalığını anlamıyorlar. Normal bir şey olarak görüyorlar. Bu, normal değil, normal değil, bir ülkenin kendi vatandaşlarının bir parçasıyla dövüşmesi olacak iş değil.

Meclis konuşmanızla AKP'yle ayrı yerlere düştünüz, gibi oldu.

Şimdi şöyle oldu: Mehmet Ali Bey beni çok sevdiği için, sözlerim yanlış anlaşılmasın diye "Burada sözünü özgürce söylemesinin bir mahzuru yok ama biz teröriste karşı tabii ki savaşıcağız" dedi. Bizim aramızda bir polemik olduğu söylenemez. Bu savaşı bitirmek üzere yola çıkmış olan bir iktidar partisinin üyelerinden birisiyle atıştığımı söyleyemem.

Fakat etrafta kopan yaygara... Bu yaygarayı nasıl koparıyorlar hâlâ hayret ediyorum. Takıldıkları tek şey; 'Tamam, devlete karşı konuşuyorsun da onlara bir şey demiyorsun.'

Demiyor musunuz?

Diyorum. Daha nasıl diyeceğim, onlara da "suçlu vatandaş" diyorum. "Suçlu vatandaş" demek şahne bir şey demek değil ki. Ama onların da dağa çıkma nedenlerini ortadan kaldırmak zorunda olan devlet, onları yargılamak zorunda olan devlet. Asker değil... Zaten böyle olduğu andan itibaren savaş koşulları ortadan kalkacak.

Öcalan'la ilgili ne düşünüyorsunuz?Bireysel çıkarları için Kürt halkını harekete geçirdiğini söylüyor kimileri.

Valla Öcalan, hakkında hiçbir fikrim olmayan bir insan. Galatasaraylıymış, onu biliyorum. Ama bu meselenin çözümü için kapatılan DTP'nin yerini alan parti Öcalan'la bağını kesmeli.

Onlar "Muhatap Öcalan'dır," diyor.

Bizim Türkiye Cumhuriyeti'nin de haklı olduğu bir şey var. Doğal olarak bir terör örgütüyle aynı masaya oturmak istemiyor. Yapsa ne olur, diye sorsan bence bir şey olmaz. Büyük devlete bu da yakışır. Meseleyi çözdükten sonra bunu da yapabilir.

Sizi öfkeliendirebilecek bu soruyu sona sakladım: Şimdi siz Meclis'te bu konuşmayı yaptınız. Ama bir dönem de 'Kürt sorununun derinleşmesinde ciddi payı var' denen Tansu Çiller'e danışmanlık yaptınız, Çiller'e hayran olduğunuz söylendi...

Benim hayranlığım tamamen kendimeydi. Kendimi o yıllarda Türkiye'nin değişeceğine dair bir aldatmaca içine sokmuştum. Bir Dev-Genç'li heyecanlıyla ülkenin dünyayla buluşması, enternasyonal zenginlik, neşenin ve hürriyetin artışı, ülkedeki özgürlük sınırlarının genişletilmesi gibi bir inanç içinde, amatör, naif bir devrimcinin heyecanıyla Ankara'ya gittim. Ve hayatımdaki en büyük zararı da orada ettim, şirket batma noktasına geldi, herkesin zannettiği gibi siyasal iktidardan yararlanmak için gitmedim. En azından bunu bil.

Nasıl yönetileceklerine Kürtler karar vermeli

Sizce bu ülkede barış içinde yaşanması için siyasi iktidar hangi adımları atmalı?

Sadece Kürtler değil... Benim tanıdığım bütün Ermeniler dünyanın en tatlı insanlarıydı, Rumlar yine öyle... Yahudiler Süryaniler, kimler varsa, hem maddi hem manevi anlamda zenginlik içeren bu insanları İttihat Terakki

kafasıyla bu ülkeden kaçırdık. Çok çok büyük bir günah işledik bence, ayıp ettik. O insanlara ihtiyacımız vardı, burası muhteşem bir zenginlikler ülkesiydi. Buraya kim yazık etti ya?

Peki, şu anda memlekette kalanlarla 10 yıl sonra mutlu yaşamak için neler yapılmalı?

Ne 10 yılı, 10 günde bitmesi lazım bu işin. Nedir? Lüzumsuz bir savaş! Şimdiye kadar bu savaştan çıkarı olanların artık bir çıkarı olmadığı kanısındayım, o yüzden bitecek bu savaş.

PKK'nın da mı artık çıkarı yok?

PKK'nın var. Birkaç tane daha saçma sapan eylem yapacak. Ama artık onların da sıkılmış olmaları lazım. Ortada artık onların da isteyip alamayacakları bir şey kalmadı; kimlik hakkı, Kürtçe dil, Kürtçe şarkı...

Peki ya özerklik? Sizce, eğer istiyorlarsa Kürtlere özerk yönetim olmalı mı bu sürecin sonunda?

Kim ne istiyorsa, nasıl bir hayat istiyorsa, yeryüzüne nasıl özgürce doğmuşsa özgürce yaşamalı, nasıl yönetileceklerine kendileri karar vermeli. Ben kimsenin hayatının nasıl olması gerektiğine karar veremem. Benim bildiğim tek şey orada biz kendi dağlarımızı bombalıyoruz ve bizim kendi çocuklarımız ölüyor. Onların da üzerinden Türkiye Cumhuriyeti nüfus kağıdı çıkıyor.

Sinemada patlama çatlama yok

Bu söyleşide Kürt meselesini konuşacağız diye anlaştık ama sinema hakkında iki çift laf etmeden de olmaz. Türkiye sinemasındaki patlamaya ne diyorsunuz?

Ben herhangi bir patlama, çatlama görmüyorum.

Bu sezon gösterime 70'ten fazla film giriyor.

Bu aslında tam bir sessizlik.

Nasıl yani?

Filmlerin çok azı seyirciyle buluşuyor. Sinema şimdi young adult'ın (13-20 yaş arası seyirci) eline düştü. Bu seyirci de gülmediği hiçbir filmle ilgilenmiyor.

Bu filmlerin içinde beğendiğiniz film yok mu hiç?

Var. *Neşeli Hayat*'ı ve *Vavien*'i çok beğendim. Bir de *Nefes*'i... *Nefes* Türkiye sineması için gerçekten de büyük bir nefes.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Arus Yumul: 'Hrant Şato'daki K'ydi'

Altı delik ayakkabılarıyla, bir kaldırımın üzerinde öylece yüzükoyun yatıyordu. Bu akıl çıkartıcı resmi görmemizin üzerinden neredeyse üç yıl geçti. Hep söylendi; Hrant Dink yaptıklarıyla o günden önce de sonra da bu dünyanın gidişatına çomak soktu. O güzel çomağı Agos'un kuruluşunda Hrant Dink'le birlikte çalışan, Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Arus Yumul'la konuştuk....

Bir yazınızda Agos'un kuruluş amacını anlatırken Kafka'nın Şato'sunda K'nın söylediklerini aktarıyorsunuz: "Öncekinden bir başka türlü konuşuyorsam size öncekinden daha yakın olmak istiyorum, ondan." Hrant Dink'in konuşması öncekilerden nasıl farklı bir konuşmaydı?

Türkiye'de Ermeniler uzun yıllar tamamen sessiz ötekiler olarak yaşamlarını sürdürdüler. Kamusal alana çıktıkları zaman kimliklerini saklamak zorunda hissettiler. Hrant da 70'lerde sol harekete katıldığında adını Fırat olarak değiştirmişti. Bunun iki nedeni vardı. Birinci neden 'Eğer yakalanırsan, cemaati suçlamasınlar'. Bu oldukça önemli bir kaygı, çünkü bu ülkede gayrimüslimler hiçbir zaman birey olarak görülmedi, her zaman ait oldukları cemaatin bir parçası olarak görüldü. Ama daha sonra Hrant'ın bir yazısında okudum, katıldığı sol hareket de isminin değişmesini daha doğru bulmuştu.

Kafka'ya ve Şato'ya dönersek, Agos gerçekten böyle bir şey yaptı. Agos Türkiye halkının alışmış olduğu 'mutluyuz, mesuduyuz' söylemini, azınlıkların her zaman dile getirmek zorunda bırakıldıkları söylemi sorgulamaya açtı. Agos Türkiye halkına bu 'mutlu mesut' imajın pek de doğru olmadığını örnekleriyle gösterdi.

Siz Ermenilere yaklaşımın 90'larla birlikte değişmeye başladığını söylüyorsunuz.

90'lar tüm dünyada çok kültürcülüğün konuşulduğu, etnik olmanın moda olduğu dönemlerdi. Bu dönemde Türk halkı da kendi ötekisiyle karşılaştı. Biraz da Beyoğlu nostaljisiyle birlikte gayrimüslimler keşfedildi. Bu keşif önce 'ülkemin rengi', 'emanet', 'misafir' söylemiyle kurgulandı. Fakat daha sonra Türkiye Hrant'ın şahsında gerçek ötekiyle karşılaştı yani gerçeklerden bahseden, gerçekten geniş toplumla daha yakın ilişkiler kurmak için açıkça konuşan bir kişiyle karşılaştı.

Hrant Dink'in öldürülmesinden sonra da Türklerin Ermeni algısında bir kırılma olduğu fikrine katılıyor musunuz?

Hrant Dink öldürüldüğünde 200 bin kadar insan sokaklara çıkıp 'Hepimiz Ermeniyiz' diyerek cenazeye katıldı ama ondan sonra zehirli bir atmosfer oluştu. Ermenilere karşı daha sert bir söylem gelişti. Beyaz bereler moda oldu, katiller övüldü. Cinayete uğramış bir insanla empati kurmak için söylendiği çok açık olan 'Hepimiz Ermeniyiz' söylemini yadsıyanlar oldu.

Evet, Hrant'la ilgili bir kırılma yaşandı. Yaşadığı zaman Hrant'a sahip çıkmadığını düşünenler ona daha çok sahip çıkmaya başladılar. Ama Füsün Üstel'in yaptığı bir araştırma vardı örneğin; seçkinler Hrant'ın da haddini aştığını düşünüyorlardı. Hrant'ın ölümünden sonra tek bir tepki ortaya çıktı demek doğru değil. Bir de çok acı olan şeydi, Hrant'ın cansız bedeni sokakta yatarken televizyonlarda birçok insan bunun Türkiye'nin imajını nasıl etkileyeceğini tartışıyordu.

Beyaz bereliler cinayetin hemen ardından ortaya çıktı. Uzun vadede ise bu olay vicdanlarda öyle mahkûm edildi ki bugün yeni Samastların ortaya çıkması o kadar da kolay değil gibi.

Tabii ama cinayetin nasıl işlendiği, arkasında kimlerin olduğu, ortamın nasıl hazırlandığı da göz önüne alınmalı.

Burada 'organize işler' vardı. Bugün de Kafes Planı var, başka planlar var. Her an böyle bir şeylerin olabileceğini aklının bir köşesinde tutuyor insan. Böyle bir tedirginlik var, diye düşünüyorum.

İktidara baktığımızda da Ermeni açılımı yapan bir hükümet görüyoruz. Ama aynı hükümet DTP'liler doğuda seçim kazanınca 'Ermenistan sınırına dayandılar, oraya dikkatle bakmalı' diyor. Bu bir kafa karışıklığı mı, samimiyetsizlik mi yoksa başka bir şey mi?

Herhangi bir niyet atfetmek istemem. Ama şunu söyleyeyim, bu ülkede azınlıkların sorunları ilk kez bu hükümet tarafından bu kadar açıkça dile getirildi. Fakat bunlar dile getirmekle çözülen sorunlar değil, bunlar için adım atmak gerekiyor. Atılan adımların kâğıt üzerinde kalmaması gerekiyor. Başbakanın mütekabiliyetten bahsetmemesi gerekiyor. Çünkü mütekabiliyete tabi tutacağını söylediği kişiler kendi vatandaşları. Onun için buralarda atacağı daha çok adımlar var.

Hrant Dink'in öldürülmesinden sonra Ermeni cemaati nasıl bir süreçten geçti. Şimdi daha mı tedirginler, yoksa daha mı güvende hissediyorlar kendilerini?

Hrant'ın öldürülmesi Türkiye için travmaydı ama Ermeni cemaati için gerçek bir travmaydı. Bu, kendi kimliğiyle ortaya çıkan gerçek insanların, Sartre'in 'sahici' diyeceği insanların sonunun ne olduğunu göstermek üzere yapılmış bir şeydi. Fakat beklenen olmadı, Ermeni cemaati ve diğer azınlıklar içe kapanan, kamusal alana çıktıklarında da devletin söylediklerini onaylayan pozisyona bir daha geri dönmediler. Bir geri dönüş, içe kapanma, bir büyük göç olabilirdi ama olmadı. Bu onların azınlık olmaktan, vatandaş olmaya doğru önemli bir adım attıklarının göstergesiydi.

Siz bir Ermeni olarak hangi adımlar atılırsa bu ülkede huzur içinde yaşarsınız?

Önce nefret söyleminin ortadan kalkması, gerçek bir ayrımcılık yasasının çıkarılması gerekir. Gayrimüslimleri ya iç düşmanlar ya korunup kollanması gereken emanetler, geçmişin kalıntıları olarak görmek yerine eşit vatandaşlar olarak görmek gerekir. Hoşgörü söyleminin ne kadar yanlış olduğunu fark etmek gerekir. Hoşgörü eşitlik değildir. Osmanlı hoşgürüsünden bahsederken bunun hiyerarşik bir ilişkiye dayandığını da dile getirmek gerekir. Bugün hâlâ birçok insanda bilinçaltına kazınmış bir millet-i hâkime duygusu var. Bu anlayıştan kurtulmak gerekir. Yani yapılacak çok şey var...

'Cemaat dışı evlilikler artıyor'

Ermeniler için dışarıdan birisiyle evlenmek hâlâ tabu mu?

Hayır, hiç böyle değil artık. Belki 90'lara kadar gerçekten böyleydi ama cemaat çok önemli bir sosyolojik değişime uğradı. Görünmez gettosunda yaşayan ve dışarıyla ilişkisini minimumda tutan cemaat kabuklarını kırdı, dış evlilikler de gerçekten çok arttı.

Dış evliliğe karşı olanlar "Bu dünyadan silinip gitmemek için böyle yapıyoruz. Bunu anlamak sizin için belki zor ama bizim sayımız gerçekten çok az" diyor. Buna karşılık siz ne diyorsunuz?

İç evlilik çok uzun zaman sosyal bilimciler tarafından da bir cemaatin belkemiği olarak kabul edildi. Bir cemaat dış evliliğe açılırsa kimliğini kaybedeceği bir ön kabuldü ve asimilasyonun en önemli göstergelerinden biri

olarak algılandı. Ama bugün dış evlilik yapıldığı halde kimliğinden vazgeçmeyen insanların olduğunu görüyoruz. Dış evlilikle birlikte bir cemaatin yok olacağı ön kabulü bugün yaşadığımız geç modern dünyada geçerli değil. Biz bunu Batı örneğinden de biliyoruz dış evlilik yaptığı halde kimliklerini koruyan insanlar var. Dış evlilikten doğan çocukların da kimliklerini seçme şansı oluyor, çok daha melez bir kimliğe sahip oluyorlar.

Kafka'nın iki K'sı

Şato'daki K'yla Dava'daki K. iki farklı insan tipi. Dava'daki K, başına gelen her şeyi neredeyse kader olarak algılar, zaman zaman karşı çıkmayı düşünür ama bunun bir işe yaramayacağına inanır. Sonuçta pek de karşı koymadan ölür. Şato'daki K. ise şatodakiler kendisini sürekli dışladıkları halde, iyi niyetle kendisini hem şatoya hem şatonun etrafındaki halka kabul ettirmeye çalışır. Ortak dünyada kendisine bir yer bulma çabası içindedir. Bu çabası her seferinde engellenir ama hiçbir zaman savaştan vazgeçmez. Şato'nun sonunda K'nın da hayatı bitkin bir şekilde sona erer. Ama Şato'daki K'nın ölümü onurlu bir ölümdür. Bir son değil bir başlangıçtır. Aynı Hrant'ın ölümü gibidir.

Fethiye Çetin: 'Kafes açılmadan çözülmez'

Hrant Dink'in öldürülmesinin üzerinden üç yıl geçerken, faillerinin yargılandığı davada da 2,5 yıl geride kaldı. Ailenin avukatlarından Fethiye Çetin durumu 'Gerçek faillerin bulunması konusunda üç yıl öncesine göre ilerlemiş değiliz, hatta umutlar açısından da geriye düştük" şeklinde özetliyor. Cinayet öncesinde ve sonrasında polisin ve jandarmanın uyum içinde olduğuna dikkat çeken Çetin bu uyumu devletteki gayrimüslimlere karşı zihniyete bağlıyor. Çetin, 'Beşiktaş'ta üç saniğe sıkışan' davadaki açmazın aşılması için neler yapılabileceğini anlattı...

Size göre davadaki açmazın aşılması için ne yapılması gerekiyor?

Biliyoruz ki Dink cinayetinin failleri şu önümüze getirilen sanıklar değil. Bunlar en alttaki tetikçiler. Cinayet planı çok daha örgütlü ve profesyonel bir yapının işi. Bu cinayeti aydınlatmak için, örgütün tamamına ulaşp her türlü ipucu değerlendirilmeli, her türlü eylem incelenmeli ve bu soruşturma kapsamında değerlendirilmeli.

Yani davalar birleştirilmeli...

Sanıklarla ilgili burada bir dava, polislerle ilgili ayrı dava, Jandarmayla ilgili ayrı dava... Samsun'da, Trabzon'da, İstanbul'da ayrı dava... Bu şekilde yürümez. Dink cinayetine ilişkin her soruşturma bu mahkeme tarafından soruşturulmalı.

Cinayet öncesindeki eylemler incelenmeli derken, hangi eylemleri kastediyorsunuz?

Bu profesyonel planın bir hazırlık aşaması var. Hazırlık sürecindeki bütün eylemler incelenmeli. Dink'in hedef gösterilmesi, aleyhinde kamuoyu oluşturulması, bir nefret nesnesi haline getirilmesi, medyadaki haberler...

Sürecin bir de yargı boyutu var. Hrant Dink aleyhine hiçbir hukuki temeli olmayan davalar açıldı. Birileri

bununla görevliydi... Hadi onlar görevliydi ama yargının bunu elinin tersiyle itmesi gerekiyordu. İtmedi. Savcı takipsizlik kararı vermedi, mahkeme somut hiçbir suç yok delili yokken ceza verdi. Yargıtay'daki süreci biliyorsunuz. Tüm bunlar bu sürecin son derece örgütlü bir şekilde hazırlandığını gösteriyor.

Kafes Planı soruşturması Dink cinayetinin aydınlanmasını sağlayabilir mi?

Kafes Operasyonu Eylem Planı çok dehşet verici... Bu plana baktığımda, amaçtı hazırlık safhasıydı, bunların hep bizim Hrant Dink cinayetiyle ilgili söylediğimiz şeyler... Dink cinayeti pat bu şablona oturuyor. Plan'da, Dink cinayetinden de operasyon olarak sözediliyor. Bu da önemli. İşte bu operasyon sözcüğünden yola çıkarak eylem planında imzası olan şahıslar sorgulanmalı. En önemlisi bu planın ön yüzünde 'Uygundur, Kadir Paşa koordine etsin' diye bir paraf var. Kadir Paşa kimdir, bir amiral, olur veren ise ondan da üstte biri. Bunun kim olduğu ortaya çıkarılmalı. Bu parafı atan ortaya çıkarılmadan Hrant Dink cinayeti çözülemez. O nedenle bütün bunlar birlikte ele alınmalı.

Siz Kafes Eylem Planı'yla ilgili hukuki bir adım atacak mısınız?

Biz yeni soruşturmaya müşteki olmaya karar verdik. Agos Gazetesi ve Dink ailesi olarak şikâyetçi olacağız, zorlayacağız, o konuda taleplerimiz var. Önümüzdeki hafta bu girişimlerimizi yapacağız.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yıl 2009... TRT'de Alevilere sansür

Tuğba Tekerek 24.01.2010

Sabahat Akkiraz Alevi kültürünün Türkiye'deki en önemli temsilcilerinden biri. Dünyada ise etnik müziğin sayılı isimleri arasında. Geçen yıl Başbakan Recep Tayyip Erdoğan "Sabahat Akkiraz'a kulak vermeyen bir Türkiye türküsüz kalır" deyince tekrar gündeme gelmişti.

AkkirazErdoğan'a teşekkür ettikten sonra 'Deniz Baykal'ın fikri bize yakındır ama o hiç beni konuşmaz bile" diyerek CHP'ye de sitemini iletmişti. Hükümetin Alevi Çalıştayları'ndan birine de katılan Akkiraz'la 28 Ocak'taki son çalıştaydan önce konuştuk.

Tüm bu gelişmelerin ortasında Akkiraz'ın nasıl hissedip düşündüğünü_ anlamaya çalıştık.

Siz Sivas'ın Yortan köyündensiniz. Nasıl bir köydü orası?

Evet, Sivas Kangal'ın Yortan köyü. Ama Mersin'de doğdum, ilkokula Ankara'da gittim. Köye yazları ve kışın tatilde giderdik. Köyün ortasından bir dere geçiyordu. Bir tarafında Sünniler bir tarafında Aleviler. Biz o civarda örnek köyüz, hiç kimse kimsenin inancına asla yanlış bir laf etmez.

Ramazanlarda biz yemekler göndeririz, Muharremlerde bizde oruç tutulur, bize yemekler gelir. Bir ayrışma olmaz.

Ama Sünniler derenin bir tarafında Aleviler öbür tarafında... Çocukluğunuzdan hiç kavga hatırlamıyor musunuz, ya da öteki tarafı 'farklı' gördüğünüz bir durum?

Yok hayır. Hatta annelerimiz kendi aramızda kavga ettiğimiz zaman kızmazdı öbür tarafın çocuklarıyla bir kavga, bir küfür olduğu zaman çok kızardı.

Yani derenin öte yanıyla kavga etmemek konusunda ekstra özen vardı.

Evet. Sivas katliamı olduğunda bize alay alay gelip başsağlığı dilemişlerdir. Bizlerle aynı tepkiyi göstermişlerdir.

Karşı taraftan birileriyle evlilik olur muydu?

Eskiden yoktu ama şimdi var artık. Bizim gelinimiz de Sünni, Antalya'dan aldık. Bir gelinim de İngiltere'den, Yahudi. Ben dünya vatandaşıyım.

Çok da aracı olurum. Alevi çocuklar ya da Sünni çocuklar evleneceği zaman internetten mesaj gönderiyorlar. 'Sizi çok seviyor, yardım edin' diyorlar.

Sizin ibadetiniz müzikle. Alevi hayatında müziğin yerini anlatır mısınız biraz?

Benim dedemin kardeşime vasiyeti 'Her sene gel, başımda saz çal'. Kardeşim mezara çıkıyor elinde sazla, komik bir durum bu aslında, oturuyor, türkü söylüyor. Duymasına imkân var mı? Yok ama işte öyle. Malatya'da cenazeler kaldırılırken hâlâ saz çalınır. Müzik bu kadar hayatın içinde. Onlar için saz kutsaldır. Aşığın söylediği hak kelimidir.

Ben bugün çok konuştum. Ozanlar anlatmazlar söylemezler, Derlediğinin çoğunu okumaz bile.

Derlediğiniz türkülerini neden söylemiyorsunuz?

Daha o anlayış düzeyine, bilincine gelinmediği için... Söylerseniz ilkokul çocuğuna üniversite kitaplarını vermiş gibi olursunuz. O deyişleri, o duvazımanları, o kasideleri, su kasidelerini o maneviyat taşıyan eserleri sunmak çok doğru gelmiyor. Dedelerimiz bunları cemlerde ibadet anında icra ediyorlar.

Bir iki örneğe gelecek nesillerle aktarmak için albümlerde yer verdik.30'a yakın albümüm var tabii ki âşıkların söylediklerini koyduk onlar sevdaya dair, hasrete dair, gurbete dair her şeyi söylemişlerdir. Âşık böyledir. Telefon icat dildiğinde Davut Sulari telefonu dahi söylemiştir. 'Alo alo Ali diyorlar/ Bak şu Almanlar alo diyorlar Ali diyorlar' diye söylemişlerdir.

Âşıkların söylediğini söyledik ama bizim yedi büyük ozanımızın cemlerde söylenen bu manevi sözlerini çok aşıkâr etmeyiz.

Bir gün aşıkâr olacak mı?

Üniversitelere falan vermeyi düşünüyoruz.

Bunu sorarken aslında, biraz da gelecekle ilgili düşüncelerinizi anlamak için sormuştum. Bir gün Aleviler olarak toplumda anlaşılabilceğinizi, kendinizi açabileceğinizi düşünüyor musunuz?

Ben insanlığın geliştiği son nokta Alevilik diyebilirim. Bu kadar. Bu kadar diyebiliyorum.

Toplum sizin mertebenize ulaşabildiği zaman yani...

Estağfurullah.

Siz kendinizi açmazsanız toplumun geri kalan kısmı sizi nasıl tanıyacak?

Anlatmak için biz kendimizi parçalayacak değiliz. Siz kendinizi parçalamıyorsunuz ki, kendini anlatmak için. Mesela ben Budistleri öğrenmek istiyorum. Bir dolu kitap var araştırıyorum. 'Beni anla, beni anla' diye bir dayatma gibi olmamalı. Sivas katliamı konusunda bir kınama noktasına daha yeni gelindi. Böyle bir anlamaya çalışma olmaz. O zaman insanlar neyi açıp gösterecek.

Size bir örnek daha vereyim: Yıl 2009 Mustafa Özarslan'la beraber albüm yaptık. TRT denetim raporlarından geçmeyen üç tane deyişimiz var. Beş kupleyse sadece üç kuplesi geçiyor. Ben araştırmacıyım, deyişin doğrusunu okumam lazım çünkü gelecek nesillere aktarıyorum.

Hangi bölüm geçmiyor denetimden?

'Sabahtan okur Allahu Ekber/ Hışmından titrer ol baba hayber/ Selamının carına yetişen Haydar' Burada hakaret mi var, ne var? 'Haydar' 'Allahu ekber', hepimizin söylediği şeyler. Devletin bunu çözmesi lazım. Ben bir sanatçı olarak oradaki ayrışımı hissediyorum.

Alevi Çalıştayı'na katıldınız, orada nasıl hissettiniz peki?

Alevi Çalıştayı'nda da 'Sivas'ı unutun' diye konuştular.

Kim böyle konuşuyor?

Birileri söyledi. Mazlum-Der falan vardı. Adamlar 'Unutun' diyor. Çalıştay'a adı Maraş Katliamı'yla ilgili anılan kişi çağrılıyor. O da çok kırıncı oldu.

Devletin bu meseleleri çözme çabasını samimi buluyor musunuz?

Samimi bulmuyorum ama hadi diyelim çözdü hadi diyelim talepler yerine geldi, seçmeli din dersleri oldu fakat halkın ayrışımını nasıl çözecek. Burada Sünni dostlarımıza iş düşüyor. Bir yerde insani bir sıkıntı oluyorsa, insanın utanacağı bir şey oluyorsa anında 'Nasıl olur, herkes inancında özgürdür', demeli.

Ermeniler, Kürtler çok farklı katmanlarda kendilerini anlatmak için çabalıyor. Mesela bu haftasonu Boğaziçi Üniversitesi'nde bir etkinlik var, Ermenice çocuk oyunları, Süryani ilahileri var. Ama Aleviler daha kapalı bir toplum ve böyle bir kimlik siyaseti yapmıyorlar.

Gerek yok ki... Alevilerin böyle bir etnik olayı yok ki. Ne istiyorlar ki sizden? Öyle bir derdi yok. Benim ebem derdi; 'Dilim de Türk, dinim de Türk'. Bu, Türkmen yorumu zaten. Biz bu ülkeyi kuranlarız. Aslî unsur biziz, ne isteyeceğiz? Demokratik taleplerimiz var bizim.

Sonuçta bir takım talepleriniz ve rahatsızlıklarınız var. Bunları dile getirmek için, kendinizi anlatmak için, ortak yaşama kültürünü geliştirmek için neler yapıyorsunuz?

Çalıştay denildi. Kalkıldı gidildi, anlatıldı.

Çalıştay'da siz neler söylediniz?

Müftülüklerde, kütüphanelerde ve devletin arşivlerinde yazılı kaynaklar var onların açılması lazım. Bunu söyledim.

Ne var o kaynaklarda?

Erkannameler var. Hazreti Muhammet'ten bugüne kadar ailelerin geçmişini yazan Erkannameler... Secereler var. Aynı zamanda ibadet bilgileri var, şiirler, deyişler var ve günlük yaşama ilgili notlar var. Bunların hepsi kapalı.

Yani bir araştırmacı gidip ben bunları incelemek istiyorum dediği zaman vermiyorlar mı?

Vermiyorlar. Araştırmacılar Bakanlıklara yazı yazıyoruz, hiç bir şekilde alamıyoruz, diyor.

Kürt meselesi Cumhuriyet'le birlikte başlayan bir sorun Alevi meselesi ise 400 yıllık bir sorun, kökü daha derinlerde o yüzden çözmek daha zor, deniyor. Siz ne diyorsunuz?

Demokrasiyle Kürt meselesini de her şeyi de çözersin. İnsan çözmek istemeyince çözmez. Bir ağaç var, kökü İslam. Dalı budağı var bir dalı Sünnilikse bir dalı da Alevilik bunu o kadar ayırtırmaya gerek yok. Bence hiçbir şey yok... Kürtleri ayırmak da korkunç bir şey. Onu hiç istemiyoruz. İnsanı ayırmak, atomu molekülerine ayırmak gibi bir şey. Bizim toplam beş tane talebimiz var. Neyi çözülmeyecek ki?

Nedir o talepler?

Cemevlerine ibadethane statüsü verilmesi, seçmeli din dersleri, Sivas'ta Madımak Oteli'nin müze olması, arşivlerin açılması, bir de Diyanet'in kaldırılması. Sonuncusu hariç bunların hepsi çözülecek herhalde.

2010 Kültür Başkenti'nde sizin projeniz var mı?

Var ama Essen'de. Biliyorsunuz 2010'da iki kültür başkenti var; İstanbul ve Essen. Biz Kültür Başkenti Essen'de konsere gidiyoruz. Ben kendi şehrimde konser yapamayacağım İstanbul'da. Verdiğimiz projelerin hepsi reddedildi. Bunların içinde İngiltere'de 10 şehirde yaptığımız caz projem de var. Avrupa'da bunu yapmışım bir tek kabul edilmediğim yer İstanbul. Burası benim memleketim ya. Bunları biraz küserek söylüyorum.

Alevilik insanlığın geldiği son nokta

AKP iktidarıyla ilgili sivil vesayet yorumları yapılıyor. Bunun için ne diyorsunuz?

Ben ona bir şey diyemiyorum. Çünkü ondan önce de hükümetler oldu. Aynıydı.

Peki AKP'nin politikaları sizin içinizde bir umut uyandırıyor mu?

Tekel işçilerine bakınca benim içinde umut doğmuyor. Yılbaşı gecesinde onlarla beraberdim.

İşçiler için değil de Alevi toplumu için bir umut görüyor musunuz?

Sadece konuşuluyor. Çalıştaylarda gördüğümüz sadece konuşuluyor.

Somut bir şey çıkacağını düşünüyorsunuz yani?

Kemal Kılıçdaroğlu 'Biz zaten tüm kanun tekliflerini verdik diyor. Çalışmaya ihtiyaç yok ki aslında.

Kemal Kılıçdaroğlu demişken, onun Dersim İsyanı tartışmalarındaki tavrını nasıl buluyorsunuz?

Bu konuda pire için yorgan yakılmaz demiştim...

Bu meseleyi pire olarak mı görüyorsunuz?

Onur Bey (Öymen) zaten özür diledi. 'Pire için yorgan yakmaya gerek yok' lafını bilerek kullandım. Baykal Şahhuku'na geldi orada protesto da edildi. Tamamen demokratik bir ortam kimse müdahale etmedi. Alevi toplumu böyledir işte. Biz Dede yanlış davrandığı zaman onu azledebiliriz. Mesela birisi Cem'e giremez küs olursa. Diyorum ya insanlığın geldiği son noktadır Alevilik. Biz mesela herkesle ibadet etmeyiz. Ama camiye herkes girer, hırsız da girer.

İnsanlığın geldiği son nokta Alevilik dediğiniz zaman, Sünnilikten daha yukarı bir yere koyuyorsunuz.

Bizim inancımızda dört kapı var; Şeriat, Tarikat, Marifet, Hakikat. Biz şimdi ikinci kapıdayız, Tarikat'tayız, özü anlama safhasındayız. Sünniler daha şeriat kapısındalar. Şekle dayalı bir ibadet onlarınki...

Happaana'nın Masalları

Yeni projeleriniz var mı?

Bu yıl Amerika ve Avustralya'ya konsere gidiyoruz. Bir de yemek ve masal kitapları yazıyorum

Nereden çıktı bu kitap fikri?

Bir yerde tatlı ekşi bir şey ikram edildi. Sanki bizde bu tatlar yokmuş gibi, konuşuldu. Babaannemin yemeklerinde vardı o tatlar 'Unutuldu gitti' dedim. Şimdi oturuyorum her gün gale, düğürcük aşı yazıyorum. Bir de babaannemin bize anlattığı masallar vardı. Onları yazıyorum. Babanneme 'happaana' derdik. *Happaana'nın Masalları, Happaana'nın Yemekleri* olacak kitapların isimleri.

Uğur Yücel: 'Atılan tüm kurşunlar beni sıyrıp geçiyor'

Tuğba Tekerek 31.01.2010

Yıllardır ekranlarımızda... Canlandırdığı karakterlerin inandırıcılığından olsa gerek pek çokları için mahalleden biri gibi. Çok kişi onunla "Bir tek atıp iki çift laf etmek ne güzel olurdu" diye düşünüyor ama o insanları 'ağırlamayı' pek sevmiyor: "Kalabalıkta yürümek bile, gündelik konuşmalar, hayata karışıp mutluymuş gibi yapmak bile şebeklik. İnsanları ağırlamak... Zor" diyor.

Kalabalıkta yürümeyi sevmeyen oyuncu ve yönetmen Uğur Yücel'le yeni filmi *Ejder Kapanı* vesilesiyle temas etme imkânı bulduk. Ama yazılı olarak... Üç yıldır yüzyüze söyleşi vermeyen Yücel bizim sorularımızı da e-postayla yanıtladı. Üçüncü kez yönetmenlik koltuğuna oturduğu filminden, filmde açılışı yapan Güneydoğu'dan, kapanıştaki ruhânî âlemden bahsetti. Bir de "Yeni çıkıyorum ortalığa" deyip, gelecek 'gümbürtülü' filmlerine dair ipuçları verdi.

Şimdi siz bu satırları yazarken, filmle ilgili süreç hangi noktada? Gösterime girdi mi, ilk tepkiler nasıl?

Filmin ilk haftası sürüyor sinemalarda. Tepkiler genellikle olumlu; beğeniyorlar. Bu tür filmlerde en önemli ölçüt sinemadan çıkan seyircinin ne diyeceği. Onu önümüzdeki Pazartesi daha iyi anlayacağız.

Önümüzdeki pazartesiye beklerken sizin ruh haliniz nasıl? İçinize sinmiş bir film yapmış olmanın rahatlığı mı var mesela? Yoksa gışe kaygısı mı?

Bugünlerde tatile çıkmış havasındayım. Dokuz aydır bu filmle yatıp kalkıyorum. Şimdi artık kendime, zevklerime döneyim. Ne yazık ki kulağım gışede. Ve televizyonlardan 'Dışarı çıkmayın! Alarm!' diye bağırıyor insanlar. Yine de iyi seyirci yapacaktır.

***Ejder Kapanı'*nda ilk kez başkasının yazdığı bir senaryoyu çektiniz. Senaryoda ne vardı da "Güzel hikâye; iyi film olur bundan" diye düşündünüz?**

Atmosfer, entrika. Polisiye metinler bende film çekme arzusu uyandırıyor.

Ben de onu soracaktım zaten: Siz polisiyeyi, tekinsiz insanları, karanlık mekânları bayağı seviyorsunuz galiba. Neden?

Hayalperest bir çocuktum. Hayallerim alelade değildi. Büyüdük, hayallerimizi filme çeker olduk. Mahalle arasından, arsalardan, koruluklardan, görkemli hayaletlerin anlatıldığı sokak aralarından, deniz kıyısından geliyorum.

Bizim semtlerde melankolik bir semte kapanma vardır. Bazıları yıllarca İstanbul'a bile inmezlerdi. Adalı insanlara bakın ne kadar içe dönük masalları ve ruh halleri vardır. Kışları ağızlarında hayaletler dolaştırır boğaz çocukları. Karanlıklar âlemi... Bayılırdım. Sokaklardan geliyor macera severliğim galiba.

Filmde önce, "Güneydoğu'daki savaşın etkilerini göreceğiz", sanıyoruz. Ama film ilerledikçe

yanıldığıımız anlıyoruz. Neredeyse “Mesele Vietnam sendromu gibi görünüyor ama hiç öyle değil aslında” diyorsunuz... Hikâyeyi böyle kurmak sizce problemlı değil mi?

Okunmaya bağılı. O sahnede tavuk keser gibi gırtlak kesen ve şıpın işi birkaç kişiyi tarayıveren bir adam var: Ensar. Sonra elinde makineliyle kıstırdığı bir kızı salıveren bir adam bu. Rahatlıkla cinayet işleyebilen ama küçük bir kızı salıveren bir karakterle tanışlıyorsunuz. Bu filminizin katilini tanıtmak için iyi bir açılış. Demek ki küçük bir kız onun vicdanını kusturabiliyor. Sonra anlıyoruz ki savaşçının kız kardeşine tecavüz edilmiş. Güneydoğı’yu gören Kürt sorununa uzanıyor. Bu da iyi bir tersinleme...

Sizin Yazı Tura filminizde de savaş-sonrası hayatları izlemiştik Ama genelde bu meseleyi hiç konuşmuyoruz, savaşın etkilerinin üzerini örtüyoruz galiba değil mi?

Neyin üstünü örtmüyoruz ki? Memleketin üstünde koyu yeşil bir branda bezi var. Biz onu orasından burasından yırtıp altına bakmak istiyoruz. Yıllar önce telekomünikasyon hamlesi için dışarıdan uzman getiriliyor. Adam santrale götürülüyor. Telefon tellerine bakıyor: Arapsacı. Biraz düşünüp soruyor ‘İstanbul’da telefonla konuşabiliyor mu insanlar’ diyor. Herkes atlıyor ‘Tabi efeem, mükemmel efeeem.’ Uzman odadan çıkarken mırıldanıyor. ‘Hiç ellemeyin o zaman böyle kalsın.’

İşte, brandayı kaldırdığınızda tekrar ve hızla örtmek istlıyorsunuz. Her bakan ‘Bırakın öyle kalsın, ben uğraşamam’ demiş.

Tüm bu hâkim atmosfere rağmen o brandayı çekiştirip, altında ne olduğunu ısrarla görmek, göstermek isteyenler de var...

Vicdan sahibi olan elele verir, meselemize namusla bakar. Burası benim memleketim. Her atılan kurşun beni sıyrıp geçiyor ki hayattayım. Barut, kokusunu bırakıyor ama. Çocukluğımdan beri barut kokusuyla yaşıyorum. Ne yapayım burnum hassas.

Yönetmenliğini yaptığınız ilk film Yazı-Tura gışede başarısız olunca film için ‘İki beden büyük geldi’ demiştiniz, ‘Erken oldu’ demiştiniz. O günden bugüne seyirci büyüdü mü sizce? Artık savaş ve etkilerini daha rahat konuşabileceğimiz bir dönemde miyiz?

Her şeyi rahat konuşacak günler geliyor. Ben inanıyorum.

2006’da Kürt sorunuyla ilgili ‘Savaşın değil barışın dilini konuşalım’dıyen bir metnin altına imza atmışsınız...

Atmış mıyım?

Atmışsınız. Gazeteler öyle diyor...

Bilmiyorum. Ben metinlerin altına imza atmıyorum. Çıkıp Yazı- Tura yapıyorum. Benim işim de bu olmalı. Yok o seminer, yok bu panel sürtmem. İşimi yaparım.

Açılımla ilgili ne düşünöyorsunuz?

Açılım çoktan başladı bu ülkede. Özal zamanı. Bağıra bağıra gelecek barış. Ama kolay olmuyor tabi ki.

Peki demokrasi tartışmalarına ne diyorsunuz? Demokratikleşiyor muyuz yoksa tektipleşmeye doğru mu gidiyoruz?

Demokratikleşiyoruz. Buna çabalayan İslamcılar. Çünkü dine Allah'a inanan, ruhen kemale erdiğinde vicdan yakasını bırakmaz onun. Bütün kullar eşittir. Hiçbirine ayrıcalıklı muamele etmek toplumu yönetenlerin haddi değildir. Irkçılık inançsızlıktır.

Aramızda kalsın, yakında gümbürtü kopacak!

Bir ara “Para kazanmak için 10 sene boyunca önüme ne iş gelirse hepsini yapacağım. Sonra istediğim filmleri çekeceğim” demişsiniz. *Ejder Kapanı*, o 10 senedeki işlerden biri mi?

O lafı söyledikten sonra iki dizi, iki sinema filmi, iki de reklam filmi çektim. Demek ki bir karar vermişim ve uyguluyorum.

İlerde otobiyografinizi yazsanız bu filmle ilgili ne söylersiniz? Hayatınızda nasıl bir yere oturuyor bu film?

Daha üç film çektim. Bu da hiç düşünmediğim, planlarıma koymadığım bir filmdi. Şimdiden nereye koyacağımı kestiremiyorum. Aramızda kalsın ben galiba yeni yeni çıkıyorum ortalığa. Gümbürtülü filmler gelecek yakında. Kollar sıvanıyor ilk filmlerimde...

Sonraki filmlerin hikâyeleri hazır duruyor mu bir köşede?

Gelecekle ilgili kenarda duran birkaç senaryo var. Bazen elime alıp baktığımda okkalı işler gibi duruyor. Boşuna umutlanmadığımı anlıyorum. Kendi sesimden gaza gelen bir adam değilim. Sezgilerim beni yanıltmıyor. Güzel filmler izleyeceğiz. Şimdilerde yaptığım işlerle ilgili “Dur bakalım daha neler yapacağız” gibi laflar etmek istemiyorum. Hele bu filmi bir tüketelim.

Daha önce “Kendimi bırakmak istiyorum... Sadece uzun plan sekanslardan oluşan ve neredeyse ruhsal olarak durağan birkaç tane proje var” demişsiniz.Oysa *Ejder Kapanı* hızlı akan Hollywoodvari bir film... Kendinizi bıraktığınız projeler ne zaman ete kemiğe bürünecek?

Yazılı bekleyen bir filmim bu kış çekilecek. Neredeyse on yıl önce yazılmış bir senaryo. Kars'ta çekecektim. Aslında sade bir anlatımı olacak ama gerilim ve aşk filmi. Derin bir sükûnet içindeyken ani ve sert bir yumruğun kamerayı parçalaması gibi bir his taşıyorum.

Bafa Gölü'nden geçerken beni hatırlayıp bir an durun. Eğer su durgunsa biraz bakın. Göl ve çevresindeki dağlar tuhaf bir his yaratacak üzerinizde. Aniden sudan büyük bir ejderha ya da nükleer bir gemi çıkacakmış gibi gelir. Durgunluğun içindeki patlama...

Hadi bana eyvallah...

Bir de öyküleriniz varmış elden ele dolaşan...

Var var. Arada bakıp, orasını burasını çekiştirip adam ediyorum. Evcil hayvan muamelesi yapıyorum. Keşke bazılarını sinema yapabilsem...

Ne anlatıyorsunuz bu öykülerde?

Ne demeliyim?! Fantastik de B-movie çağırışımı yapıyor. Bir kısmında dekor Kuzguncuk ve kimi karakterler Kuzguncuklu. Olayların gerçekle ilgisi yok. Tamamen uydurma, kaydırma. Ama hayal ettiğim mekân orası.

Diğeri Prostia adlı bir Rum köyünde 1920'lerdeki Rumların hikâyeleri. Fazla anlatmayayım. Ben ötmeye meraklıyım. Sesimi kısayım. Eyvallah!

Lezzetli yanlarımı seviyorum

Sizin hep bahsettiğiniz “kendini ağırlamak”, “başkalarını ağırlamak” diye bir şey var. Şimdi hayatınızda nasıl bir dönemdesiniz, daha çok kendinizi mi başkalarını mı ağırlıyorsunuz?

Artık kendimi ağırlıyorum. Biraz okşayıp sevmeye başladım lezzetli yanlarımı. Çok kötülük ettim bedenime, zihnime. Şimdi iyileştirme zamanı. Kendini düşünen, beğenen insanlara soğuk bakarım. Hele hiç hak etmediği bir kibirle dolananların ensesine şaplak atmak isterim. Yaptım da böyle şeyler. Ama hak edip de kendini besleyen, ayaklarını uzatıp rahatça kitabını okuyabilen, filmini seyredebilen ve önce kendisine önem veren insanları da anlar olmaya başladım. Ben kendimi okşadığımda başkasının yüzünü güldürüyorum. Başkasının yüzü aydınlanıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Asena: 'Erkek atadır'

Tuğba Tekerek 07.02.2010

5 Ocak 2003... Tarihi mih gibi aklında tutuyor, “Unutur muyum?” diyor. “Yıldönümünde poligona gidip, atış yapıyorum” diye devam ediyor. Sonra Allah’tan ‘şaka şaka’ diyor da yüreklere su serpiyor.

Bacağından vurulduğu gün arkadaşlarının getirdiği oyuncaklar söyleşiyi yaparken Asena’nın yanı başında duruyordu. İlk albümü 2002’de ‘malum şahıs’ İbrahim Tatlıses tarafından çıkarılan Asena yeni albümü *Hint Kumaşı*’yla hayatında yeni bir dönem başlatmak istiyor. Geçen yıl açtığı dans okulunda dersler veren ünlü dansöz, bir yandan “Biz kadınlar olarak her şeyin üstesinden geliyoruz” diyor. Öte yandan “Kocam benim önümde olmalı” demekten geri durmuyor.

Dansöz olarak Türkiye’de en tepelerdesiniz. Şarkıcı olarak aynı başarıyı yakalayamazsam, diye korkmadınız mı?

Hiç o şıkkı düşünmedim.Başarısız olmayacağım. Bunu kesinlikle biliyorum. Şarkıcılık olarak, ses olarak demiyorum ama benim sahnede yuttuğum toz büyük bir toz.

Sahne tozu önemli ama şarkıcılıkta ses de lazım.

E tabii ki. Benim sesim zaten buna yeterli. Sonuçta bir Abacı olmayı hedeflemiyorum ama kötü bir ses olmayı da hedeflemiyorum. Benim amacım insanlarla mutlu bir şekilde şarkı söyleyebilmek ve şarkı söylediğimde kimseyi rahatsız etmemek. Bu yeter zaten. Şovla da bunu bütünleştirmek.

Türkiye’de çok iyi ses dediğimiz 10 parmağı geçmez. Ama biliyorsunuz ki şu an ünlü olmuş milyonlarca insan var şarkıcılıkta. Bunların ünlü olmasının ilk sebeplerinden biri şarkının tutmasıdır. İyi bir şarkı tutturduğun zaman kral sensin.

Ama ben sesime güveniyorum. Şu anda mesela konuşma tonum nasıl geliyor?

... Güzeel...

Güzel bir sesim var. En azından öyle söylüyorlar. Yok yok... Güzel.

Örnek aldığım kişi Sibel Can demişsiniz...

Örnek aldığım, Sibel Can’ın geldiği nokta. Onun yaptığı mücadele sonucunda kazandığı o güzel etiket. Onun dışında her zaman kendimi örnek alıyorum.

Daha önce dansözlerin afişlerde assolistin altında olmasından bahsetmişsiniz. Şimdi assolist olduğunuz vakit afişin en üstüne yazdıracaksınız isminizi.

En tepeye dansözü yazdıracığım. Dansöz olarak bu piyasada tanındım. Ben şimdi o dansözlüğü yukarı çekiyorum. Solistliğin yanına koyacağım dansözlüğü.

Yani ‘Dansöz ve Assolist Asena’ ...

Aynen.

Albüm çıkarma düşüncesi nasıl doğdu?

Zaten herkes albüm çıkarmamı istiyordu benim...

Herkes, derken?

Etrafım, seyircilerim, ailem, arkadaşlarım. Benim çok iyi bir sahnem olduğunu söylüyorlar. 16 yıldır dansın dışında sahneye bir hâkimiyetim var. İnsanların eğitim alarak bile yapamadığı, bende doğuştan olan bir şey bu. O ışık... İnsanların benle, benim insanlarla daha fazla vakit geçirmem açısından böyle bir şey yapmam

gerekiyordu. Albümsüz sahnede bir dansçı ne kadar kalabilir ki. Ama albüm olunca... En başta sahne performansım için bunu istedim.

Bu albüm çalışması sizin kariyerinizde nasıl bir yere oturuyor?

Yeni bir dönüm. Yeni bir dönem. Ben imparatorluk gibiyim. Yeni çağ, ilk çağ, orta çağ, duraklama devri, ilerleme devri, gerileme devri. Ben bunların hepsini yaşadım ve yaşıyorum. Bir de benim açıklamam vardı 'Ben kompozisyon gibi kadının' diye. Hayata bir giriş yaptım, birçok şey yaşadım sonra geliştirdim kendimi, şimdi de sonuca gidiyorum

Sonuca gelirken geçtiğiniz yollara bakarsak... Siz 2003'te vurulduğunuzda, İbrahim Tatlıses "Kimse ben istemeden benden ayırlamaz" dediğinde, kadın örgütleri size destek çıkmıştı.O olaydan sonra kadın örgütleriyle bir temasınız oldu mu?

Oldu. Ben birkaç kere bir yerleri aradım, 'Sizler için ne yapabilirim' diye. Hiç orali bile olmadılar. Ben de olayı kapadım.

Peki şimdi, şiddet gören kadınlarla ilgili bir şey yapma düşünceniz var mı?

Valla şöyle söyleyeyim. İnsanın kendinde biter önce. O, kendi beyinde bitiremiyorsa 500 tane kadın örgütü gelse, 500 tane yardımcı olan adam da olsa hiçbir şey olmaz.

Etrafımda çok böyle insanlar var tabii ki. Geliyor, anlatıyor; 'Bana şöyle yaptı da, böyle yaptı da'. Ayrıl kardeşim. Boşan. Elin ayağın tutuyor. Gir bir işe, çalış. 'A doğru söylüyorsunuz'. Üç gün sonra geliyor: 'Ya ben kocamı seviyormuşum'. Ondan bir hafta sonra geliyor. Yine ağzı burnu dağılmış. Gene aynı şeyleri anlatıyorsun. Gene aynı.

Ben artık yoruldum. Çünkü bazen de 'alan memnun, satan memnun' bir pozisyon var ortada. Yani cesaret yok. Bir de ne istediğini bilmiyor çoğu insan. Bilmeyen insana ne verebilirim ki ben? Ne yapabilirim ki?

Ama sonuçta dünyada erkek-egemen bir sistem var. Yönetenlerin çoğu erkek, dünyanın tapusu erkeklerin üzerine; dünyadaki malların yüzde 99'u erkeklerin üzerine kayıtlı...

Ben rahatsız değilim.

Öyle mi?

Değilim. Beyin olarak her zaman erkekle kadın eşittir. Ama fiziksel olarak her zaman erkek iki adım öndedir kadından. Ben ailemden şöyle gördüm: Babamız bizim atamızdı. Akşam onu bekleriz. O, gelince yemeğe otururuz. Sabah kalkarız, ailemizle kahvaltı yaparız. Annemiz bize bakar. Annemiz bizi yıkar, giydirir, okula gönderir. Babamız çalışır, para kazanır.

Peki, sizin kuracağınız aile de böyle mi olacak?

Ben evleneceğim eşimi de böyle görmek isterim. Benim çocuklarıma baba olacak adam da böyle olmalı. Benim önümde olmalı. O görevini yapmalı, ben de kendi görevimi yapmalıyım. Ben böyle bir kadının.

Yani, ailenin reisi erkektir, diyorsunuz.

Reis derken, atadır, yani. Öyle gördük biz. Bizim toplumumuz kadınların önde gittiği bir toplum değil. Yurtdışında da babanın bir ağırlığı var. *Yaprak Dökümü*'nde de babanın bir ağırlığı var. Tamam anne bir şeyi anlatıyor, izah ediyor, yönlendiriyor ama son sözü baba söylüyor.

Ben kılıbık erkek sevmiyorum. Öyle, diyeyim. Bu konuyu öyle bağlayayım. Benimle birlikte olacak adamın beni yönlendirmesi, beni karşısına alıp izah etmesi, güzel şeyler anlatması, bana akıllar vermesini isterim. Sürekli ben akıl vermek istemem bir erkeğe.

'Bana kim zarar verecek' diye beklemişim

'Bu albümle beraber içimdeki kadını ortaya çıkarttım' diyorsunuz. Sizin gibi birisinin bunu söylemesi garip geliyor. Size de öyle gelmiyor mu?

Gelmiyor. Çünkü ben insanların aklında hep soğuk, asık suratlı, birini dövecekmiş gibi hareket eden bir imaj çizmişim. Fakat içimde o kadar kadın kadın, o kadar civeleğim ki, cıvıl cıvıllım ki. Bunu hiç bir zaman gösteremedim.

Neden gösteremediniz?

Öyle şeyler yaşadım ki... Hani derler ya 'doğduğundan beri çileli kadın'. O kadar yorulmuşum ki içimdeki neşeyi sunamamışım. O kadın kadın halimi yaşamamışım. Hep bana kim zarar verecek, diye beklemişim.

Ama dansözlük çok kadınsı bir iş.

Sen kadınsısın, yaptığın iş kadınsı değil.

Nasıl yani?

Şöyle; beni seyreden hiçbir zaman fiziğime bakmadı, hep dansıma baktı insanlar.

Nereden biliyorsunuz?

Görüyorum. İnsanların bakışından anlarsın. Artık bunu çözecek yaştayım. İnsanlar seyrederken yüzüme bakıyor benim. "Uff popoya...." Asla böyle bir şey yaşamadım ben. Hiçbir zaman tacize uğramadım sahnede. Hiç bir zaman 'Uff yavrum...' cümlesini duymadım. Yani hep (*alkışlıyor*), hep bunu gördüm. Ben demek ki doğru sinyal vermişim, doğru gitmiş mesaj. İnsanlar ben oynarken hep bir yemeğini bırakma ihtiyacı duydu. Hep sevgiyle ve saygıyla seyretiler.

Demin dansözlük kadınsı değil, diyordunuz. Onu biraz daha açar mısınız?

Benim yaptığım dans o kadar sert ve vuruşları güçlü bir ritme sahip ki. Kadın arkasında kalıyor dansın.O, hiçbir zaman, dansın arkasından çıkıp öne gelmedi.

Şimdi o kadın da öne geliyor yani...

İki tane Asena var; Biri Onur, biri Asena. Bunca zaman hep Asena Onur'u kapattı. Onur da şimdi gelmek istiyor. Olay bu. Ben şimdi artık nasılsa konuşabiliyorum sahnede ya. Benim o halimi de insanların öğrenmesini istiyorum. İnteraktif ulaşmak istiyorum.

Onur daha kadınsı olan parçanız...

Asena anne baba, Onur çocuk.

Ergenekon'la ilgim yok

Göbek adınız Asena, Ergenekon Destanı'ndaki dişi kurt. Şimdi Ergenekon, iddialara göre bir terör örgütünün de adı. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bu konuları ne seyre diyorum, ne ilgileniyorum. Ben kendi işime bakıyorum._

Dişi kurt olmayı seviyor musunuz? İsminizi seviyor musunuz?

İsmimi çok seviyorum, çok severek taşıyorum ve bana uğurlu geldiğini düşünüyorum. Kızım olsa adını Asena koyarım.

Niye seviyorsunuz isminizi?

Çok fazla yok. Söylerken baskın bir isim. A-sena! Tarihsel olarak da güzel. Bir de ben taşıyorum. Özel benim için.

Siyasetle falan hiç ilgilenmiyor musunuz?

Hiç ilgilenmiyorum. Ben sanatçuyım, sanatla ilgiliyim.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Balçişek Pamir: 'E-muhtıra hâlâ orada duruyor'

Tuğba Tekerek 14.02.2010

Daha 17 yaşında başladığı gazetecilik hayatında 19 yılı geride bıraktı. Kimileri onu başarılı röportajlarıyla bildi, kimileri yaptığı yanlışları diline doladı. Hataları için "O zaman acemi iddim artık büyüdüm" diyen Balçişek Pamir şimdi *Habertürk* 'te ses getiren işler yapıyor, "Türkiye'deki medya da evrimini tamamlamalı, günahlarıyla

yüzleşmeli" diyor.

Gazetecilik hikâyeniz nerede, nasıl başladı?

Notre Dame de Sion 2. sınıftayken, *Cosmopolitan*'da. Orada yazı yazıyordum, röportaj yapıyordum. Daha çok da çeviri yapıyordum. Daha sonra *Aktüel* dergisine geçtim.

***Cosmopolitan* nereden aklınıza geldi?**

Bir arkadaşın *Cosmopolitan*'da çalışıyordu. "Ben de yazı yazmak istiyorum. Senin alakan yok bunlarla, ben ölüyorum" dedim. "Dur bir konuşalım" dedi. Öyle başladım.

***Aktüel* 'e geçişiniz oldu peki?**

Ben böyle acayip heyecanlı ve hırslıyım. Ercan Arıklı bana 'Ne yapmak istiyorsun' diye sorunca 'Böyle daha siyasi bir şey yapmak istiyorum' dedim. 'Tamam sen bir Alper'le görüş' dedi. Alper Görmüş o zaman *Aktüel*'in başında. Ben de gittim, bir rapor hazırladım 'Aktüel dergisi nasıl olmalıdır' diye. Böyle bir had bilmezlik olabilir mi!

Yaş kaç bu arada?

19! Ben hayatımda böyle bir kendini bilmezlik görmedim. O Alper o raporu aldı ve ertesi gün beni aradı "Gel" diye. Dedi ki "Sen müthişsin, gel burada başla. Şaka gibi... Ve benim ilk yaptığım çalışma dergiye kapak oldu: 'Gençler politikayla ilgili ne düşünüyor.'"

Sizin bir de Ankara gazeteciliği döneminiz var.

Çünkü Ankara'yı koklamadan gazeteci olunacağına inanmıyorum. O bürokrasiyi o hantallığı görmek gerekiyor. Orada yapmadığım iş kalmadı, gazete kesmekten arşivciliğe kadar. Sonra yedi sene Ankara yetti. Evlenince İstanbul'a geldim. *Sabah* grubunda dergi koordinatörü oldum. Sonra da gazetede eklerden sorumlu yazı işleri müdürü.

'Sitcom gazeteciliği' denen bir şey var şimdi. Bununla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Öyle bir duyarsızlaştırmaya doğru gidiyoruz ki... Kiyamet kopuyor Türkiye'de: Planlar, gömülü silahlar, laik-antilaik kutuplaşmaları, Türk Kürt mahalleleri... Kötü bir süreçten geçiyoruz. Geçmemiz lazım. Normalleşme, diye bakıyorum ben bunlara çünkü iyiye gidiyoruz. Ama çok sancılı. Bütün bunlar olurken, bütün bunlar yokmuş gibi, biz işin şov tarafındayız. Sitcom gazeteciliğinde beni asıl rahatsız eden o. Yoksa tabii ki olacak. Tabii ki Ayşe Arman yazacak, biz keyifle okuyacağız. Benim eleştirim bunun bize gündem diye dayatılmasına. Gündem bu değil. Bütün bu olan biten önemli değil, kafamıza başörtü taktık Reina'ya gittik...

Buna karşı tarafı anlama çabası diyemez miyiz?

Nasıl anlama çabası? Siz hayatınızda hiç Ayşe'nin giyindiği gibi bırakın Fatih'te Taksim'de dolaştınız mı? Üstünüzde straplez, şöyle topuklar, böyle yapılı saçlar... Mutlaka laf atan olurdu. Bunlar gerçekler. O yüzden de gülüyorum. Ayşe'ye de eleştirim "Niye bunu yaptın"dan çok. "Bu sit-com gazeteciliğini birileri bize dayatmaya

alışıyor. Sen de bunun unsurlarında biri oluyorsun.”

Geçmişteki yazılarınızda siz de Amerika seyahatlerinizi, “New York’ta asansörde şu ünlüyle karşılaştım” gibi şeyleri anlatıyordunuz.

şimdi, bu benim tercihim değildi. “şunu yaz” gibi yönlendirmeler vardı. Benim şanssızlığım ya da şansım çok genç yaşta gazetede bulunduğum noktaydı. O yüzden de bocalamalar oldu, yanlışlar yaptım. Bugün de altına imzamı atmak istediğim yazılarım var. Ama hiç görmek istemediğim yazılarım da var.

Ne tür yazılar mesela?

Mekân yazıları yazmasaydım da olurdu. İnsanlar okusa ne olur okumasa ne olur. Gurme değilim, bir şey değilim Her şey hakkında yazmışız bir dönem. Hâlâ köşe yazarı oldum diyemem. Ben köşemde haber olsun, yeni bir şey verebileyim hedefindeyim. Zaman zaman bunu veremediğim dönemler oldu. Benim de gelişimim kolay olmadı. Evet ben de yaptım. Ama siz de, sitcom gazeteciliğinden bahsediyorum, bir silkinin, siz de bir gelişin, bir evriminizi tamamlayın. Yeter artık! Sitcom değil herşey. Bütün Türkiye temizleniyor. Medya niye temizlenmiyor?

Niye temizlenmiyor?

Bilmem. Bir bilsek...

Soru varsa cevabı da vardır.

Tam net değil aklımda. Ama şunu söyleyebilirim: 12 Eylül’le hesaplaşıyoruz, Dersim’le hesaplaşıyoruz. Ama medya olarak kendi günahlarımızla hesaplaşmıyoruz. Hesaplaşan çok küçük bir kesim var. Onları da ‘tu kaka’ ilan ediyoruz. Hem hesaplaşamama ve korku var hem de kıskançlık. Minik kıskançlıklar ve büyük egolar bazı şeyleri doğru yapmamızı engelliyor.

Kim mesela hesaplaşanlar?

Hasan Cemal, Cengiz andar, Birand, Ahmet Altan... Alper Görmüş mesela. Meslektaşlarına da hesap soruyorlar. Oral alışlar geçenlerde Yılmaz Özdil’e hesap sordu “Two size!” manşetleriyle alakalı. Bizim oturup bir şeyler yapmamız lazım. Elimizi vicdanımıza koymamız lazım. Medyanın çok günahı var bu ülkenin yaşadığı felaketlerde. Tüm o geldi gittilerde medya etkili, hatta bazen çok etkili.

Medyanın günahlarıyla ne kastettiğinizi biraz somutlaştırır mısınız?

Hükümet değişiklikleri... Darbeler moderniyile, postmoderniyile.. Bazı yargı süreçleri, Ahmet Kaya mesela... şunu da söyleyeyim. Genelkurmay’ın e-muhtırası hâlâ internet sitesinde duruyor ve biz bu konuda bir şey yazmıyoruz.

Osman Can kitapları bıraktı: Güm!

Karşıt Görüş’teki Osman Can - Sabih Kanadoğlu programının perde arkası nasıldı?

Çok gergindi. Osman Can geldi, "Merhaba" dedi. Kitaplarını bırakırken öyle bir sert bıraktı ki, elinden kaçtı aslında... Güm! Sabih Kanadoğlu orada oturuyor. "Çok sert bıraktınız" dedi. Osman Can da "Elimden kaçtı" dedi. Yoksa biz programa başlayamayabilirdik. Ben de çok gerildim. Programdan çıktıktan boynum sırtım, her tarafım ağrıyordu.

Programdan sonra onlar nasıl hissediyordu?

Ertesi gün aradım. Problem yok gibi gözüküyordu.

Mesela Sabih Kanadoğlu, yenilmiş gibi hissediyor muydu?

Sabih Bey'de daha çok "Acaba ben doğru mu yaptım?" havası vardı. "Yenilmiş"ten çok, "Bu, genç bir arkadaş, biraraya gelmekle doğru mu yaptım?" havasını sezdim ben. Osman Can'ın havası iyiydi.

Ayşe alınmasın, karşıda tartışma başka

Televizyondaki tartışma programları ne kadar zihin açıcı sizce?

Herkes birilerini alıyor kavga ettiriyor, reyting yapıyor. Hep aynı isimler ve aynı fikirler. Bir yerde görüyorum bir gazeteci büyüğümü, bir saat sonra çeviriyorum, başka bir kanalda. Daha komiği önceki kanalda karşıdaki kişi onun fikrini çürütmüş. Ama o ikinci kanalda da aynı fikre devam ediyor. Trajikomik olaylar...

Siz *Karşıt Görüş* programını tasarlarken neyi hedeflediniz?

Biz "Asla bir araya gelmez bunlar, gelse de ne konuşurlar" denen insanları biraraya getirmeye çalıştık. Ve kavga etmeden, gürültü olmadan, tabii ki gerginlik olacak ama hakaret etmeden, bağırmadan, düzgün tartışılabilir... Bunu kanıtlamak için girdim bu işe.

Ve çok mutluyum ki düzgün tartışma programları da acayip reytingler alabiliyormuş. "Hâlâ umudum var" durumu oldu bende.

Bir iki tane örnek var ki kitap olacak mesela. *Karşıt Görüş* kitapları olacak. Yayınevlerinden talep geldi. O kadar fikir konuşulmuş ki bunlar kitap olacak. Demek ki insanlar bunları saklamak isteyecekler.

En iyi tartışmalar hangileriydi size göre?

Mesela Etyen Mahçupyan - Mümtaz Sosyal tartışması, ulus devlet tartışması. İhsan Eliaçık - Erol Yazar müthiş bir tartışmadır. İşte karşı mahalleyi anlama odur. Çünkü karşı mahallede bir şeyler oluyor. Karşı mahalleyi anlamak, kafana bir şey takıp da Reina'ya girmek değil kanımca.

Ayşe alınmasın. Karşı mahallede başka bir tartışma var. Karşı mahallede Kuran okumasından sosyalizm mi çıkar, kapitalizm mi çıkar tartışması var. Başka bir şeyler oluyor orda. Onlara bakmak lazım. O beni müthiş doyuran bir söyleşi oldu.

E Osman Can - Sabih Kanadoğlu tartışmasını herhalde söylememe gerek yok. Osman Can yeni bir ufuk yeni bir pencere açtı tüm Türkiye'ye.

CHP'ye oy saplantısı

Sağ partiye oy vermeme saplantım var, diyorsunuz...

Benim rahmetli babam TİP'liydi (Türkiye İşçi Partisi). Büyükbabam da sol gelenekten. Hayatımda hiç sağ partiye oy vermedim.

Bir şeye saplantı dediğiniz andan itibaren, onunla hesaplaşmaya başlıyorsunuz, demektir.

Hesaplaşıyorum ama bu "Sağ partiye düzgün bakmıyor muyum?" hesaplaşması "Sinirlendiğim halde niye sol partiye oy veriyorum?" hesaplaşmasına dönüştü. Gerçi son seçimde ona oy vermedim ama bir önceki seçimde CHP'ye oy verdim. "Niye CHP'ye oy veriyorum hesaplaşması" var bende.

Babanız TİP'li olduğu için geçirdiğiniz zor günler oldu mu?

Çok... Herkesinki gibi...

Nasıl zor günler?

Babam bu kimliğiyle ön plana çıkmak istemedi. O yüzden çok anlatmak istemem. Ama zor dönemlerdi...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Orhan Gencebay: 'Kürtçe yasağını duymadık'

Tuğba Tekerek 21.02.2010

Uzun yıllar kapılar yüzüne kapandı. Milyonların dilinde olan şarkılarına 'dolmuş müziği' dendi. Radyoda kadro verilmedi, TRT'de yasaklandı.

Gün oldu devran döndü, albüm satışları ülke nüfusunu katlayan 'Orhan Baba' gerçeği reddedilemez oldu. Gencebay dünkü Başbakan sofrasının baş konuklarından biri olurken Erdoğan'ın açılıma destek istediği konuşmasında 'üstat' diye anıldı.

Oysa o 'üstat', açılım kelimesinden de çağrışımlarından da hiç hoşlanmıyordu. Biz üç gün önce kapısını çalmış, bu meseleleri etraflica konuşmuştuk. Gencebay açılıma mesafeli dururken "Bu dünya batsın, sınırlar kalsın" demeyi de ihmal etmiyordu.

Benim Arabeskim diye bir kitap hazırlıyormuşsunuz.

Doğru.

Yıllarca müziğinize arabesk denmesini reddettiniz, şimdi neden *Benim Arabeskim* diyorsunuz?

Ama *Benim Arabeskim*! Sonunda ünlem var. "Siz öyle sanın" anlamına geliyor.

Bir nevi tiye alıyorsunuz yani...

"Benim anlatmak istediğim başka bir şey ama siz beni öyle tanımlıyorsunuz" diyorum.

Siz 70'lerde çok sevilmenizin sebebini anlatırken şunu söylüyorsunuz: Cumhuriyetten sonra Türk toplumunun üzerine bir kültür giydirilmeye çalışıldı, sonuçta toplum bunu kabul etmedi. Ve siz o toplumun içinden geleni seslendirdiğiniz için bu kadar çok sevidiniz.

Bunlar doğru. Bu dediklerinize ilaveten, TC devleti bazı alanlarda, ya da müzik alanındaki bazı kişiler Batı kültürünü aynen alıp buraya taşımayı uygun ördü. Hepimizin batıya saygısı var. Muhteşem bir sistem, polifonik sistemi oluşturmuş. Ama bu sistem bizim özümüzün çok dışında bir yapısalılık da taşıdığı için halkımız bunu pek kabul edememiş başta.

Batının tekniği var. Benim müziğimde biz o tekniği kendimize altyapı olarak alıyoruz üstüne kendi değerlerimizi koymaya çalışıyoruz. Fakat bazı insanlar buna gerek olmadığını bile düşünmüş olabilir. Türkiye Cumhuriyeti radyolarında Türk müziğinin yasaklanmasını kabul edebilir misiniz? 1934-38 arası ya da 36-38 arası Türk müziği yasaklanmıştır. Türk milletine ait olan bir müzik yayını yoktur. Korkunç bir şeydir bu. Sonra Atatürk'ün emriyle yasak kaldırılmıştır.

Yasak da Atatürk'ün bilgisi dışında değildi herhalde.

Hayır. Atatürk hiçbir zaman kendi kültürüne saygı duymayan biri değildi. Yasağı radyoyu idare edenler getirmiştir.

Ama bir zihniyet var sonuçta. Türk müziğini yasaklayan, kılık kıyafeti değiştiren, adab-ı muaşeret öğreten hep aynı zihniyet.

Bunlar çok farklı şeyler.

Nasıl farklı? Türk müziği yasak, şapka zorunlu...

Şapka o zaman moda... Sekiz köşeli şapka... Şimdi giyiliyor mu ama o zaman giyiliyor.

Ama toplumu buna zorlamak?

Ben özgürlüğe saygı duyarım ama bir devrim yapılıyorsa ve eğer bu devrim kafanın içinde yapılıyorsa, bunu yapmanın çeşitli yolları var. O zaman öyle gerekiyor olabilir. Osmanlı İmparatorluğu bitiyor, yeni bir dönem başlıyor. Her dönemin başında çok zorluklar vardır. Neticede geçmişte biz yol katettik mi, etmedik mi? Etmişiz.

80 öncesinde burun kıvrılan arabesk daha sonra toplumda kabul gördü. Bugün daha önce dışarıda bırakılan başka kültürler, kimlikler de kapsanmaya başladı mı sizce?

Mesela?

Mesela Kürt müziği, Kürtler... Eskiden Kürtlere “kıro” diyorduk.

Hayır.

Demiyor muyduk?

Yok canım. Onlar bazılarının uydurmaları. Kıro genelde kırdı yaşayanlar için kullanılan bir tanımlamaydı.

Eskiden Kürtlüğü bile kabul etmiyorduk.

Hayır, katiyen... Bunlar yanlış...

Demirel 1992’te çıktı, “Kürt realitesini tanıyoruz” dedi.

Bakın, ben size kendi yaşamımı söyleyeyim. Ben siyasetçi değilim. Benim ülkemde kim varsa biz aynıydık, öyle büyüdük. Ailemizin içinde her insan var; Türkü, Kürdü, Lazı, Çerkezi, Abhazı. Ama sonradan bunu birileri söylemeye başladı.

Ama Kürtler kaset çıkartamıyordu.

Sonradan duyduk ki türküleri yasaklanmış. Biz 60’larda çok Kürt kasetine refakat ettik.

Yasaklıydı o kasetler herhalde.

Hiç... Hayır... Değil. Biz bunun yasak olduğunu bile duymamıştık. Nerede yasaktı? Sonradan ‘yasak’ denince hayret ettik, kim yasaklar, böyle şey olur mu, diye... Bizim devletimiz her insana eşit mesafededir. Cumhuriyetin temel prensipleridir bunlar. Bu ne kadar uygulandı uygulanmadı, tartışma, o olabilir.

Şimdi açılımla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Üzülüyorum ve rahatsız oluyorum. Ne demek Kürt açılımı, Roman açılımı... Yok Alevi açılımı... Bunların tartışılması korkunç bir şey. Cumhuriyetin içinde böyle tartışmaların olmaması gerekiyor. Cumhuriyetkurulurken bütün insanlara kendi kültürleri, dili, dini, ırkı, ne olursa olsun, bununla ilgili her şey eşit olarak sunulacak, hizmet gidecek ve insanlar bunları yaşayarak mutlu olacaklar diye kuruldu. Sıkıntılar, Cumhuriyetin içindeki bu uygulamaların eksikliği. Demokrasi açılımıymış, bilmem ne. Hayır! Bunlar Cumhuriyetin içinde olması gereken belki yapılamayan...

Tamam işte o uygulamadaki hataları gidermek için paketler açılıyor.

Ama bu açılımların başlıklarından rahatsız oluyorum. Çağrışımlar oluyor. Olmaz, kabul etmiyoruz. Cumhuriyet’in açılımı bu.

Ahmet Kaya bir zamanlar ben Kürtçe şarkıya klip çekeceğim deyince hain ilan edildi. Vay Şerefsiz diye manşetler atıldı.

Ben atmadım o manşetleri. O manşetler atılınca da üzüldüm tabii.

Kürt olduğundan dolayı çok acılar çekti Ahmet Kaya.

Hayır, Kürt olduğundan dolayı değil, anlaşılmadığından dolayı... Bir de bilgi yetersizliğinden bazı yanlışlıklar olmuştur. Bazı art niyetlilerin bazı art niyetli yönlendirmeleri de olmuş olabilir. Türkiye benim vatanım. Benim gibi bütün TC vatandaşlarının da vatanı. Hepimiz devletimiz karşısında eşitiz. Dilimiz, dinimiz, cinsimiz neyimiz varsa özgürce yaşayacağız. Buna engel olmak yanlış. Zamanında buna engel olunduğu için bu sorunlarla karşılaşyoruz. İnşallah bunları da aşarız.

Size karşı 80 öncesinde gösterilen tavırla bugün başörtülülere gösterilen tavır arasında bir paralellik görüyor musunuz?

Hayır. O başka bir şey, bu başka bir şey.

Başörtülülere de size olduğu gibi "çağdaş değil" diyor kimileri. Başörtülü birisinin Çankaya'ya eş olarak gitmesini kabullenemiyor.

Devletin temel prensipleri var, hepimizi korumak için. Vatanın bölünmez bütünlüğü var, laik demokratik cumhuriyetimiz var. Bu çerçevede içinde insanların hepsi özgür. Tabii ki özgür ama belli kurallar da yerine getirilmeli.

Siz kendi müzik çalışmanızı yaparken Arap müziğinden klasik müziğe kadar pek çok kaynaktan faydalandığınızı söylüyorsunuz. Bu arada hiç Kürt, Ermeni müziklerini araştırdınız mı?

Tabii. Öyle bir iç içe girmiş ki hepsi... Bu Ermeni, bu Türk diyemezsiniz. Aynı insana ait bunlar. 36 etnik köken bir insan olmuş, aynı şeyleri paylaşmış. Aynı şeyle ağlıyorlar, aynı şeyler gülüyorlar, bu muhteşem bir şey.

Alevilere hizmet gitmemiş

Cumartesi kahvaltısında Başbakan açılıma sanatçı katkısı isterse siz ne dersiniz?

Bu ülkeyi hep beraber kurduk. Kurarken kurallarını da koyduk ama kuralları ne kadar uyguladık, mesele bu. Uygulamadığımız için bu sorunları yaşadığımızı düşünüyorum. Ben açılım derken Cumhuriyet açılımı gibi görüyorum. Cumhuriyetimizin daha iyi uygulanmasıyla ilgili yapılacak çok şey var diye düşünüyorum.

Ne gibi şeyler mesela?

Alevi açılımı derken Alevi vatandaşlarımızın inançlarıyla ilgili hizmetin ne kadar götürülüp götürülmediğini ben bilemem ama yeterince götürülmemiş diye düşünüyorum. Bu hizmetin götürülmesi gerekiyordu. Ne kadar açılım varsa işte buna teşmil edin.

Şivan Perwer'in Türkiye'ye gelmesiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?

O da TC vatandaşı. Burası onun da vatani.Gelecek tabii.

Bir Kürt müzik enstitüsü açılmasına ne dersiniz?

Açılsın, niye açılmasın. Ama başlığımız TC devleti olsun.

Vicdani rete katılıyorum

Bilekliğinizdeki o Arapça yazı nedir?

Cevşen duası. Boynumda da barış işareti var, 15 yaşımdan beri taşıyorum.

Barış derken... Mesela vicdani ret hakkını savunuyor musunuz?

Benim söylediklerimin içinde bu var.

Vicdani ret var mı? Kimi retçiler diyor ki, ben elime silah almak istemiyorum, ille gerekiyorsa bir süre mesela toprak çapalarım ya da sokak çocuklarına bakarım.

Aynen... Ben de öyle düşünüyorum. Ama şunu da söylüyorum. Yaşamak için kendinizi koruyacaksınız. Karşınıza bir grup çıkıp sizi ölümle tehdit ediyor, ne yapacaksınız? Bir şeyler söylemek gerekecektir. Ben demiyorum ki illa silahla koruyacaksınız. Size ben bir idealimi daha söyleyeyim: Keşke dünyada tek bir lisan konuşulsa ve sınırlar olmasa. Ama bana lütfen Türk olduğumu hatırlatmayın. Ben çünkü Türküm. En başında insanım ama birisi"ben şu milletim" derse ısrarla, bana eziyet etmeye kalkarsa ben de "Türküm" demek durumunda kalırım. Bana ne olur bunu hatırlatmayın.

Diskonun iki dörtlük ritmi

Şimdiki müzik ortamını nasıl buluyorsunuz?

Müzik kısırlaştı. Tekdüzelik çoğaldı. Üretenler var ama sesleri çıkmıyor adeta. Müziğin duyumları yeterince zengin değil. Popüler müzikte iki dörtlük disko ritmine takıldık. Bu her şeye hâkim oldu. Bununla katiyen sanatın derinliğini bulmak mümkün değil.

Lincoln cip ve davetli misafir

Eşiniz Sevim Emre'ye 60 kilonun altına düşersen, 25 bin avro vereceğim, demişsiniz. Doğru mu bu?

O zaman 20-30 bin liraya denk gelen bir para söylemiştik. Ama 60'ın altına inemedi. Ben yine de bir hediye aldım, gayret etti diye.

Neydi hediye?

Bir Lincoln cip. İhtiyacı da vardı. Böyle teşvikler oluyor ama başarmak da kolay değil. Ben bunu dededen kalma bir şekilde ifade ediyorum: Et vücuda misafirdir. Gelir ve gider. Ama biz misafiri seven bir milletiz.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Semih Kaplanoğlu: 'Bu dünyaya var olmaya değil, yâr olmaya geldik'

Tuğba Tekerek 28.02.2010

Pek çok insan adını ilk kez geçtiğimiz hafta Berlin Film Festivali'nde aldığı ödülle duydu. Altın Ayı'nın geldiği *Bal Yusuf* 'un üç farklı dönemdeki hallerini anlattığı üçlemenin sonuncusuydu. Türkiye'de en fazla bilinen işiyse 52 bölüm yazıp yönettiği *Şehnaz Tango* dizisi oldu.

Yönetmen Semih Kaplanoğlu Berlin'de Altın Ayı'nın yanı sıra Kiliseler Birliği'nin Ekümenik Ödülü'nü de aldı. Biz de kendisiyle sinema ve sanat kadar maneviyat ve din konuştuk.

Altın Ayı nerede şu anda?

Evde... Orada kutusunda, yerde, bir yerlerde duruyor. Bunu başkaları da sordu bana.

E ödülle ilişkinizi göstermesi açısından önemli. Kutusundan çıkartmadınız demek?

Valla televizyoncular istedi, bir kere çıkardım. Ödülleri unutmak lazım...

Neden unutmak lazım?

Ödülü verdiler... Ben 'aldım' da demiyorum. Sonuçta sportif bir yarışma değil bu. Bir jüri var, o jüri bu kadar film içinden onu seçiyor. Başka bir jüri başka bir filmi seçebilirdi. Ödül olabilir, normal... Ama bunu bir evvel unutup ne yapacağımıza bakmamız lazım. Ödüllerin şöyle bir yanı da var; verilen kişiyi zorluyor biraz. 'Şimdi bir yere çıktık, bundan sonra ne yapacağız' gibi... Bence bunları hiç önemsememek lazım. Ödülleri bir yerlere saklayıp unutmak lazım.

Size Berlin'de Altın Ayı'nın yanı sıra Ekümenik Ödülü de verildi. Sizce nedir bu ödülün anlamı?

Ben filmlerimde maneviyatı çok önemsiyorum. Belki 80-90 sene önce kopmuş maneviyatla aramızdaki ilişki. Ben filmlerimde manevi bir alan, metafizik bir alan açmaya çalışıyorum. Gündelik hayatın ötesinde bir alana, tek boyutlu bir gerçeklikten ziyade, o gerçekliğin izdüşümlerine bakmaya çalışıyorum. Filmlerin bir vecd duygusu, bir şükran duygusu, içsel bir coşku, bir ruhaniyet duygusu yaratması gerektiğini düşünüyorum. O yüzden bir kıvam elde etmeye çalışıyorum.

Filmlerimde Tanrının varlığını hissettirmeye çalışıyorum, diyorsunuz...

Evet, bunu söylüyorum. Ve bu çaba bir sözle, bir işaretle değil, ya da altı çizili birşey değil. Bu, bir hal. 'Hal sineması' diyebiliriz buna. Bu hal, Kiliseler Birliği jürisi tarafından algılanmış ki onlar bu filmi böyle bir ödüle değer buldular.

Az önce 90 yıl önce maneviyatla ilişkimizin koptuğunu söylediniz... Cumhuriyetle birlikte nasıl bir kopuş yaşandı bu alanda?

Maneviyat gündelik hayattan dışarı atıldı. Sadece camilerin olması, onun gündelik hayatın içinde devam ediyor olduğu anlamına gelmez. Çünkü bir yaşama biçimine, sanata dönüşmediği sürece bu, sadece görünen bir şey olarak kalır. Yaşanan bu kopuşla birlikte manevi derinlik azaldı. İnsanların kendi hayatlarıyla ilişkisi tek yönlü materyalist bir bakış açısıyla sınırlandı.

Siz sekülerlikle nihilizmi de yan yana kullanıyorsunuz...

Bunlar çok uzun uzun konuşulacak konular. Ben şimdi nasıl anlatayım aslında var olmaya değil yâr olmaya geldiğimizi...

Ucundan biraz anlatın...

Bu dünyada bir 'var olma' meselesi var... İşte bununla ilgili psikoloji, felsefe, bir sürü şey... Bir de "yâr olmak" diye bir şey var. Sevgili olmak... Tanrı'yla sevgili olmak... İşte yâr olduğu zaman insan belki de tam bir varoluş yaşayabilir.

'Hayat bir eksik-oluş' diye de bir şey var, Hilmi Yavuz'un söylediği şekliyle...

Bu da bir yanıyla doğru tabii. Bir yanıyla da tam olmamız lazım. Tam olmak için de sevgili olmak lazım. Ama işin ilginç yanı şu: Zaten tam olamıyorsunuz. Olmak için çaba göstermeniz ve hayat boyu bu çabayı devam ettirmeniz lazım.

Hiç hedefine ulaşmayacak bir çaba...

Karşılıksız bir aşk gibi...

Size göre tüm bu çaba, gurbetteki insanın sılaya dönme çabası aynı zamanda...

Eğer siz başka bir dünyaya ve başka bir varlığa inanıyorsanız ondan ayrı düşünüyorsunuz bu dünyada. Ona kavuşma arzusuyla harekete ediyorsunuz. Ona kavuşmak ve ona kavuşurken güzel olmak için yaşıyorsunuz. Yâr olmak öyle bir şey. Yâr olmak çünkü aynı zamanda güzel olmak, güzelleşmek demek... Bu her zaman mümkün değil tabii. Düşüyorsunuz, kalkıyorsunuz. Günah işliyorsunuz, kirleniyorsunuz. Önemli olan farkında olmak, farkında olarak yaşamayı sürdürmek.

Bu sılaya dönüş yolculuğu nedeniyle mi üçlemenizdeki Yusuf geçmişine, çocukluğuna, ilk noktaya gidiyor?

Aynen... Bir yere bağılı olduğumuz için, bir yerden geldiğimiz için.

Size göre maneviyatı bulabileceğimiz yer, bu modern öğelerin silindiği bir yer, modern öncesi bir dönem mi?

Hayır. Tam da onların ortası. İyiyle kötü, modernle gelenek hepsi biraradadır. O biraradalığın ve çatışmanın içindedir her şey.

Sizin kendi maneviyatınıza ilişkin yolculuğunuz ne zaman başladı?

Ben hiçbir zaman kendimi bir tür dinsiz ya da seküler gibi algılamadım ve tanımlamadım. Benim içimde her zaman maneviyata dair bir şey vardı. Ama bunun evrilmesi ve bunun benim hayat biçiminin içine yoğun olarak girişi, benim sinemada sanatta buradan beslenmem yaklaşık son 10 yıllık döneme yayılıyor.

Filmlerinizde rüyanın çok önemli bir yeri var. Filmin içinde başka bir derinlik açıyor. Sizin filmlerinizin kendisinin de insanların hayatında bir rüya etkisi yaratmasını istediğinizi söyleyebilir miyiz? Tüm o dünyevi koşuşturmacanın arasında bir çatlak yaratmak, anın içinde başka bir an açmak...

Evet. Tam da o işte. Onu yapabilmek ve o anı genişletebilmek. Filmi seyretmeye başladığınız andan itibaren onun içine girebilmek ve o anın içinde kalmak. Bütün derdim o. Ama bunu da çok fazla müzik kullanmadan, diyalog kullanmadan yapmak. Bir hâl yaratmak... Film bittiğinde bir şükran duygusu, bir güzellik duygusu yaratmak... Ben artık sinemada güzellik duygusunun da yitirildiğini düşünüyorum. Çok fazla şiddetle, kanla dolu, sürekli entrikanın döndüğü bir sanat haline geldi sinema... Ama ben sanatta güzelliğin çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. Hatta sinemada zanaatın önemli olduğunu düşünüyorum.

Sinemada zanaat dediğiniz şey nedir?

Mesela bir sahnenin çekilme aşamasında yapılan çalışmadır. Bir elışı gibi her şeyin ince ince işlenmesi. Ben sadece müzik kullanmıyor değilim, aynı zamanda dijital hiçbir şey kullanmıyorum. Hâlâ kimyasal olarak film yapıyorum. Artık neredeyse terk edilmiş bir tekniği kullanıyorum. Ve bunun çok farklı bir güzellik yarattığını düşünüyorum. Anlattığım hikâyedeki sadelik ve sakinlikle biçimin birarada olması gerektiğini düşünüyorum. Ben yapmaya çalıştığım sinemaya 'manevi gerçekçilik' diyorum.

Film gerçekliğe dokunarak maneviyatı anlatsın, istiyorsunuz...

Ben film bu çatışmanın ortasında olmalı, diye düşünüyorum. Gerçeğin içindeki maneviyat, maneviyatın içindeki gerçek. Bunları asla birbirinden koparmamız lazım. Maneviyat kavramını da sadece İslami referans anlamında söylemiyorum. Hristiyan kültüründen de besleniyorum. Yahudi mitolojisine, eski Yunan mitolojisine, Uzakdoğu sanatlarına, Rönesans öncesi resme de bakıyorum. Bütün bunların içinde ortak olan, o maneviyat denen şey beni ilgilendiriyor.

Filmleriniz perdedeyken sanki perde içe doğru bükülüyor ve seyirciyi o içbükey alanın içine alıyor.

Ve buradaki hassas nokta nedir biliyor musunuz? Zaman algısı. Ticari sinemada buradan şuraya yürüyen biri var, onu üçe bölüyor. Bir buradan, bir şuradan, bir de oradan çekiyor. Ama siz birinin 20 metre yürümesini kesilmeden seyretmeye başladığınız zaman, beşinci metreden sonra yavaş yavaş o anın içine girmeye

başlıyorsunuz. O anın içine girdikten sonra olay bir şey demeye başlıyor.

Başka hangi noktada ayrılıyor sizin sinemanız ticari sinemadan?

Mesela kimin gözünden çekiyoruz filmi. Bunlar çok önemli meseleler ve ben bunlara çok kafa patlatıyorum. Ticari sinemada birçok gözden birden anlatıyor. Sürekli sizi kopartıyor, siz sadece aslında bir olay izliyorsunuz. Mekânla durumla bağınızı kopartıyor. Sizi sadece nefsanî bir şeye doğru götürüyor. Nefisîle egoyla ilgili bir noktadan izlettiriyor size filmi.

Altın Ayı neden altın değil?

Bal'ın çocuk oyuncusu Bora Altaş'la sette ilişkiniz nasıldı?

Ben Bora'ya aktör gibi baktım. Çünkü çocuklarla nasıl ilişki kurulacağını bilmiyorum. Benim tek bildiğim şey bir oyuncuya bir şeyi tarif etmek. Onu eşitim gibi gördüm ve böyle çok kolay oldu.

Peki, en çok ne zorladı Bora'yı?

Onu zorlayan tek şey oldu: Önce başka birini canlandırdığını idrak edemedi. Zannetti ki biz onu çekeceğiz. Mesela, filmde Yusuf karakteri kekeliyor. Okumaya başladığında, başarısız oluyor. Bora sürekli diyor ki 'Ama ben okuyabiliyorum'. Fakat sonunda ikna oldu. Onun Yusuf olduğuna, kendisinin Bora olduğunu anladığında da mucize gerçekleşti.

Ödül aldıktan sonra telefonda konuştunuz mu?

Konuştuk.

Ne diyordu?

Onun takıldığı şeyler başka. Mesela festivale gittik, orada eski ödüller var, onları soruyor: 'Gerçek altın mı?'. 'Yok' diyorlar, 'O zaman niye altın ayı diyorsunuz?' diye soruyor.

Leyla İpekçi: 'Kayıpta gaybı görmek mümkün'

Taraf gazetesindeki köşesinden de tanıdığımız yazar Leyla İpekçi aynı zamanda Semih Kaplanoğlu'nun karısı. Onun yolculuğunun ortağı, en yakın tanığı. İpekçi bu yolculuğa ve tanıklığına dair sorularımızı yanıtladı.

Semih Bey filmlerini yaparken, siz sürece hangi aşamalarda katılıyorsunuz?

Semih'in filmleri hayatımızın her anını kapsıyor, kuşatıyor. Çünkü aynı zamanda yapımcılık, büyük sabır ve maddî manevî fedakârlık gerektiriyor. En çok senaryo ve kurgu aşamalarında aktifleşiyorum. Onun ne yapmak istediğini bildiğim için, bu mümkün olabiliyor. Ben de bu sayede çok şey öğreniyorum.

Ödül anıyla ilgili Semih Bey "Bir huşu hali vardı üzerimde" diyor. Siz neleri hatırlıyorsunuz o andan?

Semih fazla sakindi ve filmimizin kazandığını duyduğumuz andan sahneye davet edileceği ana dek birkaç dakikası vardı sadece. Belki ne diyeceğini düşünüyordu. Bense arkamdan ve yanımdan gelen kaynaşmalarla kıpır kıpır olmuştum. O anı hiçbir şey düşünmeden yaşadım.

Maneviyat Semih Kaplanoğlu'nda da sizin sanatsal üretiminizde de önemli. 'Öte taraf' düşüncesi sanatsal üretiminizi nasıl etkiliyor?

Bana göre bir sanat eseri burayı ve buraya ait olanları 'orayı' bize gösterir gibi anlatabilmeli. Bir 'öte'den bakış katabilmeli varlığa. 'Orası' ile burası arasında hakikatin diyalektiğinden ziyade, hakikatin birliği var. 'Orası' buranın izdüşümü. Ayrı ve bölünmüş değil. Aynı anın içinde mevcut. Bunun bilgisi bizim asli tabiatımızda var. 'Oradan' geldiğimiz için geçmişimizde, 'oraya' kavuşacağımız için geleceğimizde. Kaynağın varlıkla ilişkisi her şeyde; onu uzakta aramak gerekmez. 'Kayıp' olana bu şuurla baktığınızda 'gayb' olanı görebilirsiniz. Sanat eseri bunu bize gösterdiği ölçüde zamanları ve mekânları kuşatabiliyor.

Sizce Semih Kaplanoğlu'nun filmlerinde anlatmak istediği şey nedir?

Semih bir güzelliğe bakmak, onun içinden geçmek ve onu çoğaltmak istiyor bence. Paylaşım da bu zaten. Ben'deki öteki'nin, öteki'ndeki ben'in birbiriyle örtüşmesi. Güzellik paylaşıldıkça derinleşiyor, derinleştikçe yalınlaşıyor. Her şeyin yalnızca bize bakan değil, O'na bakan yüzüne insanı yaklaştırıyor.

Semih Bey de siz de tasavvufila ilgileniyorsunuz. Bu yolculuğa ilk kim çıkmıştı da ve diğerini oraya götürdü? Ya da bu ortak ilgi mi karşılaştırdı sizi?

Ben heterodoksiyle, dinlerin kozmolojisiyle ilgili okumalar yapıyordum. Kelimelerin köklerine ve anlamlarına daldıkça çok tuhaf karşılaşmalar yaşıyordum. İslam'ın kalbine girdikçe, ya da o benim kalbime girdikçe, bütün dinlerle, inanç biçimleriyle buluştum. Özdeki birliği, İslam'ın hepsini, hepsinin de onu içerdiğini fark ettim. Semih ise mucizenin gerçekteki aynasına çoktan bakmış biriydi. O yüzden benden ona kendiliğinden geçti her şey. Belki asıl ondan bana geçmiştir!

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hem dünyaca ünlü piyanist hem demokrat

Tuğba Tekerek 07.03.2010

Söyleşiye giderken, "dünyaca ünlü piyanistimiz" Hüseyin Sermet'in barıştan ve demokrasiden bahsetmesini bekliyordum. Ama bu kadarını beklemiyordum. O konuştukça ben gözlerimin açıldığını hissettim bir yandan da önyargılarımı fark edip onlardan utandım. Öyle ya, bir piyanistin açılımının da sınırları olmalıydı. Ama o, "hatim indirmekten" bahsediyordu, "kendi takımının" pembe çarşaf geyiğini ciddi ciddi anlatıyordu. "Eğitim şart" diye başlayıp "mürit olmak ayıp değil" diye devam ediyordu. Hüseyin Sermet 13 yaşında "Olağanüstü Yetenekli Çocuklar" yasasından yararlanarak Paris'e gitmiş bir sanatçı. Orada konservatuarı birincilikle

bitirdikten sonra, çok ünlü şeflerle çalıp, önemli yarışmalarda ödülleri alan bir piyanist. Boğaziçi ve Marmara Üniversitesi'nden fahri doktora ünvanı alan Sermet 1991 yılından bu yana devlet sanatçısı. Ve aynı zamanda "Böyle bir cv sahibi şöyle düşünür" diyenleri çok şaşırtacak birisi...

Siz 40 yıldan uzun süredir pariste yaşıyorsunuz. Konserler için de tüm dünyayı dolaşıyorsunuz. Oradan bakınca Türkiye'deki gelişmeler nasıl görünüyor?

Türkiye maalesef bugüne kadar hiçbir zaman tam manasıyla demokratik bir ülke olmadı. Hep vesayet altında, yarım demokrat bir ülke olarak yuvarlanıp gidiyor - du... Şu anda yaşanan, Türkiye'nin normalleşme sürecine girmesi, sivilleşmeye başlaması ve bundan bazı insanların rahatsızlık hissetmesi... Yanlış anlamasınlar, bununla sadece askerleri, kastetmiyorum. Bir kurum vardır ki içinde en iyisinden en kötüsüne kadar insan vardır. Yani kesinlikle asker kötüdür sivil iyidir, ya da tam tersi, böyle birşey mevzu bahis bile olamaz.

O askerlerden bazıları halka güvenmiyor, seçtiği insanlar başka bir rejim getirir diye düşünüyor galiba...

Öyle düşünüyorlar, bu iki kere iki dört. Bütün askerler böyle düşünüyor diyemeyiz ama içlerinden 500 kişi böyle düşünse yeter de artar bile darbe yapmak için. 3-5 tane ciddi rütbeli biraz da alttan gaz verilirse, bu iş olur biter. Ama Türkiye için bir darbe milli felaket olur. Bazılarının üzerine oynadığı CHP-MHP koalisyonu da ikinci milli felaket olur.

O niye felaket olur?

Günün şartlarından bihaber, demode olduğunu sağır sultanın bile duyduğu fikirleri savunan partilerin başa geçmesi hazin bir sonuç doğurur. Bugün Türkiye'nin en önemli problemlerinden biri ciddi bir muhalefetin olmaması. "AKP'ye oy vermeyelim, alaşağı edelim" diyorlar. Güzel, yapalım da karşı tarafın projesi nedir? Seçilirse Türkiye için neler yapacak bana bir kişi bunu anlatsa oturur dinlerim

Fazıl Say'la konuşuyor musunuz?

Fazıl'la bunları konuşmadık... Bu konularda biraz nevi şahsına münhasır. Halbuki çok kabiliyetli bir çocuk.

Bir klasik müzik sanatçısı olarak, "Bu 'takunyalılar' kültürümüzü mahvedecek" diye bir kaygı duyuyor musunuz?

Bir kesimin böyle bir endişeyle yatıp kalktığını inkar edemeyiz. Benim arkadaşlarımdan yüzde 95'i "Acaba mahallemizde şarap içebilecek miyiz, kapanmam mı lazım, çarşafımı mavi mi alayım, pembe mi alayım" o geyiklerde... Bu insanlar samimi olarak korkuyorlar. Dolayısıyla iktidarda her kim varsa Türkiye'nin laik sisteminden kesinlikle ödün verilmeyeceğini ve herkesin hayat tarzına saygı gösterileceğini hissettirmesi lazım.

Bazı AKP'lilerden bu konuda ciddi şüphe uyandıracak açıklamalar geliyor...

Hepsi süttten çıkmış ak kaşık değil tabii ki. İçlerinde hakikaten rövanş duygusuyla hareket edenler var... Fakat burada bizim kesimin de unuttuğu birşey var. Maalesef bizim kesimin bazı insanları diğer kesimi hakir gördü. Aşağıladı, uzun seneler boyunca adam yerine koymadı. "Onlar zaten cahildir, düşünme kabiliyeti yoktur" dedi.

Sizin de 'karşı takıma' elitist bir şekilde baktığınız bir dönem oldu mu?

Bu bir noktada, maalesef gerçek! Yetişme tarzımızdan dolayı ve bir an evvel modernleşmek için bazı şeyleri reddettik, hatta hakir gördük.

Peki bugün Türkiye'nin kültür sanat ortamıyla ilgili düşünceniz nedir? Örneğin arabeskle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Bakın Türk müziği diyorsak ardından arabesk diyemezsiniz...

Ama Türkiyelilerin dinlediği müzik diyebiliriz. Sadece Orhan Gencebay'ın albüm satışları ülke nüfusunu katbekat aşıyor.

Bakın ben her türlü iyi müziği dinlerim. Klasik Osmanlı müziği muhteşem bir müzik. Bazı türkülerimiz, bazı oyun havalarımız çok güzel. Ama arabesk başka bir şey, Türk müziği değil. Arabesk kelimesi, Fransızcadan geliyor, Araplarla ya da doğuyla ilintili bir şey kastediliyor. O müzik benim müziğim değil.

Ama Türkiyelilerin hislerine tercüman olan bir müzik. Ve iktidarı seçen insanların dinlediği müzik...

Evet ama bu da beni müziğin ötesinde, siyasetin ötesinde asıl değinmek istediğim noktaya getiriyor: Eğitim . Ben demiyorum ki, öyle bir eğitim verelim ki herkes türküden, arabeskten vazgeçsin, birden Mozart dinlemeye başlasın. Benim savunduğum eğitim şudur: Benim babam Cüneyt Sermet vaktiyle bir program yapmıştı, İzahlı Caz Müziği. Şimdi de İzahlı Türk Müziği diye o işin uzmanları televizyonda radyoda programlar hazırlasın, hepimiz öğrenelim. Hem kendi müziğimizin hakikisini, hem Batı müziğini...

Burada yine bir hiyerarşi kurmuş olmuyor musunuz? Kendi müziğinin hakikisini bilmeyen insanlar ve onlara bir şeyleri 'izah edecek' entelektüeller... Birileri birilerini eğitecek...

E tabii... Başka çaremiz var mı? Siz hocaları keselim diyorsanız, nasıl olacak?

Kültürü gidip Öğretilecek bir şey değil de, insanların içinden, hayatından, topraktan, çıkan bir şey olarak görmek gerekmez mi?

Türkiye'nin en büyük zenginliklerinden biri folklorudur. Folklor, zaten toprağın içinden kaynaklayan, tarihten fıskıran kendi özümüz. Eğer bunları doğru şekilde yorumlayabilirsek evrenselleştirilebiliriz. Beethoven, 31'inci piyano sonatının ikinci kısmında popüler bir Alman çocuk şarkısından yola çıkar; "Benim kedim bir, iki ... yavru yaptı". Ve onu metafizik şekilde herkese dinletir. Şimdi "Çadırımın üstüne şıp dedi damladı" Ciddi bir besteci size bunu öyle bir şekilde sunar ki Çin'den Maçın'e kadar her yerde insanlar yapışır yere.

Böylece evrenselleşmiş olur...

İşte bu evrenselleştirmedir. Eğitime dönersek, elbette ki çocuk okula gittiği zaman öğretmenden üniversiteye gittiği zaman hocadan öğrenecek. Bazıları mürit-hoca ilişkisi içinde olacak, bu bizim sanat hayatımızda olan bir şey. Ayıp birşey değil. Çünkü insanların tercihleri ve gideceği yollar var.

Siz beste de yapıyorsunuz. Bu bestelerde Türkiye kültürünün yansımaları var mı?

Evelallah var. Son yazdığım eser bir güneydoğu yani Kürt türküsü. Şekli şemali benim onu malzeme olarak kullanmam için çok müsaitti. Ve iki piyano, vuruşlu saz, klavsen... Değişik bir saz grubu oldu. Oldukça iyi olduğunu da ümit ediyorum ve düşünüyorum.

Ses sessizlikten geliyor, insan da gaipten ...

İstanbul'a geldiğinizde nerelere gidiyorsunuz? Eminönü'ne gidiyor musunuz mesela ya da camilere?

O yerleri açıklamayayım. İnsanlar çok önyargılı...

Kafamızda 'bir piyanist şöyle olur, böyle düşünür' diye şablonlar var. Belki anlatacaklarınız bu şablonları kırmaya yardımcı olur.

Şöyle söyleyeyim o zaman. Çırağan'ın karşısından parke taşı bir yokuş çıkar. Orada Yahya Efendi'nin türbesi vardır. Tavsiye ederim bir gün çıkın, birden başka bir dünyaya girersiniz. O sokaklarda Osmanlı'yla ilgili inanılmaz güzel film çekilebilir. Nostalji kokar buram buram. Haliç'in arkasındaki semtlere gidin. Samatya'ya mesela... Ara sokaklara girin. İnsanlar korkuyor. "Orası tekin değil" diyor. Halbuki ne kadar ilginç yerler var. Eski sinagoglar, kiliseler, bir yanda bir yatır... Meçhul, muhteşem yerler... Hakiki İstanbul ve hakiki biz işte oradayız.

Peki orada yere tüküren insanlar sizi rahatsız etmiyor mu?

Peki afedersiniz o insanlar Bağdat Caddesi'nde yere tükürdüğü zaman sizi rahatsız etmiyor mu? Biri orada tükürüyor, öbürü Bağdat Caddesi'nde tükürüyor... Maalesef sorun bu. Bu Fener - Galatasaray maçına benziyor. Bizim takımın her yaptığı doğru, karşı takımın her yaptığı yanlış.

Türkiye'de siyasetteki dönüşüm sanattan kopuk yaşanmıyor. Orada da daha önce pek duyulmamış sesleri duyururuz. Mesela Semih Kaplanoğlu Berlin Film Festival'inde Altın Ay'ıyla beraber Kiliseler Birliği ödülü aldı. Sizin bu konuda gözlemlerinizi nasıl?

Eğer siz inançlı biriyseniz bunu bestenizde, sinemanızda, tiyatronuzda yansıtabilirsiniz. İnançsızsanız bunu da yansıtmaya hakkınız var. Ben geçenlerde Fransa'da ses - sessizlik ilişkisi üzerine bir yazı yazdım: Ses sessizlikten doğuyor ve sessizliğe dönüyor. Biz de insan olarak gaipen geliyoruz gaibe dönüyoruz. Bu şekilde düşündüğümüz zaman sessizlik duyduğumuz duymadığımız, bildiğimiz, bilmediğimiz bütün sesleri ihtiva eder. Hepimizin insiyaki olarak aradığı ve bir türlü bulamadığı bir şey var. Bu neden kaynaklanıyor. Eksiklikten tamamlanamamışlıktan... Bence insan gençlikte bu tamamlanmayı aşkta meşkte arıyor. Belli bir olgunluğa geldikten sonra ise başka yerlere bakıyor. Bu arayışta çok başarılı olan insanlar var. Bu da bir ulviyet meselesidir, kabiliyet gerektirir. Hangi dinden olursa olsun ulviyet sahibi insanlar çok yol alabiliyorlar. Benim eski piyano hocam manastırda papazdı. Ve ben de soruyorsanız son derece inançlı bir insanım. Dört kere hatim indirdim.

Sizin dine ilişkin düşüncelerinizi daha önce hiç duymamıştık.Vesile mi olmamıştı yoksa,şimdi bazı düşüncelerin dile getirilmesi daha mı kolay?

Birincisi bazı şeyleri söylediğim zaman gazeteciler kendileri sansürledi. Dolayısıyla benim sakladığım bir şey yok. Dinle ilgili söylediğim şey şu: Bütün insanlarımız Kur'an'ı bizzat okumalı ve anlamalı. Aksi takdirde ne din tacirlerinin palavralarına cevap verebiliyorlar ne de kendi görüşlerini doğru dürüst savunabiliyorlar. Ben Kur'an'ı ikisi yabancı dilde olmak üzere dört ayrı tercümeden okudum. Ayrıca Tevrat'ı ve İncil'i de okudum. Neden? İnsanlığın temel kültürü olan bazı konuları bilmek ve anlamak durumundayız ki faka basmadan hem inancımızı hem de laik Cumhuriyeti doğru noktaya oturtabilelim.

Peki sizde bu sesin öncesine, gaibe ilgi ne zaman başladı?

25 yaşında böyle şeyler düşünmüyordum. Bugün hangi kızla beraber olacağım, diye düşünüyordum. Herhalde 40 yaşından sonra başladı.

Ne oldu da başladı?

35 yaşındayken baba oldum. Baba olunca hayat doğum yaşam ölüm... Birdenbire hayatın geçtiğinin farkına vardım. Ondan sonra yavaş yavaş olgunluk, hayatta karşıma çıkan ciddi sorunlar...

Ne gibi sorunlar?

Oğlumun ananesiyle sorunlar, başka sorunlar... Çok büyük sıkıntılar, badireler atlattım. Bunlar sizi farkında olmadan bir yerden alıyor, bir yere götürüyor. Bir akıntının içinde sürükleniyorsunuz. Sonra karaya ayak

basıyorsunuz, aa başka bir yere gelmişsiniz.

Türk Kadınına Elini Kaptırınca

Türkiye'ye yerleşmeyi düşünüyor musunuz?

Çok çok düşündüm. Şu anda kesin bir karara varmış değilim. Türkiye'ye gelirim, İstanbulluyum, mantıken İstanbul'da yaşamam lazım. Bu geldiğim yaşa rağmen, buranın sosyal hayatı ve kızların devamlı rahatsız etmesi...

Kızların rahatsız etmesi mi?

Evet evet...

Hangi Kızlar?

Genelde... Hanımlar...İşte "çıkalım dolaşalım eğlenelim". Bir yerde hoşunuza da gidiyor. Sonra parmağınızı verirken elinizi, elinizi verirken kolunuzu kaptırıyorsunuz. Ben buraya ya iyice yaşlanmış ya evli bir şekilde gelmeliyim, ya da kimseni bilmediği bir köyde oturmalıyım çalışabilmek için ...

Paris'te yaşamak nasıl bu açıdan?

Avrupa'da yaşamak çok rahat. Avrupa'nın sosyal hayatı öyle bir sistem üzerine kurulu ki siz Paris gibi bir şehirde hiç kimseyle konuşmadan yaşayabilirsiniz. İsterseniz de bir alo deyip arkadaşınızla sinemaya gidebilirsiniz. Bu, çalışmak için muhteşem bir ortam... Türk insanı sosyalleşmeye çok meraklı, toplanıp geyik muhabbeti yapmak en büyük hobisi. Bu iki kere üç kere çok güzel de bir hayat boyu devam ederse, o hazine.

Yatak altından piyano başına

Çocukken sokakta top koşturmak yerine evde piyano çalmak nasıl bir şeydi?

Her çocuk gibi futbol oynamayı, bisiklete binmeyi, piyano çalışmaya bin kere tercih ediyordum. Ama ailemin disiplini sayesinde ciddi şekilde çalışabildim. Neticesi tahmin ederim ki ortadadır.

İlk piyano dersiniz nasıl olmuştu hatırlıyor musunuz?

Son derece komik olmuştu. Zira yatağımın altına saklanmışım ve annem kolumdan tuttu, beni dışarı çekti. Piyano taburesinin üstüne oturduktan sonra da gözlerimi kapatıp, uykum var diye kaytarmaya çalışıyordum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Çok utangaçım... Kendimi oyunculukla tedavi ediyorum'

Tuğba Tekerek 14.03.2010

Bu Kalp Seni Unutur mu?'yla çıktığımız geçmişe yolculuk yarım kaldı. Dizinin başrol oyuncularından Bülent İnal, Urfalı utangaç çocuğun bugüne yolculuğunu anlattı.

Bu Kalp Seni Unutur mu?'nin ömrü hatırlatmaya yetmedi. Ama dizinin oyuncularından Bülent İnal, bir zaplama anında yakaladıklarını Diyarbakır Cezaevi'nin karanlık dehlizlerine götürüp bırakmıştı zaten.

80'li yıllardan günümüze gelmek için yola çıkan *Bu Kalp Seni Unutur mu?*'nin yolculuğu yarım kalınca biz de İnal'ın geçmişine gittik. Çocukluğunda Güneydoğu'da tanık olduğu kavga dövüşü, gençlik yıllarında hastalık derecesindeki utangaçlığını ve sonra kendisini oyunculukla tedavi edişini konuştuk.

Siz *Bu Kalp Seni Unutur mu?* dizisiyle izleyiciyi 80'lerin Diyarbakır Cezaevi'ne götürdünüz. Peki, siz diziyle kendi çocukluğunuza gittiniz mi?

Tabi ki gittim... Ben yedi yaşına kadar Urfa'daydım. 1973 - 80 arasında doğuda en tehlikeli yerlerden birinde, Hilvan ilçesindeydim. İstanbul'a gelene kadar dünyada herhangi bir yerde herhangi bir sokakta hayatın böyle olduğunu düşünüyordum: Sürekli ölümler, kavgalar dövüşler ve silah sesleri...

O zamanlar yakın çevrenizde tanık olduğunuz kötü bir olay oldu mu?

Oldu tabii... Sizinle sohbet eden, kafanızı okşayan birinin yolda cesedini görebiliyorsunuz. Şunu hiç unutmam: Genç bir polis memuru ağabeyimiz vardı. Her gün işe gidip gelirken, bizim oradan geçer bizimle top oynardı. Bir gün yine geçti, geçerken bizimle top oynadı, kafamızı okşadı. Sonra köşeyi döndü, silah sesi duyduk. Bir gittik, ölmüştü...

Nasıl etkiledi bunlar sizi?

E korkuyorsunuz... Korkularla büyüyorsunuz...

Öfke doğurmadı mı?

Bizde öyle bir şey oluşmadı. Çünkü çok küçük yaşta İstanbul'a geldik. Annem babam bizi İstanbul'da da bu tür şeylerden uzak tutmaya çalıştı. Zaten 80 darbesiyle beraber oluşturulmak istenen neslin birer örneğiydik. Bize her şey unutturuldu, apolitik bir nesil olduk. Öfkeyle büyümedik.

İstanbul'a geldikten sonra Kürtlüğünüzü saklamak gibi bir durum oldu mu?

İstanbul'a 80 yılında geldik. Terörün çok yoğun olduğu yıllardı. O zaman herkes birbirinden ne olduğunu saklıyordu. Belki çok yakın zamana kadara bile saklıyordu. Ben hiçbir zaman saklama gereği duymadım.

Ama şunu hatırlıyorum: Bize okula giderken 'Nene demeyin, babaanne deyin' derlerdi. Çok orali olduğunuz belli olmasın hani. Doğu'dan gelenlere karşı 'potansiyel terörist' suçlamaları oluyordu.

Sizin evde Kürtçe konuşuluyor muydu?

Yok, bizde Kürtçe konuşulmuyordu. Benim babamın bir tarafı Zaza. Annemin ailesi Selçuklu Türklerinden geliyor. Biz bir Kürtlük bilinciyle yetişmedik. Belki çocukken Kürtçe biliyordum ama İstanbul'a geldiğimde unuttum. Hayal meyal bazı kelimeleri hatırlıyorum.

Şimdi Kürtçe öğrenmek istiyor musunuz?

Özel olarak bunun kursunu alayım diye bir düşüncem yok ama öğrenmemiz gerekiyor. Nasıl şimdi herkes İngilizce öğreniyor o da bir süre sonra ihtiyaç olacak. Çünkü bu ülkenin bir bölümünün ana dili Kürtçe ve onlar sizinle Türkçe konuşuyorsa siz de onlarla Kürtçe konuşabilirsiniz. Kürt arkadaşlarımla birer ikişer cümle kurabiliyoruz. Karşılaştığımızda ya da ayrılırken esprisine... O kelimeleri, o cümleleri de artık herkes biliyor.

Türklerin yüzde 99'u bence Kürtçe 'merhaba' nasıl denir bilmiyor.

Hadi ya... Ben bildiklerini düşünüyordum. İyi niyetle bakıyoruz belki de... Bunların artık bitmesi lazım. Çok ayıp. Bir insanın konuştuğu bir dil bir ülkeyi nasıl bölebilir. Öyle bir şey yok gördüğümüz gibi. Bu ülkenin korkular ülkesi olmaktan kurtulması lazım.

Sizin, bir yandan efendi bir imajınız var, bir yandan da çok hayranı olan birisiniz.

Öyle mi? Hiç bilmiyorum.

Bu kadar popüler olup da mütevazı kalmak zor bir şey olsa gerek...

İşin o kısmıyla ilgilenmediğim için olabilir. 'Popüler', 'ünlü'... Ben oralara çok takılmıyorum. 'Ekrandaki ben'le çok ilgilenmiyorum. Büyüsüne kapılmıyorum. Tabii ki o popülerlik sizin egonuzda bazı değişimlere sebep oluyor. Ben o egosantrik durumlarla mücadele etmeye çalışıyorum. Bir de yetiştirme şeklinizle ilgili bir şey. Ailenizle, aldığınız terbiyeyle ilgili bir şey bu.

Sokakta yürürken insanlar sizi birbirine gösterdikten sonra ya da gelip imza istedikten sonra eskisi gibi yürümek çok da mümkün değildir herhalde...

Ben zaten çok utangaç ve içe kapanık biriydim eskiden. Oyunculuk sayesinde biraz değiştim. Hâlâ da o çekingenlik bende çok diplerde saklıdır, aşmaya çalışıyorum. Zaten çok utangaç biriyim. Bir de üstüne sokakta bakıldığı zaman iyice içe kapanıyorum. Eskisinden farklı olarak daha çok kafam önde yürümeye çalışıyorum. Çünkü izlenmekten ve bakılmaktan bir süre sonra utaniyorsunuz.

Sezen Aksu ünlüler 'ömür boyu gözaltında' diyor...

Maalesef böyle. Sürekli bir izlenme durumu var. Ben bir evi o yüzden değiştirdim. Bir süre sonra her şeyinizi takip ediyorlar, 'Bugün bunu yapmadınız' diyor adam mesela. Bir süre sonra onların istediği gibi biri olmaya, istemeden sebep oluyor bu durum. Aşırı kontrollü yaşamaya başlıyorsunuz. Aşırı kontrollü olunca da kendiniz olamıyorsunuz.

Lisedeyken mi çok utangaçtınız?

Çok feciydim. Hastalık derecesindeydi herhalde. Biraz daha böyle devam etseydi kesin psikolojik tedavi görürdüm.

İnsanlarla konuşurken yüzünüz falan mı kızarıyordu?

Kızarırdı. Konuşamazdım da zaten. Özellikle kız arkadaşlarla falan mümkün değildi, iki cümle kuramazdım, kaçardım.

Kızlarla hiç mi konuşmazdınız?

'Merhaba' dediklerinde kaçardım. Hatta Lise 2'nin sonunda falan kızlar 'Allah'ını seversen bir ses tonunu duyalım' dediler. Ben yine kaçtım.

Sonra nasıl değiştiniz?

Sonra oyunculukla, tiyatroyla buluşunca beni çok değiştirdiğini fark ettim. Beni olumlu anlamda değiştirdi de onun müptelası oldum. Beni iyileştirdiği için seviyorum oyunculuyu, beni tedavi ediyor. Hâlâ da öyle eksik, kendimde yanlışlar bulduğum zaman onu düzeltmek için uğraşıyorum.

Nasıl tedavi ediyor oyunculuk sizi?

Mesela, kendimle ilgili bir sorun keşfediyorum. Bu yaşadığım problem şunun bunun yüzünden değil, kendimden kaynaklanıyor, bunu biliyorum. Oynadığım role hazırlanırken bulduğum, okuduğum, yaşadığım şeyler bendeki problemleri çözmeme yardımcı oluyor. Yaptığım iş farkında olmadan beni rahatsız olduğum şeyden kurtarıyor. O zaman da mutlu oluyorum. Bu mesleği bu yüzden seviyorum.

Dizi izlenmedi diye ev sahibini suçlayamazsın

***Bu Kalp Seni Unutur mu?* projesi önünüze geldiğinde ne hissetmiştiniz, biterken ne hissettiniz?**

Çok heyecanlandırıcı bir projeydi ama ömrünün bu kadar kısa olacağını tahmin etmemiştik. Bizim anlattığımız şeyler Türkiye’de kimsenin konuşmaya cesaret edemediği şeylerdi. O bölümleri izleyip de sete gittiğim zaman yönetmenimize “Ya bir gün bizi alkışlayacaklar, ya da içeri alacaklar” diyordum.

Bu dizi Hatırla Sevgili’nin devamı. O tutmuştu da, bu niye tutmadı?

Hatırla Sevgili tuttu derken o da toplamda ilk 10’un içinde zor tutunuyordu. A-B grubunda iyiydi. Bu ona göre çok sert bir projeydi. Tercih etmedi seyirci, izlemedi. Onu eğlendirecek, mutlu edecek projeleri tercih etti. Çünkü akşam 7-8’e kadar çalışmış, anası ağlamış, ekonomik sorunları var... Eve geldiği zaman kendini sıkacak şeyleri izlemek istemiyorlar, diye düşünüyorum.

Tarihle ilgilenenler televizyon izlemiyor, televizyon izleyicisi de tarihle ilgilenmiyor galiba. Sebep böyle bir şey mi acaba?

E biraz öyle bir şey de var. Bir tarafta çocuğun altını değiştirirken ya da örgü örerken, komşuyla sohbet ederken arada dönüp bakacağınız projeler değil bunlar...

Diziye konsantre olmanız gerekiyor...

Bir devamlılık gerektiriyor. İzlemek için biraz emek gerektiren işler bunlar. Zaten kitap okuma oranı çok düşük olan, geçen yılı unutan bir toplumuz. 80 yılında ne olmuş, diye insanlar çok merak etmiyor. Zaten çok acılar çekti insanlar yıllarca, belki onları hatırlamak istemiyorlar. Çok da umursamadılar belki. Pek çok sebep olabilir. Belki biz çok sert girmiş olabiliriz.

Senarist Nilgün Öneş, insanlar Diyarbakır Cezaevi sahnelerine bakamadılar diyordu...

İlk altı bölüm işkenceler kan revan belki onlara itici gelmiş olabilir. Televizyon seyircisine neden bunu izlemiyorsunuz demek, bence yanlış. Siz insanların evine konuk oluyorsunuz ve neden bakmadın diyemezsiniz. Bakmadım, der.

Çok konuşursan üzerini çizerler

Dizilerde çalışma koşullarının korkunçluğundan hep bahsediliyor. Ama pek de bir şey yapılmıyor. Mesela, hepi topu 50 başrol oyuncusunun biraraya gelip ‘Koşullar değişmezse biz oynamıyoruz’ demesi çok mu zor?

Bizim sektörde sürekli konuştuğumuz şeyi soruyorsunuz. 50 oyuncu, 10 yapımcı, 50 yönetmen, 50 senarist bu sektörde bir hafta boyunca motor kapatsa zaten sorunlar çözülür. Ama işte olmuyor.

Niye olmuyor?

Çünkü işlerine gelmiyor. Bir yerde bir para var, herkes ona ulaşmaya çalışıyor. Kazanılan paradan memnun insanlar. Kimse bulunduğu yeri kaybetmek istemiyor. Herkes korkuyor, acı çekmekten korkuyor. Ama galiba acı çekmezsek de her zaman böyle ezilmeye mahkûmuz. Kendi setimizde bile biraraya gelip bir şeye karşı koyamıyoruz. ‘Günde 18 saat oyunculuk olur mu’ dediğin zaman kötü adam oluyorsun.

Kötü adam olunca ne oluyor?

Birden sektörde size iş verilmemeye başlıyor.. Kimse taşın altına elini sokmak istemiyor. Çünkü maalesef cezalandırılıyorsunuz.

Yapımcı firma mı cezalandırıyor?

Yapımcılar da kanallar da size bir çizik atabiliyorlar. 'Bu insan artık çalışmayacak' diyor. Biz yapımcıların, kanal yöneticilerinin iki dudağı arasında yaşıyoruz. Krallıklarda bile böyle bir şey var mı, bilmiyorum. 'Yok ol' diyor yok oluyoruz. 'Gelsin' geliyoruz, 'Gitsin' gidiyoruz.

Üzerine çizik atılanlar var mı sektörde?

Tabii ki var. Olmaz mı? Eğer haklarınızı aramaya devam ederseniz ve çok konuşursanız üstünüzü çizebilirler.

Siz *Bu Kalp Seni Unutur mu?*'da oyuncular olarak paranızı alamadığınız için eylem yapmıştınız. Sonra alabildiniz mi o paraları?

Hayır. Herkesin, tahminen, çalıştığının yarısı kadar parası içerde.

Öcalan'ı oynama teklifi gelse...

Abdullah Öcalan'ı oynama teklifi gelse ne dersiniz?

Riskli bir şey. Şu anda hiçbir yapımcı da o topa girmez. Belki 10 yıl içinde mümkün olabilir, birileri oynar ama zor görünüyor şu anda.

Türk sinemasından sevdiğiniz yönetmenler kimler?

Reha Erdem'i yönetmen olarak beğeniyorum. Nuri Bilge Ceylan'ı, Zeki Demirkubuz'u beğeniyorum. Son dönemde en beğendiğim filmlerden biri *Neşeli Hayat*'tı. Yılmaz Erdoğan'ın oradaki performansını, senaryosunu çok beğendim.

Tiyatro kurma projeniz var diye duydum. Doğru mu?

Onu da erteler miyiz, ertelemeyiz miyiz bilmiyorum. Çünkü her şey maddiyata dayanıyor. Biz iki arkadaş biraz para harcayacak da bir iş düşünüyorduk. ... Büyük prodüksiyonlu, kalabalık kadrolu projeler. ... Mesela neden bir Shakspeare'i özel tiyatro yapmasın. Eylül ekime yetişir mi bilmiyoruz ama mutlaka yapacağız.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Büşra: Başörtülü kızın absürt melodramı

Tuğba Tekerek 21.03.2010

Zengin kızla fakir oğlanın aşkı bitti. Muhafazakâr ailenin kızı Büşra'yla, cumhuriyetçi gazetenin çalışanı Yaman'ın aşkı sinemalarda... İki 'taraf' da filmdeki samimiyeti teslim ediyor, hararetli bir tartışma başlıyor.

Üç yıl önce mizah dergisi *Leman*'ın sayfalarında canlanan Büşra, şimdi ete kemiğe büründü, beyazperdede görüldü. Çizgi halindeyken uçuk kaçık bir tip olan başörtülü Büşra uçan tekmeler savurup, mastürbasyon yapıyordu. Sinemada üçüncü boyuta kavuşunca ise çılgınlıklarını bir kenara bıraktı, aramızda dolaştığı haliyle şehrin içine daldı. Ama tam da ayakları yere basarak liberal bir gazeteciyle yaşadığı aşkla seyirciyi yine ters köşeye yatırdı...

90'ların başında Mesut Uçakan'ın çektiği *Yalnız Değilsin* adlı bir film muhafazakâr kesimde çok popüler olmuştu. Filmde "hidayete eren" genç bir kadın anlatılıyor, başörtülüler ve bu yoldakiler cesaretlendiriliyordu. İki gün önce gösterime giren *Büşra*'yla yine başörtülü bir kıza söylenen "Yalnız değilsin" cümlesi yankılanıyor şimdi sinema salonlarında. Ama beyaz perdeden görünen o ki; artık yalnızlığın da kahramanlığın da tanımı çok değişmiş durumda.

Filmde söylendiği şekliyle “insanlar annelerinden babalarından çok, zamanlarına benziyor”. *Büşra* da kendinden önceki filmlerden ciddi bir kırılmaya işaret edip bugünün sesini güçlü bir şekilde duyuruyor sahnelerinde. Filmde yönetmen, yapımcı, senarist, başrol oyuncusu hepsi 20’lerinde ya da 30’larının başlarında insanlar. Ve *Büşra* hepsinin de ilk uzun metraj film deneyimi. Bu “ilk ve pek genç film”in pek çok eleştirmenin beğenisini kazandığını da not etmek lazım... Daha önemlisi iki tarafı da anlama çabasındaki samimiyeti her iki tarafın teslim ettiğini de...

Büşra karakterinin yaratıcısı Bahadır Boysal ve filmin yapımcısı Alper Akman meramlarının ne olduğunu anlattı...

***Büşra* projesi nasıl ortaya çıktı?**

Alper Akman: Ben Bahadır’ın okuruyum. Bahadır, üslubu dikkatimi çeken çizerler arasındaydı. *Büşra* da karakter olarak çok enteresan çelişkileri bünyesinde barındırıyordu.

Nasıl çelişkiler?

AA: Muhafazakâr olmak, kadın olmak, modern hayata eğilimli olmak... Aynı zamanda dinsel kurallar da var. Bütün bu farklı ekollerden kurallar zincirini siz hayatınızda işletmeye çalışıyorsunuz. Dolayısıyla çok enteresan, postmodern insanı en derin şekilde tanımlayan bir karakter... Büşra o anlamda ilgimi çekti ve filmini yapmak istedim.

Peki, en başta bir çizgi karakter olarak Büşra nasıl ortaya çıkmıştı? Bir gün İngiliz elektronik müzik grubu *Prodigy*’nin konserine gitmişsiniz, orada başörtülü kızlar görmüşsünüz ve sonra da Büşra karakteri çıkmış ortaya. Öyle mi?

Bahadır Boysal: Böyle söylesek yalan olmaz. Epey bir süre gördüğüm insanlardı onlar. Bir kaç yıldır değil 10 yıldır gördüğüm kızlardı...

Sokakta başka bir sürü tip var. Neden böyle bir karakter yaratmayı tercih ettiniz?

BB: Son durum bu ya aslında: ‘Türkiye değişiyor mu?’. Ayrıca örtülü kızların da hayata katılması, hayatın onları içine alması, o girdap içinde insanlar... İlgi çekici geldi bana... Şehirli olmak, türbanlı olmak, hayatın seni içine alabilmesi meselesi...

Filmdeki Büşra’nın en önemli özelliği ne?

BB: Militan bir tarafı var. Birey olmanın, şehirli insan olmanın militanlığı çok güçlü. Alıp başını gidebilmesi anlamında Osmanlı bir kız. Güçlü bir kadın. Villada oturuyor, entelektüel, eğitilmiş. Ondan sonra İstanbul sokaklarına dalıyor.

Büşra “ezik başörtülü kadın” tipinin tam zıddı. Kendi ailesine de başkaldırıyor.

BB: Tebaa olmaması gibi bir durumu var. Bu arada cemaate ait değil, diye bize sitem mi ediliyor acaba onu da bilmiyorum... Ama kıymeti anlaşılacak Büşra’nın...

Filmde neyi anlatmak istediniz, Büşra’nın meselesi nedir?

BB: Aslında aşk. Bir kızın âşık olduğu bir adam var ama apayrı bir karakter... Filmde asıl konumuz aşk. Buna eklemlenen konular, politik durumlar var...

Bir de İstanbul’a dair bir mevzu... Üç güne bir değişen, bütün işlerin olduğu, hiçbir şeyin tam oturmadığı bir belde İstanbul. Karmaşanın içindesin. Cihangir’de oturuyorum, Harbiye’ye gideceğim Allaaaah kıvrım kıvrım dönüyor da duruyorsun... Üstüne bir de taksicinin derdini, kederini dinle... Ama sistem bu, burası lanetli bir şehir... Filmin hikâyesi de bu lanet üzerine dönüyor. Büşra Tarabya’da oturuyor ama kankası Nişantaşlı. Âşık olduğu adamın peşinden de bir deryanın içine giriyor.

Filmde ara ara bir karikatür tadı geliyor. “Karikatürize etmeyi” bir anlatım biçimi olarak mı kullandınız?

AA: Biz filmde çelişkiyi melodram üslubuyla vermeye çalıştık. Melodramda oyunculuklar çok dışavurumcudur, abartılıdır. Biz onu stil olarak kullanmak istedik. Birtakım şeyleri de karikatürize ettik. Aynı zamanda önyargıyı da... Önyargıyı tiye alma bağlamında da abartının yararı olduğunu düşündük...

BB: Film absürt bir melodram oldu. Doyasıya karton tipler var. İş enteresan kılan şey de bu düzlemi zaten...

1990’ların başında muhafazakâr kesimin çok tuttuğu *Yalnız Değilsiniz* diye bir film vardı... Siz o filmi izlemiş miydiniz?

B.B: Ben Adana’da çocukluğumda izledim. Şu kısmı hatırlıyorum: Kız kapanıyor. Eve geliyor, zengin bir ailenin kızı, evde bütün içki şişelerini kırıyor... Bütün sinema ayağa kalkıp alkışlamaya başlamıştı.

Hepsi dindar insanlar tabii...

B.B: Dindar değil ya... Normal insan, Anadolu’nun insanı. O insanların alkışlamasını İvedik’in alkışlanması gibi düşün. İvedik de beyaz Türklerin kodlarıyla oynuyor, orayı burayı parçalıyor. Bu durum herkesin hoşuna gidiyor. Öteki İvedik’ti. Ötekinin zaferi vardı.

A.A: *Turist Ömer*’de de... *İnek Şaban*’da da. Bu, bakan-bakılan meselesi önemli. 90’larda oluşan mizah kültürü alaturka tipe bakan konumundaydı... Filmi yapan beyaz Türkler, tipler hep Anadoluluydu...

Film Beyaz Türk’ün gözünden çekiliyor, tipler onun gözünden izleniyordu...

AA: *Recep İvedik*’te durum tersine dönüyor. Bakılan beyaz Türkler... İvedik’in girdiği mekânlar hep alafranga, beyaz Türk

mekânları.

Yani siz *Recep İvedik* filmindeki bakışı onaylıyorsunuz. İvedik nasıl beyaz Türklerin dünyasına baktıysa, siz de filmde şehri Büşra'nın gözünden gezdiriyorsunuz...

BB: Evet, ben tabii ki İvedik'i onaylıyorum. İvedik gibi Büşra da yürüyor. Beyaz Türklerin arasına gidiyor.

Evin orta yerinde mahalle baskısı

Diyelim ki bir kafede başörtülü bir kadınla oturuyorsun, arada bir yakınlaşma oluyor. 'Ya bir dakika dur, bu insan başörtülü' der misin kendi kendine? Bu anlamda önyargılı mısın?

B.B: Ben, onun kafasında bir önyargı olduğuna inanırım. Şahsen ben önyargılı değilim başörtülü bir insana karşı. Ama onlar da iğneyi birazı kendilerine batırırlar. Artık İstanbul'dasın. AKP'den sonra hayata daha çok bir yayılma oldu... Kamusal alan ayrı bir konu, üniversiteye girsinler istiyorum, bu ayrı bir konu... Ama problem biraz o tarafta, diye düşünüyorum ben. "Neden artık doğru okunmuyoruz" meselesini bu saatten sonra biraz onların düşünmesi lazım... İşin kolayına kaçmaktır, "Bize otobüste şöyle bakıyorlar" falan demek... Kim mağdur meselesinde öbür taraf da mağdur...

Öbür taraf nasıl mağdur?

Onlar da sigara içemiyoruz, içki içemiyoruz diyorlar...

Önceki soruya dönersek "Bir kızın başörtülü olması, olmaması benim için birşey fark ettirmez" diyorsun. Öyle mi?

Hayır ettirmez. Ben içten sohbeti severim.

İçten sohbeti seversin ama sevgili olur musun?

Haaa... Ha...(Gülüyor... Bir süre sessiz kalıyor...) Ben içki içiyorum. Türbanlı bir kızla ne olacak? Mahalle baskısı kuracak üzerimde, evin orta yerinde...

Bir Kemalist, bir liberal, bir de...

Bahadır, sen milliyetçi muhafazakâr bir aileden geliyorsun, liberalsin... Alper de konservatuarda kompozisyon okumuş...

BB: Yönetmenimiz Alper Çağlar da Kemalist...

AA: Biz işte böyle bir güçler ayrılığıyız.

Yasama yürütme yargı...

AA: Aynen öyle. O anlamda film ekibinde bir Türkiye imgesi yaşandı.

Filmi yaparken birbirinizden etkilenip değişişinizi hissettiniz mi? “Öteki”ni daha bir anladınız mı?

BB: Tabii ki, tabii ki, tabii ki...

Nasıl?

BB: Kavgalar sonucunda ve finali netleştirirken... Ne kavgalar ettik siyasi görüşlerin farklılığı yüzünden... Bizden büyükler daha statükocu olduğu için böyle bir mevzunun kıcı başı belli olurdu en başta. Biz onu kavgaların sonucunda oluşturduk. İyi ki de gençmişiz, kavgalara rağmen bir yerde daha kolay buluşabildik, birbirimizi anlayabildik.

A.A.: En başta biz Bahadır’la bir şeyler yazdık, Sonra Alper’le beraber onu daha bir rafine ettik.

B.B: O da kendi Kemalist metaforlarını ekledi. Güzel bir alışım oldu.

Adana yollarından Fethullah yurduna

Şehrin Büşra’yı içine alması almaması hikâyesinde senin de Adana Kadirli’den İstanbul’a geldiğinde yaşadıkların var mı?

Bahadır Boysal: Herhalde vardır. İlginç tabii benim hikâyem de... Kalk gel Adana’dan Fethullah yurdunda kal 2-3 ay... Oradan solcu dergiye git, *Leman*’a. Bana da doğu batı arasında kalmış derler eskiden beri...

Büşra karakterini çizmeye başladıktan sonra başörtülü kadınlar nasıl yaşıyorlar diye özel olarak bir ilgilenme süreci oldu mu?

Ben milliyetçi muhafazakâr bir aileden geliyorum zaten. O anlamda bir uzaylıyı anlatmadım ...

Hatta Humeyneci bir uzak akrabamız vardı. Ben çocukken bayramlarda falan biraraya gelirdik. Kızları böyle evin içinde hızlı hızlı dolaşırlardı, kaçarlardı. Böyle siyah siyah... Çok hareketli kara çarşafli kızlardı. Âşık olmuştum, etkilenmişim.

Gizemli mi geliyordu?

Gizem vardı evet...

Milliyetçi muhafazakâr bir aileden geliyorum dedin... Baban nasıl birisiydi?

Dava adamıdır. Eski ülkü ocakları başkanı...

Babanla çok tartıştınız mı?

Çok tartıştık... Çok küstük birbirimize. "Sen gittin İstanbul'a orada bir değişik değişik tiplerin, komünistlerin arasına girdin" falan filan... Ama sonradan sonraya ben büyüdüm, o da kafada bir yere ulaşmış. İlk defa bu yaz yazlıktayken Türkiye'nin gidişatına dair bir yerde buluştuğumuzu hissettim. Bir eşik aşıldı...

İstanbul'a ilk geldiğinde cemaatin yurdunda kalıyormuşsun. Sonra "Gündüz Mimar Sinan Güzel Sanatlar'da çıplak kadın çizip akşam Said-i Nursi okumak olmaz" deyip yurttan ayrılmışsın... Şimdi baktığında iyi hatırlıyor musun o günleri?

Tabii canım eğlenceliydi gayet...

Ailede Fethullah Gülen cemaatinden birileri var mı?

Bir yakın akraba var, Fethullahçidir. Kız kardeşim de ressamdır Kanada'da mesela...

Sex and the City cortladı!

Filmde en çok özdeşleştiğin karakter hangisi?

Bahadır Boysal: Gazetecidir herhalde ama Büşra'da da kendimi görüyorum.

Gazetecide kendinizden neyi görüyorsunuz?

Sistemin içindeki ilişkilerden bıkkınlık... Sistem bugün zaten çöktü artık...

Sistem dediğin?

Kapitalizm... *Sex and the City* bitti artık. Hırs hırs hırs, bir koyup üç almak ve herkesin birbirini kandırması falan cortladı.

Cortladı da yerine ne geldi? Bence hâlâ devam ediyor...

Devam ediyor da, sistem çökmek için zorluyor seni... Devam ediyormuş gibi yapıyor. Ben 2012'ye inanıyorum. Altın Çağ'a geçiş... Ayakta kalmasını bilen karakterli ruhlar o güzel döneme geçecektir...

Peki, ne var bu Altın Çağ'da?

Sosyalizm inceden gelir. Gelmeyecekse de biz getiririz (gülüyor).

Türkiye'nin altın çağında ne var?

Daha çok demokrasi... Bu çok net bir şey. Bunu çok insanın da istediğine eminim. Maymun gözünün açıldığına da bu anlamda... Başbakan daha çok demokrasi istemesi açısından doğru yerde...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bilgin Gökberk: '10 numara kadınla her şey olur, huzur olmaz'

Tuğba Tekerek 28.03.2010

'Köyün Delisi' spor yorumcusu Bilgin Gökberk hayatı futbolun kelimeleriyle anlatıyor: 10 numara kadın"la her şeyi yaşarsın, huzurlu olamazsın. "Stoper kadın" sorun çıkarmaz, ama o da sana yetmez!

Bugün Galatasaray-Fenerbahçe maçı var. Gündemde şike meselesi, Bursa'nın başarısı, Diyarbakır'ın taraftarı zaten vardı. Futbol medyasında malzeme sıkıntısı yok, yorum yapan çok. Ama bu meselelere farklı bakan ve farklı bir üslupla yazan biri var: Milliyet'teki köşesine verdiği adla "Köyün Delisi" Bilgin Gökberk... Seveni de sevmeyeni de fazlasıyla mevcut.

Gökberk, Alman Liseli ama oradan 'kovulmuş'. Sonra Floransa'da Güzel Sanatlar okumuş, onu da 10 yılda bitirememiş... Bir ara caz kulübü açmış ve hatta sigortacılık yapmış. Hayatın girdabı en sonunda onu spor dünyasının içine çekmiş. Basketbolla başladığı yorumculuğa şimdi futbolla devam ediyor. Televizyonda spor programı yapıyor, radyoda ise telefonla bağlanan dinleyicileri bazen dövmekten beter ediyor. Gökberk'le futbolu, medyasını ve bu piyasada kendi duruşunu konuştuk... Top dönüp dolaşırken ilişkilere de geldi, kadınları bir futbol yorumcusunun ağzından dinlemek ilginçti...

Şimdi gündem futbol... Sizinle hem gündem konuşalım diye geldik hem de...

Ben futboldan anlamam ama...

Nasıl yani?

Bu piyasada futboldan anlamayan tek adam benim... İtalya'da Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdiğim zaman bize ilk öğretilen şey şuydu: "Sürüden ayrılın". Ben de baktım bu piyasada herkes futboldan anlıyor,

anlamamak daha iyi...

Siz İtalya'ya güzel sanatlar okumaya niye gitmiştiniz?

Ben güzel sanatlar okumaya gitmedim. Alman sisteminden ve Almanlardan kaçtım. Alman Liseliydim. Oradan kovulmuştum, daha kibar bir kelime de bulabiliriz ama ben, kovuldum, diyorum. Kovulunca onlara zıt bir ülkeye gittim.

İtalya'ya gitme kısmı tamam ama güzel sanatlar okumak nerden aklınıza geldi?

Aklıma gelmedi. O okulun imtihanı vardı. Güzel sanatlar... Floransa'da... Beni isim olarak çekti. Orada dekorasyon okudum. Ama o okuldan da ayrılmak durumunda kaldım, son sınıfta.

Niye?

Oradan da kovuldum, diyelim. Ben kendimi kovduruyorum. Benim oradan alacağım bitmişti. 10 sene okumuştum zaten. Bir sene geçtim, bir sene kaldım ki orada kalayım, o havayı teneffüs edeyim. Sonra zamanı geldi, kendimi kovdurdum.

Niye kovduruyorsunuz kendinizi?

Çünkü bu okulları bitirseydim ben başka bir yerde olurdu şimdi. Ama ne Bayern firmasında genel müdür olmak istiyordum ne de İtalya da dekorasyon pazarlaması yapmak...

İlkokul nasıldı? Orada da yaramaz bir öğrenci miydiniz?

Lakabım mikroptu.

Turist rehberi olmaya nasıl karar verdiniz?

İtalya'da okuldan atılınca yılın altı ayını orada geçirmek istedim. İtalya pahalı bir yer, iş yapmam gerekiyordu. Turizm rehberliği yapmaya başladım.

Spor yazarlığı ne vakit başladı?

Rehberlik yaparken... "Bu adam yurtdışında okuyor, lisan biliyor bizde yazsın" dediler o zaman. Onların elinde bedava bir adam oluyorsun. Öyle adamları sever medya. Durup dururken öyle bir anons yapıyorlar: "Futbolda

gerçek otorite bilgin rehber." Komik! Bari basketbol yazayım dedim... Sonra baktık ortalama 20-25 IQ'n varsa futbol piyasasında iş yaparsın, piyasa rahat. Bana buradan ekmek çıkar dedim, girdim...

Bu son mesleğinizden mutlu musunuz?

Mesleki anlamda benim hayattan bir beklentim yok. Ne çok okunmak istiyorum ne çok seilmek. Hayatta mutlu olmak istiyorum. Bunların hepsi araç. Spor medyasında öyle köşe yazarları var ki ellerinden köşelerini al, yaşayamazlar. Benim öyle değilim. Ben mutlu olayım, diye yapıyorum bu işleri. Mutluyuz da... Bir tek özel hayatımızda problem yaşıyoruz. O da normal...

O niye normal?

Pek anlaşıpacak birini bulamıyoruz. Bir kere evlendim ayrıldım. 20 ay evli kaldık, sonra 8 yıl beraber aynı evde yaşadık. Muhteşem bir kadındı. Şimdi karşıma hep Lincolnvari kadınlar çıkıyor.

Lincolnvari mi?

Galatasaraylı futbolcu vardı ya: Lincoln, "Problemleri var" deniyordu.

Evet...

Kadınlar hoş, cazip, güzel olduğu zaman, Lincoln gibi... Takımda 10 numarayla her şey olursunuz ama huzurlu olamazsınız. 10 numaralar yetenekli oldukları ve çok talep gördükleri için hep problemlili olurlar. Ama sıradan bir stoperle hiç problem çıkmaz...

Talep gören bir kadınla beraber olduğunuz zaman da "Bu akşam benle, sabah gider mi gece döner mi gibi" diye düşünüyorsunuz. Ben o tip kadınları daha çok seviyorum. O kadınla da her türlü duyguyu yaşıyorsunuz ama huzuru yaşayamıyorsunuz.

Evet söyleniyordu sizin kadın-erkek ilişkilerine dair ilginç yorumlarınız var diye...

Ahmet Altan kitaplarında anlatır ya... Bir kitabında bir kadını anlatıyordu. Ben gidip sormuştum kendisine "İsmi ne şu kadının?" Söyleyince "oh" demiştım; "Bu kadın, o kadın" değil . Çünkü neredeyse aynı kadından bahsediyordu. Bu kadar olmaz. Bayağı kurmuştım, "Hem benle, hem onla beraber" demiştım. Sonuçta insanların hayatında hep böyle bir kadın oluyor, benim, Ahmet Bey'in, köşedeki bakkalın...

Federasyon başkanının köpeği kangal olur

Futbolda şiddet ne zaman biter? Fenerbahçe'nin başkanı Schopen olur, *Maraton*'da Victor Hugo yorum yapar, şiddet o zaman biter. Yurtdışında federasyon başkanı piyano, karısı çello çalıyor, ufak bir kaniş köpeği var. Bizde federasyon başkanının köpeği kaniş olsa onu istifa ettirirler. Federasyon başkanıysan köpeğin kangal olacak.

Sağ - sol bölmedi Fener - Cimbom böldü

Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş ülkeyi üçe böldü, sağın solun yapamadığı bir şey yaptı. İnsanlar kendi kulüplerini milli takımı sevdiğinden daha çok seviyor. "Milli takım tur atlamayacak, Fenerbahçe tur atlayacak, kabul eder misin?" diye sor Fenerliye, kesin kabul eder.

Futbolda doğrudan basketbolda arkadan

Ben basketin daha nezih olduğuna katılmıyorum. Sadece öyle gözükyor. İçinde daha tahsilli, daha kültürlü insanlar var, onlar daha tehlikeli. Futbolda taraftar sana tepki koymak istiyor, direkt küfrediyor. Daha insancıl. Basketbolda daha eğitimli insanlar olduğu için direkt küfredemiyor da arkadan kumpas kuruyor.

Bir sabah ansızın, ellerinde testere

Adamlar burada Fenerbahçe'nin sembolü olan çitlembik ağacını kestiler. Allah'ın diktiği bir ağacı bir belediye başkanının gelip kesmek istemesini benim aklım almıyor. İnsan bir kişiye sormaz mı? Sabah 9'da gelip kesmişler. 80 yaşında ağaçla beraber yaşlanan insanlar var, o adam ağacı her güngörmüş. İtalya'da bir ufacık ağaç kesiliyordu, yaşlı bir teyze geldi "Sen ne hakla bu ağacı kesiyorsun" dedi. Bu kadar basit! Burada insanın ağırına giden şu; AKP olsaydı da ağacı kesseydi bütün o cumhuriyetçi teyzeler şimdi hâlâ yürüyorlardı. Ama ağacı kesen belediye başkanı CHP'li, "umut partisi". İnsanlar takım tutar gibi parti tutuyor.

Sen kasapsın, teknik direktör değilsin

Siz Radyo Spor'daki programınızda telefonla bağlanıp futbol yorumu yapan insanları sürekli paylıyorsunuz. Niye böyle bir program yapıyorsunuz?

Herkes bildiği konuda konuşacak. Mesele bu...

E bilmiyorlarsa niye telefonda bağlanıyorsunuz bu insanlara?

Onlar bağlanıyor, biz bir şey yapmıyoruz.

Ben sizin bu söylediğinizi anlamıyorum. Telefon numarasını verdiğiniz zaman bu insanların arayıp futbol yorumu yapacağı açık. Neden programın formatını böyle oluşturdunuz?

Çünkü Türkiye'de herkes her konuda konuşuyor. "Kandil'i bir günde alırım" diyor. "Kandili gördün mü?" "Hayır", "Güneydoğu'yu gördün mü" "Hayır." E nasıl alırsın o zaman!

Futbolda da maçı alıyorlar...

Futbolda da böyle... Bağlanıyor; "Ben Şişli'den Ahmet. Kasabım." "Ne konuşalım?" diyorum, "Daum" diyor. Niye senle ben Daum hakkında konuşayım, ben bunu merak etsem Rıdvan Dilmen'le konuşurum. Eti anlat sen bana.

Bir insan radyoya bağlanıp, eğer Beşiktaş santraforu arkadaşı değilse, durup dururken niye Beşiktaş santraforu hakkında konuşur?

İnsanlar fikir yürütmesin mi?

Yürütsünler ama aralarında kahvede konuşsunlar. Kahveler bunun için yapılmış. Ortaköy'den Mehmet arıyor "Ben teknik direktör olsam" diyor, sen teknik direktör değilsin abi, sen Mehmet'sin, başka bir iş yapıyorsun. Önce adamlara anlatmak lazım niye konuşmaması gerektiğini.

Siz bu insanları deşifre etmek istiyorsunuz?

Programda ilginç olan ben değilim, o adamlar. Dünyada seyirci olmanın inanılmaz bir hafifliği vardır. Seyircinin hiçbir riski yoktur, maça gelir gider. Takım dört tane gol yer, antrenörün başına iş gelir, futbolcunun priminden kesilir. Seyirci gider içki içer.

Yani bu yeni iletişim kanalları, interaktiflik, herkesin sözünü duyurabilmesi... Bunlara hiç inanmıyorsunuz...

İnanıyorum ama ben iyi kötü 100-200 bin kişinin dinlediği bir radyoda sana 10 dakika konuşma imkânı veriyorum. Bunu mu konuşacaksın? Hayatında şu beş dakikada anlatacağın konu Daum mu? Sende başka konu yok mu? İlginç olan, bu insanların hiçbir şey anlatacak durumda olmamaları...

İşimiz kavga, bu az bile...

Siz sürekli köşenizden, programınızdan birileriyle kavga halindesiniz. Kavga etmek hoşunuza gidiyor mu?

İşimiz bu... Az bile yapıyoruz... Ben hayatımda herkesi ciddiye alırım, sokakta biri bana küfretse ben de ona küfredirim. Bize öyle aşağılık kumpaslar kuruldu ki TRT'de çalışırken... Kim ne yaptı biliyorum, bir liste yaptım, duruyor o bende. Benim de kanım yerde kalmaz. *Stadyum* programında yorum yapıyordum, benim kovulmam için ne mailler atıldı. Türkiye'de başka sorun kalmadı herkes "Vay efendim, TRT'de yorum yapan kişi tişört giyer mi?", bunu konuşuyordu.

Niye kuruluyor bu kumpaslar?

Kimse kendisinden farklı bir insanın sektörüne girmesini istemiyor. Mesele bu, futbol filan hikâye. Niye Rijkaard gelince ya da Hiddink gelince "yabancı gelmesin" deniyor. Çünkü adamlar bir tezgah kurmuş, Türk yorumcular, Türk antrenörler.. Hocam mocam, şapur şapur, böyle bir muhabbet var. Şimdi buraya Hiddink geldiği zaman bizim medyacısı Hiddink'le şapur şapur olamıyor, araya bir tercüman giriyor. O yüzden kimse araya farklı insan sokmaz. Futbol sektöründe de köşe başları tutulmuş. 30 senedir aynı yorumcu aynı tarzla devam ediyor. Benim

girmem iyi bir şey değil ki bu medyaya. Belli 15 tane koltuk var televizyonda, bir koltuğu ben aldım mı onlardan biri gidecek.

Sizin için kavga etmek bu sektörde varolma mücadelesi yani...

Tabii ya... Hayatımda hiç kaymak bir kanalda kaymak bir program yapmadım. Hep anam ağılıyordu program yaparken çünkü aralarına sokmuyorlar beni. Mesela holdingin patronu diyor ki "Ben seni çok seviyorum, benim kanalımda olur musun". Ben de diyorum ki "Senin adamların beni oraya sokmazlar". Altı ay geçiyor bir kişi aramıyor. Çünkü o sırada çalışıyorlar, "bu adam alınır mı, yapma" diye. Böyle bir teşkilat var futbolun içinde...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Metin Akpınar: 'Ordunun ricasını kırmadık'

Tuğba Tekerek 04.04.2010

Yıllarca *Yasaklar*'ı sahneleyen Metin Akpınar şimdi "Yasak lazım, sokak kavgası geliyor" diyor. Usta oyuncu kendine göre özgürlüğün ne olduğunu anlattı, arada ordunun "rica"larından bahsetti. Söyleşinin tonu baştan sona tatlı sertti.

İsmi, yüzü, ses tonu, gülüşü bu ülkede birkaç kuşağın hafızasının ayrılmaz bir parçası. Hele Zeki Alasya'yla birlikte *Devekuşu Kabare*'de yaptıkları politik mizahın belki de zirve noktası. Halen oyunculuğa *Papatyam* adlı televizyon dizisinde devam eden Metin Akpınar politikayla oyunları dışında da hep ilgilendi. Ara ara aktif siyasete gireceği haberleri çıktı, son olarak Ergenekon iddianamesinde Tuncay Özkan'la yaptığı telefon konuşmalarıyla gündeme geldi.

Metin Akpınar'la dizi setinde çekim aralarında gerçekleştirdiğimiz söyleşide devamlılıkta hiç problem yaşamadık. Beş dakika oynayıp geldi, cümleye bıraktığı yerden devam etti. "Çünkü siz *Taraf*'sınız" diyen Metin Akpınar'ın tatlı-sert tavrı daha ilk dakikalardan başladı. Keskin bir cümlenin hemen ardından yaptığı duygu geçişleri, yükselen sesin gülmeyle devam etmesi ağızda usta bir oyuncuyla söyleşi yapmanın tadını bıraktı.

Yıllarca *Yasaklar*'ı oynadınız. Şimdiki ortamı yasakçı buluyor musunuz? Zeki Alasya geçenlerde "Öksürseniz içeri alınabilirsiniz" dedi mesela...

"Öksürmeyeceksiniz" diyor İçişleri Bakanım da... "Telefonda konuşuyorsanız, kötü şeyler konuşmayın" diyor.

Bugün 10 yıl öncesine göre daha yasakçı bir ortam mı var?

Yasakçı olmasa da, herkes endişe ediyor. Ben de endişe ediyorum; telefonum dinleniyor mu, polis mi dinliyor, istihbarat mı? Özgürlüğü doğru yerde aramak lazım. Toplumlar özgürlüklerinin ne kadar kısıtlanacağı boyutunda anlaşılırsa orada demokrasiden söz edilebilir. Bugün olumsuz bir dönemden geçiyorsak yasaklar tabii artacaktır. Çok özgür bir toplum olursak sokak kavgası çıkar. Özgürlükleri böyle değerlendirmek lazım. Yasak lazım.

Yani şimdi çok fazla özgürleştiiğimiz bir dönemden geçiyoruz ve bunun biraz...

Hayır, benim söylediğime yorum getirmeyin. Siz yorumunuzu ayrıca tırnak içinde yazarsınız.

Anlamaya çalışıyorum, o yüzden soruyorum...

Ne oldu, benim Türkçem mi bozuldu?

Estağfurullah.

Uğruna ölunesi özgürlükler yoktur. Anlatabiliyor muyum? Özgürlüklerin ne kadar serbest bırakılacağı konusunda toplumun anlaşması gerekmektedir.

Sizce şimdi biz anlaşmış durumda mıyız?

Hayır. Hiç anlaşmadığımız bir dönemden geçiyoruz, herkes birbiriyle kavga ediyor.

Kim daha çok sorumlu bu kavgadan?

Türkiye bugün elit Kemalistler, muhafazakâr liberal demokratlar arasında bölünmüş gibi anlatılıyor. Öyle değil aslında. Bu kavramları akıl yoluyla düşündüğümüzde yan yana gelmeyeceklerini görürüz. Ne diye ortadan böyle kılıçla bölüyorsunuz? Bir de çok tasvip görmeyen ama benim tekrarlamakta ısrarcı olduğum bir görüşüm var. Osmanlı'dan Cumhuriyet yaratıldığında Türkiye'de bir burjuva sınıfı yoktu. Varolan sınıfların siyasi temsilcileri de yoktu. Öyle olunca bir parti altında bunlar geçici olarak birleştirildi. O zaman bu tek parti görüşü, devletçi görüş, bunların hepsi yanlış. Bu kavram kargaşasını yeniden gözden geçirmek gerek.

O dönemde Türk ve Müslüman bir burjuvazi yaratılmaya çalışılıyor...

Hayır. Bunlar bugün konuşulan laflar. Bir defa 'Türk' nereden çıkıyor. 'Türk' Göktürklerde bile yok. Bugün de sen Türksün ben Kürdüm kavgasında Türk lojik olarak baktığımızda hiçbir yere oturmuyor. Bir Kürt'ün pankreasıyla Türk'ün pankreası farklı mı?

Ama dilleri farklı. Bu önemli değil mi?

Dil çok önemli. O zaman da dilde birliğe dikkat edeceğiz.

Ama insanlar analarından farklı dillerle doğuyorlar.

İnsanlar analarından aynı dille doğuyorlar. Bir Kürt şöyle anlatmıştı: Çocuk olmuş "Bu bebeye sen Kürtsan diyorsan Kürt olar, Türksan diyorsan Türk olar" Bebe ne bilir ki. Eğitimi nasıl alıyorsa öyle gelişir.

Bebenin Türkçeden farklı bir dille büyümesinin bir sakıncası var mı?

Tabii var. Anlaşamaz en basitinden. Toplumların birbirini anlaması için dilde birlik olması lazım.

Bu birliği yaparken diğerlerini yok etmemiz mi lazım?

Hayır. Olur mu öyle şey? Herkes dilini öğrenecek. Şarkı da yapacak, roman da yazacak, film de yapacak. Ama bugün Misak-ı Milli sınırları içersindeki Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dili Türkçe olacak, o kadar... Başka ülkelerde ikinci dil olabilir, gerektiği zaman o da olur.

Şimdi neden olmaz?

Çok erken olur. O kadar tehlikeli bir döneme girdi ki iş.

Nedir o tehlike?

Bölünmeye doğru gidiyor. Bölündü! Bölündü! Artık "Nedir tehlike?" falan demeyin, siz bunu gayet iyi biliyorsunuz. Çünkü siz *Taraf*sınız.

Tüm bunları neden bir bölünme tehlikesi olarak görüyoruz da bir çoğullaşma, zenginleşme olarak görmüyoruz.

Yok öyle bir şey. Bu bölünme... Bölünerek çoğalır zaten. Bugün 'İnsanlar çarşaf da giysin' demek özgürlük aramak mıdır? Özgürlüktür ama bölünme midir, evet bölünmedir. Şimdi bizim anlaştığımız konularda anlaşıp gitmemiz, anlaşılmadığımız konuları da anlamak üzere ertelememiz lâzımdır.

Ne kadar erteleyeceğiz?

Bu, bütün dünyada da böyle olur. Demokrasi tek hedef değildir.

Sizin bu söylediğiniz bana 80'lerden "demokrasi bize birkaç gömlek büyük, henüz vakit gelmedi" sözlerini hatırlatıyor.

Ben öyle bir şey demiyorum. Yanlış hatırlıyorsunuz.

Siz üç yıl önce yaptığınız bir söyleşide de sokak savaşları geliyor demişsiniz...

Ben bunu 20 senedir söylüyorum. Her dakika da hazırım.

İlkokul 4'ten terk bir milletiz

Sizce nedir demokrasi?

İnsanların bir patolojileri yok ise yani hasta değillerse kandırılmamışlarsa, özgür iradeleriyle geleceklerini tayin edebildikleri topluma demokrat toplum denir. Yoksa hâkimiyet kayıtsız şartsız milletin değildir.

Kimindir?

Eğer hâkimiyet kayıtsız şartsız milletin olsa, benim patalojim varsa, kötü yola sevk edilmişsem, milletvekili sayım da çoksa 13 yaşındaki kızların karaciğerini yemekle ilgili bir yasa çıkarabilirim. Bu yasa dönmeyecek mi bir yerden? O zaman mutlaka yasama yürütme ve yargının ayrı olması lazım. Ama böyle mi olması lazım. Hayır o da yanlış anlaşılmasın. Şimdi hâkimler çok haklıdır, parlamentoyu dağıtın falan demiyorum.

Yasamayı kontrol rolünü ordunun üstlenmesine ne diyorsunuz?

Ordunun bu işle hiç alakası yoktur.

Hükümetin yanlış uygulamalarına karşı daha güçlü bir sivil toplum olsa?

Nasıl olacak. Türkiye'de eğitim ortalaması 3,7. Herkes dördüncü sınıftan terk.

Eğitimsiz olanların fikri değersiz mi?

Niye böyle bir tuzak soru soruyorsun? Töreler ne kadar değerli, değil mi? Amcası kızı beceriyor, bunlar kızı öldürüyorlar. Ulan amcağı öldürsene. Değerli miymiş? Yaaa....

Üniversite mezunu kıskanıp karısını öldürmüyor mu?

Onlar daha kötü yapar.

Dolayısıyla eğitimle bir ilgisi yok...

Demek ki eğitim nedir onu da açıklamak lazım. Çocuğun yetişmesinde eğitimi önce anne verir. Annenin eğitimine bakarsan ne kadar gram diş macunu kullanıyor, kaç kere tiyatroya, operaya gidiyor, görürsün manzarayı. Sonra da yetiştirdiği yavruların ne olduğunu

Bu kadar aptalca düşünmüyorum ama biraz düşünüyorum

Seçim barajı konusunda ne diyorsunuz? Sizce baraj düşürülmeli mi?

Tabii ki.

Sizin söylediklerinize göre bu, bizi daha çok bölünmeye götürmez mi? O zaman Meclis'te daha çok Kürt milletvekili olacak.

Zaten var...

Ama Kürt kimliğiyle orada olacaklar.

Bunu "anayasada yazsın" derlerse olmaz. Türkiye Cumhuriyeti Türklerden ve Kürtlerden müteşekkil bir cumhuriyettir, bu isteniyor. Biraz erken, belki sonra.

Ne kadar sonra?

Bilemiyorum. Ama biraz daha bekleyeceksin. Sonra sokak karışsa daha mı iyi? Kan dökeceksin, silahlanıp çıkacaksın. Niye 1984'ten beri 40 bin kişi öldü. Beklemedikleri için.

84'ten beri bekleselerdi bence bugün tartışılan şeylerin gerçekleşme ihtimali hiç olmayacaktı.

1984'te 650 kişi vardı dağda, devlet, devlet olup alsaydı, bir gecede alırdı.

E o zaman iyi mi olurdu?

Çok iyi olurdu.

Peki ya Kürtçe, demokratik haklar?

Ne alakası var söylediğimin Kürtçeyle. Terör olmazdı onu söylüyorum.

Bugün geldiğimiz açılım noktası tüm o mücadelenin sonucu değil mi?

Eveeet.

O insanlar ölmeseydi bugün Kürtçeden ve açılımdan bahsetmiyor olacaktık.

Tabii. Ne de güzel olacaktı. Herkes özgürce yaşayacaktı.

Mesela Kürtçe olmadan...

Onlar da haklarını alacaktı. Niye bana şunu söylemiyorsun: Sinop İskenderun hattı bölünmüştür. Sağ taraf ihmal edilmiştir, sol taraf gelişmiştir. Bunu da uluslararası sermaye yapmıştır. Bölünmenin ana nedeni budur. Niye bunu sormuyorsun.

Her şeyin kökünü dışarıda görmediğimden...

Her şeyin kökünü dışarıda göreceksin. Olur mu? Nasıl değil?

Çünkü insanların iradesi var, diye düşünüyorum.

Olur mu, nerede var iradesi?

Gökten zembille bir şeyler gelip ülkeyi bölüyor... Böyle mi düşünüyorsunuz?

Adeta... Tabii bu kadar aptalca düşünmüyorum canım.

Estağfurullah...

O kadar aptalca düşünmüyorum ama biraz da düşünüyorum. Türkiye’de ihtilalleri kimler yapmıştır diye bir düşünelim bakalım.

Başbakan’ın yanakları

Siz siyasetle ilgili son olarak Başbakan'ın açılım kahvaltısıyla gündeme geldiniz...

Niye onunla gündeme geleyim canım. O benim yaşamımda minicik bir olay...

Son olarak onunla gündeme geldiniz... Sizce nasıl geçti toplantı?

İyi geçti. İyi olmayı amaçlamışlardı. Başardılar. Başbakan grup toplantılarındaki kadar öfkeli değildi. Tam tersi gülmek çok yakışıyor Sayın Başbakan'a. Onun böyle bir delikanlı gülüşü var, yanakları kızıyor. Öfkelendiği zaman burun delikleri ortaya çıkıyor.

Konuşmanın içeriği nasıldı sizce?

Başbakan'ın samimi olup olmadığı tartışmaya değer ama sanatsal ürünlerin siyasetçiler tarafından değerlendirilmesinde bugüne kadarki yanlışı vurgularken doğruyu buldu bence: "Biz şimdiye kadar Yılmaz Güney'in filmlerinden etkilensek bu durumda olmazdık." Bunun alt yazısı şudur toplumlara pozitif bilim yön verirse o toplum yukarı gider.

Uçan tabut

Yeni projeleriniz var mı?

Var. Televizyonda kabare oyuncularını yarışması yapmak istiyoruz. Siyasette bu kadar malzeme var, eleştirel tiyatro yok, satir yapılmıyor. Çok da haksız değiller. Satir yapanlar idam edilmiş, yakılmış, böyle bir tarih de var.

Ama artık yakmıyorlar.

O anlamda yakmıyorlar, başka türlü yakıyorlar. Ama ben oynadığım dönemde hiç yakılmadım, Allah biliyor.

Oyunlarınızda orduyu eleştirdiğiniz bölümler var mıydı?

Vardı. Bir ara F104'lere uçan tabut diyorduk.

Asker bir şey demedi mi bu bölüme?

"Lütfen bu lafı değiştirin" diye rica ettiler.

Siz ne yaptınız?

Biz ricayı kırmayız. Sert emir olursa karşı çıkarız ama ricayı kırmayız.

Bu da yakmanın başka bir şekli herhalde... Başka ricalar var mıydı?

Bizim *Haneler* oyununda dershanede Erbakan, Ecevit ve Demirel sınıfta kargaşa çıkarıyorlar, bir türlü anlamıyorlar, sonunda da askerlik hocası geliyordu. Orada da rahmetli Bülent Ecevit rica etti "Sonunda hoca gelsin" diye. Bu ülkede anne, ordu, Allah tabu. Bunları eleştirirken azıcık desturlu olacaksın. Ama tabii asker de eleştirilecek, yargılanacak. Bugünleri ben göremeyeceğim ama siz göreceksiniz.

Bugünkü Ergenekon davasını önceden "yargılanamaz" diye düşünülenlerin yargılanması diye değerlendiremez miyiz?

Değerlendirebiliriz. Ama böyle mi işlemeliydi dersin, hayır derim.

Sizin de Tuncay Özkan'la yaptığınız telefon konuşmaları Ergenekon iddianamesinde geçti. Tuncay Özkan'la ilgili ne düşünüyorsunuz?

Tuncay Özkan benim kardeşimdir, arkadaşımdır ama Tuncay son zamanlarda doğru işler yaptı mı bilmiyorum.

Siyasete girmek için hazırlıklarınız oldu. Şimdi var mı bir planınız.

Çok teklifler oldu ama bugün gündemimde böyle bir şey yok.

Televizyondaki kabare yarışmasına dönersek, nasıl bir yarışma olacak?

20 genç seçilecek. Biz eski kabareciler de jüri üyesi olacağız. Ben, Zeki Alaysa, bir de Nevra Serezli... Çocuklar bizim oyunlarımızı oyanayacaklar. Haziran ya da eylülde başlar. Bu proje sadece bir yarışma programı olmayacak. Sonunda bizim oynadığımız oyunlardan bir oyun çıkacak. Ve sonra bu oyun halka da oynanmalı diye düşünüyoruz.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Reha Erdem: 'Kosmos: Takır tukur dünyada bir rüzgâr sesi'

Tuğba Tekerek 11.04.2010

Filmi Kosmos'ta bir garip adam, küçük bir şehirde mucizeler yaratıyor. Yönetmen Reha Erdem de filminin takır tukur dünyada bir rüzgâr sesi gibi olmasını istiyor

Bir gün küçük dünyamıza bir tuhaf adam gelir. Bir bardak su ister gibi "aşk istiyorum" der. Gözümüzün içine bakarak, tenimize dokunarak yaralarımızı iyi eder. "Emeği kedere dönüştüren" zorunlu çalışmaya çoktandır yüz çevirmiştir. Para dediğin nedir ki zaten, yandaki dükkândan çalar, çaycıya 100 lira verir... Bir hırsız, bir sınır şehrinde mucizeler yaratır.

Reha Erdem'in filminde ana karakter Kosmos gittiği küçük şehirde büyülü dokunuşlar yaparken, filme giden izleyicinin dünyasına da benzer pırıltılar saçılması mümkün. Antalya'da geçtiğimiz ekim ayında Altın Portakal dahil dört ödül toplayan Kosmos, önümüzdeki cuma günü gösterime giriyor.

Filmin yönetmeni Reha Erdem, Türk sinemasının önemli ve özgün isimlerinden biri. "Filmde başka bir zaman yaratmak istiyorum" diyor, "Benim derdim hikâye anlatmak değil, anlam yaratmak" diye devam ediyor. Erdem'le Kosmos'un açtığı yoldan gittik, zamanın akışından bedenle ilişkimize pek çok konuyu konuştuk.

Film, bir sınır şehrine gelen Kosmos'un ağlamasıyla başlıyor. Neye ağlıyor Kosmos?

Kosmos, inançsızlığa ağlıyor, diye düşünüyorum. Film bir inanç filmi, daha doğrusu bir inançsızlığa ağlama.

İnançsızlık derken?

İnançsızlık derken her boyutuyla... Bir insanın başka bir insana inanmasından Allah'a inanmaya kadar... Kosmos'un bu yeni geldiği yerde sadece tehditler var. Sınır başlı başına bir tehdit zaten, sınır demek ötekiler var demek. Kosmos böyle iki boyuta inmiş bir yere, o kuru dünyaya bir üçüncü boyut, bir umut olarak geliyor. İnsan üçüncü boyutunu maneviyatla oluşturuyor.

Bir önceki filminiz Hayat Var'la ilgili konuşurken "Orada müthiş bir yoksunluk var, din yok, aşk yok, böyle bir yerde elin nereye değse yara oluyor" diyorsunuz. Din sizin için bu kadar önemli...

Dini inanç anlamında kullanıyorum. İnançsızlığın ağırlığı çok ağır diye düşünüyorum. İnançsızlık, içinde maneviyatı barındırmamak, insanlıktan uzaklaştıran bir şey. Çok fukaralaştırıcı, çaresiz bırakan bir şey. Düşünsenize koşturuyorsunuz, metro, iş onun ayağına basmışsınız, bunu öldürmek istiyorsunuz, şundan parayı kapmak istiyorsunuz... Derken bir ses, Allah büyüktür, diye bağırıyor. Bu, çok müthiş bir şey. Bütün derinliğiyle, yabancılaşmadan düşündüğünüzde çok değerli bir şey. Çok değerli derken Kosmos filmi de öyle bir şey... Öyle bir şey olmalı diyorum. Bu takır tukur takır tukur dünyada iyi anlamlı bir ezan sesi gibi...

Ya da çan sesi gibi?

Ya da... Ben ezanı bildim, ezanla büyüydüm. Onun için benim bulduğum o... Çan ya da rüzgâr sesi... Ama rüzgârları falan duymuyoruz artık.

Filmde Kosmos'un bedenle kurduğu ilişki de pek çoğumuzun bedeniyile ilişkisinden farklı...

Vücudumuzu nasıl taşıyoruz, bu önemli. En ufak bir ârazda vücudumuza ne kadar yabancılaşmış şeylerle müdahale ediliyor. Derdiniz var, vücudunuzu kasmışsınız, beliniz ağrıyor, herhangi bir tıbbi kuruma gittiğinizde sizi yatırıyorlar, aletleri dayayıp, hiç yüzünüze bile bakmadan içinize bakıyorlar. Alıyorlar, kesiyorlar biçiyorlar. İş bu hale geldi. Bu kadar büyük bir yabancılaşma var.

Bugün insan vücudu envai çeşit vitaminle destekleniyor, sizin filminizde Kosmos dokunarak şifa dağıtıyor...

Dokunmaktan önce, Kosmos diyor ki; başınızın ağrısını geçirmeyi denerim efendim. Birisi baş ağrınıza ortak oluyor, onu geçirmeyi isterim, diyor, bundan büyük bir şey var mı, baş ağrısının yarısı orada bitiyor zaten. Böyle

bir isteği olan bir insan var karşınızda, umut bence orda. Yapıp yapmaması beni ilgilendirmiyor, becerdiği de oluyor beceremediği de.

Ama hayatımızdaki eksiklik bu; karşınızdakinin başınızın ağrısını geçirmeyi istemek, derdine ortak olmak, elini tutmak. Zaten vücuduna yabancılaşmış bir insan, nasıl kendinin farkında olur, nasıl aşk yaşar, öbürünün farkına varabilir.

Böyle bir yabancılaşmanın olmadığı zamanlarda büyücüler, şamanlar, dokunarak, bir nevi trans haline geçerek, karşıdakinin hastalığını içinde hissederek geçiriyordu...

Kosmos figürünün de şaman kültürüne değdiğini hissediyoruz, çünkü bu bize yabancı olan bir kültür değil, abdallar var, şifacılar var, çıkıkçılar var... Bunlar çok derin bir yoldan, belki binlerce yıldan damıtılarak gelmiş bilgiler. Doğu'da birtakım ayak noktalarına dokunarak insanların hayat boyu çektiği acılara çare bulabiliyorlar. Mesela migren iyileştirilebiliyor. MS hastalığı var, tamamen tanımsız, bütün bunlara çağ hastalığı deniyor ya.. Göz göze bakmama, eli tutmama hastalıkları. Biz kaç kişinin gözünün içine bakıp başağrısı geçirme ilgisi duyabiliyoruz ki...

Neden böyle bir ilgi duymuyoruz peki?

Komünite hayatı kalmadı artık. Bunun altında inançsızlık var. "80 öncesi Türkiye daha mı iyiydi" diyenlere ben "Daha iyiydi" diyorum. Türkiye daha iyi olacak gelecekte ama o zaman daha çok idealist insan vardı, benim anladığım anlamda daha iyi bir yerdi. Genç bir insan neye inanacak şu an? Benim şahsen tek sığınacağım şey kitaplar, filmler. Başka bir şey yok... Bunlara da kolay sığınılmıyor.

Dolayısıyla şu an biraz karanlık bir dönemdeyiz gibi geliyor bana ama insan bu kadar karanlığa dayanamıyor, bir yerden bir ışık patlıyor.

Siz neye inanıyorsunuz?

Ben inanca inanıyorum. İnançlı insanların hiçbir pratiğini yerine getirmiyorum ama meraklıyım, okuyorum, bütün bu kitapları, o dünyaları çok seviyorum. İnançsızım demeyi hiç sevmiyorum, hiç de demedim hayatımda. Öyle demek, kendime ayıp geliyor. İnançsız insanın film yapması da çok zor. Film yapamazsınız, hiçbir şey yapamazsınız. Film yapma inadı maddi bir isteğiniz yoksa niye olur? Bu, hem bir inanç arayışı hem bir inanç dileyişi, hem dünya hem kendim için...

Vitrin olsun ama dükkân da dolu olsun

Hayatı birebir yansıtmaya çalışan gerçekçi sinemaya neden karşısınız?

Sinema filmlerinin yüzde 90'ı şu yalanı söylüyor: Biz orada değildik, gizli kamerayla çekildi her şey, siz burada gerçek şeyi görüyorsunuz. Şimdi yepyeni türler var, yarı belgesel falan. Bunun sonu pornoya kadar varır. En gerçeği pornodur.

Filmin gerçeklik iddiası olmaması lazım. Peki nasıl olması lazım?

Ben en çok anlatamadığım filmleri seviyorum, bir başkasına ancak git şunu gör diyebildiğim filmleri seviyorum. Öyle bir zevk alıyorum ki bundan... Filmden öyle bir duygu geçer ki size, anlatamazsınız, bir ağırlık ya da bir ferahlık bırakır... Gerçekçi sinemada, belli kurallara göre iğdiş edilmesi sinemayı öldürdüğü gibi, sanatı, düşüncüyü, her şeyi öldürüyor.

İnsanlar küçük kameralarla hayatlarını çekip youtube'a koyuyorlar. Gerçekçi sinemaya bu da dahil mi?

Hah onun gibi işte. Ben bunda bir değer görmüyorum, bir anlam görmüyorum.

Peki, bunu sanatın demokratikleşmesi, herkesin kendini ifade edebilmesi olarak göremez miyiz?

Asla göremeyiz. Sinemanın yeni teknolojilerle demokratikleşmesi çok güzel ama kendini bilmeyen, kendinden haberi olmayan insanların bir görüşü olabileceğini düşünmüyorum. Her şey zevklere ve renklere indirgenmiş durumda; "çok beğendim" "beğenmedim". Ama bazı şeyler var, hayatta öyle değil ki... Bir resme baktığınızda zevk alabilmeniz için o resim hakkında bilginiz olması gerekir. Yeni teknoloji şahane, bundan sonuna kadar yararlanmayı seviyorum ama bütün bu trafik bir boşluk üzerinde dönüyor... İnançsızlığa teselli olamaz teknoloji, esas mesele insanlık bilgisinde.

Siz her şeyin gösterilmesini, Twitter'da youtube'da hayatların sergilenmesini Nurdan Gürbilek'in tabiriyle "vitrinde yaşama"yı eleştiriyorsunuz.

Eleştirmiyorum. Arkası boş diye rahatsız oluyorum, vitrin olsun ama dükkân da olsun diyorum. Bütün bunlar hareket, görsellik, internet... Bu bir çağ... "Ay ne kötü" diyemezsiniz, Bunlar çok çekici oyunlar, insanların teknoloji olarak vardığı yer çok heyecan verici ama kıcı arkada kaldı. İnsan kıcıyı toplayamıyor, ruhunu toplayamıyor. İnsanın kıcıyla ruhu benim için çok yakın.

İyi ki 1915 filmi yok

Güncel politik meselelere dair film çekmeyi düşünüyor musunuz?

Bütün filmlerimin politik olduğunu düşünüyorum. Ama hikâyesinde güncel konular olan filmleri çekeceğimi düşünmüyorum.

Neden?

Şöyle söyleyeyim... Dünyada filmlere en çok konu edilmiş mesele Yahudi katliamıdır. Böyle büyük bir meselenin, milyonlarca insanın katledildiği meselelerin hikâye edilmesi bana pervasız geliyor. Tüm o Spielbergler vesaire.. Öyle bir dramın içinden bir seyirlik çıkarmak bana çok ayıp geliyor... Ağlatsa da, "Ay ne kötü yapmış bu Naziler" dedirtse de bana yanlış geliyor. Bazı meseleler hikâye edilemez, edilmemeli, seyirlik hale getirilmemeli.

Ermeni meselesiyle ilgili kendi tarzımda bir film yapmayı düşünmedim değil fakat bunun bir yolunu bulamıyorum. Bunun en güzel örneği Atom Egoyan'ın filmi Ararat. Bir felaket, ki Atom müthiş bir yönetmen. Bütün meseleyi yok eden bir şey.

Adorno, Holocaust'tan sonra şiir yazmanın barbarca olduğunu söylüyordu...

Şiirin durduğu yer, diyor. Buradan sonra ne yapacağız diye sorduğu yer. Ben de tam oradan söylüyorum. Oradan sonra öyle film yapılmaz, yapılamaz yani. 1915'i bile ne olduğunu bile bile bir sürü yalanla konuşuyoruz. Bu konuda film yapılamamış olması bile iyi.

Bazı şeyler dile gelmeden, öylece ağırlığıyla kalsın diyorsunuz

Bitirilmeden küçültülmeden, tüketilmeden... Seyirlik film tüketilir. Gülersiniz biter. Ona da ihtiyaç var. Kim istemez öyle lunapark gibi filmler, alıyor bindiriyor indiriyor, onlara da ihtiyacımız var ama bindirip indirmeyen filmlere de ihtiyacımız var.

İvedik'e gidenler yolunu şaşırsa

Bu sezon 70'in üzerinde Türk filmi giriyor gösterime. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben 17 yaşından beri sinema hevesi içindeyim, sinema içindeyim, Türkiye'de şu anda sinema benim bildiğim en iyi durumunda. Bizim jenerasyonun filmleri için "tek tük film bunlar" denirken hiç öyle olmadığını gördük. Nuri (Bilge Ceylan), Derviş (Zaim), Semih (Kaplanoğlu), Yeşim (Ustaoglu), unuttuğum arkadaşlar vardır... Büyük çeşitlilikte filmler... Yeni bir jenerasyon başladı. Ayrıca bazı filmler üç dört milyon seyirci topluyor, bu da çok değerli. Bunların hepsi umut verici...

Dört milyon izleyicili filmler neden değerli?

Bir kere sinema salonuna gidiyor insanlar. Sinema salonuna giden dört milyonundan 10 bini salon şaşırsa (gülüyor)... Şaka yapıyorum ama... Benim 13 yaşında kızım var, lvedikler bilmem neler, o hevesi sonra başka şeye yöneliyor.

Siz filminizi gösterime sokmak için uzun bir süre beklediniz. Can sıkıcı bir durum mu bu sizin için?

Yoo... Daha da geç girebilirdi. Bu sene sokmayalım, diye bile düşündük. Bizim bir acelemiz yok. Çünkü aşağı yukarı belli bir seyirci var. Onlar nasıl olsa buluyorlar filmi, sokmasak bile buluyorlar. DVD'den öte herkes indiriyor, seyrediyor. Bu da iyi, önemli olan izlenmesi. Bu filmler zaten para getirsin amacıyla yapılmıyor. Sebil...

Uzun yıllar reklam filmi çektiniz. İnsan zaman içinde yaptığı işe benziyor... O sürede reklam mantığı hiç etkilemedi mi sizi?

Genellikle öyle oluyor, hele reklam gibi bir sektörde. Ama benim şöyle bir şansım oldu: Reklamın kötü tarafı reklam ilişkileri, benim prodüktörüm ve ortağım Ömer Atay'ın kucağında gerçekleşti o şeyler. Öbür tarafı zanaat. Benim için hiçbir sürtünme yaralanma olmadı.

Ama zanaat kısmını da satış mantığıyla kurmuyor musunuz?

Her yerde bir değer vardır, bir etik vardır. Reklam gibi bir alanda bile... "Satış ve ben" diyince gülümsüyor insanlar ama ben reklam filmlerimden utanmıyorum. Şimdi olsa böyle yaparım, diyorum. Bir de ben reklam filmlerimde, sonradan filmlerimde kullandığım bir sürü şey denedim. Reklam teknikleri, montajları... O da ayrı bir ders. O zamanlar bütün aletler reklam sektöründeydi. O imkânların hepsini sonuna kadar kullandım.

tugbatekerek@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ben aptal değilim, min dît (Gördüm)

Tuğba Tekerek 18.04.2010

İlk Kürtçe film Min Dît'in yönetmeni Miraz Bezar yıllarca yok sayılan bir dili duyuruyor şimdi sinemalarda. Spotu, 'meçhul' denilen ama aslında yeri yurdu belli olan 'fail'e tutuyor. Sonra da "Açılım deyip beni aptal yerine koymasınlar, her şeyi görüyorum" diye ekliyor.

Şeş'ten, Rojbaş'tan sonra şimdi bir de Kürtçe cümle öğrendik; min dît; ben gördüm. Oysa yıllarca gözlerimizi sımsıkı kapatmıştık... Ama varolanlar gözlerimizi kapatınca kaybolmadı. Failler meçhul değil, yerleri yurtları belli insanlardı.

Antalya Film Festivali'nde Behlül Dal Jüri Özel Ödülü alan ilk Kürtçe film Min Dît, tüm bunları anlatıyor. Çocuklar da dahil yaşananları herkes gördü, yaraları görmezden gelmeye devam edersek, bugünün çocukları da öncekiler gibi kaybolacak, diyor.

Filmin yönetmeni Miraz Bezar Diyarbakırlı. Dokuz yaşına kadar Ankara'da büyümüş, babasını bir trafik kazasında kaybettikten sonra annesiyle beraber Almanya'ya gitmiş. Dayılarının işkence gördüğü politik bir aileden geldiğini anlatan Bezar Türkiye'yle de siyasetiyle de bağını hiç koparmamış. Beş yıl önce Almanya'da sinema okulunu bitirir bitirmez Türkiye'deki ilk Kürtçe filmi çekmek için soluğu Diyarbakır'da almış. Bezar Diyarbakır'a gelişini anlatırken "Burada güvenilebileceğim bir ailem vardı, Evrim gibi sevdiğim fikir alışverişinde bulunabildiğim birisi vardı" diyor. 2005'te Evrim Alataş'la birlikte filminin öyküsünü oluşturmaya başlamış, çekimi, montajı, dağıtımı, her biri ayrı dertler yumağı olan filmi beş yılın ardından seyirciyle buluşturmayı başarmış.

Film gösterime girdikten kısa bir süre sonra Taraf'ta Kürtler Vadisi'ni anlatan Evrim Alataş'ı kaybettik. Bu kaybın hüznü havada asılı dururken Miraz Bezar'la, Min Dît'i Diyarbakır'ı, çocukları ve Evrim Alataş'ı konuştuk.

Ben dün filmi izlerken arkamda bir kadın hıçkırarak ağlıyordu. Gösterildiği her salonda da böyle ağlayanlar oluyormuş...

Yaşadıkları şimdiye kadar anlatılmadığı için... Diyarbakır'da kız arkadaşıyla sinemaya gelen bir genç hüngür hüngür ağlıyordu. Nürnberg Film Festivali'nde tanıştığım genç bir bayan vardı. Kendisi 21 yaşında, daha 4-5 yaşlarındayken göç etmiş. O da ağlıyordu. Çünkü onun hikâyesiydi. Onun köyü de yakılmıştı. O, o nedenle oradaydı. Bu filmde Kürtlerin hikâyeleri kendi dillerinde ve kendi bakış açılarından anlatılıyor. Beni en çok tatmin eden noktalardan biri de bu. Birilerine yaşadıklarını başkasının sahiplendiği duygusunu verebilmişsem ne mutlu.

Filmde bir savaş yaşanırken ortada kalan çocuklar var. Devlet çocuklara sahip çıkmıyor ama öbür taraf da sahip çıkmıyor. Sanırım durumun böyle gösterilmesi bazı Kürtleri rahatsız etmiş.

Çocuklara sahip çıkılamıyor çünkü savaş ortamı... Film de onu anlatıyor. İki taraf da kendi gözünden baktığı için bunu eleştirebiliyor. Şoven kesim diyor ki "Bunlar yaşanmadı, sen yalan söylüyorsun". Öbür taraf da hikâyeye bakmadan diyor ki, "Ya olur mu, ben bu çocuklara sahip çıkmış olurdum". Ben de diyorum ki, hayır ikinizin de gözden kaçırdığı bir nokta var. Savaş ortamında bir şekilde bu çocuklar gözden kaçıyor. Filmin sorunu başka, izleyenlerin sorunu başka.

Filmin sorunu ne?

Evrimele bunu hep konuşurduk; ben üçüncü bir yolun mümkün olduğuna inanırım. Bunu bugün PKK de yapamaz, devlet de yapamaz. Devlet yapmak istemiyor, PKK de şu an üçüncü yolu tek başına üretemez. Üretebilmesi için halkın desteği lazım.

Bu film PKK'yi eleştirmiyor. Bu film "Her şeyi PKK'ye bırakmayalım, kendimiz de inisiyatif alalım" diyor. Çocukların filmin sonunda sivil itaatsizlik eyleminde bulunmaları, bir şekilde kendi sorunlarını çözmek için fikir üretip çaba sarfedic, üçüncü bir yol kurmaları, kendi geleceklerini başkalarına, sadece PKK'nin eline bırakmayışı... Min Dît bunun filmi diyebiliriz.

Film kimi eleştiriyor?

Aslında filmin en büyük eleştirisi. Türkiye'de olup bitenlerden haberdar olmayan insanlara yönelik. O kadar ağır şeyler yaşadık bu ülkede, ama yaşananları bugün bile bağırırsanız duymuyorlar. Hâlâ "Aman tanrım ne Kürtler

gelsin ne İslamcılar gelsin. Darbe olsun da her şey olduğu gibi kalsın” diyenler var.

Siz yıllarca Almanya’da yaşadktan sonra bu film için Diyarbakır’a geldiniz. Oradan gördüklerinize, buraya geldiğinizde gördükleriniz arasında nasıl bir farklılık vardı?

Ben daha sert bir şehir bekliyordum. Ama bakıyorsunuz o sertlik içe atılmış. Ancak eylemler olduğu zaman dışa vuruluyor. Bu beni acıttı çünkü insanlar gerçekten yaşadıklarını içine atıyor. Sizin ailenizden birisi vefat ederse, siz aslında bunu duyurmak istersiniz, paylaşmak istersiniz. Bunu yapamıyorsunuz. Hakkınızı savunamıyorsunuz. Kocanızı kaybeden, götüren kişiyi görmüşsünüz ama bir şey yapamıyorsunuz. Bunu senelerce, toplumsal olarak kanıksamışsınız. O yüzden inanılmaz derecede bir burukluk yaşıyor.

Ama aynı zamanda bir özgüven de oluşuyor. Onu açık söylemek lazım. PKK insanlarda “Evet, o benim temsilcim, ben hakkımı alamıyorum, ama o var” duygusu yaratıyor. “Ben şu anda Kürdüm diye bu fakir şartlarda yaşıyorum ama dağda benim için savaşılan PKK’m var” Bilhassa bunu çocuklarda görüyorsunuz.

Çocuklar başka neler anlatıyor bu konuda?

Çocuklar için Öcalan onların babası gibi. Bunu hissediyorsunuz... Bunu da gayet doğal karşılamak lazım. Çünkü onları ezen bir toplum var.

Her şeyi yaptık mı acaba?

Evrin Alataş’la beraber bu filmi yapma fikri nasıl ortaya çıktı?

Evrin, benim akrabam, dayım Fikri Kutlay’ın karısı. Ben daha film okulundayken konuşurduk, beraber bir şeyler yapalım diye. Okulu bitirdikten sonra Diyarbakır’a geldim. Burada hem güvenebileceğim bir ailem vardı, hem Evrim vardı. Güvenebileceğin, sevdiğin bir insanla beraber fikir alışverişinde bulunabiliyorsun. Filmin öyküsünü yazarken oturup konuşuyorduk, ben bir şey anlatıyordum, o bir şey anlatıyordu, böylece konuları bağlıyorduk.

Evrin film setine geliyor muydu?

Çok ilgisini çekiyordu, zamanı oldukça hep geliyordu. Çünkü Evrim’in gelecekte kesinlikle yapmak istediği bir şeydi sinema. İki ay önce senaryo teklifleri geldiğini, onların üzerinde çalıştığını söylüyordu, “Hele bu enfeksiyonu atlatayım” diyordu. Evrim zaten hastalığı ne kadar ağırlaşırsa da son ana kadar sürekli üretti. Sürekli kafasında yarını düşündü: Bunu atlatacağım ve şunu yapacağım sonra şunu yapacağım.

Akşamları, haftasonları biraraya geldiğimizde ben filmin nasıl gittiğini anlatıyordum. Galalardaki tepkileri anlatıyordum. En son pazar akşamı biraradaydık, filmin dağıtımıyla ilgili sorunlardan bahsediyordum. Bunları konuştuğumuz için de son yazısını Min Dît ve sahipsizlik üzerine yazdı.

Filmi bitirmiş olmaktan ve tüm Türkiye’de gösterilecek olmasından dolayı mutluydu, değil mi?

Evet, bence mutluydu. Ne yazık ki bu filmle aynı süreçte onun hastalığı yeniden ortaya çıktı. O mücadeleyi paylaştık. Ben Antalya olayı için çok mutlu oldum. Evrim’in onore edilmiş olması çok önemliydi. Evrim hepimiz için Altın Portakal’la da yaşayacak.

Antalya Film Festivali’ndeki protestolarla ilgili ne hissediyordu?

Mücadele etti. Derdini anlattı. Oysa çok yorgundu. Sonra otelde “Ya Miraz, bilemiyorum, elimizden gelen her şeyi yaptık mı acaba?” diye sordu.

Bir JİTEM’ci ağlasın

Min Dît benim için değil, Türkiye için bir dönüm noktası, diyorsunuz. Bu virajı döndükten sonra neler olacak?

Bu film için “A ne güzel, film yapmaya başladılar artık, gayet hoş, ileriye bakalım” diyenler var. Böyle olmuyor. İleriye bakmak güzel ama geçmişini olmamış saymak da korkunç. Bu ülke binlerce köyü yaktı. Nasıl olur da biz kendi toprağımızda yaşayan insanların köylerini yakarız, nasıl bir köylüye dışkı yedirebiliriz ve bunun cezasını hiç kimse çekmez. Burada da Güney Afrika’daki gibi hakikat komisyonları gibi şeylerin olması lazım. Olsun ki, toplumsal barış oluşsun. Birbirimizi anlayabildiğimizi görelim. Ben bir işkencecinin, bir JİTEM’cinin ağladığını, gerçekten pişman olduğunu görmek istiyorum. Bunlar olsun ki o da kendini anlatabilsin.

Fatih Akın Ergenekon’u izliyor

Filmin post-prodüksiyon sürecinde size Fatih Akın destek oldu. O farklı tarzda filmler yapıyor. Fatih Akın’la sizi buluşturan şey neydi?

Arkadaşlık... Bir de Fatih başka türlü filmler yapabilir, ama olgun bir insan, Türkiye’de yaşananları iyi takip eden birisi. Almanya’da punk kültürünün içinde büyümüş bir genç, alternatif düşünmeyi sahiplenmiş. Ben ona filmi gösterdiğimde Ergenekon davası daha yeniydi ama o çok iyi takip ediyordu. Ve biliyordu bunun gerçek olduğunu.

Siz dağıtım sürecinde de sorunlar yaşamışsınız. Antalya Film Festivali’nde yaşanan gerginlikten sonra dağıtımçıların filmi dağıtmak istemediği doğru mu?

Evet evet. Bunu açıkça söylediler. “Bu yaşananların bizim sinema-larımızda yaşanmasını istemiyoruz” dediler. “Şimdi bu filmi çıkarırsak gergin bir ortam olur” dediler.

Kürt olarak umutlanmak hata

Filmde Diyarbakır’ın çocuklarını anlattınız. Onların geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Çocuklar çaresiz. Küçük yaşta da olsalar çok iyi anlıyorlar ki, durumun tek nedeni Kürt olmaları... Bir varoшта günde iki lirayla geçinecek, belki de dilenecek durumda olmalarının nedeni, Kürt olmaları ya da Kürt oldukları için köylerinin yakılmış olması... Bu çaresizliğin içindeki genç, politize olmuş bir gençtir. Ama aynı zamanda o dünyadan nasıl çıkacağını bilemez. Sokakta geçirir hayatını, kolay yoldan para elde etmek ister. Politize olmuş ama aynı zamanda yozlaşmaya itilmiş bir çocuktur. Filmde anlatmadığımız bir unsur var. Diyarbakır’da son 10 senedir genç kesimde yoğunca esrar kullanılmaya başlandı. Sistem bilinçli bir şekilde onları oraya doğru yönlendiriyor.

Açılımın geleceği için umutlu musunuz?

Umutlu olmam için tutunacağım bir şey yok. Bana yudum yudum hak verildiğinde sevinecek durumda değildim. Ben şimdi yüzde 10 barajı diye dayatmasam, sen yapmayacaksın. Bunlar beni umutlandırmıyor, yoruyor. Açılım diyorsun, binlerce insanı gözaltına alıyorsun. Ben de “Sen demokrasiye giden bir Türkiye değil, kendi Türkiye’ni istiyorsun” diye yorum yaparım. Aptal değilim, okuyorum, görüyorum, min dît. Kürt olarak umutlanmak hata.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hasan Cemal: ‘Askerin hem zihni hem ders kitabı değişmeli’

Tuğba Tekerek 15.05.2010

Yeni çıkan kitabıyla Ey Asker Siyasete Karışma diyen gazeteci Hasan Cemal “10 yıl önce ben bu kitabı yazamazdım, şimdi artık Türkiye’de durdurulamaz bir süreç başladı” diyor. Cemal’e göre bu sürecin ileriki aşamalarında askerin ders kitabını da, OYAK’ın ekonomide tanklı tüfekli bir oyuncu olmasını da tartışacağız. İş dünyasının güçlenmesinin bu dönüşümde etkili olduğunu belirten Hasan Cemal “Allah kahretsin, darbeden vazgeçmişler” diyen medya patronunun hikâyesini de aşağıdaki satırlarda anlattı...

Artık orduya Ey Asker Siyasete Karışma diye “muhtıra” verilebildiğine göre, Türkiye’de darbeler dönemi kapanmıştır, diyebilir miyiz?

Türkiye’de açık darbe döneminin bittiğine ben de inanmaya başladım. Ama bir çılgınlık anı gelebilir mi? Dipten gelen bir dalga, bir an, İspanya’da 1980’lerin başında olduğu gibi bir asker bir tankın tepesine binip bir çılgınlık yapar mı? Olabilir belki ama çok zor. Öte yandan darbeler dönemi kapanmış olmakla birlikte askerin siyasete karışmasını önleyecek kurumsal düzenlemeler tümüyle yapılmış değil.

Ne gibi düzenlemeler?

Türkiye’de hâlâ genelkurmay başkanının başbakana bağlı olduğu açık değil. Avrupa ülkelerinde genelkurmay başkanı savunma bakanına bağlı. Türkiye’de hâlâ askerin kendi hukuku var. Hâlâ parlamentonun askeri harcamaları doğru dürüst denetlemesi mümkün değil. Ayrıca askerin siyasetten elini çekmesi için gerekli zihniyet düzenlemesinin de yapılması gerekiyor.

Zihniyet düzenlemesi dediğiniz şey nedir?

Bu, eğitimle ilgili bir şey. Bugün asker demokrasi, hukukun üstünlüğü açısından nasıl yetiştiriliyor diye sorarsan bunun yanıtı olumlu değil. O kendini ülkenin sahibi ve kurtarıcısı olarak görüyor ve öyle yetiştiriyor. Sivile güvenmiyor ve siville arasına duvar çekiyor. Eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Özden Örnek günlüklerinde askerin kendisini nasıl sivilden tecrit ederek yaşadığını, o dünyada neler olduğunu bilemediğini ve bunun yanlış olduğunu anlatır. Bunların değişmesi lazım.

Siz kitabınızda İspanya’da 1970’lerde Franco diktasından demokrasiye geçilirken askeri okullarda okutulan ders kitaplarının da değiştirildiğini anlatıyorsunuz...

1985’te İspanya’ya gittiğimde Başbakan Yardımcısı ve Milli Eğitim Bakanı bana uzun uzun anlattılar bu konuyu. Harp okullarında okutulan ders kitapları demokrasi kültürüne uygun şekilde yeniden yazılmış. Bu süreç çok uzun sürmüş, 80’lerin sonunda tamamlanmış.

Türkiye’de askerî okullarda müfredatı kim belirliyor?

Orada bir tuhaflık var. Bir taraftan öğretim birliği diyoruz. Bir taraftan da Milli Eğitim Bakanlığı’nın askerî okullardaki ders kitapları ve içeriği konusunda söz hakkı olduğunu sanmıyorum. Olsa bile görünüştedir. Eğer Türkiye’de demokrasi diyorsak bunları açık açık tartışmamız lazım. Asker kendisini nasıl yetiştiriyor, ders kitaplarında ne yazıyor, nasıl yazılmalı... Bunları konuşmamız lazım.

Tanklı tüfekli bir kurumun siyasi parti gibi davranması eleştiriliyor ama ekonomideki varlığı mesele edilmiyor. OYAK’ın çimento fabrikaları var, Erdemir’i aldı, Renault’da ortak. Sizce ordu ekonomiden de çekilmeli mi?

Ordunun ekonomide oyuncu olması diye bir şey olabilir mi? Dünyada bir örneği daha yok. Bir tek “Bunlar iş dünyasına girince daha farklı düşünebilirler” diye insanın aklına geliyor. Ama bu olmadı. Aksine, bu durum

ordunun devlet içinde devlet gibi davranmasına katkıda bulundu. Ordunun kendi hukuku var, harcamalarını denetletmiyor, bilgi tekeli onda, bir de üstüne kendi ekonomik işletmeleri var...

Türkiye’de ‘halkın iradesinin tam iktidar olmasını sağlayacak’ dönüşümde kimilerine göre halktan gelen baskı belirleyici değil, daha çok yukarıdan aşağıya reformlar ve genel konjonktür etkili. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bunu siyah beyaz diye ayırmak zor. Türkiye’nin demokratikleşmesi uzun yıllardır yaşanan kavgalarla ve ödenen bedellerle gerçekleşiyor. Bu, bir süreç. Birçok şeyin rol oynadığı bu sürecin bugün başladığını ya da yukarıdan aşağıya geldiğini söyleyemeyiz. “Yukarılarda bir yerlerde düzenlendi de ondan dolayı mı bu yaşanıyor?”, onu bir tarafa bırakmakta fayda var...

Gizli eller var, diye sormuyorum. Ama mesela, hep söylenir ya, 1961 Anayasası’ndaki haklar ve özgürlükler halkın mücadelesiyle kazanılmamıştı. Bu yüzden de 1980’de kolayca geri alındı. O nedenle halk, oy vermenin ötesinde, bu sürecin ne kadar içinde, diye sormak gerekmez mi?

Şöyle bakmak lazım: Askerin etkisinin azaltılmasını AK Parti döneminde yaşamaya başladık. AK Parti de seçim sandığından çıkıp geldi. Burada, halkın bazı şeylere sahip çıktığını, daha bilinçli olduğunu söylemek mümkün. Bugün Türkiye 50’lerin 60’ların Türkiye’si değil, 90’ların Türkiye’si de değil. Önceden Taraf gazetesi diye bir gazete yoktu. Darbeci tertipleri sergileyebilen böyle bir medya düzeni yoktu. Ortaya çıkan belgeleri yargı sürecine sokan savcılar yoktu. O belgelerin medyaya sızması da büyük bir olaydır. Bunu komplolara, tertiplere bağlamak doğru olmaz. Bu, askerin içinde de demokrasiyi sahiplenilenlerin olmasıyla ilgili bir durum.

Sizce genel olarak ordu içselleştiriyor mu bu dönüşümü, özeleştiriyor mu?

Ergenekon davası, darbe tertiplerinin yargılanması sağlandı. Asker dokunulmaz olmadığını anladı. Bu çok önemli. Asker kendine bakıp “Benim bir takım hatalarım var, bunları düzeltmek zorundayım, özeleştiriyorum” sürecinden geçmek zorundayım” deme noktasında. Ben bunu yapmaya başladıklarına inanıyorum. Ama daha alınacak çok mesafe var.

Diyelim ki gelecek seçimlerde AKP iktidardan düştü. Bu durum, askerin siyasetten çekilmesiyle ilgili süreci nasıl etkiler sizce?

Bu sürecin bu saatten sonra kolay kolay geri gitmesi mümkün değil. Bu hükümet gitse, ki günün birinde gidecektir, Türkiye hızla iktidar partilerini yıpratıyor, ben o vakit de Türkiye’nin demokrasi yolunda devam edeceğine inanıyorum. Sandıktan çıkacak diğer partilerin de “Ey asker siyasete karışma” diyeceklerine inanıyorum. Yavaşlayabilir süreç, hızlanabilir ama Kürt meselesini çözmeyen, hukuk meselesini çözmeyen, yerel yönetim meselesini çözmeyen, hâlâ tarihini yalanlarla dolduran bir ülke olmaz. Bu, geçti artık...

‘Kahretsin, darbeden vazgeçmişler’

Askerî vesayetin zayıflaması iş dünyasının güçlenmesiyle de ilgili, diyebilir miyiz? Şöyle bir tez vardır: Cumhuriyet kurulurken ülkede burjuvazi olmadığı için onun yerini askerî ve sivil bürokrasi aldı. Türkiye de böylece güçlü burjuvazinin getireceği demokrasiden yoksun kaldı...

Değişti o artık. İş dünyası güçlendi, dışa açıldı. Ne ister iş dünyası? Daha çok para kazanmak. Bunun için de, diyelim ki bir yabancı ortakla iş yapacak. Yabancıнын yatırım yapması için bu ülkede ciddi bir yargı sisteminin olması lazım. İkincisi yabancı sermaye, askerin zırt pırt siyasete müdahale ettiği bir ülkeye gelmez. Üçüncüsü, Kürt meselesi gibi yakıcı bir meselesi olan, huzuru ve barışı olmayan bir ülkeye de gelmez. İş dünyası istikrar arar ve artık o da “Ey asker siyasete karışma” demektedir.

Aydın Doğan'ın darbe planlarına karşı nasıl tavır koyduğunu siz de kitabınızda anlatmışsınız. Türkiye'de tüm medya patronları o dönemde aynı duruşu sergiledi mi?

2003-2004 döneminde, Sarıkız, Ayışığı gibi darbe tertiplerinin içinde olan komutanlar Aydın Doğan'a baskı yaptılar. Aydın Doğan o zaman "Hayır" dedi, Bu dik duruş genel olarak iş dünyasının bakışını da yansıtıyordu ama "Medya bütün darbe dönemlerinde iyi sınav verdi mi?" diye sorarsan cevabım "Hayır".

Ben 2004'ü soruyorum. Geçen gün bir televizyon programında "Allah kahretsin darbe olmamış" diyen bir medya patronundan bahsediyordunuz. Kimdi bu medya patronu?

O olay şöyle: 2004 yazında bir medya patronu Ankara'dan gelen telefonla darbenin suya düştüğünü öğrendiği vakit teknesinin güvertesinde elindeki telefonu yere fırlatıyor ve "Allah kahretsin, vazgeçmişler" diyor.

Kimdi bu medya patronu?

Cem Uzan olduğu söylenmişti. Benimle beraber Cengiz Çandar, Mehmet Ali Birand, Volkan Vural'ın önünde, olayın tanığı böyle anlatmıştı. Bu böyle mi bilmiyorum. Bize böyle anlatılmıştı.

Özal'ı örnek alıyordu, önüne geçti

Kitapta Başbakan Erdoğan'ın Turgut Özal'ı örnek aldığından bahsediyorsunuz. Hangi noktalarda örnek alıyor Özal'ı?

Özal, askerin Türkiye'de pek çok şeye engel olduğunu, demokratikleşmeye ve özgürleşmeye taş koyduğunu, Kürt meselesi, Kıbrıs gibi konularda önünü kapattığını gördü. Erdoğan da en çok bence Kürt meselesinde Özal'dan etkilendi. Özal'ın askere dönük tavrından etkilendi. Pazar ekonomisi ve dışa açılma konusunda da Erdoğan, Özal'ın fikirlerine sahip çıktı. Özal onun için neredeyse bir rol model oldu. Ama Erdoğan'ın Özal'ı aştığını söyleyebilirim...

Peki, AKP'nin demokrasi açısından performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?

AK Parti gibi devletin dayaağını yiye yiye bugünlere gelen bir partinin lider kadrosunun demokrasi ve hukukun kıymetini daha iyi bilmesi lazım. Ben bu pencereden AK Parti hükümetine ve Erdoğan'a baktığım vakit bazı eksikler olduğunu çok açık görüyorum. Genlerinde milliyetçilik var, otoriter eğilimler var. Benim de çok eleştirdiğim konu var. Başbakan'ın kalkıp medya boykotu çağırısı yapması, medya patronlarına "Atın bu adamları" anlamına gelecek laflar etmesi, etkisi altındaki "yandaş" denen medya üzerindeki gölgesi, Doğan Grubu'na vergi cezası, Deniz Feneri davasındaki tavrı... Kürt meselesine gelince, açılım çok iyiydi fakat AK Parti'nin inişe geçtiğini görünce fren yaptılar. KCK operasyonları, taş atan çocuklara verilen cezalar... Ermeni meselesinde çok doğru adımlar attılar ama 1915'le ilgili tavırları yanlıştı. Bunları eleştirmek gerekiyor. Ama ben AK Parti'nin devlet baskısının acısını çektiği için demokrasi yolundan tümüyle uzaklaşıp Türkiye'yi "sivil dikta"ya çekebileceğini sanmıyorum. Kafalarında böyle bir şey olsa bile, ki ihtimal vermiyorum, başarıma şansları olduğunu düşünmüyorum.

tugbatekerek@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karanlık ve güzel burka

Bilgi Üniversitesi'nde 19 mayısta başlayan İstanbul Seminerleri'nde dünyaca ünlü akademisyenler içinde bolca 'demokrasi' ve 'din' kelimelerinin geçtiği tartışmalar yaptı. Seminere katılanlardan sosyolog Nilüfer Göle Avrupa'da 'eğlenceli bir tantana koparan' burkayla ilgili kışkırtıcı yorumlarını *Taraf'a* anlatırken siyaset bilimci Seyla Benhabib Türkiye'de son dönemde yaşanan siyasi dönüşümü yorumladı. Sosyoloji alanında yaşayan en önemli isimlerden birisi olarak kabul edilen Alain Touraine ise Türkiye'nin AB için hayati önemini vurguladı.

Bilgi Üniversitesi'nde 19 mayısta başlayan İstanbul Seminerleri'nde dünyaca ünlü akademisyenler içinde bolca 'demokrasi' ve 'din' kelimelerinin geçtiği tartışmalar yaptı. Seminere katılanlardan sosyolog Nilüfer Göle Avrupa'da 'eğlenceli bir tantana koparan' burkayla ilgili kışkırtıcı yorumlarını *Taraf'a* anlatırken siyaset bilimci Seyla Benhabib Türkiye'de son dönemde yaşanan siyasi dönüşümü yorumladı. Sosyoloji alanında yaşayan en önemli isimlerden birisi olarak kabul edilen Alain Touraine ise Türkiye'nin AB için hayati önemini vurguladı.

***

Modern Mahrem kitabı 19 yıl önce yayımlandığında Türkiye'deki başörtüsü tartışmasına yeni bir boyut katan Prof. Nilüfer Göle şimdi Fransa'da hararetle tartışılan burka için "Karanlığı hatırlatıyor bana... Ne güzel!" diyor. Fransa'da Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales'de öğretim üyesi olan Göle, kaset skandalından Avrupa'daki cami tartışmasına kadar farklı konularda görüşlerini *Taraf'a* anlattı...

"İslam modern dünyanın çağdaşı haline geliyor". Son kitabınız *İç İç Girişler: İslam ve Avrupa bu saptamayla başlıyor*. Ne demek bu, önceden İslam'la modern dünya aynı çağda yaşamıyor muydu?

Modern söyleme göre ileridekiler var, geridekiler var, herkes zamane değil. Zamanla ilgili bir kavga var: Kim bugünü, bugünün değerlerini tanımlayacak? Bugünü yakalayamayalar modern dünyanın merkezinden uzaklaştırılıyor, onlara "geri kalmış" deniyor. Türkçede de mesela çağdaşlaşma diyoruz. Bu kendi içinde bir çelişki barındırıyor. Çünkü zaten çağdaş olunur, çağdaşlaşmaz. Çağ-daş zaten bugüne ilişkin demek.

Bugün Avrupa'daki İslam, modern söylemdeki ileri-geri hiyerarşisini kırıyor yani...

Bir kere İslam artık Avrupa'da toplumsal mekânın ve tartışmaların merkezine giriyor. Ötekini kendimizden iki şekilde uzaklaştırabiliriz, coğrafi sınırlar koyarak ve kültürel sınırlar koyarak. Kendimize tehdit olarak algıladığımız insanların pratiklerine, değerlerine "geri" "ilkel" "yabancı" diye bakarsak bir şekilde kendimizden uzaklaştırabiliriz. İslam son dönemde hem coğrafi sınırı aştı göçmen hareketleriyle, hem de ortaçağdan kalmış gibi algılanan dinsel varlığını bir şekilde getirdi Avrupa'nın merkezine koyuverdi.

Bu merkeze geliste camiler büyük tartışma yarattı, değil mi?

Şimdiye kadar fabrikalarda mescitler, ibadet odaları vardı, ya da camiler bodrum katındaydı. Müslümanlar kimsenin uzaktan baktığında cami olduğunu anlamayacağı binalarda ibadet ediyorlardı. Bugün Köln'de, katedralinin çok önemli, sembolik değeri olan bir Alman şehrinde onunla rekabet edercesine çok büyük bir cami yapılıyor. Bu durum, ister istemez, Avrupa'nın kentsel panoramasını sembolik ve materyal olarak değiştiriyor. Müslümanlar "Biz buradayız" diyorlar. "Biz Avrupa'dayız" derken de kendi farklılıklarını bir damga olarak mekâna vuruyorlar.

Bu damga nasıl bir şey, özellikleri ne?

O damga müzakere ediliyor. Türkler Türkiye'deki camilerin kopyasını, Faslılar Fas'takilerin kopyasını mı getirecek? Camiler inşa edildikleri yere göre değişecek mi? Biri Köln'de katedrale uyacak, diğeri kuzey

lkelerinin zevkine mi uyacak? Asıl soru Şu: Avrupalı cami diye bir Şey ortaya çıkacak mı? Şimdi Avrupa’da hem caminin hem de Avrupa’daki Müslümanların nasıl bir Şekil alacağı tartışılıyor.

Fransa’da da burka tartışması var. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Ben çok kışkırtıcı buluyorum. Herkes burkanın karşısında: Müslümanlar, laikler, kadınlar, siyasetçiler... Burka azınlığın gücü, modernitenin aydınlık dünyasından kopuş. Glgeyi, karanlığı hatırlatıyor bana. Ne güzel! Her Şey aydınlık mı olacak kardeşim. Tam mahrem. Biz “modern mahrem” diyorduk. Bu, modernliğe karşı tam karanlık. Ben de zaten tam aydınlıktan yana değilim!

Neden?

Çünkü Batı aydınlanmacı felsefenin bugün geldiği nokta Őeffařlařma: Özel alanda olduğun gibi kamusal alanda ol, her Şeyi bilelim. Bunun korkutucu bir Şey olduğuna inanıyorum. Demokratik olmadığına, insanları dzleştirdiğine, tamamen katmanlarından yoksun bıraktığına inanıyorum.

Burkanın karanlığını seviyorsunuz yani?

Bu kadar tantana koparmasını eğlenceli buluyorum... Burkanın hatırlattıklarını, burkanın karanlığının rahatsız ediciliğini seviyorum, dşndrclğn seviyorum. Unutmak istediğimiz ama burkanın hatırlattığı bir Şey var: Mahremiyet ve her Şeyin görünür olamayacağı. Modernleşmenin önemli özelliklerinden birisi her yeri aydınlatmaktır. Çok güzel, her yer aydınlatılsın. Daha güvenceyle dolaşıyoruz, sokaklar da bize, kadınlara ait oluyor. Işık modernitenin bir parçası, ama o kadar çok ki, bazen çok göz alıyor, gölge, loş alan bırakmıyor. Loşluğa katlanabilen kimse yok, floresan lambaları... İşte bu noktada Burka kavgası bize kaybettiğimiz Şeyleri hatırlatabilir...

Her yanı aydınlatılmış toplum, aynı zamanda her an gzetlenebilir denetlenebilir bir toplum demek, değil mi?

Evet. Özel alanla kamusal alan arasında hiçbir karanlık nokta bırakmıyor. Konuşmaya zorlanan bir toplum, itiraşı bir toplum... İslami ahlakta “İyiliği emredin kötülükten sakındırın” kuralı var. Bir hata işlemiş olabilirsiniz ama bu hatayı konuşarak, dolaşıma sokarak daha büyük bir günah işlersiniz. Bunun hangisi daha iyi? Batı aydınlanmacı toplum “Madem yaptın söyleyeceksin” diyor. Biz diyoruz ki, “Madem yaptın bir de söyleme”. Bunun son örneğini kaset skandalında yaşadık...

Ne yaşadık kaset skandalında?

Kasetin dolaşımdan kaldırılmasına ilişkin Tayyip Erdoğan Bey’in söyledikleri manidardı. Çünkü “kötülükten sakındırma” ilkesini hatırlatıyordu, yani bir cürüm işlenmiş olabilir ama bunun çoğaltılması, dolaşıma girmesi kötülüktür. Őeffařlıėın, yatak odalarımıza kadar girmiş kamera ışığının olduğu bir dünyada iyi bir hatırlatmadır. Müslüman ahlakın burada söyleyebileceği bir Şey olamaz mı?

Erdoğan milletvekillerine “Bunun esprisini yapmayın” dedikten sonra kendisi “Biz anayasayla uğraşırken, Baykal nerelerdeymiş” dedi.

Benim sözüm siyasetçiler arasındaki polemice ilişkin değil. Güncel örneklerden yola çıkarak ahlak konusunda toplumun düşünmeye başladığına işaret etmeye çalışıyorum.

Bir yakın örnek daha vereyim. Başbakan “Biz eşini aldatan erkeği mağdur gösteremeyiz” dedi. Bu, tabii ki siyasi bir amaçla söylenmiş bir sözüdür. Ama bu cümle birçok taşı farkında olmadan yerinden oynatıyor. Bir kere kadınlardan yana bir cümle. İkinisi eşini aldatan erkeğin hoş görülmemesi seküler dünyanın tekeşli

evliliklerine mahsus. İslami doktrine, çökeşliliğe atıfta bulunulmuyor. Belli ki, İslam bugün yaşam tecrübesi süzgecinden geçiyor, dönüşüme uğruyor. Hangi söylem İslami, hangi alışkanlık seküler, kim feminist, kim erkek-egemen, patriarkal düzenden yana?

Ama burada kadınlar üzerinden erkeklerin siyaset yapması yok mu? Erkek siyasetçilerin sabahlara kadar ağlayan eşlerinden bahsediliyor. Ama kadınlar konuşmuyor.

Bilmem. Belki de erkekler kadınların sesine kulak vermeden artık siyaset yapamıyorlar. Kadınların konuşmasına gelince, hiç bu kadar konuşmadılar. Üstelik seküler kadınlar hiç fena değiller, söz ellerine geçti. Belki kadınlar her tartışmanın, her türlü siyasetin içinde değiller, olmasınlar da zaten. Mecbur muyuz, her tartışmaya girecek miyiz! Geri çekilmeyi bilmek de güç. Loş, mahrem gibi sükût da alternatif bir eylem biçimi olabilir. Gücün tek kaynağı dil değil.

Seküler kadınlar sözü ellerine geçirdi. Peki diğer kadınlar?

Pek konuşmaya ihtiyacı yok onların, performansları yetiyor. Başörtüsü takıyor, dünyayı konuşturuyor. Nüktesi bir yana *Modern Mahrem*'i ilk yazdığım da, başörtülü kadınlar hiçbir şekilde söz sahibi olmayacaklar kendi cemaatlerinin baskısına maruz kalacaklar deniyordu. Bugün mesela anaakım medyada bile entelektüel Müslüman kadın yazar arayışı var.

AKP anayasayı aceleye getiriyor

Siyaset bilimi ve felsefe alanındaki çalışmalarıyla tanınan Yale Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Seyla Benhabib Türkiye'deki siyasi dönüşümü yorumlarken hem AKP hükümetine hem de yargıya sert eleştiriler getirdi. İstanbul doğumlu Benhabib *Tarafa* şu değerlendirmeleri yaptı:

» AKP'yle başlayan süreci demokratikleşme açısından genelde olumlu buluyorum. Toplumdaki çoğulculuk, açılımlar, baskıcı bir milliyetçiliğin eleştirisi, dünyaya açıklık, laiklikle ilgili tartışmalar... Bunlar olumlu gelişmeler.

» Anayasa değişikliğiyle ilgili süreci detaylarına girecek kadar takip edemedim. Ama temel kanun bu kadar çabuk değiştirilmemeli, diye düşünüyorum. İnsanların yeterince bilgisi yok. Eğitim yapılmadan bu referandumu yapmak affedersiniz, iktidarın halka bir şey yutturma eğilimi gibi geliyor bana. Bence bu süreci biraz yavaşlatmak ve halka anlatmakta büyük fayda var.

» Son 10 yıllarda Türkiye'de yargıda büyük yanlışlıklar yapıldı: Muhalif sanatçılara açılan davalar, Orhan Pamuk davası, Dink'in öldürülmesine giden yol... Ayrıca parti kapatmayla ilgili kararlar çok önemli. Türkiye'de yargı kuruluşlarının bir demokraside olması gerektiği gibi işlemediği doğru...

» Anayasaya karşı olan bir parti kapatılabilir. Fakat açık ki bu prensip, Türkiye'de çok yanlış uygulandı. Fazilet vardı... Refah vardı... Devamlı olarak Anayasa Mahkemesi askerin ve milli güvenlik kurulunun organıymış gibi davrandı.

» "AKP laikliğe karşıdır, kapatılır", ben bunu saçma buluyorum. Ama Anayasa'da parti kapatmayla ilgili değişikliği yaparken, AKP sanki kendi yatağını yapıp da onun içine yatacakmış izlenimi vermemeli. Bütün partilere uygulanabilecek kalıcı, akıllı ve ileriye gören bir kanun çıkarmalı.

» AKP bazı durumlarda demokrasiyi araçsallaştırıyor. "Şuraya kadar gidelim ama daha öteye gitmeyelim" diyorlar. Mesela parti kapatmaları, Kürt hakları konusunda. Fakat ben sivil diktaya filan pek inanmıyorum. AKP'yi Avrupa'daki Hristiyan Demokrat partiler gibi kaynağında dini görüş olmasına rağmen kitle partisine dönüşen demokratik bir parti olarak görüyorum.

AB için tek yol Türkiye

Sosyoloji alanında yaşayan en önemli isimlerden birisi kabul edilen Prof. Alain Touraine Bilgi Üniversitesi'ndeki konuşmasında AB'nin "tamamen anlamsız bir proje"ye dönüşmemesi için tek yolun Türkiye'ye kapılarını açmak olduğunu söyledi. Fransa'da Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales'te öğretim üyesi olan Touraine'in değerlendirmeleri şöyle:

» Eğer Avrupa Birliği (AB) varlığını sürdürmek istiyorsa dünyadaki büyük problemlere müdahale edecek ve sonuç alabilecek gücü olduğunu göstermesi gerekir. Bugün dünyada en yakıcı problemten birisi Batıyla İslam ülkeleri denen ülkeler arasındaki problem. AB batıyla doğu arasındaki dramatik probleme cevap verebilmeli.

» Türkiye'yi AB'ye dahil etmek, Batıyla İslam arasındaki problemi çözmek için tek yol olarak düşünülmeli. Batı'nın artık zayıf Müslüman ülkeleri vurmak yerine, güçlü Müslüman ülkelerle işbirliği yapması gerekir. İşbirliği yapılacak ülke güçlü bir kimliği, güçlü kurumları olan ve geçmişinde sömürgeleştirilmemiş bir ülke olmalı. Bu tanıma uyan ülke Türkiye.

» Sembolik unsurlar, somut unsurlardan daha önemlidir. Hem laik hem Müslüman bir ülke olan Türkiye'yle birlikte çalışılmak AB açısından çok önemli.

tugbatekerek@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hüsnü Şenlendirici: 'Artık çoraplarımı kendim giyiyorum'

Tuğba Tekerek 30.05.2010

"Şenlendirici" sahnelerde takılmış bir soyadı değil, ailede kuşaklardır süren müzik geleneğinin nüfus kütüğüne işlenmiş hali... Şaka gibi ama 34 yaşındaki Hüsnü Şenlendirici bu yıl müzik yaşamında 30'uncu yılını kutlamaya hazırlanıyor.

Şenlendirici'nin İzmir Bergama'da bir Çingene mahallesinde dört yaşındayken başlayan klarnet macerası okul başlayınca tatil dönemlerinde İstanbul'da restoran ve pavyonlarda sürdü. Önce perküsyoncu Okay Temiz'in grubunda yeralan Şenlendirici Laço Tayfa, Brooklyn Funk Essentials, Taksim Trio gibi gruplarla çalmaya başlayınca hem Türkiye'de hem de yurtdışında önemli bir takipçi kitlesi oluşturdu. Ama Türkiye medyasının gündemine düşmesi iki kadının arasında kalmasıyla oldu.

Şenlendirici, bu çalkantılı dönemden sonra çekildiği inzivadan Yunanlı grup Trio Chios'la birlikte yaptığı Ege'nin İki Yanı albümüyle çıktı. "Asıl geri dönüşümü bu yıl yapacağım solo albüme saklıyorum" diyen Şenlendirici aşağıda okuyacağınız söyleşide geçen üç yılda neler yaşadığına dair ipuçları verdi.

Bebek Parkı'nda yanibaşımızda köpeği Mozart dolanırken, Şenlendirici bizi kendi çocukluğunun ve gençliğinin sokaklarında gezdirdi.

Siz üç yıl önce evliliğinizden, iki kadının arasında kalmaktan, magazinden sıkıldığınızı anlatırken "Artık hür yaşamak istiyorum" diyordunuz. Şimdi kendinizi hür hissediyor musunuz?

Ben evliyken de özgürdüm ama son dönemde biraz daha rahatladım. Ama insanın özgürlüğü sorumluluklarını ne kadar ciddiye aldığıyla ilgili. Çocuklar var, aileler var, dinleyiciler var. Sorumluluklarını ne kadar az ciddiye alırsan o kadar az özgür olursun. Düşünsene şuna (Mozart) su vermen lazım şimdi. O bile bir sorumluluk. Onunla olmak seni engelliyor. Ama bu bana koymuyor. Bana başka bir hürriyet gibi geliyor onunla ilgilenmek. Ben hem hür hem de bağımlı bir adamım.

Şimdi Mozart'ın mamasını suyunu veriyorsunuz. Eskiden de yapar mıydınız böyle şeyler?

Yok yok. Ben daha kalkıp su bile içmedim geçtiğimiz yıllara kadar... Ama sonra sonra...

Suyu hep birileri mi getirip veriyordu?

Annemdi, eşimdi, sevgilimdi, neyse işte... Ben ekmek elden su gölden yaşıyor gibiydim. Çoraplarımı bile bir başkası giydirdi hep.

Gerçekten mi?

Tabii, öyle alışmıştık yıllar boyunca... Kıyafetlerimi, her şeyimi, baştan aşağı...

Sevgiliniz olmazsa çorabınızı giyemeyeceksiniz yani?

Giyemediğimden değil de... Ben öyle bir adamım işte. Ama artık giyiyorum.

Bu inziva döneminde çorabınızı giymeyi öğrendiniz. Başka?

Yalnız kalamadığımı keşfettim. Tek kalamıyorum. Tek başıma kaldığım zaman huzursuz hissediyorum kendimi. Mozart'ı almamın nedeni bu bile olabilir.

Siz kaç kardeşsiniz?

Üç kardeşiz. En büyük benim.

Size evin şımarık çocuğu diyebilir miyiz?

Tabii canım... Şımarık derken ben biraz fazla sevgiden, sevgi arsız olmuş olabilirim. Hem anne hem baba sülalem bana çok önem verirler. İlk torun olmak gibi bir durum var. Beni çok severler, fazla severler...

Çocukken ailede şımarıkmışsınız ama dışarıda da içine kapanıkmışsınız galiba.

Biraz evet. O dönem ilkokulu bitirdiğimde gayet sessiz sakin biriydim. Birisi "Nasılsın" dediğinde "İyiyim" diyemiyordum utancımdan. Sonra babam beni eski Galata köprüsünün altındaki restoranlara çalmaya gönderdi arkadaşlarıyla. Sosyal olmam için... Sonra pavyonlar bilmem neler derken... Ben bir açıldım kabak çiçeği gibi bir daha kapanamadım.

Pavyonda bir çocuk olarak gördükleriniz sizi bayağı sarsmıştır herhalde...

Yoo sarsmadı aslında o kadar. Ben müzik camiasının içindeyim 8 yaşımdan beri. Babamın çalıştığı pavyona gidip köşede oturup onları izliyordum mesela. Uykuluyordum ama benim için o, dünyanın en eğlenceli, en güzel şeyiydi. Müzikal camiayla ilintili olan her şey benim için çekiciydi.

Hiç mi sizi sarsan şeyler olmadı. En ilginç ne gelmişti o zamanlar?

Bir gün babamla pavyona gitmiştik Ben de çalışıyorum babamlarla, sekiz-dokuz yaşlarındayım. Striptizci kadın çıkacak sahneye. Kadın çıkacağı zaman beni tuvaletçi kadının yanına gönderdiler. Bir sonraki sefer de gözüme

tlbent bağladılar. Kadın çıktı şovunu yaptı. Ben yine hiç bir şey görmedim tabii. Bitti... Öyle de bir anım vardır benim.

Pavyonlar âlemini gördükten sonra bir de yurtdışı âlemini görüyorsunuz...

14 yaşımdan beri festivaller için, konserler için dünyanın neredeyse dörtte üçünü dolaştım.

Konser için bir şehre gittiğinizde ne yapardınız gün boyu?

Sabah sırt çantamı alıp tek kelime yabancı dil bilmediğim halde akşama kadar şehri dolaşırdım mesela. Genelde kalabalık yerlere gitmeyi severdim. Meydanlar, alışveriş yerleri, ilginç binalar.. Benim en zayıf noktam dil. İnsanlarla tanışıp konuşamayacağım için etrafıma bakınıyordum, dilsiz ve sağır gibi. Ama güzel oluyordu. Bir de fotoğraf çekme alışkanlığım vardı. Hep fotoğraf makineleri alırdım kedime.

Yurtdışında ilk gittiğiniz yer neresiydi?

Strasbourg... Çingeneler Festivali... Dünyanın her yerinden Romanlar gelmişti. Hepsi aynı dili konuşuyordu. Bir tek Türk orkestrası olarak biz konuşamıyorduk. Enteresan bir şeydi. İnsan kendi dilini bilmez mi! Romansın ama Romanca bilmiyorsun.

O olaydan sonra Romanca öğreneyim dediniz mi?

Yok ya... Onu nerede öğrenebilirim ki. Benim İngilizce öğrenmem lazım. Bana aldığım kültür ya da gördüğüm şeyler yetiyor.

Konservatuardan da İngilizce yüzünden atılmışsınız. Orada okuyamamak içinizde kaldı mı?

Kaldı ama Allah'tan ben çok şanslı bir adamım. Konservatuarda okuyamadım ama büyük bir konservatuarın içindeydim, babam, arkadaşlarım... Bir okuldan çıktım bin okula girdim.

Belki kendi önyargılarımdan dolayı, bir Roman'ın konservatuara gitmesi garip geliyor bana.

Doğru düşünüyorsun. Öyleydi. Ama son 5-10 yıldır daha iyi bir duruma geldi. Konservatuarda okuyan birçok çocuğumuz, kardeşimiz var.

Siz niye gittiniz konservatuara?

Babam çok gitmek istemiş, gidememiş. Benim öyle bir şansım vardı. Değerlendirdim değerlendirebildiğim kadar. Şimdi oğlum aynı okulda, umarım o başarılı olur.

Çingene çalsın Kürt söylesin

Siz kendinize Çingene mi diyorsunuz, Roman mı?

Çingene, Roman fark etmiyor. Ama ben Türk'üm öncelikle, tanıyabileceğin herkesten daha Türk'üm. Dünyanın her yerinde Türk müzisyeni olarak anılıyorum. Ülkemi, bayrağımı çok seviyorum, İstanbul aşığıyım. Ama Çingene olmak da benim için artı. Beni hiç bir zaman olumsuz olarak etkilemedi. Müzik yeteneği bana genetik olarak verilmiş bir şans oldu.

Hiç mi olumsuz bir şey hissettirilmedi size Çingenelikle ilgili?

Ufak tefek şeyler mutlaka var ama bizim tek sorunumuz şu: Biz kendimizi kabullenemediğimiz için insanlar bizi kabullenemiyor maalesef.

Neydi o ufak tefek sorunlar mesela?

Mesela cahil, kendini bilmeyen bir insanın olumsuz bir durumda, ben arkamı döndüğümde "Bu da Çingene ya" dediğini, diyebilme durumunu hissediyorum. Ya da mesela adam hâlâ Çingeneleri çocuk kaçıran kişiler olarak biliyor. Herhalde annesi korkutmuş onu küçükken. Bir de şey deniyor mesela; İsa çarmıha gerilirken ellerine ve ayaklarına çakılan çivileri Çingeneler yapmış. E onlar mı çakmış, pis herif! Böyle bir saçma salak... En si... Çingene'yi böyle kötü işaret eden adamın mutlaka bir eksiği vardır.

Siz askerken Çingene olduğunuz için bir sorun yaşadınız mı?

Ben yaşamadım ama rütbeli asker olmaya çalıştıkları zaman sorun olduğunu duydum. Konservatuara girerken de ufak tefek sorunlar oluyordu, geçmişte. Son dönemlerde onlar kalktı ufak ufak.

Nasıl sorunlar? İnsanlar konservatuara Çingene diye alınmıyor mu?

Bunu yaşayan insanlar olmuş. Belki de herif çok yetenekli değildi de kazanamadı, bilmiyorum.

Ama sonuçta bir Çingene konservatuara başvururken kafasında böyle bir şey oluyor.

Evet, oluyor. Ama ben kendi hayatımda öyle sorunlar yaşamadığım için bana çok koymuyor. Bence biz müziğimizi adam gibi yaptıktan sonra kültürel olarak kendimizi geliştirip daha çok insanın içine karıştığımız zaman böyle bir sorun kalmayacak. Bu sorunlar da zaten açılımla çıktı ortaya. Çingene açılımı diye bir şey yok. Çingenelere iş vereceksin. E bütün halk işsiz. Çingenelerin sorunları diğer insanların sorunlarıyla aynı...

Türlere kimse "pis Çingene" diye bakmıyor ama?

O bakışı düzeltmek bizim elimizde. Çingene açılımıyla ilgili kuru gürültü var ortada. Kupkuru bir gürültü... Önce Kürt açılımının hakkını vermeleri lazım. O, gerçekten bir sorun. Çingenelerin durumu sorun değil...

Kürt açılımı için ne düşünüyorsunuz?

Sonuçsuzluğa gidiyor galiba. Kanallar açıldı, radyolar kuruldu. Bunlar olumlu ama demek ki yetmiyor daha farklı şeyler lazım. O da benim işim olmadığı bu konuda yorum yapmamam lâzım.

Peki, müzik alanında bir şeyler yapılabilir mi açılımla ilgili?

Bir buçuk sene önce biz Şivan Perwer'e bir teklif götürdük. "Çingene çalar Kürt söyler" diye bir proje... O zaman daha açılım yoktu ortada.

Nereden çıktı bu fikir?

Biz Çingenelerle Kürtler bu ülkenin etnik renkleriyiz ve önemli renkleriyiz. Sosyal olarak da benzeşiyoruz biraz. Bunu müzikal olarak insanlara sunmak istedim. Şivan Perwer Kürt toplumunun aynası. Kürt müzikal kültürünü dünyaya taşıyabilecek en önemli insanlardan birisi diye düşünüyorum. Çok isterim onunla bir şeyler yapabilmek.

Şivan Perwer ne dedi bu projeye?

O dönem siyasi tikanıklıklar vardı. Türkiye'ye gelirse bir şeyler olabileceğini söylüyor. Ama daha Türkiye'ye dönme kararı almadı. Siyasi durumdan dolayı netleşmedi hiçbir şey. Havada kaldı yani. Şivan'la bir şey yapmak

güzel olurdu... Belki ileride...

'Allah'ın nefesi' korkutmuyor

Suriye'de "Allah'ın nefesi" diye pankart açmışlar sizin için. Bu kadar yükseklerle konmak sizi korkutuyor mu?

Korkutmuyor, keyif veriyor. Çünkü ben bazen gerçekten çok duygusal çaldığımı düşünüyorum. O kadar insanı bir klarnetle aynı fanusun içine alıp böyle bir anda kaldırabilmek çok kolay değil.

Üzerinize bu kadar çok gözün dikilmesinin ürküten bir yanı yok mu?

Benim için yok. Çünkü ben dört yaşımdan beri klarnet çaldığım için hep şöhrettim kendi çevremde. Herkes "Aa ufacak çocuk ne güzel çalıyor" diyordu. Bir de elimde klarnet oldukça o şöhret benim peşimde. Çaldığım her ortamda şöhretim ben.

Peki, hayatta en büyük korkunuz ne?

Hep bir kâbus görüyorum. Nadir görüyorum ama on yıldır görüyorum: Bir konsere çıkıyorum bir bakıyorum sadece 2-3 kişi gelmiş. En büyük korkum bir gün çalamamak. Çok acı olur herhalde.

Ben bir Anka kuşuyum

Yeni albümünüz Ege'nin İki Yanı'nın kapağında son dönemde inzivaya çekildiğiniz, şimdi Anka kuşu gibi küllerinizden doğduğunuz söyleniyor. Ne yaptınız bu inziva sırasında?

Biraz dinlenme dönemiymdi, bir sessizlik dönemiymdi benim için. Allah'tan ben sessiz kaldığım zamanlar klarnetim sessiz kalmıyor. Evde yazıyorum çiziyorum üretiyorum, beste yapıyorum. O yüzden bu mesela bir çırpıda çıkan bir çalışma oldu. Bir Yunan-Türk çalışması, Ege insanlarının ortak çalışması. Albüm kapağı çok güzel anlatıyor zaten. Bir zeytin dalında hem siyah hem yeşil zeytin var. Bizim renklerimiz de aynı öyle zaten.

tugbatekerek@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Meral Tamer: 'Kitaptan sonra annem dirildi'

Tuğba Tekerek 17.10.2010

 Meral Tamer: 'Kitaptan sonra annem dirildi' **Yıllardır ekonomi köşesinden seslenen Meral Tamer şimdi *Aşkolsun Kanser* kitabıyla hem 'minik hastalığı'nı hem hayatını anlatıyor. Bu arada kendisi de yıllar öncesinde bıraktığı annesini hatırlıyor.**

Geçtiğimiz şubatta memesinde kanserli kitle tespit edilen ve iki kez ameliyat olan gazeteci Meral Tamer, yaşadıklarını önce bir yazı dizisine sonra kitaba dönüştürdü. Okura geçen hafta ulaşan *Aşkolsun Kanser* adlı kitapta Tamer sadece hayatındaki bu son kırılma noktasını anlatmakla kalmadı, geçmişine dönüp önceki kırılmalara da baktı. Kanseri böyle soğukkanlılıkla karşılamasının geçmişiyle bir bağlantısı olmalıydı. Anılara

dönünce karşısında kanserden kaybettiği, kendisini 16 yaşındayken 'yapayalnız bırakan' annesini buldu. Hayatını idame ettirebilmek için aynı yıl ölen babasıyla birlikte onu hafızasının derinliklerine gömmüştü. Şimdi röportajlarda sorulan sorularla dirilen annesi kitap tantanası bittikten sonra, enine boyuna düşünülüp hatırlanmayı bekliyor...

» **Kanser olduktan sonra yaşamınızı anlatan bir kitap yazdınız. Hayatınız film şeridi gibi gözünüzün önünden geçti de o yüzden mi yazdınız bu kitabı?**

Kitabın ortaya çıkışı şöyle oldu: Kanserle ilgili yazı dizisini okur, sular seller gibi okudu, beni sarmaladı ve kitap yazmamı istedi. Ben 'Bu diziye kitap yapmak istiyorum' diye yayınevine gittiğimde, 'Anılarınızı da katın' dediler. Hastalığım sırasında herkesi şaşırtan benim kansere verdiğim sıradışı tepkiydi. Kanseri bir manada gülümseyerek karşıladım, tek damla gözyaşı dökmedim, son derece soğukkanlıydım. Ben niye böyle davrandım, diye anılarıma döndüm.

» **Dönünce ne gördünüz?**

Benim hayatım pek çok yerde çok feci kırılmış. Ben yere dökülen parçaları yerden toplayıp biraraya getirip tekrar devam etmişim hayatıma.

» **16 yaşındayken önce babanızı dört ay sonra da annenizi kaybetmişsiniz...**

Annemlerin ölümü tabii ki hayatımın büyük bir kırılma noktasıydı. Ama ben orayı o gün kapattım, iyice gömdüm ve hâlâ da çok hatırlamıyorum. Editörüm 'Bunu açsanıza' deyince ben 'hatırlamıyorum' diye yanıt verdim. O kadar mimarlık okudum, sanat tarihi okudum ama geriye hiç bakmam. Antikalara bakmam. Hiç, hiç hoşlanmam... Eğer annemin babamın anılarını canlı tutmaya çalışsaydım, kendim ayakta kalamazdım. Hayatımı ancak hiç geri dönmeyerek idame ettirebildim.

» **Ama sonuçta bu kitapta geçmişe döndünüz. En çok hangi bölümü yazmak zor geldi?**

Yazarken kızım ile ilgili bölümü yazmak zordu. Anne-kız ilişkisi naziktir. Öbür taraftan kitap çıktıktan sonra annem dirildi! Kitap röportajları benim için psikoterapi seansı gibi oldu. Hayatımda hiç psikoterapiye gitmedim, koltuğa yatıp da kendi hakkımda düşündüğüm olmadı. O tür bir insan olmadım ben. Ama *Milliyet*'ten Zeynep (Özkartal) sordukça benim gözümünden yaşlar akmaya başladı. Bu kitap tantanası bittikten sonra annemle ilgili bölümü ilk nefes aldığımda düşüneneğim.

» **İyice kapattım dediniz ama şimdi açmaya hazırlanıyorsunuz...**

Sorulan sorularla o kapı aralandı. O sorular soruldukça içim acıyor.

» **Annenizle ilgili en çok neyi özleyorsunuz?**

O soyut bir şey, daha bütünsel bir şey... Ben annemi özledim, varlığını özledim.

» **Anneniz son derece disiplinli bir insan. Siz de ona itiraz etmeyen, en fazla ağlayarak tepki veren bir çocuksunuz. Geçmişinizde keşke böyle olmasıydı, dediğiniz şeyler var mı?**

O dönemde piyano çalışmaktan, konservatuara gitmekten bunalıyordum. Söylenenin hepsini harfiyen yerine getiriyordum ama çok ağır geliyordu. Bugün geriye baktığımda ise 'Annem iyi ki hepsini yapmış' diyorum. O kısacık beraberliğimizde bana edindirdiği çok yönlü donanım olmasaydı, hayatımı bu kadar istediğim gibi yaşayamazdım. Sen mimar ol, iki sene sonra vazgeç, gazeteci olacağım de... Bir kere bana bu özgüveni vermiş. Bugün ona çok müteşekkirim. Şu anda hayatımı çok zengin buluyorum. Klasik müzik konserleriyle, birlikte yemek yediğim arkadaşlarımla... En büyük armağan da 36 yıldır hobisini mesleği olarak yapabilen birisi olmak.

» Babanızın hayatınıza katkısı neydi?

Anneme karışmamak... Baba doktor, parayı kazanır. Anneme ve bana hiç karışmaz Biz annemle haşır neşirdik.

» Siz de kızınızı annenizin sizi yetiştirdiği gibi yetiştirmek istediniz. Donanımlı olsun, piyano çalsın dediniz ama o bunu reddetti...

Bizim zamanımızda bugünkü gibi çocuk nasıl yetiştirilir eğitimleri yoktu. Ben de annemden ne gördüysem onu yapmaya çalıştım. Ama Doğa'nın huyu benden o kadar farklıydı ki, hepsini geri püskürttü. Ancak bir noktaya geldikten sonra başarısızlıkları peşpeşe yaşadıktan sonra anladım ki o bambaşka biri, onun kendi istekleri, öncelikleri var. Sonra onu anladım, nihayet, kafama vura vura...

» Doğa'yla ilişkinizde sizin kanser olmanızdan sonra bir değişiklik oldu mu?

Daha iyi oldu diyebilirim. O babasının kızıydı, hep onunla iftihar ederdi. Babasını sevdiğini ifade ederdi ya da ben öyle bilirdim. Doğa anneler gününde bana hediye ettiği o minicik tekneye yazdığı yazıyla meseleyi bitirdi, 'hayatta olmak istediğim insan' dediği zaman.. (Notun tamamı şöyle: Rüzgârı suçlamayıp teknesini kullanmayı bilen, her defasında hayranlıkla izlediğim, ileride olabilmeyi düşlediğim tek insan, canım annem... Seni çok seviyorum!) O zaman "Oh be nihayet değerimi anladım" diye hissettim. O benim için, öyle bir cümleydi... Demek beni de takdir ediyormuş...

Peynire veda, salataya mercanköşk

» Hastalıktan sonra beslenmeniz nasıl değişti?

Kanser kovucu beslenmenin önemini daha iyi kavradım. Kendini benim gönüllü danışmanım ilan eden Ziraat Mühendisi Süleyman Gönülkırılmaz diyor ki, hergün arındırıcı çaylar içerek, salata yiyerek vücudumuzdaki kanser hücrelerini bastırabiliriz. Bir yaştan sonra vücudumuzda hergün 25'le 300 arasında kanserli hücre çıkıyor. Bağışıklık sistemimiz bunu savuşturuyor. Bağışıklık sistemimize yardımcı olsun diye salatayı ve kansere karşı olduğu bilinen gıdaları aldığımızda, eti, balığı gönül rahatlığıyla yiyebiliriz. Ben içinde semizotu, roka, mercanköşk olan salata yemeye, çörekotu yabanmersini tüketmeye özen gösteriyorum. Hayvansal gıdalar ve şeker, kanserli hücreleri besliyor. O nedenle peyniri de çok azalttım. Sadece kahvaltıda çörekotu ve maydanozla karıştırdığım böreklik loru yiyorum.

» Peki, bu röportajı okuyacak kişilere kanserle ilgili olarak ne tavsiye edersiniz?

Öncelikle erken teşhis için elimizden geleni yapalım. Kaçmanın yararı yok, zararı var. Akciğer kanseri çok hızlı geliyor ve kendini son dakikada belli ediyor. Ben yılda bir kez akciğer röntgeni çektiriyorum. İkincisi beslenmeye dikkat etmelerini öneriyorum. En önemli tavsiyem de kanseri konuşmaları. Bundan kaçmayalım,

öğrenelim, günlük hayatımıza sokalım. Geçmiş olsun, diye arayan arkadaşlarım, kanserin ismini telaffuz edemiyordu. Bu konudaki sansürü kaldırmamız lazım. Ben bunun yolunu arayacağım. Bende şöyle bir umut doğdu: Tüketicinin bilinçlenmesi gibi, kanser konusunda da bilinçlenme sağlayabiliriz. Dünyada da Türkiye’de de yaygın halk kitleleri için, kanser eşittir ölüm. Oysaki, tıpta da hayatın birçok alanındaki gibi o kadar çok şey ilerlemeler oldu ki...

Eskiden ‘bilmiyorum’ diyemezdim

» Kanserli kitleyi aldırma için ameliyata girerken ne hissettiniz, ne düşündünüz?

Hiiiç.... Mesela kitap çıktıktan sonra da soruyorlar, kitabı eline alınca heyecanlandın mı, ne hissettin? Hiç! Hiçbir şey hissetmedim. Sadece kapaktaki Fulya’nın (Atalay) çektiği fotoğrafımı beğeniyorum.

» Ameliyata giderken yakınlarınıza ne dediniz?

Doğa odada ameliyat elbisesini giydirdi. Tekerlekli sandalyeye oturtular. Öpüştük, el salladım, gittim.

» Peki, kanser sürecinde en duygusal olduğunuz zaman hangi zamandı?

Öyle çok duygusal olduğum zamanlarım var mıydı, bilmiyorum. Herhalde parçanın kanser olduğu yüzde 100 netlikle telaffuz edildiği gündü. Evde güneşli bir günde ayaklarımı sehpaye uzatıp, koltuğumda bir kahve içimlik sürede hayatı, kendimi düşündüm. Duygusal olmuşsam bir tek o andır. Benim aklım öndedir hep, duygularım değil.

» O kahveyi içerken neler düşünmüştünüz?

‘Bundan sonra hayat nasıl devam edecek’ dedim. ‘Doğa ve Osman evde kanserli bir Meral’i nasıl karşılayacaklar, nasıl davranacaklar’ dedim... Sonra ‘Ben hasta değilim’ diye düşündüm; ‘Hiçbir şeyim de yok. Ne kadar vaktim kaldıysa onu en güzel şekilde yaşayayım. Başka ne yapmak isterim. Bir şey yapmak istemem. Bu yaşadığım gibi yaşamak isterim’. Bu çok önemli bir şey... O kritik noktada insanın her şeyi yapmışım zaten, diyebilmesi çok önemli bir şey. Ne yapmak istemem... İşte o, sonra çıktı.

» Yapmak istemediğiniz şey neydi?

Gazetede yazılara aynı şekilde dönmek istemedim. Kanser yazılarım bu kadar ilgiyle okunduktan sonra herkes ‘Sen kendini yaz’ dedi. Dolayısıyla ben yazılarıma kendimi katmaya başladım. O beni çok rahatlattı... Bir de ekonomi toplantılarını, beni çok sıkkan şirket toplantılarını izlemekten tamamen vazgeçtim. Bir sivil toplum aktivisti olarak tüketicinin bilinçlenmesi döneminde yaptığım işin daha büyük boyutlu halini yapmaya başladım. Şimdi trafik gibi daha toplumsal meselelere giriyorum. Ayrıca da son dönemde herkesin merak ettiği, ne yiyorum ne içiyorum, yeri geldiğinde onu yazıyorum.

» Kitapta ‘Türkiye’nin asık suratlı gündemi’ne de kulaklarınızı kapattığınızı yazmışsınız...

Eskiden şöyle bir zorunluluğum vardı: Mademki ben gazeteciyim, bir topluluğa girdiğimde, hangi konu konuşulursa konuşulsun bir fikrim olmalı. Birisi sorduğunda “Bilmiyorum” diyemiyordum, bunun için de kendimi harap ediyordum, annemden kalma disiplinle. Kanserle birlikte bu durum ortadan kalktı. Şimdi artık

günlük gündemi izlemiyorum birisi sorduğunda "Haberim yok" diyebiliyorum.

tugbatekerek@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Chantal Mouffe: 'Siyasetin ta kendisi çatışma'

Tuğba Tekerek 24.10.2010

 Chantal Mouffe: 'Siyasetin ta kendisi çatışma' **'Uzlaşmacı' liberallere karşı çıkıp 'çatışma her daim varolacak' diyen radikal demokrat Chantal Mouffe, Taraf'a sadece dünyanın gidişatını değerlendirmede, siyaset bilimi teorisinden yola çıkıp 'uzun ilişkinin sırrı'nı da verdi**

'Dünyaca ünlü siyaset bilimci' olmanın yanısıra dünyayı hangi kavramlarla nasıl algıladığımızı etkileyecek teoriler üreten bir kuramcı Chantal Mouffe... iDans Uluslararası Çağdaş Dans ve Performans Festivali kapsamında İstanbul'a gelen Belçikalı Mouffe Batı demokrasisindeki Hristiyan gelenekten, Türkiye'nin İran arabuluculuğuna kadar çeşitli konuları *Taraf'a* değerlendirdi. Demokrasi konusunda aşağıdaki satırlarda söyledikleri hem içinde debelendiğimiz dar ufku açması hem de önümüzdeki yıllarda neler konuşacağımız konusunda ipucu vermesi açısından önemli...

'Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak' biz Türkiye vatandaşlarının önüne konmuş temel hedeflerden biri. Ancak sizin o uygarlıktaki demokrasiye dair bazı ciddi eleştirileriniz var. Nedir o eleştiriler?

Benim Batı liberal demokrasisine iki eleştirim var... Sol bakış açısından yaptığım birinci eleştiriye göre, liberal çoğulcu demokrasinin radikalleştirilmesi gerekir.

İkinci eleştirim ise Jürgen Habermas gibi pek çok liberal teorisyenin aksine bu modelin demokrasiye dair tek model olduğunu düşünmüyorum. Liberal teorisyenlere göre Batı demokrasisi ahlak ve rasyonalitenin gelişiminde son noktadır, evrenselleştirilmesi gerekir, her ülke bu modeli kabul etmelidir. Demokratikleşme her durumda Batılılaşma olarak anlaşılmalıdır.

Size göre demokratikleşme ille de Batılılaşma anlamına gelmiyor...

Demokrasi üzerine çalışan pek çok tarihçiye göre, Batı demokrasisinin oluşmasında Yahudi-Hristiyan geleneği önemli rol oynadı. Bu Yahudi-Hristiyan geleneği belli bir uygarlığa özgüdür. İslam dünyasında ya da Çin'de ise farklı gelenekler var. O halde bu kültürler neden bu prensipleri kabul etsinler?

Batı demokrasisiyle diğer kültürler arasında hangi noktalarda kan uyuşmazlığı ortaya çıkabilir mesela?

Örneğin bireysellik son derece Batı modeline özgü olan bir şeydir. Bireyin egemenliği Hristiyanlıkla yakından bağlantılıdır. Otonomi, bireysel bağımsızlık fikri de öyle... Fransa'da otonomi temel bir değerken Çin'de temel değer uyumdur. Bazı kültürlerde, topluluk fikri birey fikrinden daha önemlidir. Dolayısıyla Batı modelini reddediyorlar, çünkü topluluk değerlerine zarar verdiğini düşünüyorlar.

Farklı moderniteler, farklı demokrasiler mümkün, diyorsunuz... Bugünkü dünyada buna verebileceğiniz

örnekler var mı?

Dünyanın başka bir yerinde tam olarak geliştirilmiş bir modelden bahsetmek mümkün değil. Bu, henüz çok yeni bir mesele. Çok uzun süredir egemen olan "Demokrasi, Batı demokrasisidir" düşüncesini sorgulamaya başlamamız bile çok yeni.

Bir de başka kültürdeki formülasyonla sizin formülasyonunuza uymuyorsa, onu yok sayabiliyorsunuz. Örneğin bizim anladığımız insan hakları fikri çok spesifik bir Batı formülasyonu. Başka kültürlerde de insan onuru fikri var ama eğer tam sizin sözlüğünüzdeki gibi yazmıyorsa "A tamam bu insanların insan haklarının ne olduğuyla ilgili bir fikri yok" deniyor.

Demokrasiyle ilgili olarak da bir ülkede Batılı demokrasi modeli olmayabilir. Ama "bir insan bir oy"dan daha farklı demokratik organizasyon çeşitleri olabilir.

Peki, sizce laikliğin olmadığı bir demokrasiden bahsedebilir miyiz?

Bu, sormaya değer bir soru. Bazı insanlar böyle bir soruya karşılık, "Oh, aman Allahım" diyebilir. Ama bu, geçerli bir soru ve benim üzerine çalıştığım bir konu. Şu anda tam bir cevabım yok. Laiklik Batı kültürüne Protestanlık tarafından getirilmiş ve bu bağlama özgü bir şey. Laiklik Batı kültürüne özgü diye düşünürseniz, 'Bu diğer ülkeler için gerekli koşul mu?' sorusunu sorabilirsiniz. İncelemeye değer bir konu ve tabii ki özellikle Müslüman ülkeler için önemli.

Bu sorunun demokrasi tartışması dışında bırakılmaması gerektiğini söylediğiniz gibi, insan ilişkilerindeki çatışma da demokrasinin dışına itilmemeli diyorsunuz, değil mi?

Tam olarak şöyle söylüyorum: çatışmayı otoriter yollarla bastırmaya çalışmamalıyız. Çatışma her daim vardır. Kendini farklı şekillerde ifade eder. Çatışmayı tanımazsanız, varlığını kabul etmezseniz, düşmanca (antagonistic) bir şekilde ortaya çıkabilir, şiddete dönüşebilir. Bu nedenle, çatışmayı inkâr etmeyip, onunla baş edecek yollar aramamız gerekir. Hukuki yollarla başatmazsanız son derece negatif bir şekilde ve şiddet olarak ortaya çıkabilir.

Siz aynı zamanda dünyada hegemonyaların çokluğundan yanasınız. Bu bağlamda şu anda dünyanın gidişatıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Dünya şu anda benim olumlu bulduğum bir şekilde ilerliyor. Çünkü ben her zaman, çalışmalarımda çokkutuplu sistemin önemini vurguladım. 10 yıl önce "çokkutuplu dünya" dediğinde, insanlar "bu ne", diyordu, şimdi çokkutupluluk normal bir terim oldu.

Şu anda Latin Amerika'daki gelişmelerin çok ilginç olduğunu düşünüyorum. Kendilerini bir bölgesel kutup olarak konumluyorlar. Daha önce ABD'nin de olduğu örgütü bir kenara bırakıp, biz sadece Güney Amerika ülkelerinin olduğu bir örgüt kuracağız deyip Güney Amerika Birliği UNASUR'u kurdular. UNASUR Bankası diye de IMF'nin muadili olan bir kuruluş ortaya çıkardılar. Bu arada herkes fark etmese de Çin çok önemli bir bölgesel güç oluyor. Tabii ki, ABD'nin diğerlerinden daha güçlü olduğu bir çokkutuplu dünyada yaşıyoruz. Ama benim çok ilginç bulduğum adem-i merkezîyetçi bir yapıya doğru ilerliyoruz.

Bu bağlamda İran'ın ABD'nin iktidarına meydan okumasına ne diyorsunuz?

İran'ın neden nükleer sahibi olmaya hakkı olmadığını gerçekten anlamıyorum. Sadece sivil amaçlar için de değil, bomba yapmak için de... Neden Pakistan'ın İsrail'in böyle bir hakkı oluyor da İran'ın olmuyor?

Ben tabii ki nükleerden arındırılmış bir dünya istiyorum. Ama 'Nükleer güce sahip olma hakkı olan bizleriz, diğerleri sahip olmaz, siz kulübe girmezsiniz' demeyi ikiyüzlüce buluyorum...

Peki, Türkiye'nin bu süreçte İran'la Batılı ülkeler arasında arabulucu olmaya çalışması hakkında düşünceniz ne?

Ben (Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve (Brezilya Devlet Başkanı) Lula'nın (de Silva), bu tartışmaya bir şekilde müdahale etmeye çalışmalarını, bu inisiyatifi destekliyordum. Maalesef diğer büyük güçler bu inisiyatifi boşa çıkardılar. Bu, bir tür Batılı büyük güç kibri. Bence gerçekten olumlu bir girişimdi. Ben, tek büyük gücün hegemonyasına karşı mücadele eden tüm uluslararası organizasyonları destekliyorum. Daha fazla denge sağlamaya çalışıyorlar.

'İslami terör' denilen saldırılar da başka bir denge kurma çabası mı?

Terörizm bir modelin empozesine karşı çaresiz tepki... Amerika'nın dünyada kendi modelini dayatmaya çalışmasıyla yakından ilgili, Ortadoğu'da otoriter rejimleri desteklemesiyle ilgili. İnsanların şiddete başvurmadan hukuki yollarla düşüncelerini ifade etmeleri için mecraları yok. Bu, terörü meşru saymak değil. Ama insanların nasıl bir ruh haline sahip olduğunu anlamak açısından önemli. Ben mesela Filistin'de ne olduğunu gördüğümde çok öfkeleniyorum. İsrail'in onların haklarını tamamen görmezden geldiğinde, yeni yerleşimler inşa etmeye başladığında çok öfkeleniyorum. Eğer ki ben genç erkek bir Müslüman olsaydım... İnsanların bunu neden yaptığını anlayabiliyorum.

Kavga etmeden ayrılan sevgililer

Demokraside çatışmayla nasıl baş edilir, bunu anlatıyorsunuz kitaplarınızda. Özel hayat için de bu önerileriniz geçerli mi?

Benim için çatışma hayatın normal bir veçhesi... Demokrasiyle ilgili söylediklerim kişisel ilişkiler için de söylenebilir.

Örneğin kadınla erkek ilişkisinde de her zaman çatışma vardır. Önemli olan çatışmaları düşmanlaşmadan agonizme (karşıtlığa) dönüştürmektir.

Türkçe'de "Öfke baldan tatlıdır" ve "kavga ilişkinin tuzu biberi" diye deyişler var... Bu deyişlerle galiba hem çatışmayı sevdiğimizi teslim ediyoruz hem de çatışmanın hayatın vazgeçilmez, aslî unsuru olduğunu söylüyoruz.

Buna ben de katılıyorum. Hiç tartışmayan çiftler iyi çift değildir. Tartışılmayan ilişkide hayat yoktur. Bazı çiftlerin ilişki boyunca hiç tartışmadan ayrılma noktasına geldiğini duyarsınız. Bu o ilişkide bir hayat olmadığını gösterir. Oysa insanlar arasında farklılık vardır. Daha çok tartışanların daha uzun ilişkisi olur.

Ama tabii tartışmanın da bir şekli var. Karşınızdakinin pozisyonuna saygı duyarsınız, karşı pozisyon meşrudur.

Her türlü çatışma iyidir diyemiyorum. Bazı çatışmalar sınırlayıcıdır. Mesele çatışmanın varlığını inkâr etmemektir. Düşmanlık olmadan, bir karşıtlık içinde yaşanması ilişkinin gücüdür.

Devrim değil radikal reform

Jürgen Habermas gibi liberal demokratların, akılcı tartışmalarla evrensel bir konsensüse varılacağı tezlerini eleştiren Belçikalı siyaset bilimci Chantal Mouffe, çatışmayı merkeze alan radikal demokrasi teorisiyle gündeme geldi.

İnsan psikolojisindeki saldırgan içgüdüye işaret eden Mouffe insan ilişkilerinde antogonizmin (çatışma) potansiyel olarak varolduğunu, ancak bu potansiyelin varlığını kabul ederek insanların birlikte yaşamasının mümkün olduğunu söylüyor.

İlk çalışmalarını Arjantinli siyaset kuramcısı Ernesto Laclau'yla birlikte yapan Chantal Mouffe'a göre demokrasinin meselesi, iktidarı ortadan kaldırmak değil, onun demokratik değerlerle bağdaşır şekilde nasıl hayat bulacağı meselesi.

Post-Marksist gelenekte değerlendirilen Mouffe eleştirilerini sol bir bakış açısıyla yaptığının altını çizirken "Bana göre tamamen yeni bir şey yaratmak üzere liberal demokrasiyi sona erdirecek devrim diye bir şey yok. Benim iddiam, liberal demokrasi içinde radikalleşme için bir imkân olduğu. Bu pozisyona radikal reformizm de denebilir" diyor.

tugbatekerek@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye iyi örnekti, şimdi gidişat tehlikeli

Tuğba Tekerek 29.05.2011

 Türkiye iyi örnekti, şimdi gidişat tehlikeli Dünyanın önemli siyaset felsefecilerinden Şeyla Benhabib'e göre modernleşmeyle birlikte dinden uzaklaşılacak fikrini savunmak artık mümkün değil. Postlaik toplumlar döneminde Türkiye geçtiğimiz yıllarda başarılı bir örnek sundu, 'inanılmaz bir tecrübe' yaşadı. Ancak şimdi gidişat tehlikeli, dikkatle izlenmeli. Yale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Felsefe Bölümünde dersler veren Profesör Benhabib, Kürt meselesine ilişkin olarak ise kozmopolit federalizmi savunuyor, bölgesel özerklik olacaksa bile bunun hukukun egemenliğe dayanan, ulusötesi bir çerçevede başarılı olacağını inanıyor.

Daha önce Harvard Üniversitesi'nde de dersler veren İstanbul doğumlu Benhabib demokrasi, toplumsal cinsiyet, çoğulculuk alanındaki çalışmalarıyla tanınıyor. Geçtiğimiz hafta, Bilgi Üniversitesi'nde gerçekleştirilen İstanbul Seminerleri kapsamında Türkiye'ye gelen Benhabib sorularımızı yanıtladı...

Sizin de Türkiye ile ilgili makalelerinizde kullandığınız "postsekülerizm" diye bir kavram var. Nedir bu 'post-sekülerizm', öncelikle onu anlatır mısınız?

Aşağı yukarı 50 yıl boyunca sosyal bilimlerde bir tez vardı: Bir ülkede modernleşme, endüstrileşme, şehirleşme süreci aynı zamanda dinden uzaklaşmayı, sekülerizmi getirir. Ama görüldü ki, bu böyle değil. Dünyanın pek

çok ülkesinde bu böyle değil. Mesela ABD... Çok dindar bir ülke. ABD Başkanı sürekli "God bless America" diyor, "Tanrı Amerika'yı korusun".

Türkiye'de sekülerizmin, Fransa'dan esinlenmiş epey sert bir modeli, laiklik uygulandı. Dinin sadece kişiye kalmış özel bir mesele olmasından öte kamu alanlarında dini semboller olmaması gerekir, diye düşünüldü. Ayrıca Jakobin aydınlanmacı bir anlayışla, dindar insana yukardan bakılıyordu, aydınlanmamış insan olarak görüyordu. Ama artık bu, savunulacak bir tez değil, ne sosyolojide, ne felsefede, ne siyasette. Türkiye de bu anlamda bir dönüşümün içinde. Türkiye'deki post-sekülerizmin bir anlamı da gerek toplumda, gerek aydınlar arasında, gerek medyada dine karşı artık bir düşmanlık olmaması, oldu. Bu post-sekülerizm, şimdi her ülkede görülen bir olay. Modernleşmeyle beraber sekülerleşme gelmiyor, o halde devlet-toplum-din ilişkisini ne şekilde düşünmek gerekir, tüm ülkelerde şimdi bu tartışılıyor.

Dört yıl önce verdiğiniz bir röportajda, AKP için Türkiye'de 'inanılmaz bir deneyim' gerçekleştiriyor, demişsiniz. Bu deneyim Türkiye'de devlet-toplumdin ilişkisinin dönüşmesiyle mi ilgili?

Orada ben Müslüman bir ülkede demokrasi anlayışının gelişmesini kastediyordum. Diğer inanç gruplarının toplumun ayrılmaz bir parçası olarak görülmesi, demokratikleşme sürecinin başlaması... Ayrıca, Türkiye'de bu büyük dönüşüm, bana göre dine dönüş olmasının yanı sıra, modernleşme sürecine katılmış insanın tekrar kendi inancını bulmasıydı.

Peki, sizce şimdi ne noktada AKP'nin 'inanılmaz deneyim'i?

AKP Türkiye'nin büyük dönüşüm sürecinin bir unsuru, toplumun büyük açılımının parçasıydı. Fakat AKP'nin kendisi hiçbir zaman yeterince demokrat bir parti olamadı. Ve şimdi bütün bunlar ortaya çıkıyor yavaş. Bence şu an çok dikkatle takip edilmesi gerekiyor. Eğer post-laiklik, ortodoks bir sünni İslam anlayışının burada egemen olmasını getirirse çok yazık olacak. Post-laikliğin içerdiği çoğulculuk kavramı, bütün inançlara saygı gösterilmesi, bunların her birisinde dünya görüşü olarak doğruluk payı olabileceği, dinlerin birbirleriyle rekabet etmemeleri, bunlar çok önemli felsefi kurallar. Post-laiklik aynı zamanda inanç çoğulluğunu da içermeli. Bugün durum hem Alevileri, hem Gayrimüslimleri tedirgin edebilecek bir çizgide. Bence kesinlikle bu plüralizme doğru adım atılmıyor.

Örneğin Alevi açılımı yapıldı ve din dersi kitapları bu kapsamda yenileniyor. Ama sanırım siz bunları yeterli bulmuyorsunuz...

Bunlar doğru yönde atılan adımlar, bu adımların çoğaltılması lazım. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne giden vakıf mallarının iadesi meselesi var, Heybeliada'daki ruhban okulunun açılması konusu var. Çok insandan duyuyorum. Büyük bir tedirginlik var. Mesela, bana Müslüman'la Gayrimüslim'in ticareti azalmaya başladı, dendi. İstatistik olarak bilmiyorum ama bazı insanların Anadolu'da iş yapmaları güçleşmiş. Ayrımcılık gibi şeyler hissediliyor. Post-laiklik, sadece dinin dönüşü değil, çoğulculuğun getirdiği bir hoşgörüyle birbiriyle yaşamayı öğrenmek demek. Post-laiklik sadece AKP'nin hükümette olmasıyla denkleştirecek bir olay değil çok daha geniş kapsamlı bir toplumsal ve siyasi dönüşüm. Bu yolda devam edilmesi gerek.

Hem federal hem ulusötesi çözüm

Türkiye'nin bir de Kürt sorunu var. Hem ulus-devlet sınırlarını aşmayı savunan, hem de demokratik öz yönetim için sınırların gerekliliğinden sözeden biri olarak bu sorunun çözümü için öneriniz nedir?

Öncellikle Kürtlerin haklarını ve yetkilerini artırmak gerektiğini düşünüyorum. Sömürüyü yok etmek, sosyoekonomik eşitliği sağlamak, onun ötesinde de bir takım özel yönetim hakları vermek gerekir. Baraj yapma kararının sadece Ankara'dan verilip de insanların evinin yıkılmasını doğru bulmuyorum. Türkiye merkezi yapıda bir ülke, federalist bir yapı getirmek çok zor ama bölgesel özerklik de tartışılabilir. Ama şunu görmemiz gerekir ki, Avrupa'da etnik gruplar için özerklik, mesela İskoçya, Avrupa Birliği çerçevesinde mümkün oluyor. İspanya'daki Katalonya modelinin de Avrupa Birliği'nin bir parçası olmaktan dolayı daha rahat geliştirilebildiği söyleniyor. Çünkü AB'nin prensiplerinden biri, 'Europe of regions', yani 'bölgeler Avrupası' olması. Milli devlet kontrolünün ötesinde, insan hakları, hukuk sistemi açısından daha çok AB'ye yönelmek...

Benim de Ortadoğu'da görmek istediğim bu. Avrupa'daki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni örnek almak lazım. Afrika'da da, Güney ve Kuzey Amerika arasında da böyle müşterek bir beyanname var. Ortadoğu çerçevesinde bir insan hakları beyannamesi geliştirmek gerekiyor, bölgesel mahkemelerin ortaya çıkması gerekiyor. Buradaki çelişkileri çözenin bir yolu federalleşmeye doğru gitmek ama sadece ve sadece aynı zamanda ulusötesi bölgesel bir yapıya doğru giderek. Buna siyaset felsefesinde kozmopolitan federalizm deniliyor. İnsan hakları, demokrasi, çoğulculuk, hoşgörü çerçevesinde bölgesel müşterek bir normatif anlayış kurmak. Bunun içinde de halkların kendilerini ifade edebilmelerini sağlamak.

Filistin sorununun çözümü de bu çerçevede mi gerçekleşecek?

Filistin-İsrail sorunun çözümü ancak bölgesel barışla sağlanabilir. Çünkü İsrail'de 1.5 milyon Filistin kökenli İsrailli vatandaş var. Çok da güzel bir şey bu. Bu nedenle çözümün sadece toprak ve devlet modeli üzerinde değil de içinde yöresel özerk yapıların olduğu, bunları kapsayan büyük bölgesel hak ve hukuk çerçevesinde geliştirilmesi gerekiyor.

Yeni bir Kürt devletinin ortaya çıkmasında da... Milli devlet sayısı arttırdıkça, çatışma sayısını da çelişki sayısını da arttırabiliyoruz. Bugün dünyada gördüğümüz başka türlü bir model. Halklara, kendilerini daha iyi ifade etmelerini sağlayan, belli ilkeler çerçevesinde transnasyonalizme (ulusötesileşmeye) doğru gidiş var.

Eğer böyle bir model gelişmezse, ABD gibi tek hegemon yerine, Çin'in nüfuz alanının olduğu, Hindistan'ın, Brezilya ve Türkiye'nin nüfuz alanlarının olduğu, neomperyalizmin çoğullaşması modeli olacak.

Türkiye'nin dış politikasını emperyalist olarak mı değerlendiriyorsunuz?

Dünyada Amerikan hegemonyası sona gelebilir. ABD 11 Eylül'den bu yana kendisini garip bir şekilde toparlayamadı. Bu süreçte ciddi zarar gördü. Şu anda 2.5 savaşıyla meşgul; Irak, Afganistan ve Libya... (Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet) Davutoğlu da bunu görüyor. Onun söylediği; çok kutuplu bir dünya, çeşitli nüfuz alanları olan ülkeler. Bence bunun bir sakıncası var. Eğer uluslararası ilişkilerde modelimiz hegemonya modeliyse bunun çok-kutuplu olması ya da ABD-Rusya arasındaki çatışma olması bence farketmez. Önemli olan uluslararası ilişkiler çerçevesinde, hukukun egemenliğine geçebilir miyiz?

Türkiye'nin dış politikasını, ilkeler bazında geliştirilmiş bir dış politika olarak görmüyorsunuz...

Türkiye dış politikasında bazı anlarda belli bir opportunizm (fırsatçılık) görülüyor. Libya politikasında olduğu gibi... Ya da Sudan'da; El Beşir Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından suçlu bulunduğunda, (Başbakan Recep Tayyip) Erdoğan "Müslüman soykırım yapmaz" dedi ki, bu hiçbir yerinden tutulacak bir laf değil, her din soykırım yapabilir. Türkiye'nin politikası yeterince insan haklarını savunan bir politika değil, tutarsızlık gösteriyor. İşine geldiği zaman bazı prensipler savunuluyor işine gelmediği zaman savunulmuyor. Bölgede, gittikçe Türkiye'nin liderlik rolü aratacak. Artıkça da prensiplerinin daha açık, politikalarının daha tutarlı olması lazım.

AKP yüzde 100 olmak istiyor

Tuğba Tekerek 04.06.2011

 Sosyolog Nilüfer Göle 20 yıl önce yayımladığı kitabı Modern Mahrem'den bu yana, ülkedeki dönüşüme ilişkin çarpıcı ve yerinde tespitleriyle biliniyor. Son olarak Şubat ayında yayımlanan, Ayşe Çavdar'la yaptığı nehir söyleşi kitabı Mahremin Göçü'nde hayatını anlatırken arkaplanda Türkiye'deki dönüşüm ve bugün gelinen noktaya dair değerlendirmelerini de aktarmıştı. Prof. Göle'yle yaşadığı Fransa'da kısa süreliğine geldiği Türkiye'de hem seçim öncesinde ülkedeki siyasi duruma dair düşüncelerini sorduk, hem de burkadan Ortadoğu'daki ayaklanmalara, İslam'ın farklı tezahürleri üzerine yorumlarını anlatmasını istedik.

Fransa'da artık burkayla sokağa çıkmak yasak. Nasıl bir kamusal alan yaratılmak isteniyor Fransa'da, bu alanın sınırları neye göre belirleniyor?

Bugün Fransa'da kamusal alan, cinsiyet üzerinden çok önemli bir tartışma alanı oldu. Taciz nedir, mahremiyet nedir, cinsel saldırı nedir? Kamusal alanın sınırları bu sorular üzerinden tartışılıyor. Buna bir sosyal bilimci 'cinsiyet demokrasisi' diyor. Mahremiyet nedir, mahremiyeti nasıl kabul edebiliriz, çok önemli bir demokrasi meselesi haline geldi.

Nedir mahremiyetle demokrasi arasındaki ilişki?

Mahrem olduğunu düşündüğümüz konuların kamusal alana çıkması, demokrasinin bir motoru olarak görülüyordu yakın zamana kadar. Örneğin, bir kadının cinsel tacize uğradığında bunun ev içinde kalmaması, bunu şikayet edebilmesi, kamusal alana taşınması, demokrasinin çok önemli bir motoruydu. Çünkü 'kol kırılır yen içinde kalır' zihniyetinden çıkmak gerekiyordu modern olmak için. Kürtaj örneğin... 70'li yıllardan itibaren feminist hareketle birlikte, kürtaj hakkının kamusal alanda tartışılması demokrasinin en önemli öğelerinden birisi olarak algılandı. Sürekli bir kamu merceğiyle mahremin sınırını çizmeye başladık. Ama bugün artık neleri kamusal alana taşıyabileceğimiz meselesi, nerede sınırları çezeceğimiz, demokraside bir tartışma konusu oldu.

İslam ne getirdi bu kamusal alana?

İslam bugün yeniden hem kamusal alana çıkıyor hem de aslında bir anlamda, mahrem, dokunulmaz olanı hatırlatmak istiyor. Uç bir örnek olarak burkadan bahsedebiliriz burada. Burka dine adanmışlığın, bir azınlık grubu tarafından, aşırı ve aykırı bir yorumu. Safiyet arayışını en uç noktasına kadar taşıyarak gündelik hayatla kavgaya giriyor. Ayrıca ben bu burka olayında aynı zamanda aşk ve cinsellik arasında yeni bir arayış görüyorum. Kadınlar ve erkekler hem ilişkilerini sadakat üzerine kurmak istiyor hem de arzu nesnelerinden vazgeçmiyorlar; 'Her an başka birini de arzulayabilirim' dürtüsü özgürlük anlayışıyla eşitlenir oldu. Aşkta, sadakatten, aile kurmaktan öte arzu önem kazanıyor. Arzu toplumunun getirdiği bu güvensizliklere karşı kadın burka giyerek, kendini bir şekilde kocasına adıyor. Kendisini arzu nesnesi olmaktan çıkartıyor, ulaşılmaz kılıyor. Sadakat kavramı Allah nezdinde perçinleşmiş oluyor, nefis frenleniyor. Böyle yaparak, kadın, kocanın da kendisini sahiplenmesini de sağlıyor. Onun için, ben burkanın yeni bir sadakat ve aşk grameri getirdiğini düşünüyorum. Arzuya karşı sadakati ve güvenceyi ön plana çıkardığını düşünüyorum.

Fransa'da burkalı kadın eve hapsedilirken, Ortadoğu'da Müslümanlar, rejimleri devirmek için sokağa çıkıyor. Bu ayaklanmalar, Avrupa'da nasıl algılanıyor?

Bence artık “statik, durağan, kalıp halinde, yekpare Ortadoğu” imajı bitti. Artık bütün söylemin değişmesi gerekiyor. Eskiden, değişmeyen ‘rejim’ler söz konusuydu, bugün ise söylem “Arap Baharı”, “Arap devrimleri”. Arap ülkeleri de Ortadoğu ülkeleri de sıcak tarihe geçti. Sıcak tarihe geçmek demek hem tarihin hızlanması demek, hem de belirsizlik demek. Ortadoğu toplumlarında, demokrasinin en önemli ilkelerinden birisi, siyaset bilimci, felsefeci Claude Lefort’un altını çizdiği ‘belirsizlik’ ilkesi kabul edildi. Demokrasi esasında tarihi belirlenmiş olmaktan, durağanlıktan çıkarıyor. Öte yandan, kaosun şiddetin engellenmesi gerekiyor. Bu anlamda benim için en etkileyici imajlardan birisi, Tahrir meydanındaki Mısırlıların eylemlerden sonra, günlerce işgal ettikleri meydanı temizlemeleriydi. Bu hareketin sivilliliğine, barışçılığine bir işaret. Burada başka önemli bir nokta; bence yakın tarihte ilk defa bir demokratikleşme hareketi batı Avrupa demokrasilerinin hanesine yazılmadı. İspanya, Fransa gençliği Tahrir meydanını örnek alıyor. Demokrasi muhayyilesi artık sadece Avrupa’dan değil, Arap kentlerinin meydanlarında belirleniyor. Bizim için son döneme kadar Avrupa’nın kaldıraç rolü, demokratik muhayyilemiz, hukuki reformlarımız için çok önemliydi. Giderek Ortadoğu’dan esen rüzgar bizi de etkisi altına alıyor, öte yandan Türkiye de Arap ülkelerinin demokrasi tartışmalarının gündemine giriyor.

Nasıl giriyor?

Türkiye deneyimi bir referans teşkil ediyor. Bu referans da çok yönlü bir referans... Tunus kökenli bir aydın örneğin Türkiye’nin seküler deneyimine işaret ederken, Mısır kökenli başka bir aydın, İslami referansla, sekülerlik arasındaki yeni kompozisyonlara dikkat çekiyor. Bir yandan İslami kökenli hareketlerin liderleri öte yandan kadın hareketlerinin sözcüleri nezdinde Türkiye tartışmanın bir parçası haline geliyor. Kısacası İran İslam Cumhuriyeti değil, Türkiye deneyimi gündemde. Neden? Çünkü otoriter laiklik ile antidemokratik İslam arasındaki kısır döngüyü kırmak istiyorlar. Bu anlamda Türkiye önemli bir sembolik referans kaynağı oldu...

Türkiye için eskiden Avrupa kaldıracı çok önemliydi diyorsunuz, şimdi kaldıraç Ortadoğu’dan mı gelecek?

Evet, bence Arap baharı Türkiye’nin de demokrasi çitasını yükselmesi için bir vesile olacak. Eskiden Avrupa’dan geliyordu Türkiye’yi zorlayan, onu ev ödevini yapmak zorunda bırakan dalga, şimdi Ortadoğu ülkelerinden gelecek. Eğer, birileri sizi örnek gösterirse, siz de o örneğe layık olmak zorunda hissedersiniz, oynamak zorunda olduğunuz rolü sahiplenirsiniz. Yoksa bu yeni filizlenmelerin kalıcı değeri olmaz.

Model olmak için Türkiye’nin önündeki engeller neler?

Türkiye’nin kendi içindeki şiddeti halletmesi gerekiyor. Siz bir medeniyet yaratmaya çalışıyorsanız, demokrasi bir araç. Sonuç olarak kendi aramızda ortak etik ve estetik değerler yaratmaya çalışıyoruz. Bunu yaratabiliyorsanız şiddeti de dışarıda tutmanız gerekiyor. Ama bugün Türkiye’de erkekler sokakta kadına şiddet uyguluyor. İnsanlar meselelerini şiddet yoluyla halletmeye başlıyor. Kürt konusunda de hallolmamış, hep açılan ama bir türlü tamamlanamayan bir süreç var. Türkiye, kendi içinde en önemli barış sorunlarını halledemedi.

Mahremin Göçü kitabında AKP’nin miadını doldurduğunu söylüyorsunuz. Neden doldurdu AKP miadını?

‘Miadını doldurma’ derken siyasi değil, sosyolojik bir analiz yapıyorum. AKP çok önemli bir dönüşüm gerçekleştirdi ülkede; hem kendini, hem Türkiye’yi dönüştürdü. Ama bugün Türkiye çok heterojen bir toplum ve AKP’nin, kendi seçmenleri arasında yarattığı heterojenliği dahi temsil etmediğini düşünüyorum. “AKP kendi yarattığı dinamiklerin gerisinde mi kalıyor” sorusunu sormuştum. Benim MÜSİAD araştırması yapan doktora öğrencilerim var; şu görülüyor; AKP içinde yeni bir gençlik geliyor Anadolu’dan. Bu sosyal grupların, profillerin, yaşam ve inanç dünyalarının AKP’de yansıdığına emin değilim. AKP, kendi yarattığı dinamikleri içine almakta

zorlanıyor, siyasi yapısı sosyolojik dinamiklerinin önünü kapatıyor. İkincisi Türkiye resmi heterojen, farklılıkları barındırıyor ve artık bunları dillendiriyor. Bu resme kıyasla AKP yekpare bir parti görünümünde. AKP'nin yeterince farklı eğilimleri kucaklayamadığını düşünüyorum. Ben miadını doldurdu derken siyasi alanda güçlenmelerinin, partiyi toplumsal ve sosyolojik dinamiklerden uzaklaştırdığını ima ettim. Zaten kendileri de hissetmişler ki, yeni projelerle bir ivme kazanmak istediler. Ancak Kanal İstanbul gibi projelerle şimdi de daha fazla toplum mühendisliğine döndüler.

AKP yüzde 10 barajını düşürmeyerek Meclis'teki çeşitliliği de engelliyor...

AKP yüzde yüz olmak istiyor, sıfır hata, çoğunluk demokrasisi, 'beni sevmeyen ölsün' diyor. Herkes seni sevecek diye bir şey yok. Demokrasilerde sevilmemeyi, farklı değerlendirmeleri haksız da olsa kabul etmeyi bilmek lazım. Bugün Türkiye, çoğunluk demokrasisi eğilimden yara alıyor, azınlık haklarını güvence altına almak gerekiyor... Çoğunluk istikrarından vazgeçmek ille de azınlıklar nedeniyle parçalanmak anlamına gelmiyor...

AKP yöneticilerinin başörtülü kadınları Meclis'in dışında bırakmasını nasıl yorumluyorsunuz?

Orada en önemlisi benim için başörtülü kadınların bu olaya nasıl bir ivme, açı kazandıracakları. Aday olmamalarına onların vereceği cevap daha önemli diye düşünüyorum. Öte yandan burada ikili bir kilit var. Aday gösterildikleri taktirde, "Bak, adım adım geliyorlar" denecek diye aday gösterilmemeleri de meşru oluyor. Onun için suskunluk oluyor, onun için kadınların mücadelesi de yeterince açık olamıyor. Diyorlar ki "Yaparsak töhmet altında kalacağız", "gizli gündem" diyecekler. Bu şüpheli siyaset bir türlü noktalanmıyor. Bitse de herkes eteğindeki taşları dökse, biz de görsek AKP ne kadar daha kadınları ya da farklılıkları kendi içine alabilecek...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anayasada anadil yasağını kaldırırız

Tuğba Tekerek 17.06.2011

 Anayasada anadil yasağını kaldırırız Mustafa Şentop 12 Haziran seçimleri sonrasında milletin vekili olmaya hak kazanan yeni isimlerden birisi. Ama asıl önemlisi, muhtemelen Türkiye'nin yapacağı ilk sivil anayasanın önemli mimarlarından biri olacak olması. Vekil adayı olmadan önce Marmara Üniversitesi'nde hukuk tarihi dersleri veren Prof. Dr. Şentop kamuoyunda anayasa alanındaki çalışmalarıyla biliniyor. Seçimin hemen ertesinde biraraya geldiğimiz Şentop, Türkiye'nin Kürt meselesi gibi ciddi dertlerine derman olması beklenen anayasayla ilgili kafasındaki formülleri anlattı. "Anayasada ne başlangıç kısmı ne değiştirilmez madde bulunmalı" diyen Şentop'a göre vatandaşlık tanımında 60 öncesine dönülebilir. Anayasa, özgürlüklerin doğuştan geldiğini ifade ederse, bununla ilgili bir madde bulunmasa bile anadilde eğitim sorunu da çözülebilir.

Yeni anayasayı hazırlarken AKP'nin temel ilkeleri ne olacak?

AK Parti seçim beyannamesinde, ferdi esas alan, vesayetçi ideolojiyi tasfiye edecek, temel hak ve özgürlükleri tam manasıyla gerçekleştirecek bir anayasa, diyor.

Bunlar çok soyut ilkeler değil. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili ne olabilir?

Bizim anayasa geleneğinde şöyle bir sorun var. Devlet, temel hak ve özgürlükleri kendisinin verdiğini farzediyor. Bunun devamı olarak da "Madem ki bunları ben veriyorum, o zaman bunlar benim verdiğim kadardır" diyor. Bu yanlış. Özgürlükçü bakış açısına sahip anayasa "Bu özgürlükler benden önce var, ben bunları sınırlama konusunda da belirleme konusunda da nihai yetkiye sahip değilim" demeli. Temel hak ve özgürlükleri tam manada gerçekleştirecek anayasa denilirken ardında böyle bir perspektif yatıyor.

Bu perspektif anayasada nasıl somutlaşacak?

Bir maddede, temel hak ve özgürlüklerin, insanların doğuştan sahip oldukları haklar olduğu, anayasanın bunları vermediği şeklinde bir ifade konulabilir. Bunun dışında bazı haklar ve özgürlükler sayılabilir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ya da Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi'ne refere de edilebilir. Örneğin bizim anayasamız "Herkes önceden izin almaksızın toplantı gösteri yapma yürüyüşü yapma hakkına sahiptir" diyor. Devamında da "toplantı ve yürüyüşler şu şu sebeplerle sınırlanır" diyor.

Size göre bu sınırlamalar problemli, yürüyüş hakkı zaten var, anayasada düzenlenmeyebilir...

Düzenlenmeyebilir... Yani anayasa "Ben hangi hakkı verdim, burada ne yazıyorsa o kadar hakkınız var" iddiasında bulunmayacak. Bunlar zaten var, yazılsa da yazılmasa da var.

O halde sizin önerdiğiniz anayasa çok kısa bir anayasa olacak...

Oldukça kısa... Birçok konunun anayasayla düzenlenmesi gerekmiyor. Türkiye'de anayasalar, özellikle 82 anayasası niye uzun, niye bu kadar karmaşık. Bu amaçlanmış bir şey. Türkiye'de 60 darbesiyle vesayetçi ideoloji kurulmuş. Seçimle işbaşına gelemeyecek bir siyasi ideolojiyi seçimi kazanmazsa da nasıl iktidarda tutarız?

Türkiye'de anayasalar bunu formüle ediyor. Bürokratik oligarşinin ipleri elinde tutmasını sağlamak için anayasa çok önemli. Çok açık olmaması, ona sıkıştığı zaman manevra imkanı sağlıyor. O yüzden bu kadar uzun ve bu kadar yoruma müsait.

Anayasa asıl kısa olduğu zaman yoruma açık olmaz mı?

Öncelikle Anayasa Mahkemesi'ni doğru yapılandırmamız gerekiyor, Parlamento'nun daha çok üye seçmesi lazım. Nihayetinde ipleri elinde tutan Anayasa Mahkemesi. Onu bu rolden çıkarmamız gerekiyor. İkincisi Anayasa Mahkemesi, anayasa değişikliklerini denetleyememeli. Anayasa değişiklikleri, referanduma sunulmalı.

O zaman sık sık referanduma mı gideceğiz?

Hayır, anayasa kısa olursa değişiklik yapma ihtiyacı hasıl olmayacak.

Siz, anayasanın başlangıç kısmı olmamalı, diyorsunuz. Neden?

Çünkü başlangıç kısımları resmi ideolojinin saklandığı yerdir. Dünyada başlangıç kısmı olmayan çok anayasa var. Bizde de 1924 anayasasının başlangıç kısmı yok.

1961, 1982 anayasalarında niye başlangıç var?

Çünkü neden darbe yaptıklarını açıklamaları lazım. Diyorlar ki, ideolojisiz bir başlangıç kısmı olabilir, insani değerlerden bahsedelim. Ama biz oraya ne yazarsak yazalım, bugüne ait bir şey olacak. Bir çok kavram vardır ki, yenidir; hukuk devleti, sosyal devlet... Belki ilerde başka bazı kavramlar çıkacak. Benim kanaatime göre anayasa madem ki bir sözleşme, burada sadece maddeler bulunsun.

24 anayasası resmi ideolojisi olmadığı için mi 61 anayasasından daha iyi?

1924 anayasasında eksikler var; hukuk devleti ilkesi yok, temel hak ve özgürlüklerle ilgili düzenlemeler eksik. Ama kağıt üzerinde, anlayış olarak 1961'e göre daha doğru bir anayasa. Bir ideolojisi yok. Bürokratik oligarşi gibi bir şeyi esas almıyor. Resmi devlet ideolojisi benimsemiyor.

Taraf'ta Yıldırım Oğur, Başbakan'ın seçim sonrası konuşmasında "Cumhuriyetin kuruluş felsefesi" derken 1921 anayasasındaki adem-i merkezîyetçi sistemi işaret ettiğini yazdı. Sizce nedir bu kuruluş ideolojisi?

61 anayasasındaki ideoloji de bugünkü ideoloji de Cumhuriyetin kuruluş ideolojisi falan değildir. Bunu anlamak çok basit. Anayasa'nın ikinci maddesinde devletin nitelikleri var, bunlar 24 anayasasında çok farklı. Aslında 60 öncesine dönmek vesayetçi anlayış öncesine dönmektir. Dolayısıyla cumhuriyetin kuruluşu, derken Başbakanın kastettiği bu olmalı. Bir de şöyle bir şey var. Cumhuriyet'in kuruluşunda, vatandaşa daha kapsamlı, daha kuşatıcı bir bakış açısı var. Meclis'teki yapı da bunu ortaya koyuyor. 24 anayasasında vatandaşlık tanımı daha ileri bir tanım.

Nasıl ileri bir tanım?

Bugünkü tanım "Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkes Türk'tür" diyor. Sanki "Türk kimdir" onun cevabını veriyor. 24 anayasasında ise "Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla Türk ıtlak olunur" deniyor. "Türkiye'de yaşayan insanlar" ... "Din ve ırk farkı olmaksızın" ... Demek ki, farklı din ve ırktan insanlar olabilir, bunu peşinen kabul ediyor. Ama "vatandaşlık itibarıyla" diyor, yani bu ifadenin genel olmadığını bunun sadece vatandaşlık itibarıyla sınırlı olduğunu ifade ediyor. "Türk ıtlak olunur" diyor; "Türktür" de demiyor, "Türk denilir" diyor. Bana göre, bu bir bakış açısını gösteriyor. Niye bu tanım değiştirilmiştir, bu da önemli. 60'la birlikte inkarcı politikalarla "Bölgede kendisini Kürt sanan vatandaşlarımız" deniyor. 60'tan sonra, Türkiye'de devlet ideolojisi değişiyor, bu vatandaşa bakışla ilgili önemli değişiklikler getiriyor. Yıldırım Oğur, Başbakan'ın özellikle 1921 anayasasını kastettiğini yazıyordu. 1921 anayasasını tam bir anayasa olarak kabul etmek mümkün gözüküyor. Ama tabii ki tarihimizde önemli bir metin. Bir dönemin anlayışını göstermesi açısından da yararlanılacak bir metin...

Adem-i merkezîyet açısından da yararlanılacak bir metin mi?

Adem-i merkezîyet bizde çok eski bir kavram. 1921 anayasası da bunu bir ölçüde ortaya koyuyor. Ama adem-i merkezîyetçiliği idari bir kavram olarak, sadece yönetimle ilgili boyutları olan bir kavram olarak kabul etmek doğru olur. Özerklik dediğimiz şey, biraz daha siyasi boyut da içeriyor. Bu ikisini ayırmak gerekiyor.

Adem-i merkezîyet, yerinden yönetim meselesi sizce nasıl düzenlenmeli?

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi AK Parti'nin programında olan bir şey. Nitekim, Kamu Yönetim Reformu'nu 2004'lerde gündeme getirmişti. Öte yandan, Türkiye'de federasyonla ilgili bir tartışma var. Ben Türkiye'de böyle bir şeyin isteyenler açısından da bunu bir tehlike olarak görenler açısından da mümkün olduğunu düşünmüyorum. Türkiye'de bunun reel bir karşılığı yok siyasi, tarihi bir arka planı, zemini yok. Osmanlı

zamanında da Türkiye üniter bir devlettir. ABD’de federasyon var çünkü küçük devletler olarak kurulmuş. Bu devletler daha sonra güçlü olabilmek için başka devletlerle ilişkilerinde birleşmek istemişler. Almanya da benzer şekilde Federasyonu, tarihi arka planı olmayan ülkelerde anayasaya yazsanız da gerçekleştiremezsiniz. Sadece bir fantezi olur. Herkes yerel yönetimler güçlendirilsin diyor ama mesele bu güçlendirmenin nereye kadar olacağı... Örneğin TESEV raporunda yerel yönetimler eğitim politikalarına dair bazı kararlar alabilir, diyor. Eğitimde binaların yapımı gibi konularda yerellik konusunda bazı şeyler düşünülebilir. Ama müfredatla ilgili merkeziliğin sadece bir ilke olarak değil, bir realite olarak da benimsenmesi gerektiği kanaatindeyim. Ama tüm bunları anayasaya endekslemek yanlış olur. Anayasayla düzenlenmeyebilir de. Mesela eğitimin dili. Bizde 82 anayasasında “Türkçeden başka hiçbir dil eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak öğretilmez” deniyor. Böyle bir madde 61 ve 24 anayasalarında yok. Bunu anayasaya koymak şart değil.

Bu, toplumsal uzlaşma için konunun zamana yayılması anlamına da gelir mi?

O anlama da gelebilir. Şu da olabilir; Anayasanın bir tartışma metni olmaktan çıkartılması gerektiğini düşünüyorum ben. Onun için anayasaya esaslar konulur. Uygulama daha sonra parlamentoya, kanuna bırakılabilir. Ama anayasada temel hak ve özgürlüklerle ilgili koyacağımız esaslar böyle bir yasaklamanın yapılmasını da engeller. İnsanların doğuştan haklarından bahsettiğimiz zaman, onların kendi anadillerini öğrenmelerinin önüne bir engel konulmasına imkan kalmaz. Anayasada din ve vicdan özgürlüğü konusu nasıl düzenlenecek? Din ve vicdan özgürlüğünün üç boyutu var. Bir inanç boyutu; inanıp inanmama, inanacaksa da neye inanma. İkincisi ibadet boyu. İbadet o inancın kendisine göre olan şeydir. Devletin neyin ibadet olduğunu tayin etme hakkı yoktur, “Bu, ibadet sayılamaz” diyemez. Üçüncüsü de dini pratiklerdir, ibadet mahiyetinde olmayan ama dini gereklilikler, örneğin İslam dininde başörtüsü kullanma. Anayasada din özgürlüğünün çerçevesi yazılabilir. “Din ve inanç özgürlüğü tanınmaktadır” dendiikten sonra, “inanma ve ibadet etme ve dini pratikleri kapsar” gibi bir ifade olmasında fayda var.

Bu çerçevede, Anayasada ismen zikredilmiyor ama “cemevleri ibadethane mi değil mi” tartışması da ortadan kalkıyor?

Tabii kendileri böyle tanımlıyorlarsa, devletin böyle kabul etmesi lazım. Bu zaten devleti ilgilendiren bir konu değil ki...

Değişmez madde kalsın

CHP, ilk üç madde değiştirilemez olarak kalsın, diyor. Siz ne diyorsunuz?

Değiştirilmezlik hukuken, ahlaken problemlidir birşey. Hiçbir kuşak kendisinden sonraki kuşakların iradesini bağlayamaz. Bunun ötesinde anayasanın “ Bu maddeler tehlike içersindedir. Biz de anayasadaki ‘değiştirilemez’ maddesiyle koruyoruz” şeklinde bir hava vermesi de yanlış. Bu maddeleri millet benimsiyorsa değiştirilmez zaten. Neyi, kime karşı koruyorsun? Bu maddeler değiştirilsin diyen kimse yok. CHP’nin “benim kırmızı çizgim” demesi abesle iştigal, lüzumsuz bir şey.

Hiçbir madde için mi değiştirilmezlik ilkesi olmamalı?

Şahsi kanaatim, hiçbirisi için olmamalı. Belki birinci madde için kalabilir. Ama birinci madde de 1924’te, iki sene önce saltanat kaldırılmış, olur ki saltanat taraftarları vardır diye getirilmiş. Aradan bu kadar zaman geçmiş, Türkiye’de saltanatçı tek bir düşünür bile yok... Bunun Türkiye’de reel bir karşılığı yok. Ama sembolik olarak denilirse “koruma olsun”, olsun...

Devletin nitelikleriyle ilgili ikinci madde için öneriniz ne?

İkinci maddede “demokratik, laik, sosyal hukuk devleti”nin önünde hukuki olmayan nitelendirmeler var. Mesela ne demek “toplumun huzuru”, nedir “milli dayanışma”? “Atatürk milliyetçiliğine bağlı” ama “insan haklarına saygılı”; saygı duyuyor ama her zaman uymak zorunda da değil. Bu maddede devletin en azından “insan haklarına saygılı” ya da “bağlı” olma niteliği olmalı.

Vatandaş talepleri için ilçe ilçe dolaşabiliriz

Anayasa yapım sürecinde katılımcılık nasıl sağlanacak? Anayasanın içeriği kadar yapım süreci de önemli, hatta daha önemli. Bu meseleyi sadece Meclis’te bir partilerarası komisyona havale etmek yeterli değil. Meclis Başkanlığı’nın öncülüğünde bir komisyon kurulabilir. Buna Meclis’teki partiler elbette dahil olmalı, Meclis’e giremeyen siyasi partilerin de, sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınmalı.

Vatandaşlar sürece nasıl katılacak?

Müzakere sürecinin, anayasanın meşruiyetini, insanlar tarafından geniş bir kabulle benimsenmesini sağlayacak, aidiyet hissini güçlendirecek bir tablo olarak ortaya çıkması gerekiyor. “Web sayfası açtık isteyen taleplerini göndersin” değil. Bunun için Türkiye’yi ilçe ilçe dolaşıp oluşturulacak bir komisyon talepleri müzakere süreci içinde toplayabilir. Benzer bir şeyi Yeni Anayasa Platformu yapıyor. Bu müzakere sürecinin anayasanın içeriğini belirlemek için değil, anayasanın tarafları olan kişilerin vatandaşların, müzakere ederken, kendi yerlerini belirlemeleri bakımından da önemi var. Bunu öğreniyor. Önce “o da olsun, bu da olsun” demin söylediğiniz “cemevleri de olsun” diyor, sonra bakıyor ki, karşı tarafın talepleri birleşince bunlar olmayabilir. Ama ortaya çıkan metni benimsemiş oluyor.

Anayasa yapım süreci, yönetime bağlı ama bir seneyi aşmayacak sürede halledilebilir diye düşünüyorum.

Başkanlık sistemi: Atanmışın teslimiyeti

Yeni anayasa, Kürt meselesine çözüm olarak ne getirecek?

Anayasada Kürt meselesini doğuran hususlardan birincisi anayasanın genel perspektifi. 60 darbesi sonucu oluşan inkarcı anlayış anayasanın bir çok yerinde var. Mesela (eğitim diliyle ilgili) 42. madde. Bunun kalkması, bu bakış açısının değişmesi lazım. Burada yaşayan vatandaşları birarada tutan şey, modern kavramlar değildir.

‘Modern kavramlar’la neyi kastediyorsunuz?

Etnisiteyle ilgili kavramlar... Bunların ortaya çıkışı 19. yüzyıl. Bazı yerlerde birleştirici olabilmiş ama Türkiye coğrafyasındaki insanlar, 24 anayasasına göre “Türkiye ahalisi”, tek bir etnik kökene bağlı insanlar değil, buna rağmen birarada yaşamışlar. Burada dini birliktelik ve onunla beraber oluşmuş kültürel harita var. “Beraber savaştık” basit bir şey değil... Dolayısıyla birarada tutan formül yerine başka formüller koymaya çalışmak ya da bu formülü bozacak şeyler ortaya koymak bence yanlış. Bunun dışında vatandaşlıkla ilgili hususun anayasadan çıkartılması lazım, benim kanaatime göre.

Vatandaşlıkla ilgili madde nasıl düzenlenecek?

Birçok formülü var. Bazı anayasalarda bununla ilgili hüküm yok. Bizim anayamızda da bulunmayabilir. "Vatandaşlık bir hukuki bağdır", sadece bu şekilde ifade edilebilir. 24 anayasasındaki ifade düzenlenerek kabul edilebilir. Bu bile birçok kesim tarafından kabul edilecek bir ifadedir.

Peki, siz başkanlık sistemiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Ben başkanlık sistemine özellikle iki bakımdan taraftarım. Birincisi özellikle güçlü gerekçem, Türkiye’de bürokratik oligarşinin gerçek anlamda tasfiye edilmesi ve atanmışların seçilmişlerin iradesine teslim olması için başkanlık sistemi daha iyi bir sistem. Parlamenter sistemde hükümetin nasıl oluşacağı belli olmayabiliyor. Zayıf hükümetler ortaya çıkabiliyor. Parlamento içi dengeler değiştirilerek hükümetlerle oynanabiliyor, dolayısıyla yürütme bürokratik sisteme tamamen hakim olamıyor.

İkincisi de yasamayla yürütme arasındaki ilişki açısından başkanlık, parlamenter sisteme göre daha üstün bir sistem. Başkan yasama üzerinde hakim olmadığı için yasama, başkanı frenleyen mekanizma olarak ortaya çıkacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seke seke giderken ‘çat’ duvara çarptım

Tuğba Tekerek 12.07.2011

 Seke seke giderken ‘çat’ duvara çarptım Banu Güven geçen hafta –dile kolay– 14 yıldır çalıştığı NTV’den ayrıldı. Ama nasıl ayrıldı? İpler aslında ne zaman kopmuştu, talep kimden, neden gelmişti? Asıl önemlisi, gazeteciyle işvereni arasındaki bu olay genel siyasi iklimle ne kadar alakalı ne kadar alakasızdı? Güven, Türkiye’de hem medya dünyasını hem de politik atmosferi yorumlarken ihtiyacımız olan bu soruların yanıtlarını aşağıdaki satırlarda kendi perpektifinden aktardı.

14 yıldır çalıştığınız NTV’den geçen hafta ayrılmak zorunda kaldınız. Nasıl bu noktaya geldiniz?

Türkiye’de birçok medya kuruluşunun uzun zamandır netameli konulardaki haberleri tartarak değerlendirdikleri bir sır değil. Muhabirlerin yıllardır fırça yemekten korktukları da bir sır değil. Ankara’da herkesin anlatabileceği iyi hikâyeleri var. Unutmamak gerekli, bir dönem sadece başbakanlıkta değil genelkurmayda da akreditasyon krizleri yaşandı. Bunlara medya nasıl yaklaştı? İyi verilen bir sınav değildi bence bu. Bunların içinde biz gene de benim çalıştığım kurumda işimizi yaptık. NTV yayın politikası olarak nesnellik konusunda azami gayret göstermiştir, gazetecinin eleştirel olması gerekir, bunun için de alan sağlamış bir yerdir. Ben de son yayın döneminde, en çok keyif aldığım dönemlerden birini yaşadım aslında. Zaman zaman ana akım medyanın gündeminde çok üst sıralarda yer almayacak konuları ya da kimsenin dokunmadığı alanları konuştuk. Her şeye rağmen, bu basınca rağmen bunların yapılabilmesi bende iyimserlik yaratıyordu.

Nasıl dağıldı bu iyimser hava?

Seçim öncesinde öyle bir yere gelindi ki... Çok büyük hatalar yapıldı bence. Hükümet tarafından herhalde açıkça söylenmiş olması gerekiyor ki bizim yapacağımız işin sınırı belirlendi. Tartışma programları seçimden birkaç hafta önce kalktı. Neden biz daha fazla konuşmuyoruz gibi sitemlerle üzerinize geldiği noktada dükkanın o bölümünü kapatmak gibi bir hareket oluyor ki problem çıkmasın. Ben devam ettim bu arada.

Genel Yayın Yönetmeni'miz Ömer Özgüner'le çok yakın çalıştık. Kimselerin dokunmak istemediği bir çok konuda onun desteğini görmekten çok mutlu oldum. Ama seçim öncesinde bu gerilimli hattı geçince, basıncı ben de daha fazla hisseder oldum, herkes gibi... Son yaptığım yayınlardan Vedat Türkali, birtakım çevrelerden gelen tepkiler sebebiyle kanal içinde tartışma konusu oldu. Aslında söylediklerinin çoğunun Cengiz Çandar'ın kaleme aldığı TESEV raporunda hükümetin demokratik açılımına dair haritada birebir bulunduğunu görüyorsunuz. Tabu olmaktan çıkmış bir konuydu bu.

Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç bile 'Öcalan bir aktör' dedi...

Evet... Biz bütün bunların gerisinde kalmış olduk aslında. Bu ironik ve acı bir durum benim için. Sonra pazartesi günü konuğum için heyecan duyuyorduk Ömer'le (Özgüner) beraber. Leyla Zana gelecekti. Ama sonra böyle bir röportajın da içine sokulduğumuz sınırların dışında kaldığını öğrendim. O iyimserlikle devam ederken, seke seke giderken, çat diye duvara çarptım ben.. Biz, hep beraber... Çarptık bence... Neyse... Bunu kabullenemedim tabii. Çözmeye çalıştım. Gazetecilik hayatımın en zor günlerinden biriydi. Sonuçta dendi ki: "Ha-yır, o-la-ma-yacak."

Kim olursa olsun, seçim öncesinde son haftaya girerken, çok kısıtlı tuttuğu söyleşi programına dahil ettiyse ve ona göre hareket ediyorsa ve bu iptal oluyorsa; bu çok utanılacak bir durumdur. Kim olursa olsun... Leyla Zana olması iki kat önemli kılıyor. Çünkü onun ismi, yaşadıkları, hapiste geçen 10 yılın ne için olduğu ortada. İfade özgürlüğü konusunda yaşanan büyük skandal... Bütün bunların üzerine, bu kadar yıl sonra anaakım medyaya konuşmaya karar vermiş bir insana bu haksızlığı yapıyor konumuna düşmek de canımı hâlâ çok yakıyor. Hakikaten çok yakıyor.

Leyla Zana nasıl karşıladı bu durumu?

Çok soğukkanlı davrandı. "Biz neler gördük" dedi.

Bu kriz üzerine sizin programınız tatile çıkarıldı...

Bu krizle beraber benim açımdan denizin bittiği netleşti. Hiçbirşey olmamış gibi yaparak yayına çıkamazdım. Ben "Madem öyle, rica ediyorum erken tatil olabilir mi" dedim. Sonrasında "Nasıl devam edebiliriz, konuşalım" dedik. Ama seçim sonrasında da bir değişiklik olmadı. Önceden çıkaramadığım konuğu o zaman çıkarabileceğim söylenmedi. Tam tersi. Önümüzdeki yayın dönemi için de olmayacağını anladım.

NTV çizgisinde ciddi değişiklikler olacağı söyleniyor...

Bu formattaki programlar dışında daha çok haber bülteni veren bir NTV düşünüyor. Benim gördüğüm daha farklı kimlikte bir kanala gidilmiş olduğu. Dolayısıyla ben o koşullara, o alana önümüzdeki dönemde de sahip olmayacaktım.

Peki Leyla Zana'nın programa çıkarılmaması nasıl açıklanıyor? Sonuçta milletin vekili olmak için meşru şekilde adaylığını koymuş bir insan...

Ve seçim öncesinde Ak Parti'nin oylarının azalmasına sebep olacak bir insan...

AK Parti'nin oyları hesap edilerek mi yapılıyor NTV'de programlar?

Seçim öncesinde NTV şu partiyi, bu partiyi kollayayım diye birşey demiyor tabii. Burada sorun 15 yıldır bir marka, bir güvenilirlik oluşturmuş, bunun için kavga etmiş bir kanal artık niye bu noktaya geliyor? Bu sorunun cevabını, rica, talep, uyarı tehdit, neyse bunu dolaylı ya da doğrudan yapanlar; bunun sonucunda oto sansürü devreye sokanlar –aslında oto sansür hep vardır memlekette de– oto sansürün güçlenmesine katkıda

bulunanlar ve bunun sonucunu yaşayanların oturup düşünmesi lazım. Ototansür çok tehlikeli bir şey; biri beşle de çarpabilir. Bu konuştuğumuz tablo NTV özelinde yaşanan bir hikaye. Hemen her yerde, bir otokontrol mekanizması var. Bununla beraber, Karayılan röportajları da var. Ama Ertuğrul Mavioğlu yargılanıyor. Ama böyle şeyler de yapılabiliyor.

Otosansür dediğimiz şey bir yandan baskıyla, gerçeklikle ilgili ama bir yandan da medya sahibinin durumu algılamasıyla ilgili...Sizce NTV’de hangisi daha etkili?

Gerçekte neler olduğunu bilmeden bir yorum yapmak istemem ama bir ölçüde kişisel değerlendirmelerin sonuçlarını da yaşıyor olabiliriz. Söylediğinizde bir doğruluk payı olabilir. Cevabını bir gün doğrudan sorarak alabilirim.

Hükümetin somut baskısına dair bir duyumunuz oldu mu?

Hayır, hayır genel geçer sizin benim duyduğumuz şeyler... Ama fazla zaman geçmedi üzerinden; en büyük medya kuruluşuna büyük cezalar kesildi. Bu, bir çok yayın kuruluşu sahibinin yoğurdu üfleyerek yemesine neden oldu. Özellikle de başka alanlarda faaliyeti olanların...

Sizce medya sahiplerinin başka alanlarda da yatırımlarının olması, tüm bu tartıştığımız meselelerin düğümlendiği nokta olabilir mi?

Söylediğiniz kesinlikle geçerli bir argüman. Dünyanın her yerinde tartışılan bir konu zaten.

On yıl öncesine göre bazı konularda da medya özgürleşti aslında...

Evet, evet. Ama şunu da unutmamak lazım: Biz hep Kürt meselesi üzerinden gidiyoruz. Çevre ya da benzer konularda haber yapıldığında da acayip bazı hassasiyetlerle karşılaşılıyor mu? Bu Kürt meselesi yakın tarihte görülmemiş bir cesaretle çözümlenmiş olabilir. Bu ancak alkışlanır. Ama bunun ardından ben gene demokrasinin bütünsel bir şey olduğunu söyleyeceğim.

Medyanın gidişatı nereye doğru sizce?

Başka mecralar oluşacak. İnsanlar daha bağımsız şeyler yapmaya çalışacaklar bence. Koskoca bir İran’da cumhurbaşkanlığı seçiminden sonra ajansların çalışması engellendi de habersiz mi kaldık biz? Yani gazetecilik yapmak yalnızca birileriyle karşılıklı konuşmak değil. En azından sosyal paylaşım ağlarımız var. İki cümle bile bize bir haber verir. Bu taraftan bakarsak iyimser olabiliriz belki ama medya kuruluşları açısından durum pek iyimserlik verici değil. Bağımsız medyanın büyümesini, yerel medyanın güçlenmesini çok temenni ediyorum. Bakalım bundan sonra ne olacak? “Bize ayrılan sürenin sonuna geldik”... Bugünlerde beni arayanlara telefonu açar açmaz böyle diyorum.

Bence “Sizi izlemeye devam edeceğiz”. Bundan sonra ne yapmayı planlıyorsunuz?

Kararlıyım öyle ya da böyle devam edeceğim. Bu olan biten, bende şunun haberini yapmak isterdim bu kişiyle röportaj yapmak isterdim duygusunu eksiltmedi.

Aksine kamçılandınız?

Evet. Bunu nasıl yapacağıma dair birtakım planlarım da var.

Ne gibi?

Net değil hâlâ ama... Tek mecra bizim anaakım medya olarak tanımladığımız basın, televizyon değil... Şimdilik bu kadarını söyleyeyim.

Nasıl hissediyorsunuz kendinizi?

Öncelikle kişisel bir mağduriyet hikayesi değil bu. İnsanlar 'Ne olacak şimdi' diye düşünüyor. Ben telaş içinde değilim, huzursuzluk içinde değilim. Bağımsız olmak istiyorum. Gazeteciliğin kendi sınırlarından gayrı başka sınırlar içine girmemek arzusuyla alakalı bir şey bu. Tek inandığım şey bu.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ayşecik ineği Güzelpınar'da sağar

Tuğba Tekerek 17.07.2011

 Ayşecik ineği Güzelpınar'da sağar Düşünün ki İstanbul'a yüksek yerden emir geliyor. "Buranın adı değişecek. Siz 15 gün içinde bir isim buldunuz, buldunuz; bulamadınız biz size yeni isminizi haber vereceğiz" deniyor. Siz "Nasıl yani, olur mu öyle şey?" diye düşünmeye çabalarken, 15 gün geçiyor ve yeni isminiz geliyor. Bir de bakmışsınız 'Güzelyayla' oluvermişsiniz. Nasıl hissedersiniz?

İstanbul'un değil ama ülkenin yüzde 40'ının başına gelmiş Cumhuriyet'in bu "çılgın projesi"ni TESEV (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı) raporunda çarpıcı ayrıntılarla anlatan dilbilimci Sevan Nişanyan bu duyguyu "yalnız ve çıplak" kelimeleriyle ifade ediliyor: Kollektif kimliklerin en önemlilerinden biri olan yerel kimliği tahrip etmek kişileri toplum içinde yalnız ve çıplak bırakmakla eşdeğerdir.

TESEV için hazırladığı Hayali Coğrafyalar: Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Değişen Yeradları raporu geçen hafta yayımlanan Nişanyan'la kadim isimlerin "boş" isimlerle değiştirilme sürecinin yanısıra bundan sonra neler yapılabileceğini de konuştuk.

Önce hasar tesbiti yapalım. Türkiye'de kaç köyün, ilçenin ismi değiştirildi?

İnanmayacaksınız ama bu sorunun tam cevabını bilen kimse yok. 1960-70 döneminde devletin yayımladığı listeler var ama bunlarda sadece 1960'daki büyük operasyonda değişenler listelenmiş. Önceki dönemde, özellikle münferit olarak değiştirilenlerin listesi yok. İstiklal Harbi'nde ve hemen sonrasında değiştirilenlerin listesi yok. Fakat kabaca, 40 bin köy diye hesaplarsak en azından 16 binin adı değiştirildi Cumhuriyet döneminde.

Daha çok hangi bölgelerde oldu isim değişikliği?

Büyük yoğunluk iki yerde oldu. Birincisi Kuzeydoğu; Trabzon, Rize, Artvin bölgesi. İkincisi Güneydoğu, Kürtçenin egemen olduğu bölgeler. Bu iki bölgede yer adlarının yüzde 75'ten fazlası değiştirildi. Oranın yüzde 80-85'i bulunduğu yerler var. Fakat ülkenin her tarafında, Muğla'dan Yozgat'a kadar her yerde çok sayıda yer adı değiştirildi.

Yer adlarını değiştirirken haritalardan özellikle neyi silmeye çalışıyorlar?

Türkiye'nin Türk ve Müslüman olmayan geçmişine ait tüm izleri... Öncelikle biçim itibarıyla Türkçeye benzemeyen, ne kadar yer adı varsa değiştirildi. İkincisi Akkilise, Keşişlik, Karamanastır gibi Türkçe olduğu halde Türkiye'nin Türk ve Müslüman olmayan geçmişine işaret eden yer adları değiştirildi.

Aynı zamanda Müslüman Türkiye'ye dair isimler silindi mi?

Kısa bir dönemdir o. 1933-34 gibi bir tarihte, anladığım kadarıyla tek bir emirle, tekke, tarikat ve şeyh unsurunu içeren yer adlarının hepsi değiştirildi. Ama bunlar 40-50 tanedir toptopu. Şaşılacak kadar çok ışıklar isimli köy vardır Türkiye'de. Bunların hepsi aslında "Şihlar"dır.

Yer isimleri en yoğun hangi dönemde değiştirildi?

Büyük değiştirme operasyonu 1950- 60 yıllarında gerçekleşti. Ama proje, Enver Paşa'nın projesidir. İttihat Terakki döneminde 1913'te yürürlüğe sokuldu. Çok başarılı olamadı, 1916 gibi bir tarihte terk edildi. Ama birilerinin içinde kalmış anlaşılan. 1956'da Ad Değiştirme İhtisas Komisyonu kuruldu. 1959'da yasası çıkarıldı. Sonra isim listeleri hazırlandı ve 27 Mayıs darbesinden hemen sonra topyekün devreye sokuldu.

Ad Değiştirme Komisyonu'nda kimler vardı? Politikacılar var mıydı?

Hayır, hayır hiç politikacı yok. Üniversite mensupları, Dil Tarih Coğrafya bölümlerinden temsilciler, İçişleri Bakanlığı ve özellikle askeriye mensupları var. Derin devletin çok önemli bir operasyonu olduğu anlaşıyor. Gerçekten ciddi bir ideolojik hamle. Bir ülkenin bütünüyle haritasının değiştirilmesi, dünya tarihinde benzeri olmayan bir iş. Olağanüstü bir çılgınlık eseri diyeceğimiz bir iktidar gösterisi. Atatürk zamanında bile böyle şeylere cesaret edememişler açıkça...

1980'lerde değiştirilmiyor mu yer isimleri?

80'den sonra değiştirilen yer adı çok azdır. Büyük değişim 1960'lı yıllarda tamamlandı fakat 70'lerde her şey gibi tavsadı. Doğudaki mezraların hepsine Türkçe isim 1960'larda verilmişti. Bunların çoğu uygulamaya girmemiş hatta bir kısmı unutulmuştu. 1980'den sonra bunlar empoze edildi, kesin şekilde uygulamaya konuldu.

Peki, eski yer isimlerini kafalardan silmek için neler yapıyorlardı?

Korkunç bir baskı düzeni getirilmiştir 60'ta. Eski adları içeren haritaların Türkiye'de basılması, satılması ve yurda ithal edilmesi yasaklanmıştır. Harita konusundaki sansür henüz kalkmış değildir. Harita basacaksanız Genelkurmay'a bağlı Harita Genel Komutanlığı'ndan ön izin almak zorundasınız. Yakın tarihe kadar o yerin eski adını kullanan işletmelere izin verilmiyordu. Örneğin Amed Lokantası "yassak"tı. Yanılıp da eski isimleri içeren tabelaları koyan insanlara soruşturma açıldı. Daha da çarpıcı olanı eski ve yeni adları gösteren tablo toplam olarak 2 kere yayımlandı ve bugün hiçbir kütüphanede bulmak mümkün değildir bu yayınları.

Yukardan "isim değişecek" emri geldiğinde insanlar ne yapmışlar?

Hemen hemen her yerde "Aman canım paşam olur mu öyle şey. Bizim adımız bin senedir böyle." diye cevap vermişler. Emir geliyor, "15 gün içinde yeni isim buldunuz buldunuz yoksa biz koyacağız" diyorlar. Çoğu yerde vatandaştan bir tepki gelmiyor, bir şey bulmuyorlar... Bunun üzerine İçişleri Bakanlığı'nda, valilikte bir memur oturup sıradan isimler koyuyor. İsim değiştirmenin ezici çoğunluğu 27 Mayıs'tan kısa bir süre sonra 1960 yazında gerçekleştiriyor. Ama buna en uzun direnen illerden biri Konya olmuştur. Konya'daki yeradları 1964'da değiştirilmiştir.

Peki, insanların eski yer isimlerini kullanma direnci ne kadar başarılı oluyor?

Eski yer adlarının yüzde 80'den fazlası halen halk arasında kullanılıyor. Kürt bölgesinde de, Trabzon'da da, Konya'da da... Ancak son yıllarda bu artık kopmaya başladı. 1980'den sonra doğan kuşak artık eski adları bilmiyor ya da dedelerin, ninelerin kullandığı, biraz modası geçmiş, biraz komik isimler olarak değerlendirmeye

başlıyor. Dolayısıyla 1960'larda yasaklarla uygulamaya çalıştıkları şey bugün 2000'li yıllarda doğal bir unutuş süreci içinde. Artık yavaş yavaş gerçekleşiyor...

Bazen milliyetçi devlet politikalarıyla toplumun yaklaşımı birbirini tamamlıyor. Ama yer isimlerinin değiştirilmesinde süreç tamamen farklı...

Şöyle çarpıcı bir durum gözlemliyoruz: Yer isimleri değiştirme hadisesinde muhafazakarlıkla milliyetçilik çatışıyor birbiriyle. Muhafazakâr dünya görüşü "Dedemizin zamanında buranın adı buydu, biz bunu değiştirtmeyiz" diyor. Doğal muhafazakarlık içgüdüğü o isimlerin korunmasını gerektiriyor.

Eskilerinin yerine ne tür isimler konuluyor?

İlk dalgada 1923'te hamasi ve milli nitelikte epeyce isim öneriliyor. Ama 1960 dalgasında özellikle dikkat ediliyor: Çamlıyayla, Yeşilgedik, Karapınar gibi tamamen nötr isimler konuluyor. Tam manasıyla sterilizasyon operasyonu. Ders kitaplarında varolması uygun görülen "Ayşecik inekleri sağıyor" köy tablosu vardır ya o tabloyu yaratıyorlar coğrafyada. Doğa güzelliklerini vurgulayan ideolojik ve tarihi hiçbir çağrışımı olmayan, fakat Türkçe olan boş isimlerle dolduruyorlar memleketi.

Kaç tane iade edilen yer ismi var?

Az sayıda... Ben 100 tane örnek bulabildim. Özal zamanında, 1980'lerin ortasından itibaren çeşitli yöntemlerle, çok zor bir politik süreci geçerek eski adını geri almayı başaran 100'e yakın yer sayabiliyorum. Bu dönemde bir sürü yeni ilçe yaratıldı. O vesileyle Millet Meclisi kararıyla isimleri iade edildi. Bu ilçeler de güneydoğu hariç Türkiye'nin geri kalanın hepsine homojen bir şekilde yayılmış durumda. Her nedense Güneydoğuda Kürtçe konuşulan illerde, iki tane enteresan istisna dışında hiç eski yer adı iade edilmemiş.

Kürtler, Ermeni isimlerini kucaklıyor

Kürtler eski yer isimlerini istiyorlar. Bu eski isimlerin ne kadarı Kürtçe?

Kürt coğrafyasında, Türkçe olmayan yer adlarının ancak yüzde 40 kadarı gerçek anlamda Kürtçedir. diğerleri Süryanice, Ermenice Arapçadır veya bilinmeyen daha eski dillerdedir. Fakat Kürt arkadaşlarımız bence takdire şayan bir yaklaşım içindeler. Diyorlar ki; buranın eski adı her neyse o, bizim makbulümüzdür.

Milliyetçilik yapmıyorlar yani...

Bilerek veya bilmeden... Daha kapsayıcı, daha kucaklayıcı bir yaklaşım gösteriyorlar. Mesela Cumhurbaşkanı 'Norşin' dedi yer yerinden oynadı. Norşin son derece standart, Yeniköy anlamına gelen Ermenice bir isim. Ama onu da buranın Kürtçe adı diye benimsiyorlar. Takdir etmek lazım. Nasıl İstanbul, Ankara, İzmir kelimeleri Türkçe ise –üçünün de kökeni Türkçe değildir, Rumcadır, üçü de Türkçeleşmiştir– Norşin Kürtçe değil demenin de bir anlamı yoktur

Diğer etnik kökenden insanlar da istiyor mu eski yer adlarını?

Lazlar arasında çok yoğun, hatta Kürtlerden daha ciddi boyutta çalışmalar var. Çerkesler arasında da böyle bir eğilim görülüyor. Gürcülerde ve Araplarda pek o kadar bir hareket, benim bildiğim kadarıyla, yok. Kürtler için bu, politik bir mesele.

Diğer grupların saiklerini nasıl anlamak lazım?

Lazlardan da Çerkeslerden de daha önemli olan Türkler arasında da bu eğilim son derece belirgin. İnternette benim gördüğüm kadarıyla, en popüler konulardan biri. Adı değişti- rilmiş köy ve kasabaların Facebook sayfalarına baktığınız zaman sayfalar asla yeni adıyla açılmıyor; eski adıyla açılıyor. Bu bir siyasi tavidir, kendi kimliğine sahip çıkma tavidir.

İnsanlar için yer isimleri neden bu kadar önemli?

Kimliklerine bu kadar hakaret edilmese bu kadar önemli olmayacak belki. "Senin kültürün, geçmişin veya anıların beş para etmez, ben ne dersem o" diyen devlet yaklaşımına bir tepkidir bu. Devletin sürekli olarak özel alana tecavüz ettiği bir sistemde "Kardeş bunun bir sınırı var, bundan ötesine geçme" demenin bir şeklidir.

Raporda yer isimlerinin değiştirilmesinin insanı yalnız ve çıplak hissettirdiğini söylüyorsunuz...

İnsanın, içinde yaşadığı coğrafyada içinde yaşadığı toplumla ilgili bir rahatlık duygusu vardır. "Burası benim yerim, başka yere de gitsem burası benim memleketim, döndüğüm zaman kendimi burada rahat hissedeceğim" der. Bu çok önemlidir, bir insanın toplumda yaşayabilmesinin nefes alabilmesinin temeli olan bu duygudur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti sistemli olarak ve farklı gerekçelerle, kendi vatandaşlarının bu aidiyet duygusunu inkar etme çabası içine girmiştir. İttihat ve Terakki'den bu yana devlet söyleminin temelinde "Beğenmiyorsan git" vardır. "Beğenmiyorsan git", "Buranın sahibi biziz, sen buraya bizim izin verdiğimiz ölçüde aitsin" demektir. Bu da bir insana yapılabilecek en büyük hakaretlerden biridir. Onun varlık koşullarını ortadan kaldırmakla eşdeğerdir.

Türkiye'deki yer adı değiştirme operasyonunun dünyada bbenzeri var mı?

Bu derece kapsamlı ve radikal bir örnek bilmiyorum. Benzeri uygulamaların hepsinde de, üstün sayılan veya daha güçlü olan bir kültürün reddedilerek yerel dilin ön plana çıkarılması var. Mesela, Çek Cumhuriyeti'nde Almanca olan isimler kaldırılıp yerel dildeki isimler benimseniyor. Türkiye'de böyle bir şey değil aksine zayıf olan ve azınlık pozisyonunda veya yerel dil pozisyonunda olan dillerin reddedilmesi var. Bu, Türk milliyetçiliğinin özgün boyutlarından biridir. Sonuçta Türk milliyetçiliği bir egemen ulus milliyetçiliğidir, bir imparatorluk ideolojisidir ama nedense kendini hep emperyalistlerin ezdiği ulus olarak algılamayı ve bu şekilde bir ağıt ideolojisi kurmayı tercih etmiştir. Dolayısıyla 1000 sene Alman egemenliğinde yaşayan Polonyalıların, 300 sene Türk egemenliğinde yaşayan Rumların yaklaşımlarını kendine model olarak seçmiştir.

Diyarbakır Amed olur mu?

Yer adlarıyla ilgili hasarı tamir etmek için bugün neler yapılabilir sizce?

İster istemez önümüzdeki dönemde Kürtçe ve yerel diller bir resmi statüye kavuşacak. O zaman her köyün her kasabanın girişinde iki isim görmeye alışacağız. İki dilli haritalara da, gazetelerde o yerin adından söz ederken Türkçe ve Kürtçe adın yanyana kullanılmasına da alışacağız. Hatta benim tahminim odur ki büyük kasabalarla, ilçeler düzeyinde değil fakat küçük birimlerde yerel halkın dili hangisiyse o dildeki isim bir süre sonra egemenliğini kabul ettirecektir. Diğer teorik kalacaktır.

Batıda ise olayı daha ziyade kültür mirasının korunması olarak düşünmek lazım. Belki eski adların incelenmesi, dokümente edilmesi, kaynaklarının araştırılması, okulda çocuklara öğretilmesi gibi konularda bir dizi sivil toplum ya da kültürel inisiyatif teşvik edilir. UNESCO'nun (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim Kültür Örgütü) bu konuda bayağı olumlu bir yaklaşımı ve fonları var.

Peki Diyarbakır için öneriniz ne?

Kürtçe orada ikinci resmi dil olduğu andan itibaren iki tane resmi adı olur şehrin; olur biter. Galler ülkesindeki yerlerin bir İngilizce bir Gallerce adı var, Katalonya'da bir sürü yerin İspanyolca ve Katalanca adı var.

Kürtler ne diyor bu önerinize?

Kürtlerin daha romantik ve radikal olan kesimi "Hayır efendim 1960'dan sonra verilen isimlerin tamamı gayrimeşrudur, reddediyoruz" diyor. Buradaki duygusal tatmin ediciliği anlamıyor değilim. Evet 1960'da yapılan şey bir kültürel soykırımdır. Bunları yapan insanlar da makbul insanlar değildir. Bunların eserinin silinmesi çok güzel olur ama gerçekçi değil, yürümez. Toplumun büyük kısmını hatta çoğunluğunu karşıya alarak yapacağın işler kalıcı olmaz, iyi sonuç vermez. İnsanların kalbini kırarak fazla bir yere varamazsın.

Index Anatolicus nedir?

Index Anatolicus üzerinde birbuçuk yıldır yoğun olarak çalıştığım internet sitesi; Türkiye yerleşim birimleri envanteri. Maksudı eski ve yeni tüm yer adlarını belgelemek.

www.nisanyanmap.com adresinden ulaşmak mümkün. İnteraktif ve kolay kullanılan bir site. Özellikle köy altı birimler mahalleler, mezralar konusunda çok eksiklerimiz var. Ve bu konuda ancak ve ancak yerel bilgi sahibi olan kişilerin katkısıyla bir yere varabiliriz. Örneğin Bilecik'in mezraları Sinop'un mahalleleri hakkında bilgi sahibi olan, içten gelen bir sevgisi ve birikimi olan insanların siteye girip katkıda bulunmasını istiyorum, rica ediyorum. Bu bir ortak sorumluluk...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ülkede federal laiklik olmalı...

Tuğba Tekerek 21.08.2011

 Ülkede federal laiklik olmalı... Tişörtündeki www.19.org yazısının altında büyükçe bir soru işareti var. Sahnede hiç dinlenmeden, yorulmadan, yüksek sesle, hızla konuşuyor. Aralarında Maraş'tan gelenlerin, Kemalist öğretmenlerin, başörtülülerin bulunduğu grubu başka türlü bir İslam anlayışına davet ediyor. Bu arada 22 yıldır yaşadığı Amerika'da, dine davetlerinden örnek veriyor: New York'ta metro çıkışında elimdeki dolarları havaya kaldırdım. Amerikalılara "İşte sizin Tanrınız bu" diye bağırdım. "Seçtiğiniz üç kişiyle tartışacağım, kaybedene isterse cips vereceğim".

İslami kesimin tartışmalı ismi Edip Yüksel'in birkaç aylığına geldiği Türkiye'de ardarda yaptığı sohbetlerden bir kesit bu. Yüksel, dinleyicilerine 22 yıl önce 'mürted' ilan edilip ölüm tehditleri almasına sonra da ülkeyi terketmesine yol açan tezlerini şimdi rahatça anlatıyor: Tek yol gösterici "19 mucizesi"yle korunan Kur'an, diğerleri "kıldan tüydan şeyleri din zannetmek."

Ancak, şimdi bu sözleri 80'lerdekinden farklı tınılıyor. "İnsanlar bu sıcakta nasıl kara çarşaf giyer" sorusunun, aklın sonsuz yüceltilmesinin bu zamanda en azından eskisi gibi hükmü yok. Ama Yüksel yine de, din ve dünya işlerine pervasızca çomak sokuyor, yer yer kafalarda soru işareti bırakıyor... Yüksel'le kendi din anlayışını ve bu anlayıştan yola çıkarak hazırladığı anayasa önerilerini konuştuk.

Siz İslam'da nasıl bir reform öneriyorsunuz?

Hadisle sünnetin reddedilmesi gerekiyor. Çünkü epistemolojik olarak, yöntem olarak tutarsız . “Kur’an yetersiz” hadislere bakalım dediğin noktada Kur’anla çelişirsin. Kur’an, kendisinin mufassal, detaylı olduğunu, Allahın kitabı olarak hidayet için yeterli olduğunu söylüyor.

Ayrıca hadisleri neye göre seçiyorsun? Diyor ki “Kur’an’a uygun hadisleri seçiyorum”. Güzel kardeşim, sen kafana göre Kur’an’a uygun zannettiklerini alıyorsun. Kur’ana uygunsa zaten, en güzel biçimde orada var. Aynı mantıkla Çin atasözlerinden de alabilirsin Marx’ın Kapital’inden de alabilirsin.

‘Mikrop’ diye nitelediğiniz hadislerden örnek verir misiniz?

Mesela (hadis alimi) Buhari’nin kitabı, mikrop dolu felaketli bir kitap. Peygamber cinsel sapık ona göre. Bir gecede 9 kadınla cinsi münasebet kuruyor. Bu hadisi rivayet eden kim? Peygamberi dikizlemiş. Bağışlayın beni bunu söylediğim için; bir hadise göre peygamber 30 erkek gücündeymiş. E bu Kur’an’la çelişiyor. Kur’an diyor ki “De ki; ben de sizin gibi bir beşerim.” Bizim gibi beşer, superman değil, seks manyağı değil. Ama hadise göre 30 erkek gücünde 9 kadınla şey ediyor. Matematik de bilsen 30-9; 21 erkek gücü boşlukta kaldı, “onu ne yapıyor” diye sorarsın.

Öyle rezaletler var ki orada. Ey Sünniler, kıl bırakıyorsunuz peygamberin sünneti diye ağzınızı misvakla şey ediyorsunuz, tuvalete sol ayakla giriyorsunuz. Kıldan tüyden şeyleri din zannediyorsunuz. Kur’anla alakası yok, peygamberin mesajıyla alakası yok. Peygamber size tuvalete nasıl gideceğinizi, kıcınızı nasıl yıkayacağınızı öğretmek için gönderilmedi.

Peygamber, sizin gibi benim gibi bir insan mıydı?

Evet. Sıradan bir insandı. Kur’an diyor ki “De ki ben de sizin gibi sıradan bir insanım.” Bir de şu var. Biz Allah’ın ismini tek başına söylüyoruz ama peygamberin ismini tek başına söylersek bu hakaret sayılıyor. “Sallallahu aleyhi ve sellem” diyelim. Hatta o da yetmez “Hazret” diyelim, hatta o da yetmez, “Kainatın efendisi” diyelim. Sanki Muhammed ismi kötü bir isimmiş gibi - haşa, “Muhammed” övülen demektir - hakaretmiş gibi “Sen niye hakaret ediyorsun” diyor.

Sizin bir de Türkiye için anayasa taslağınız var. Irak için yapılmış bir taslaktan yola çıkarak hazırlamışsınız. Burada “Ahlak dışı olan yasadışı olmak zorunda değil, uyuşturucu da cezalandırılmamalı” diyorsunuz. İdeal toplumda uyuşturucu serbest mi olacak?

Kesinlikle... Ben Amerika’daki uyuşturucu yasağına da karşıyım. Hatta şöyle ilginç bir hikayem var. Uyuşturucudan tutuklu bir evsizin davasında jüri üyesi olmuştum. Polis bir parkta tuvalette kokain buluyor, ufak bir şey 363 mg. Bu adam yerdeki iki tüple çekiyormuş kokaini. Atmışlar içeri, birkaç ayı hapiste geçirmiş. Ben olaya baktım; bu gariban adamın bütün yaptığı kendisini zehirlemek. Şimdi biz işimizi gücümüzü bıraktık 60 kişi geldik, dokuz jüri üyesinden birisi olabilmek için. 60 kişinin işi gücü kaç bin dolar eder. Mahkemede hakim var, para alıyor bunun asistanları var, avukatı var, savcı var, savcının yardımcısı var, gardiyan polisler var, şahitler var. Birsürü kişi bundan para alıyor. Üç gün süren birşey. Olay ne? Bir gariban adam kendini zehirliyor.

Siz ne dediniz jüride?

Ben “Bu ne biçim bir toplum, rezalet” dedim. O gece büyük sıkıntı yaşadım çünkü söz verdirdiler; yasaya uyacağım. Yasaya göre adamın cezalandırılması lazım. Ama ben “Ceza vermek yasaya sığmaz” dedim. Gariban adam sokaktayken açtı, biz sahip çıkmadık. Düştü, yardıma ihtiyacı oldu, umursamadık. Hastalandı umursamadık. Şimdi bu adam kendisini zehirliyor, hepimiz toplanıyoruz; bu adamı cezalandıracağız. O kadar da para harcıyoruz. Bu paranın ufak bir miktarını bu adama rehabilitasyona harcasak, daha önce eğitime harcasaydık, bu olmazdı. Dedim ki “Alkol de uyuşturucu, hatta daha tehlikeli. Birsürü insan sarhoş sürücüler

yüzünden ölüyor, alkolü neden yasak etmiyorsunuz. Geçmişte yasak etmiştiniz baktınız ki olmuyor. Bu da aynı şekil, yasağın hiçbir etkisi yok." İlk başta dokuzundan beşi "Suçluyu hemen cezalandıralım" diyordu, ben biraz konuşunca fikirler değişti, adamı salıverdik.

Peki, eşcinsellerle ilgili düşünceniz ne?

Eşcinsellik eğer başkalarına dayatılmazsa, azgın bir şekilde başka insanlar rahatsız edilmezse, kişisel bir günah olarak kalır. Onların günahıdır.

Müdahale edilmez...

Tabii tabii...

Anayasada federal laik sistem öneriyorsunuz. Bu nasıl bir sistem?

Eyaletlere karşı Türkiye’de bir bölünme fobisi var. Halbuki Avrupa’da bazı ülkeler ve Amerika eyalet sistemiyle çalışır. Bu sitemde insanlar ülke sınırları içinde bazı temel prensipleri, ortak paydayı kabul ediyorlar, bir anayasa yapıyorlar. Ama o çerçeve içinde her eyalet kendisi farklı yasalar geliştirebilir. Kaliforniya uyuşturucuya izin verebilir, Arizona vermeyebilir. Utah çok eşliliğe izin verebilir, öbür taraf vermeyebilir. Böyle bir serbesti neden olmasın?

Şeriat da olabilir mi bazı eyaletlerde?

Eğer bir grup şeriat dedikleri şeye inanıyorlarsa bunlar kendi şehirlerinde onu uygulasınlar eğer kendilerine cehennem yaratacaklarsa yaratsınlar. Sonra yandakine bakacaklar ki orası özgür, burası cehennem. "Ulan biz şeriat diye cehennem yarattık, bunu değiştirelim" diyecekler.

Biz eyalet sistemine hep etnisite açısından bakıyorduk. Siz şimdi buna din perspektifi getiriyorsunuz..

Hem din hem ırk her şey giriyor içine, hem farklı kültür, farklı dini tolerans ve dini kaygılar... Niye hep uygun adımla marş yapalım? Eyaletlerin büyük yararı şu, bir eyalette bir yasa çıktı. eğer orada başarılıysa diğer eyaletler de uygular. Yani bölge bölge, deneme imkanı sağlar. Aynı zamanda toplum içindeki stresi azaltır. Güzel kardeşim, sen çarşafly yaşamak istiyorsan bu eyalette çarşafly yaşa, öbür eyaletteki başka türlü yaşasın...

Sizin önerdiğiniz anayasada değiştirilemez maddeler var mı?

Hayır. Bu anayasa 19 yıl boyunca geçerli olacak 19 yıl sonra kendisini lağvedecek. Yeni nesil isterse bu anayasayı aynen kabul edebilir, isterse kendileri anayasa yapabilir ama yeniden bir anayasa oylaması lazım. Niye birkaç kuşak benim kuşağımın yaptığı anayasaya mahkum olsun ve onu değiştirmek o kadar zor olsun? Otomatik olarak bitsin bir kuşakla... 19-20 yıl veya 40 yıl sonra otomatik olarak yeni anayasa tartışmaları olsun...

Siz, Fethullah Gülen cemaatini nasıl değerlendiriyorsunuz?

İyi robotlar belki iyidir 10 sene. Ama sonra bir başkası düğmeye basınca o robotlar kötüye de dönüşebilir.

Ben Allah’a inanç konusunda zerre şüphesi olmayan bir felsefeciyim. Buna rağmen dindar değilim, gözlerimi kapayıp bir şeye inanmıyorum. Eğer bir grup insan, iyi araştırmadan, sorgulamadan belli yurtlarla, okullarla çocukluktan beri bir şeye şartlanıyorsa o robottur. Genellikle iyi bir robottur, ama kendi özgür iradesini sürekli kullanmadığı için ve başkasının sepetine koyduğu için kullanılmaya müsaittir. Sadece Gülen cemaatinde değil, bütün tarikatların durumu budur.

Tarikata girerken özgür iradeler kapıda mı bırakılıyor?

Gayet tabii. Şeyh ne diyorsa o olur. Ama Fethullah'a hakkını vermek lazım, diğer şeyhler gibi makro yönetim yapmıyor, diğerleri insanların en ufak şeylerine bile müdahale ediyor. Ama benim endişem şu... Bu adam kötü bir insan. demiyorum, bu kadar etkin bir insan sorgulanmıyor, tutup da bir tartışma ortamına girmiyor. Bu tehlikeli bir şey. Sorgulanamayan şey sadece Allah'tır. Onun dışında her şey sorgulanmalıdır, peygamber bile... Ben görüyorum; bu insan müridlerle çevrili ve alabildiğine abartılıyor.

Bir de Afganistan örneğini görüyoruz. Suudi Arabistan'ı görüyoruz. Devlet işine din adamları karıştığı vakit, devlet içine sızdığı vakit sonuç hayırlı değil. Bugün bir Sünni "Ben şeriatı getireceğim" diyor, kafasında o hayal var. Benim endişem bu, umarım gereksiz bir endişedir.

'Diri diri çarşafa gömülen kadınlar'

Anneniz için "diri diri kara çarşafa gömüldü" diyorsunuz. Çok sert değil mi bu ifade?

Çin'de kadınların ayakları demirden ayakkabıya sokulup büyümesi engellenirdi. Anneler de bunu kabul ederdi, kız çocuklarına yapılan zulme anneler de katılırdı. Yani bir kadının kendi isteğiyle kapanması var ama uzaktan bakınca çocukluktan beri bir beyin yıkama var. En sıcak mevsimde düşünün ki, ben bu halde terliyorum. Bu kadının iç elbisesi var onun üzerinde çarşaf var, çarşafın rengi de sarı değil ,beyaz değil, siyah... Güneş ışıklarını çekiyor. Dünyada cehennemi yaşıyor. Onun ötesinde, bireysel alanı daraltılıyor, tümüyle başka bir insan tarafından sahipleniliyor. Sosyal hayatta iyice soyutlanıyor.

Bir kadın kendi özgür iradesiyle çarşaf giyemez mi?

Doğru öyle de olabilir, ama eğer bir kadın Allahın emri diye bunu yapıyorsa, ben de aynı kitaba inanıyorum, bunu tartışabilmeliyiz. Çocuklara gelince, toplumun onları belli bir seviyede koruması lazım. Ben sünnet konusunda çocukların korunması gerektiğine inanıyorum. Sünnet gereksiz bir ameliyat. O çocuğun daha dini belli değil, Sünni olmaya karar vermemiş ki, niye çükünü kesiyorsun? Ne Kur'an'da var ne de hadiste. Yahudilikten geçmiş bir hikaye.

Siz çocuklarınızı sünnet ettirdiniz mi?

Ben büyük bir hata yaptım. Hadisi sünneti reddetmiştim. Ama Amerika'da Yahudi etkisi var ya, sünnet bir hayli yaygınlaşmış, sünnet edelim dediler, ben de galiba unuttum yani, hemen yaptılar.

İkisinde de mi unuttunuz?

İkisinde de...

Kaç yaş vardı aralarında?

Dört. İkisinden sonra uyandım, nedense...

O zaman beynim durmuş.

Çocuklar agnostik

Çocuklarınız “Tanrı var mı bilemeyiz biz agnostiğiz” diyormuş, öyle mi?

Öyle... Ben çocuklarımı kritik düşünceyle yetiştirdim. Dedim ki benimle tartışın, annem babam, Müslüman diye Müslüman olacaksınız hiç Müslüman olmayın. Öyle Müslüman olamazsınız, olsanız olsanız mukallit (taklit yapan) maymun olursunuz.

Onlara dini öğrettiniz mi? Namazı, duayı, Allah'ı?

Yok. Ben felsefeciyim, Müslümanım, mukallit değilim. Oğlum Yahya 5 yaşındaydı. Ben eşimle namaz kılarken, geldi, ayakkabısıyla bize katılmak istedi. Annesi “Ayakkabını çıkar” dedi. “Niye” diye sorunca annesi “Allah öyle diyor” dedi. Yahya “ben Allah'ın öyle dediğini duymadım” dedi. Ben çok sevindim “Aferin oğlum, işitinceye kadar sen ayakkabıyla kıl” dedim.

Sonra işitti mi Allah'ın sözünü?

Hala sorgulama döneminde. Çok güzel. Biri 20 diğeri 17 yaşında. İkisi de namaz kılmıyor, oruç tutmuyor. İnşallah yaparlar, ama onların seçimi ben zorlayamamam.

Babanızla ilişkinizi düşününce, bu durum özel olarak anlam kazanıyor.

Tabii... Ben babamın tavrını tümüyle yanlış buldum, despotik bir ilişkiydi. Böyle bir ilişki hem Kur'an'a göre hem de insanı olarak yanlış. Allah bizi birey olarak yarattı. Ben baba olarak ona söylerim ama sonunda onun kararıdır.

Ata'nın kerameti

Size göre Mustafa Kemal'in hayatında da 19 mucizesi var. O, nasıl bir mucize?

Müthiş bir şey, basit bir şey değil. Atatürk 19. fırkanın komutanlığını yapıyor 1881'de doğuyor, 19'un tam katı. 57. tümenin ya da tugayın, 38. alayın komutanlığını yapıyor. Bu bana Atatürk'ün tarihi olarak önemli bir insan olduğunu gösteriyor. Allah bunu onun hayatında gösteriyor. 19'un varlığına dikkat çekiyor. 19 illahi bir şey.

Siz kendinizin de 19'la işaretli olduğunuzu söylüyorsunuz..

Gayet tabii. Mesela hiç haberim yoktu Kur'an'da 19 mucizesinden. Akıncılar teşkilatında 19 diye örgüt kurdum. Öyle olaylar oldu ki ben gerçekleşeceğini yıllar önce söyledim ve gerçekleşti.

Babası mollaydı

Bitlisli bir Kürt olan Edip Yüksel, 1957'de, önemli bir dini şahsiyet olan Molla Sadrettin'in oğlu olarak doğdu. İmam Hatip Lisesi'nde okudu. Akıncılar teşkilatında çalıştı. İslamcı çevrelerin Deniz Gezmiş'i diye tabir edilen kardeşi Metin Yüksel, bir ülkücü tarafından öldürüldü. 'Laiklik karşıtı' faaliyetleri nedeniyle dört yılını cezaevinde geçiren Yüksel, Reşad Halife'nin bulduğunu iddia ettiği Kuran'daki “19 Mucizesi”yle 1980'de tanıştı. Bu teze göre Kur'an'da 19 rakamı temelinde bir matematiksel sistem bulunuyordu. Amerika'da yaşayan Mısırlı bir biyokimyacı olan Halife'yle mektuplaşmalarının sonucunda Yüksel “dini yalnızca Allah'a özgülemeye” karar verdi. Yıl 1986'ydı. Hadis ve sünneti reddedince babası tarafından mürted (dinden dönen) ilan edildi, ölüm tehditleri aldı. 1989'da ABD'ye kendi ifadesiyle “hicret etti”. 90'da suikast sonucu ölen Halife'nin öğretilerini

izleyen grubun önde gelen isimlerinden birisi oldu. Amerika’da önce felsefe okuyup, sonra hukuk doktorası yapan Yüksel halen orada yaşıyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

“İlkokulda başörtüsü takılabilmeli”

Tuğba Tekerek 09.10.2011

 “İlkokulda başörtüsü takılabilmeli” Dışarıdan bakınca başka bir ülkedeki farklı siyasi anlayışlardan, çatışmalardan, yıkılıp yeniden yapılanlardan bahsetmek kolay. Misal, ‘Arap baharında taraflar şeriat konusunda ne diyor’ konulu bir televizyon programı kimsenin kılını kıpırdatmaz. Ama mesele Türkiye olunca bir de bakarsınız her şey koca koca birer tabuya dönüşüvermiş.

Georgetown Üniversitesi’nden Uluslararası İlişkiler ve İslami Çalışmalar Profesörü, aynı zamanda üniversitenin Müslüman-Hristiyan Anlayışı Merkezi Kurucu Direktörü John Esposito ‘Türkiye dahil İslam ve siyaset’i konuşmak için ideal isimlerden birisi. Bir Katolik olarak yetiştirilip manastırda yıllarını geçirmiş olan Esposito, akademisyen olarak yaklaşık 40 yıldır İslam üzerine çalışıyor. Editörlüğünü yaptığı çalışmalar arasında Oxford Modern İslam Dünyası Ansiklopedisi gibi referans kaynakların yanısıra Gülen cemaati ve Türkiye’yle ilgili çalışmalar da bulunuyor. İslam’la ilgili konularda Batı medyasının mikrofon uzattığı ilk kişilerden olan Esposito’yla hem Mısır’da şeriat isteyen grupları hem de Türkiye’de ilköğretimde başörtüsünü konuştuk.

Arap toplumunda yeni rejimler kurulurken güç mücadeleleri hangi gruplar arasında gerçekleşiyor?

Bir yanda Selefi hareketleri var, bunlara aşırı muhafazakarlar da diyebiliriz. Basitçe geçmişte oluşturulan sistem değiştirilemez, oradan alınmalı buraya konulmalı, diyorlar. Bunu Suudi Arabistan’da ve bazı Körfez ülkelerinde ve başka bazı ülkelerde görüyoruz. Değişim isteyenlerse çok çeşitli, İçlerinde ilerici dinî liderler, çok sayıda entelektüel; bilim, felsefe eğitimi almış insanlar var. Müslüman toplumların ilerlemesi ve İslam’ın yaşamsal bir dinamik olarak varlığını sürdürebilmesi, insanları kaybetmemesi için yeniden yorumlanması gerektiğini söylüyorlar. Karşılarındaki muhafazakarlar çok güçlü, çoğu dinî lider çok muhafazakar, toplumda imamlar gibi pek çok insanı eğitiyor, onlar da bir sonraki kuşağın anne babalarını etkiliyorlar. Ama bu değişim gerçekleşecek, bu gerilim döneminden geçeceğiz, reformlar belki 5-10 yıl alacak ama gerçekleşecek

‘İslam’la demokrasi bir arada varolabilir mi’ meselesinde taraflar tezlerini neye dayandırıyorlar?

Yöneticiler, yıllarca İslam’a göre ilahi egemenlikle, halkın egemenliği arasında bir çelişki olduğunu söyleyerek halk egemenliğini yok etmeye çalıştılar. Öte yandan (Tunus Nahda hareketinin lideri Raşid) Gannuşi ve benzeri pek çok İslam reformcusu şöyle diyor: ‘Evet egemenlik Allah’ındır ama bu egemenliğinin gerçekleşmesini insanlar ve kurumları sağlar. İnsanlar Allah’ın temsilcileridir. Allah, yarattığı insan topluluğundan, o iradeyi gerçekleştirmesini ister. İşte burada halkın egemenliği devreye girer. Kurumları inşa etmek, insanların ve toplumun işidir. Başkan, kral ya da emir diye anılan tek bir kişinin işi değil.

Peki Arap halkları ayaklanırken neyi hedefliyordu, şimdi neyi tartışıyorlar?

Tunus, Mısır, Libya, Suriye’de olan, insanların ortak birincil istekleri iyi yönetim, ekonomik gelecek, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun azalması. Çok farklı insanlar bu nedenlerle biraraya geldi. Mesele din değildi.

İnsanlar, İslam devleti kurmak istedikleri için biraraya gelmediler. Şimdi, dindarlar laik liberallerle ilgili kaygılılar. Onları eski rejimin parçası olarak görüyorlar. O nedenle, burada bir gerilim var. Öte yandan İslami gruplar arasında da farklı akımlar var. Mısır'da İhvan'la, Selefiler arasında gerilim var. Selefilerin sayısı az ama etkileri olabilir.

Selefilerin hedeflediği ne?

Tek mümkün devletin İslam devleti olduğunu, bunun da şeriatla mümkün olduğunu söylüyorlar. Diğer İslamcılarsa bundan hiç bahsetmiyor. İslamcılar, Selefilerin ne yaptığına dikkat etmeli. Bu nedenle genelde, İhvan ve diğerleri Selefilerle birlikte görünmekten kaçınıyorlar. Ve bazı Selefiler de Hristiyanlar ve Müslümanlar arasındaki bu gerilim üzerine oynuyorlar. Irak gibi bazı ülkelerde ise bu gerilim Sünni-Şii gerilimiyle birleşiyor. Türkiye dahil bazı ülkelerde de etnik bölünmeler var. Tüm bu toplumlar kendilerini geliştirmeye devam ettikçe, devletin doğasını yeniden tanımlayacaklar. Her biri diğerinden farklı olacak.

Arap ülkeleri arasında laikliğe en yakın Tunus olacak herhalde...

Gannuşi'nin 'Türkiye'den öğrenilecek çok şey var' demesi, enteresan. Nahda'yı yeniden tanımlamaya çalışıyor, bir dini hareket olarak görülmemeli Tunus'taki tüm insanların partisi olmalı diyor. Din özel hayatın parçası. Örneğin sen ve ben kadın- erkek eşitliğine inanabilir, bunun için birlikte çalışabiliriz. Birimizin dinden kaynaklanan ayrıca bir motivasyonu olabilir ama dindar olmayan kişiyle aynı değerleri paylaşabilir. Sanırım Gannuşi'nin oluşturmak istediği model bu. Tunus'taki model laik devlet olacak. Mısır'da ve diğer bazı ülkelerde ise şeriat, kanunun kaynaklarından biri olacak. Tamamen İslami kurallar uygulanmayacak ama daha fazla dini sembollere, dini ifadelerle dayanacaklar. Ve bu model de aşağıdan gelmiş olacak, insanları yansıtacak. Burada bir problem yok. İşte burada reformist zihniyetin devreye girmesi gerekiyor. Çünkü, Mısır eğer modern bir devlet olaksa uygulanan İslamın yorumu, vatandaşların eşitliğine izin veren bir yorum olmalı, çoğulcu olmalı. Reformcular aşırı muhafazakarla aynı safta yer alırsa, Müslüman olamayan birinin hükümette olamayacağı Mısır olur. İşte bu nedenle geçiş Mısır'da uzun zaman alacak.

Türkiye, diğer Müslüman ülkelere 'ilham verirken' bir yandan da hâlâ insanların çocuklarına istedikleri gibi dini eğitim aldıramadıkları, başörtülülerin memur olamadıkları bir ülke... Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye uzun süredir geçiş döneminde, kendini yeniden tanımlıyor çoğulcu kalmaya devam etmeyi ama aynı zamanda geçmişte görmezden gelinen kesimlerin kendini toplumda varetmesini hedefliyor. Katı laikçilerle, yenilikçiler arasında gerilim var. Ama geçiş sürecini aceleye getiremezsiniz. Herkes bu geçişin parçası olmalı, çatışma olabilir ama süreci hızlandırıp bunu parçalanmaya dönüştürmemelisin. Türkiye bu yolda gidiyor. Zamanla başörtüsü meselesi de netleşecektir.

Memurlar için de, ilköğretim öğrencisi için de mi?

Tüm toplumda başörtüsü... Başörtüsü takamadığınız, memur olamadığınız, okula gidemediğinizle ilgili tartışmalarda "kadınların kesinlikle buna hakkı var" dedim. Burada konuştuğumda, laik zihniyetli kadınlar, 'Başörtülüler, bizi de başımızı örtmeye zorlayacak' diyordu. 'Bunu yapmaya hakları yok ama şimdiye kadar siz onları zorladınız' diyordum. Eğer Türkiye gerçekten laik bir devlet olaksa hem müesses bir din olmamalı, hiçbir dinin ayrıcalığı olmamalı, hem de inananlar ve inanmayanlarla onların pratikleri için alan olmalı. Bu bir insanın ne isterse giymesini de içerir. Benim için ifade özgürlüğü gibi, giyinme özgürlüğü de vardır.

Sizce ilköğretim seviyesinde din okulları olabilir mi?

Neden olmasın? Devletin bunları desteklemesi gerektiğini düşünmüyorum ama özel sermayeyle özel okullar açılırsa olabilir. Amerika'da devlet dinî okulları desteklemiyor ama eğer dindar insanlar ilköğretim seviyesinde dinî eğitim de veren okullar açıyorsa, devletin yapacağı şey okulların belli eğitim standartları karşılamasıdır. 'Diploma veriyorsan şu konuları öğretmelisin, demektir.

Ama kıyafet standardı olmamalı ve ilköğretimdekiler başörtüsü takabilmeli. Öyle mi?

Evet. Evet. Çocuklar okula giderken başörtüsü takabilmeli.

Gülen hareketi için ne düşünüyorsunuz?

Çok başarılı bir hareket. Gülen hareketinde ilginç bulduğum şey, gelecek kuşağı yetiştirme hizmetiyle ilgileniyor. Bunu pek çok ülkede yapıyor ve o ülkelerin dininden bağımsız olarak yapıyor. Çok iyi okul sistemi var. Bazıları dini dar şekilde tanımlayıp gittikleri ülkedeki insanları kendi dinlerine döndürmeye çalışıyor. Gülen Hareketi böyle değil. Türkiye'nin siyaseti açınsındansa bilmiyorum, bu benim işim değil...

</div>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kopan koldan çiçekler yapmak

Tuğba Tekerek 16.10.2011

İşkence, tecrit, sürgün, suikast... Güney Afrika'daki siyah hareketin önemli isimlerinden hukukçu Albie Sachs bunların hepsini yaşadı. Bir kolunu ve bir gözünü kaybetti. Buna karşılık "İntikam" diyen yoldaşlarına "O ne demek? Ülkemde demokrasi yerleştikçe benim kolumun yerinde güller bitecek" diye yanıt verdi. Beyazların egemenliğindeki ırkçı apartheid rejimi 1990'da yıkıldıktan sonra yeni anayasanın yapımında görev aldı, sonra da Anayasa Mahkemesi üyelerinden birisi oldu. O mahkeme ki, üyelerinin yarısı eskiden terörist diye aranıyordu, diğer yarısı da teröristlerin avukatıydı. Siyahların efsanevi lideri Nelson Mandela Mahkeme'nin açılışını yapmadan önceki gün arkadaşlarına "En son bir mahkemenin önünde idam kararı için bulundum" diyordu.

Deneyimlerini aktarmak için çok sayıda kitap yazan Sachs dünyanın çeşitli yerlerinde barış süreçleri ve anayasayla ilgili toplantılara katılıyor. Dün İstanbul'da yapılan Yeni Anayasa Yolunda Konferansı'nda da Güney Afrika deneyimini aktaran 86 yaşındaki hukukçu şimdi bir film senaryosu üzerinde çalışıyor.

Beyazsınız ama Güney Afrika'da siyahların özgürlük mücadelesine katıldınız. Nasıl oldu bu?

Mücadelenin içine doğdum ben. Annem, Komünist Parti Genel Sekreteri ve Afrika Ulusal Kongresi'nin (AUK)Ulusal başkanı olan Moses Kotane'nin sekreteriydi. Bana ve kardeşime hep "Çocuklar hadi toparlanın Kotani geliyor" dediğini hatırlarım. Annemin beyaz bir kadın olarak siyah bir adama büyük saygı gösterdiğini görerek büyüdüm. Babam Soli Sachs da ben 6 yaşındayken "Sevgili Albert, büyüyünce özgürlük savaşının

askeri ol" diye bir kart göndermişti bana. O da İşçi Sendikası'nın genel sekreteriydi. Benişi hakları ve ırkçılığa karşı mücadeleyle dolu bir dünyada büyüdüm.

İlk ne zaman eylemlere katıldınız?

17 yaşına girdiğimde, yerli Afrikalılar tarafından yürütülen Haksız Yasalara Karşı Direniş kampanyasına katıldım. Üniversitede hukuk okudum. Tüm o aktivist gençlerin arasındaydım. O zamanlar çok şiir okurdum. İlginçtir bize ilham veren şairlerden birisi de Nazım Hikmet'ti. Hapishaneden şiirler yazıyordu. Daha sonra ben de hapse girdim. Aynı kültürün parçası oldum.

Sizin hapse girişiniz nasıl oldu?

Adım adım geldi; sabaha karşı polis baskınları, yasaklar, toplantıların engellenmesi. 28 yaşında avukatlık yapıyordum. Bir gün ofisime doğru yürüyorum... Filmlerdeki gibi, birileri eğilmiş ayakkabılarını bağlıyor, birisi gazete okuyor, sonra bu insanlar hepsi bir anda polis oldular, ve beni aldılar, kendimi hapishanede buldum. Beklediğimden çok zordu, çok daha zordu. Üzgünüm ama Nazım Hikmet'in şiirleri o noktada bana yardımcı olmadı. Tecritteydim. 90-gün yasasına göre içeri alınmışım. Avukata, ailenize, mahkemeye erişmeden 90 gün boyunca sizi tutuyorlar. 90 günün sonunda serbest bırakıldım, bana saatimi, ayakkabı bağlarımı, kravatımı geri verdiler, binadan çıktım. Ama caddeye ulaşmadan beni yeniden tutukladılar. Ne kadar süreceğini bilmiyordum. Çok zordu. Toplam 168 gün kaldım. İkinci defasında bıraktıklarında öyle coşkuluydum ki, hapishaneden 10 km koştum ve kendimi üzerimde elbiselerle dalgalara bıraktım. Belki iyi görünüyordum ama içimde birşeyler fena halde zarar görmüştü. 2 yıl sonra yeniden tutuklandım.

Bu kez ne oldu?

Bu kez, uykusuz bırakma yöntemini uyguladılar. Sorgu odasıydım. 10 dakika boyunca masaya vuruyorlar, bum bum bum, korkunç bir gürültü çıkartıyorlar, sonra 10 dakika tamamen sessizlik. Yeniden gürültü, yeniden sessizlik... Bu böyle devam ediyordu... Gece de.. Ve gerçekten neredeyse ayakta uyuyordum, direncimin kırıldığını farkediyordum. Sonunda çöktüm, sandalyeden düştüm. Ayakkabıları görüyordum. Siyah ve kahverengi ayakkabılar. Üzerime su dökülüyordu , Ben gözümü kapatıyordum onlar açıyordu. Sandalyeye oturtular ben yine düştüm. Hayatımın en kötü anlarıydı.

Tüm bu süreç sizi politik olarak daha mı keskinleştirdi, daha mı militan oldunuz?

Daha güçlü olmadım, daha zayıf oldum. Her tecritten sonra daha zayıf düşüyorsunuz. Öte yandan apartheid korkunçtu, adaletsiz haksız, insafsızdı, insanları en temel haklarından çok açık şekilde mahrum bırakıyordu. Militanlık toplumdaki bu derin adaletsizlikten geldi. Onur meselesiydi, adalet meselesiydi. İnsan dayanışması kendi içinde bir güçtü. Beraber direniyorduk, apartheid'ı parçalıyorduk, etkileşimi, insanî sıcaklığı hissediyorduk, Afrikalılarla birlikte çalışmak benim için özellikle değerliydi. Beyaz tenimden dışarı çıkmak, açılmak, bir insan olarak daha açık olmak.

Neden ülkeyi terkettiniz?

Güney Afrika'da herhangi bir şekilde yaşamak mümkün değildi. Çok ağır yasaklar vardı. Avukat olarak çalışmam çok zordu. Ya tam olarak yeraltına inecektim ya da ülkeyi terk edecektim, tamamen yeraltına girecek kadar gücüm yoktu, tecritin etkileri nedeniyle zayıftım. 31 yaşında Londra'ya gittim.

Orada ne yaptınız?

Sussex üniversitesinde doktora yaptım. Üniversitede ders verdim. Mozambik diktatörlükten kurtulup özgür olunca 1977'de oraya gittim. Orada toprağa dokunduğum andan itibaren olmak istediğim yer orasıydı

biliyordum, yeniden Güney Afrika'daydım. Mozambik'te 11 yıl geçirdim. Mozambik devrimi bir zaferdi ve bana cesaretimi yeniden verdi. Ama maalesef bunu sürdüremedi, muhalefet için alan yoktu.

Kolunuzu nasıl kaybettiniz?

Birgün sahile gidiyordum binadan çıktım, arabama doğru yürüdüm ve... Bum! Ne olduğunu anlamadım. Sonra hastanedeydim. Karanlıkta bir ses duydum "Albie burası Maputo hastanesi. Kolun fena durumda, cesaretle yüzleşmelisin" diyordu. "Ne oldu" dedim, "Arabana bomba konmuş" dedi. Yeniden bayıldım ama bir mutluluk duygusuyla, çünkü hayatta kalabilmişim. Mücadeleye katıldığınızda, her gün "Beni almaya gelecekler mi, cesur olabilecek miyim, üstesinden gelecek miyim" diye düşünürsünüz. Bana da gelmişlerdi ve ben hayatta kalabilmişim. Saatimi, imzamı kaybetmişim ama korkumu da kaybetmişim. Cezaevinden sonra yerleşmiş olan hüznün de gitti üzerimden. Daha iyi olacağımı da biliyordum. Ve hayatım o andan itibaren daha neşeli keyifli oldu.

Güney Afrika'da barış nasıl sağlandı?

Onyıllar süren bir mücadele, uluslararası yaptırımlar.. Varolan rejime arka çıkacak önemli bir siyah lider bulamadılar. Birkaç yıl daha geciktirebilirlerdi belki, ama o zaman ülke tamamen çökecekti. AUK tarafında biz ise savaşımaya devam edebilirdik, sonunda da kazanabilirdik ama o zaman mahvolmuş bir ülke devralacaktık. Liderlik sadece binaları ayakta duran değil, bir zamanlar düşman olan insanların beraber gayret gösterebileceği ve paylaşabileceği bir ülke istiyordu. Hayalimiz hep buydu.

Ülkeye ne zaman döndünüz?

1990'da Güney Afrika'ya dönmemize izin çıkmıştı. Zambiya'da bir konferanstaydım. Ülkeye geri döneceğim ama uçaklar dolu. 24 yıl 3 ay bunun için beklemiştiniz ama bilet yok. Sonra bir şekilde gittim.. Uçak Johannesburg'un üzerinden uçarken bakıyordum, kuzeyde güzel mahalleler, ağaçlar, yüzme havuzları. sonra siyahların oturduğu gecekondu. Apartheid'i yukardan uçaktan görebiliyorsun.

Eve varışınız?

Geceyi Johannesburg'da geçirdim. Sonraki gün Capetown'a gittim, annem oradaydı, mücadeleden insanlar vardı, şarkılar söylüyorlardı, özgürlük şarkıları. Annemi kucakladım. Bir çay içtim. Sonra anneme dedim ki "Kusura bakma anne, ben tırmanmaya gidiyorum". Önceden her pazar günü dağa tırmanırdım, o zaman 2 kolum vardı, oldukça iyi bir kaya tırmanıcısıydım, polis takip ediyorsa aşağı bakıp görebilirdim, böylece her Pazar beş saat özgür oluyordum. Eve döndüğümde hep o dağa yeniden tırmanmak istemişim.

Bir zafer duygusu var mıydı?

Bir zafer vardı, değerlerin, idealizmin inancın zaferi. Bu muazzam bir şeydi. Benim duygusal tepkim yumuşak intikamdı. Bomba olayından sonra hastanede yatarken, bir arkadaşımın bir notu gelmişti "Üzülme Yoldaş Albie, intikamını alacağız" diye. Kendi kendime "Ne demek istiyor, Kolları mı keseceğiz " dedim. Daha sonra bu deneyimle ilgili yazarken, "Güney Afrika'da demokrasi ve adaletle sahip olursak , bu benim yumuşak intikamım olacak , kolumda güller ve nilüferler yeşerecek" dedim. Yumuşak intikam sert olandan çok daha güçlü, Sert intikam, o işi yapanlarla aynı seviyede yaşadığınız manasına gelir. Yumuşak intikam, idealizmin, hedeflerinizin sahip olduğunuz vizyonun zaferidir. İnsanları kucaklar, başka insanların içlerindeki insanlığı bulmaları konusunda cesaretlendirir.

Sizi öldürmek isteyen adamla karşılaştığınızda ne yaptınız?

Bir gün Anayasa Mahkemesi'nde yargıçken telefonum çaldı. "Henri geldi" diyorlardı, "Gönderin" dedim. Kalbim küt küt atıyordu. Suikast girişiminin arkasındakilerden birisi olduğunu söyledi. Hakikat Komisyonu'na gidecekti. Kapıyı açtım, o bana bakıyordu ben ona. Ben onun gözlerinde "bu öldürmeye çalıştığım adam" dediğini görüyordum, ben de "Bu, beni öldürmeye çalışan adam" diye bakıyordum. Benim odamda konuştuk konuştuk konuştuk... Ayrılırken dedim ki "Ben normal olarak güle güle derken insanların ellerini sıkarım, ama seninkini sıkamam, Hakikat Komisyonu'na git belki birgün yeniden karşılaşırız. Kim bilir"...

Sizden özür diledi mi?

Hayır iyi ki dilemedi. Birisine nasıl "Üzgünüm, sizi kolunuzdan ettim" dersiniz. Bu anlamsız. Önemli olan hakikat komisyonuna gitmesi, herşeyi anlatmasıydı. Sadece benimle ilgili değil, diğerleriyle ilgili şeyleri de anlatması ve tarihi yeniden yazma sürecinin bir parçası olmasıydı. Aylar sonra bir partideydim, birisinin "Albie" dediğini duydum. Henri'ydi, bir köşeye gittik, konuştuk. "Yüzünde gerçekleri görüyorum" dedim, elini sıktım, neredeyse uçarak gitti. Daha sonra, partiden hemen ayrıldığını ve iki hafta boyunca evinde ağladığını duydum. Bu beni çok etkiledi. Bu, benim için onu hapishaneye göndermekten daha önemliydi. Bu öyle derin birşey ki, insanlığımızı buluyoruz. Henri, benim arkadaşım değil, ona "Hadi sinemaya gidelim" demem ama otobüste yanıma otursa, "Nasıl gidiyor" diye sorarım.

Gerillanın emekli maaşı önemli

Güney Afrika'da gerilla ne zaman silah bıraktı?

Afrika Ulusal Kongre'sinin silahlı kanadı, devletle müzakerelere şüpheyle yaklaşıyordu: "Oy hakkımız yok, ekonomik gücümüz yok, ülkede egemen olan onlar. Ve siz bizden savaşmak için elimizdeki tek şeyi, silahı bırakmamızı istiyorsunuz!" diyorlardı. Rejim ise "Müzakerelerin amacı çatışmaları durdurmak. İnsanlar ölürken asla bir ulusumuz, anayasamız olamaz" diyordu. İlk adım ateşkeste. Gerilla silahı bırakmadı ama kullanmadı da. Bu konuda çok kesin kurallar kondu. Tutukluların salınması, sürgünlerin dönüşü ve siyasi faaliyet konusunda anlaşıldı. Bir sonraki adım, silahların kontrolü oldu. Silahlı kanat, silahları kasa adı verilen yerlere bırakmayı kabul etti. Silahlar belli yerlere saklandı, sadece üst düzey komutanlar bu yerleri biliyordu. Biz Britanya hükümetini de IRA'dan silah bırakmasında ısrarcı olmaması yönünde teşvik ettik. Onlar da benzer bir sistem kurdular. Silahların kullanılmadığını görmek için izleme komitesi oluşturdular. Temel ilke adım adım yapmak. Savaşın psikolojisini anlamak zorundayız.

Nedir o psikoloji?

"Tek savunmam silahım. Bu sadece siyasi bir koz değil, benim onurum, kendimi savunma imkanım." O halde süreç "tamam silahımı bırakmıyorum ama kullanmıyorum" diye başlamalı. Sonra "Tamam silahımı artık kullanmıyorum ve taşıyorum" olmalı.

Yeni rejim kurulduğunda eskiden silahla mücadele edenler ne yaptı?

Sayıları binlerceydi. Yüzde 25-30'u yeni orduda asker oldu. Şu anda Güney Afrika Savunma Kuvvetlerinin tüm liderleri eski gerillalar. Bir kısmı istihbarat, güvenlik servislerinde çalışmaya başladı. Oldukça az bir kısmı üniversiteye gitti, bazıları yeni yönetimde, hükümette farklı seviyelerde görev aldı. Ama çoğu iyi bir geçiş yapamadı. Bir miktar para verilmişti, çoğu bu parayı hemen harcadı. Para kullanmayı bilmiyorlardı çünkü. Bazıları çeteci oldu, çoğu değil bazıları. Onlar da bir anlamda aynı yolda devam etmiş oldu, banka soygunları vb. Tamamının emekli maaşı var; bu, hayata devam etmek için çok önemli. Ve şimdi o kuşağa özel ihtimam gösteriliyor, sağlıkları için bir yapı kuruldu.

Peki. beyazlar önceden terörist dedikleri kişilerin, ordunun, hükümetin başına gelmesini nasıl kabullendi?

Pek çok şey birarada oldu. Güney Afrika'da bir numaralı terörist Mandela'ydı. Şimdi insanlar buna "Ne? İmkansız!" diyor. Ama gerçekten bir zamanlar teröristbaşı olarak görülüyordu. Bu geçişte onun tarzının, yüce gönüllü halinin önemli olduğunu düşünüyorum. Mandela gardiyanlığını yapan askerlerle bile iletişimini sürdürdü. Sadece o da değil, çoğu kişi böyle yaptı. Bir zamanlar terörist diye görülen kişilerin davranışları, insanlıklarını göstermesi açısından çok önemli. Sadece 'barışa inanıyorum' demek değil bunu davranışlarla ortaya koymak...

Hakikat komisyonlarının rolü ne oldu?

Bu komisyonların rolü çok büyük oldu. Sanırım apartheid'i destekleyen insanlar için, onların adına neler yapıldığını dinlemeleri önemliydi. Ve bunu kurbanlardan değil yapanlardan duyuyorlardı. "Bir insan başka bir insana bunu nasıl yapabilir?", temel soru buydu. Böylece teröristler ve teröristlerden korkanlar arasında değil de insanlar arasında bir ilişki kurulmuş oldu.

Johannesburg'da 4 numara diye bir cezaevi varmış. Orası sonra ne oldu?

Eski Fort Cezaevi... Çok kötü şöhretli bir yerdi. Oranın da en kötü şöhretli kısmı 4 numaralı bölümdü, siyah erkeklerin tutulduğu bölüm. Hakkında yazılmış şarkılar bile var. Herkes orayı 4 numara diye bilirdi, hâlâ da öyle biliniyor. Şimdi müze olarak korunuyor. Anayasa Mahkemesi binasını da Eski Fort Cezaevi'nin tam kalbine yapmaya karar verdik. Amaç yan yana duran binalarda olumsuzluktan olumluya yolculuyu göstermek. Acı ve baskıdan, adalet ve özgürlüğe yolculuğu...

68'de bir Kürtle karşılaşmıştım

Kürt hareketinden kimseyi tanıyor musunuz?

Hayır. 1968'de İsveç'te Af Örgütü'nün bir konferansındaydım. Bir Kürt de oradaydı. Türkiye'den mi, Irak ya da İran'dan mı bilmiyorum. Çok yalnızdı. Kimse onunla ilgilenmiyordu. Onun bir açıklama yapmasına yardımcı oldum. Hepsi bu. Üzerinden 40 yıldan fazla geçti. Hâlâ her üç ülkede de bombalar patlıyor, insanlar birbirini öldürüyor. Ben insan zekasına ve yaratıcı gücüne inanıyorum. Bir yol bulunamaz mı buradan çıkmak için. Biz Güney Afrika'da imkânsız yaptık, kimse bize şans vermiyordu. 300 yıllık beyaz egemenliği ve apartheid rejimi altında onyıllarca süren korkunç baskı dolu, suikastlar, işkenceler, gaddarlıklar... İnsanlar, beyazlar karşısında ne şansı var ki dediler. Sonuçta birbirinin gözünün içine bakabilmek, oradaki insanı keşfetmek ve uzlaşmanın uygun yollarını bulmak... Biz yaptık. Eminim ki, bu bölgenin insanları da bir yol bulabilirler.

PKK'ye bir tavsiyeniz var mı?

Biz tavsiye veren bir kültürden gelmiyoruz. Onlar savaşan, hayatını ortaya koyan insanlar... Ama deneyimimizi aktarabiliriz. Müzakerelerle, silahla kazanacağımızdan daha çok kazanabileceğimiz bir noktaya ulaşmıştık, müzakere ettik. Bu, bir anda silahları bırakmak değildi, adım adım yaptık, güven kurduk. Ve sonunda temel hedefimize ulaştık. Her istediğimizi değil, hemen değil. Ama temelde saygın bir toplum, iyi bir anayasa ve onur, bunlara ulaştık...

tugbatekere@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürtler PKK'yı denetlesin

Tuğba Tekerek 30.10.2011

'Benim adıma öldürme/ Ser navê min nekuje' inisiyatifi, sesini dünyaya bir Facebook sayfasından duyurdu. Çekirdeğini 5-6 kişilik bir Türk ve Kürt grubunun oluşturduğu inisiyatif hem Türk devletine hem Kürt hareketine seslenerek, kendilerinin adına hiçbir insanın hayattan kopartılmasına razı gelmediklerini söylediler. Şimdilik onbinlerce insanı kendilerine katıp, sokaklarda kendini gösteremediler. Ama aynı günlerde 'Benim için öldürme' isimli bir grubun çıkmasının, sonra bu isimlerin sosyal ağlarda pek çok grup tarafından kopyalanmasının elbette bir anlamı vardı. Artık biliniyor ki, yuvarlak cümlelerden medet ummayan, iki tarafa da 'öldürüyorsan, arkanda ben yokum' diyen, 'barışı ve sadece barışı' isteyen insanlar var.

Geoaktif Kültür ve Aktivizm Merkezi'nde toplanan grubun kurucusu Cemal Atila Kürt hareketinin içinde yer almış bir aileden geliyor. Kendisi bir dönem Kürt dergilerinde çalışmış, şimdi anarşizme yakın duruyor, dans ve dil eğitimiyle uğraşıyor. Atila, barış işinin neden başa düştüğünü anlattı.

Grup nasıl kuruldu?

Uzunca zamandır benim içimde alttan alta bir şey kaynıyordu. Bu yaz Hakkari'ye gittim, insanlarla konuştum. Kürtlerin durumu, ruh hali... Bazı şeylerin çok yanlış gittiğini fark ettim. Bir şeyleri yapmasını umduğumuz insanların yapacağı şey iyi olmayacak. Barış adına bir şey çıkmayacak. Gerçek bir sivilleşme olmayacak. Dolayısıyla gerçekten orijinal birşey söylemek lazım.

Kürtler için kötü giden neydi?

Kürt toplumuna baktığımızda şu anda bir fecaat görüyoruz. Bir politik sembolizm yaratılmış ve bu sembolizmin hayatta hiçbir karşılığı yok. Diyelim ki özgürlükten bahsediyoruz ama günlük yaşamda bunun çok az esamesini görebiliyorsunuz. Ayrıca insanlar bütün günlük yaşamını, kişisel ideallerini ertelemiş bu meseleye kilitlenmiş, tamamen politik bir kimlik üzerinden varolma noktasına gelmiş. Toplum sanki durmuş. Bunun kırılabilceğini, kırılması gerektiğini düşündüm. Burada arkadaşlarla 'Biz mi yapacağız bu işi' dedik ama sonra aslında öznelerin bizim olmamız gerektiğini düşündük. Barışı siyasetçiden beklemek saflıktır, çünkü o doğası gereği binbir hespla kitapla hareket eder.

Peki sivil toplum kuruluşları? Özellikle Kürt tarafında güçlü bir sivil toplum yok mu?

Öyle bir şey yok. Önemli olan sadece BDP'yle organik bağının olmaması değil. Öyle bir düşünsel ortam ve paralellik oluşmuş ki, bunun içinde herhangi bir STK'nın farklı bir ses çıkardığını, çoğu zaman bir ses çıkardığını bile duyamıyoruz. Ne duyuyoruz? Bir takım ortaya söylenen klişe laflar; "Nerden gelirse gelsin şiddete karşıyız." Örneğin Hopa'ya Başbakan gittiğinde bir emekli öğretmen öldü. Herkes buna ateşkes püskürdü, haklılardı da. Ama PKK bundan katbekat zalimce eylemler yaptığında aynı netlikte, bırakın onda biri düzeyinde, bir karşı çıkış görülüyor. Dolayısıyla onları STK kabul etmek bence doğru değil.

'Egemen olan PKK değil devlet, devlete muhalefet etmek lazım' diye bir düşünce var...

Ben öyle düşünmüyorum. PKK egemen şeye benziyor ve hızla onun ortağı olmaya çalışıyor. Elbette bu işin temelinde devlet var. Hem geçmişteki, pratikleri itibarıyla, hem de bugün devlet çok daha güçlü. Tabii ki

devlete söz söylemek gerekiyor. Onu zaten söylüyoruz. Ama ben eşit bir şekilde iki tarafı da eleştirmek istiyorum. Devletin yaptığı insanlık dışı bir olayı reddetmek istiyorum. Kürt hareketinin yaptığını da reddetmek istiyorum. Şu an bunu yapamıyorum. Sorunum bu. Devlete herşeyi söylüyorum, 'katilsin, faşistsin' diyebiliyorum. Ama Kürt hareketine 'antidemokratiksin' bile diyemiyorum.

Bölünme, Kürt mücadelesini geriye düşürmez mi?

Hayır. Şu anda Kürtler daha güçsüz, temsil düzeyinde çok ciddi sorunlar yaşıyor. MİT-PKK görüşmelerini okudum, konuya hakim taraf MİT mensupları. Onlar (PKK) arada bir kemküm ediyor, ortaya hiçbir talep koyamıyor. İkincisi biz bugün Kürtlerin ne istediklerini bilmiyoruz. Çünkü bunlar o kadar değişiyor ki, geçen sene gündemde olan şeyle bu seneki çok farklı. Dolayısıyla 'Şu andaki yönetim en iyi yönetim. Kürtler birlik beraberlik içinde aman bu bozulmasın' demek, çok büyük bir despotizmdir. Niye bozulsun ki, tam tersine Türk devletini zorlayacak şey nedir biliyor musunuz? Çok geniş katılımlı, kitlesel bir Kürt hareketi doğar, hem şiddet ortamını ortadan kaldırır hem de Kürtler arasında inanılmaz bir fikir çeşitliliğini ortaya çıkarır. Bu Kürtleri bölmez. Dünyada böyle monolitik başka bir toplum var mı? Bask hareketinde bile 3-4 farklı parti var.

Peki 'Kürtler sahip çıkmazsa, PKK devlet tarafından devre dışı bırakılabilir' düşüncesi için ne diyorsunuz?

Ben Kürtler PKK'yi silsin demiyorum ki. Tersine, biraz denetim altına alsın, diyorum. Bence bu PKK'nin de daha doğru dürüst bir kurum olmasına hizmet eder. Artık PKK savaş makinasının bir tarafıdır. Kürtlerin yapması gereken şey de bir denetim ve gözlem komitesi kurmak. Mesela BDP gözlemleyecek 'Niye şunu yaptın' diye hesap soracak. Nasıl Taraf Genelkurmay'a soruyor; 'Niye karakolu koruyamıyorsun?' Kürt de 'Niye karayolunda bu eylemi yaptın, benim oradan geçebileceğimi düşünmedin mi' diye soracak. Bu kadarına da mı tahammül edilemeyecek?

Asker üç aylık evliydi, peki ya gerilla...

Sizce barış için ilk adım ne olmalı?

Barış, iki tarafın birbirine ödün vermesi demek. Bu ödünün önce dil düzeyinde olması gerekiyor. Benim için asker-gerilla ayrımı yok. Üzerinde o veya bu üniformanın olması beni hiç ilgilendirmiyor. Ben o üniformaların içindeki bütün insanların yaşamasını istiyorum. Devlet 'PKK'yı yokedeceğim' dediğinde benim aklıma beş bin insanın yok olması geliyor. Bugün Türk devleti, Türk toplumu PKK'lileri insan olarak görmüyor ki, mesele buradan kaynaklanıyor. Televizyonda izliyoruz; 'Eşkıyanın ini basıldı'. Kim inde yaşar? Hayvan. Terörist hayvandır. Aynı şeyi cenazelerde de görüyoruz.

Cenazelerde neyi görüyorsunuz?

Gazetelerde ölen askerle ilgili bazıları artık klişe haline gelmiş haberler okuyoruz. 'Üç aylık evliydi' 'İki yaşında çocuğu vardı'. Peki Kürtlerle ilgili böyle şeyler görüyor muyuz; kaç yaşındaydı, evli miydi, çocuğu var mıydı? Bunları biliyor muyuz? Üstelik bu savaşta en çok ölen de Kürtler. Bir yandan kardeşiz diyorsun, ama Kürdün bu yanını hiç merak etmiyorsun. Gazetede 'şehit olmadan bir gece önce annesini cep telefonu ile arayıp şöyle demişti' diyor. Peki gerilla arayabildi mi annesini. Annesi acaba onun nerede olduğunu biliyor mu? Yaşayıp yaşamadığını bile bilmiyor. Ayrıca cenaze bu tarafta kahraman gibi karşılanırken, o tarafta polis, askerin aşağılamasına, küfrüne maruz kalıyorsun. Çocuğunun cenazesini zor bela alıp getiriyorsun, çoğu zaman da alıp

getiremiyorsun. O tarafta büyük bir trajedi yaşıyor ve Türkiye toplumunun bu konuda hiçbir fikri yok.

Aynı toplumda paralel hayatlar

Umut Badak (Bilgisayar Mühendisi): PKK Kürt halkı adına, ordu Türk halkı adına hareket ediyor. Ama kimse bunu yaparken bize sormuyor. Böyle durumlarda hep şahinler, savaş yanlıları televizyonlarda beliriyor, şiddet baskın hale geliyor. Ama bütün bunları onaylamayan, bunların böyle çözülmesinin gerekli olmadığını, mümkün olmadığını düşünen bir kitle de var. Bu kitle sesini duyuramıyor. O benim adıma öldürdüğünden bahsediyor. Ama ben bunu istemiyorum.

Zeynep Orhon (Öğrenci): Ben Ataköy’de doğdum, büyüdüm. Çok konserve bir hayat yaşadığımdan Kürt meselesi yanımdan bile geçmedi. Ama üniversitede Kürt arkadaşlarım oldu ve çok farklı hayatlar yaşadığımızın farkına vardım. Biz bir şeye ağlarken, öbür taraftaki aynı paralellikte başka bir şeye ağlıyor. Ama bizim bundan haberimiz yok. Kimse bilmiyor, bilmek de istemiyor, çünkü insan her zaman haklı olduğunu düşünmek istiyor. Ama bir kere farkına vardıktan sonra bunu yok saymak imkansız.

</div>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ben kolesterole inanmıyorum

Tuğba Tekerek 20.11.2011

 Ben kolesterole inanmıyorum Katıldığı bir televizyon programında “Satsın diye adını diyet kitabı koyduk” diyecek kadar açık sözlü. Söylediğine göre asıl derdi, günümüzde para getirmediği için geri plana itilmiş olan halk sağlığı... Kardiolog ve İç Hastalıkları Uzmanı Prof. Dr. Canan Efendioğlu Karatay kitap satış rakamlarına bakılırsa hedefine fazlasıyla ulaşmış durumda. Nitekim çıktığı nisan ayından bu yana çok satanlar listesinden düşmeyen “Karatay Diyeti” şimdye kadar 100 binden fazla okura ulaştı. İkinci kitabı “Karatay Diyeti’yle Yaşam Boyu Sağlık” geçen hafta raflara çıkarken Elazığlı 68 yaşındaki bu bilim insanının popülaritesi gün geçtikçe artıyor.

Bildiğimiz diyetlere “çeviri diyet” diye karşı çıkan Karatay’a göre beslenmeyle ilgili doğru bildiklerimizi bir kez daha unutmamız gerekiyor. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden sonra İngiltere’de eğitim alan, ABD’de çalışan, Türkiye’de alanında bazı ilkleri gerçekleştiren ve halen Bilim Üniversitesi’nde öğretim üyesi olan Karatay’la hem sağlığı, hem de sağlığın piyasayla ilişkisini konuştuk.

Yaktığımız kaloriden azını yersek zayıflarız, diye biliriz hep. Bu kalori hesabı yanlış mı?

Artık kalori hesabı yapılmıyor, bu hesabı kaldıralım. Kaloriyi harcamak önemli, hareket önemli. Türk toplumu zaten hazırda alışmış. Dört çekere biniyoruz, erkekler neredeyse odasına onla çıkacak. O yüzden hareket çok önemli. Ama glisemik indeks hesabı daha önemli.

Diyelim ki bir günde iki bin kalori harcadık, yiyerek üç bin kalori aldık, yine de zayıflayabiliriz, öyle mi?

Hareket edip de sağlıklı yerseniz evet.

Nasıl çalışıyor bu zayıflama mekanizması?

Herhangi bir şeyi yediğimiz zaman kan şekeri insülinle birlikte anında yükselir. İnsülin, kan şekerinin, günlük işlerimizi yaparken yakıt olarak kullanılmasını sağlar. Yemek yedikten iki saat sonra, kan şekeri düşmeye başlar. Bir de pankreasta glukagon hormonu salgılanır, glukagon da karaciğerde birikmiş olan depo şekeri enerji olarak kullanır. Dört saatten sonra ise hiçbir şey yemezsek leptin hormonu salgılanır. İşte leptin, metabolik olarak yağları yakan hormondur. Yağların yanması da zaten kilo vermek demektir.

Glisemik indeks nerede devreye giriyor?

Mesela ceviz, fındık, fıstık bunların glisemik indeksi 20'dir, düşüktür. Mercimek ve kuru fasulyenininki de öyle. Proteininki; etin, yumurtanıninki sıfırdır. Bunlar midede ve bağırsaklarda uzun süre kalır, kan şekerini yavaş yavaş yükseltir, yavaş yavaş indirir, o nedenle acıkmazsınız. O arada da vücut leptin hormonuyla kendi yağını ara öğün olarak kullanır.

Siz glisemik indeksi yüksek diye yasaklıyorsunuz ama diğer diyetlerde tokluk hissi için ekmek veriliyor...

Oradaki tokluk hissi kısa süren, yanıltıcı bir tokluk hissi. Acıkmamızın sebebi bu. Simit yersiniz acıkırsınız. Bir buçuk porsiyon mantı yiysin, iki saat sonra acıkırsınız. Çünkü bunlar boş kalordir, çok fazla insülin salgılatır, kan şekerini hemen yükseltir hemen düşürür. Düşük glisemik indeksli karbonhidrat yediğimiz zaman ise kan şekeri yavaş yavaş yükselir. Ekmek, pirinç, patates, meyve, meyve suları, şekerli içecekler, üzüm... Bunların glisemik indeksi çok yüksek. Patatesi yasaklıyorlar değil mi, kilo verirken? Ekmek de aynı, hiçbir farkı yok.

Meyveyi azaltmamızı öneriyorsunuz. O zaman meyveden aldığımız vitamini nereden alacağız?

Meyvedeki vitaminlerin tamamı fındık, fıstıkta var. Mesela yerfıstığında bir meyvede alabileceğiniz vitamin fazlasıyla var. Bütün meyveler, früktoz denilen meyve şekeri ile yüklüdür; karaciğeri yağlandırmak için en tehlikeli şey. Çok yüksek glisemik indeksli! Eğer kilo vermek istiyorsanız, günde bir tane meyve öneriyorum. Bizde akşam yemeğinden sora tepsiyi alırlar önlerine bir tane elma, bir salkım üzüm, bir tane muz, televizyonlarının önüne geçerler göbekleriyle... Türk toplumunu şişmanlatan bu meyveler... Meyvedeki früktoz en tehlikeli şeker, bugün bunlar kanser sebebi.

Nasıl kanser sebebi?

İnsülin yüksekliği, meme bağırsak cilt kanseri yapar, tansiyonu yükseltir. İnsülin vücutta kontrol edilemeyen hücre yapımına neden olur, bunun da bir ileri safhası kanserdir. Araştırmalara göre kalp krizi, yüzde 75 oranında yüksek karbonhidratlı yiyeceklerden sonra ortaya çıkıyor -bilinenin aksine, yüksek yağlı yiyeceklerden sonra değil- bu çok önemli.

Siz paketlenmiş ürünlere de diyet ürünlere de karşısınız; neden?

İşlem görmüş bütün yiyecek ürünlerinde kanser nedeni olan transyağlar oluşmakta. Ayrıca raf ömürleri uzun olsun diye, lezzetli olsun diye bu ürünlere kimyasal maddeler ekleniyor. Organizmamız bu kimyasalları kullanamıyor, çünkü ona göre programlanmamışız. Ayrıca aşağı yukarı bütün işlenmiş gıdalara, tatlı, tuzlu olsun, früktoz ekleniyor. Früktoz bağımlılık yapıyor. Tabii, bu gıdalara bağımlılık satışları da artıyor...

Günde en az iki yumurta, diyorsunuz. Yumurta kolesterolü yükseltmiyor mu?

Yumurta kolesterolü yükseltiyor demek "Yeşil biber yediğimiz zaman yeşil oluyoruz" demeye benziyor. Yiyeceklerin kolesterolü yükseltmediği çoktan kabul edilmiş durumda.

Peki, yüksek kolesterol damar tıkanıklığına yol açmıyor mu?

Yok, böyle bir şey. Biliyorsunuz ben kolesterole inanmıyorum. Şimdiye kadar hiçbir çalışmada ikisi arasında neden-sonuç ilişkisi olduğu gösterilemedi. Hepsinde 'association', yani birliktelik, var. Vücut, bir rahatsızlık varsa, onu yenmek için kolesterol üretiyor. Her yangında mutlaka itfaiye arabası vardır. Bu "Yangını itfaiye arabası yapıyor" anlamına mı gelir? Birliktelik var ama bire bir nedensellik yok.

Peki ama bu birlikteliği yangın ve itfaiye arabası yerine bozuk yol ve trafik kazası şeklinde yorumlayamaz mıyız? Kolesterol sizce bir risk faktörü değil mi?

Hayır. Kolesterol damar tıkiyorsa, vücuttaki tüm damarları aynı şekilde tıkaması gerekmez mi? Hiç tıkanmayan damarlar da var. Bütün bunlar kolesterol teorisini silen şeyler, hiç konuşulmuyor. Enfaktüs geçirenlerin, kalbi tıkananların ve felç geçirenlerin yüzde 50'sinin kolesterolü onların 'normal' dediği düzeyde. O zaman bunu nasıl açıklayacağız? Ayrıca yüksek kolesterolü olan kişilerin de yarısı nedense kalp krizi geçirmiyor.

Diyelim ki trafik kazası yapanların yarısında uykusuzluk var. Bu durumda "Sadece yüzde 50, uykusuzlukla kaza yapmak arasında ilişki yok" diyebilir miyiz?

Hayır diyemeyiz. Ama bakın yaralandığımız zaman veya vücudumuzun bir yeri kesildiği zaman sertleşme olur, ameliyattan sonra iz kalır ya, o nedbe dokusudur, Vücuttaki her nedbe dokusunun içi kolesterol doludur. Orayı iyileştirmek için oraya toplanmıştır. Kolesterol sebep değildir, sonuçtur.

Tıp, bilim değildir...

Bana gelen hastanın kolesterol ilacını kesiyorum, diyorsunuz. Tıp bilimi birbirinin zıddı reçetelerin verilebildiği, araştırma sonuçlarının bu kadar farklı yorumlanabildiği bir alan mıdır?

Tıp bir kere bilim değildir, sanattır. Bilimi araç olarak kullanır. Bilimin gelişmesi için değişik görüşlerin çatışması gerekir. Onun için tabii ki değişik görüşler olacak ama maalesef sadece bazı görüşler halka veriliyor, bazıları saklanıyor.

Neden?

Endüstri meselesi. Bakın, California Heart Institute'da yapılan bir çalışmada enfaktüs geçiren hastaları inceliyorlar, enfaktüsün kolesterollerile hiçbir ilgisi olmadığını gösteriyorlar. Masai'de yaşayan bir halk var; dünyanın kolesterolü en yüksek halkı, hiçbirinde kalp hastalığı yok. Ama böyle çalışmaların üzerinde durulmuyor. İşimize gelmeyi görmekten korkuyoruz, kulak ardı ediyoruz.

Neden?

2009'da statin dediğimiz (kolesterol düşürücü) ilacı üreten firmaların kârı 363 milyar dolar. Ben bu firmalara kızmıyorum, saygı duyuyorum, bu firmalar kar amaçlı tüccarlar. Halkın uyanması lazım, ben onu söylüyorum.

Dünya Sağlık Örgütü'nün de kolesterolün zararına ilişkin raporları var...

O araştırmaları kimler yaptı, onu inceleyin. Bu araştırmaların büyük kısmı ilaç firmaları tarafından destekleniyor, bütün verileri, istatistikleri onlar elden geçiriyor. Bilimsel araştırmaların bağımsız olması gerekiyor, maalesef bu gerçek göz ardı ediliyor.

Karatay Diyeti'nde ne var ne yok?

- » Kalori hesabı yok, glisemik indeks hesabı var.
- » Sabahları tereyağda pastırmalı yumurta, avuç içi kadar peynir, 8-10 zeytin, yanında da bir çay bardağı ceviz var. Ama ekmek yok.
- » Ekmek gibi kan şekerini hızlı yükselten makarna, pilav, hamur işleri de yasak. Tereyağ, zeytinyağı, omega 3 gibi sağlıklı yağlar serbest.
- » Kolesterol derdi olmadığından kırmızı et de istiridye de serbest.
- » Früktoz yüklü olduğundan günde bir meyveden fazlası yasak.
- » Günde sadece iki-üç öğün var, ara öğün yok
- » Tembellik yok, günde en az 20 dakika yürüyüş var.
- » Paketlenmiş gıdalar, diyet ürünler yasak. Semt pazarından sağlıklı besinler serbest.

tugbatekerek@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Allah bu kadar kötü olabilir mi

Tuğba Tekerek 04.05.2012

 Allah bu kadar kötü olabilir mi Antikapitalist Müslüman Gençler, 1 Mayıs'ın en çok ilgi çeken, kimilerine en çok heyecan veren gruplarından biriydi. İş "kaza"larında ölen işçiler için Fatih Camii'nde kıldıkları gıyabi cenaze namazının ardından Taksim'de eşitlik, adalet, özgürlük için yürüyenlerin arasına karıştılar. İslamcı yazar İhsan Eliaçık'ın etrafında toplanan, daha önce lüks iftarlara karşı yoksul sofralarında buluşan, "Bir kişi üşüyorsa hepimiz üşüyoruz" diye evsizlerle beraber sokaklarda sabahlayan bu gençler böyle bir oluşuma gitmeye yalnızca 3-4 hafta önce karar vermişler. "1915, soykırım mı?", "Kürtler devlet isterse desteklemeli mi?" sorularına, üzerinde anlaşılmış yanıtları yok. Ama net oldukları bir şey var; Alevi, Kürt, eşcinsel, kime yapılırsa yapılsın, zulmün karşında, mağdurun yanındalar. Ama asıl meseleleri sınıf ve sınıır; "Sınırsız ve sınırsız bir dünya istiyoruz" diyorlar. Özellikle belirtmemizi istediler, belirtelim: "Liberaller soykırım, eşcinsellik gibi konularda bize "ilericilik testi" yapıyor, bu arada 'sınıf' konusunda asıl sözümüzü atlıyorlar." Onların da liberallere sormak istedikleri var ama biz şimdi kendi sorularımıza geçelim.

Fatih'ten Taksim'e 1 Mayıs'ta yürürken vermek istediğiniz mesaj neydi?

Zeynep Duygu: "Adalet, eşitlik" diyoruz, "özgürlük" diyoruz, "Allah" diyoruz ama bunların hepsi dilde kalıyor. Muhafazakâr camia bunun üzerinden değil de daha çok ritüeller üzerinden gitti şimdiye kadar. Kuran ikiye bölünmüş gibi oldu. Sadece ritüeller üzerinden gidince koca bir Kur'an-ı Kerim ritüel olarak kaldı. Ama Kuran infak etmekten insanlara nasıl yaklaşacağınıza kadar her şeyden bahseder, haktan, hukuktan bahseder. Biz de dedik ki; bu ritüel kısmı biraz afyonlaştırılmaya başladı. Dinin, vicdan sesi olan kısmını haykıralım. Hem muhafazakâr camia farkında olsun hem de ötekileştirdiğimiz dünya, yani solcular farkında olsun. Adalet özgürlük gibi kavramlar tekelleştirildi, artık bunları da yıkalım.

Alana geldiğinizde neler hissettiniz?

Muhammed Nur Denek: Ben şahsen "Allah, ekmek, özgürlük" diye bağırırken gözümünden yaş geldi. Diğer sloganları çok önemsemiyorum. Benim siyasi argümanlarım nispeten farklı, ama onları duymadım bile, ben o an "Allah, ekmek, özgürlük" sözleriyle uçup gidiyordum. Ve inanıyorum ki oradaki arkadaşların uzlaştığı nokta, kapitalizm karşıtlığı, yani o lanet olası iğrenç şeyden uzaklaşmak.

Kapitalizm yerine önerdiğiniz şey nedir?

Sedat Doğan: Bizim temel sloganlarımızdan biri "Mülk Allah'ındır." Bugün hangi Müslüman'a gitseniz, kapitalizm içinde çok iyi yere gelmiş olan bile bu ayete kendince iman ettiğini söyleyebilir. Ama biz bunu Peygamber dönemi uygulamaları ve diğer ayetlerle birleştirdiğimizde farklı bir mantık çıkıyor. "İnsana emeğinden başkası yoktur" ayeti var. Fusulet 10. ayette "Sizlere dağlar yarattık, oraları bereketlendirdik, isteyen ihtiyacı kadar eşitçe paylaşsın" deniyor. Bunları topladığımızda biz kapitalizmin üretim ilişkilerini kökten reddediyoruz, İslam'da sermaye sınıfının olmadığını ve sermaye sınıfının olan her şeyin Allah'a ait olduğunu ve insanların o mülk içinde ortaklaşıcı, eşit biçimde kârdan, artı değerden faydalanmasını talep ediyoruz. Korteji harekete geçiren ana söylem bu söylemdir.

Sizin iktidardaki Müslümanlara eleştiriniz nedir?

Halil Gurbetoğlu: Biz Ak Parti karşıtı değiliz, siyasetler üstüyük ve şu mesajı gönderiyoruz: Kardeşim bu rant hırsı nedir, ihalelerdeki yolsuzluklar nedir? Yahut sizin halktan kendinizi koparmanız sizin yettiğiniz muhafazakâr camianın beklemediği şeylerdi. Muhafazakâr dindarlar böyle olmamalıydı. Sen ki yedi dirhemini bile infak etmeden vefat etmeyen bir peygamberin ümmetisin. "Dicle'nin kenarında bir koyunu kurt kaparsa ilahi adalet gelir de Ömer'den sorar hesabını." Her grup toplantısında Hz. Ömer'in bu sözlerini söylemek erdem değildir. Uygulamak erdemdir.

AKP'nin hep bir mağduriyet söylemi vardı. Şimdi siz onlar içinde zalimler olduğunu mu söylüyorsunuz?

Kadir Balkanlıoğlu: Doğru, bu ülkede Müslümanlar aşağılandı, "Kamusal alandan Rabbinizi kovduk, gidin camide takılın" dendi. Şimdi bunun mağdurları kamusal alana çıktı ve bu sefer kızları başörtüleriyle asgari ücretin altında çalıştırmaya başladılar. Bugün yetiştirme yurtlarına verilen çocukların birçoğu muhafazakâr kesimin ikinci, üçüncü eş mevzularından ortaya çıkan çocuklar. Çünkü adamın metresi vardı, bugünkünün ikinci karısı var. Bunlar, karşı çıktıkları zalimlerin şehvetleriyle aynı şehvetlere sahipler.

Hiç mi farkları yok?

Kadir: Bunlar, dün namaz kılmalarına izin vermeyen patronların işyerlerini ele geçirince, artık namaz kılan köleler isterler. Cuma günü de patron ayrı, işçiler ayrı camiye gider. Ben bunu bizzat yaşadım. Sonra adam önüne Zaman gazetesi, Vakit gazetesi açar, "A bak kâfirler yine cami yapımına karşı çıkmışlar". Peki sen yaptığın camiyle ne yaptın? Biz evsizlerle irtibat halindeyiz. Madem Müslüman ülkedeyiz, madem camiler Allah'ın, camide uyuyalım diye gittiğimiz zaman güvenlik görevlisi geliyor, "Yatmak yassak kardeşim" diyor. Sonuçta bu şehrin garibanları, muhafazakâr iktidarın şov yapa yapa şehri donatmış olduğu camilerde yatamıyor. Biz de diyoruz ki "Garibanların yatamadığı camiler bizim değildir. Oradaki camiyle buradaki plaza aynı şeydir. O, hangi nedenle bu kadar yukarı doğru uzanıyorsa, hangi şehvet ve zihniyet ürünüyse, bu caminin minaresi de yukarı doğru aynı şeyle uzanıyor."

Gerçekten patronlarla işçiler ayrı camilere mi gidiyor?

Sefa Özdemir: İşyeri sahipleri Cuma günü daha çok huşu alabilecekleri Sultanahmet'e, Beyazıt'a, Eyüp'e giderken konfeksiyon işçisi, 15-20 dakika ara var, yemeği de sıkıştırarak, en yakındaki camiye gitmeye mecbur.

Mustafa: Eski MÜSİAD başkanı Erol Yazar "Çok mutlu oluyorum artık camilere gittiğimde hep markalı ayakkabılar var" demişti. Asgari ücretle çalışan, markalı ayakkabı alamayacağına göre gittiği caminin ayrı bir sınıfı var.

Sefa: Biz Müslüman'ın zalim olabileceğini tarihten biliyoruz. Bugün de bundan gayrı değil. İslam adı altında 1400 yıllık Emevi İslamı etkisinde bir algı var ve bu algı gayet devletten yana; insandan yana değil, resmi elbiseyle sivil elbise yan yana geldiği vakit resmi elbiseden yana. Biz bu çöplüğün içerisinde kanal açmaya çalışıyoruz. Buradan geçenlere şimdi "sol İslam" diyorlar, yarın "anarşist İslamcılar" olabilir, ekolojist yahut feminist gözükebilir. Bu çöplük yanlış, bu kokuşan yerin Müslüman'ın inandığı yerle alakası yok. Burada insaniyete aykırı bir durum var. Bir işçi öldüğü zaman kader, ama kurallara göre araba kazasında ya da cemaat için bir iş yaparken ölse şehit. Bu kadar aşağılayıcı şey olur mu.

"Kürtlerin talepleri taleplerimizdir" diye slogan attınız 1 Mayıs'ta. Bir devlet kurmak isteseler ne olacak?

Sefa: Gayet basit, onlara sorulur. Nasıl Yahudiler'e de Aleviler'e de kendi kararlarını kendilerine bırakacaksak burada da bu böyledir. "Cemevi ibadethane sayılsın mı, sayılmasın mı?" Devlet buna ne karışır? Bu ülkede Kürt hakkında da Kürt haricinde herkes konuşuyor, yıllarca zulmettiğin insana "Dilini yasakladım, köyünü boşalttım, göçe zorladım, ucuz işçi olarak çalıştırdım. Geleceğin hakkında da ben karar veririm" diyebilir misin?

Tüm mazlumların yanındayız diyorsunuz. Eşcinsellerle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Sefa: Bir eşcinselle zulüm uygulandığında haklarını savunmak boynumuzun borcudur. Bir kişi eşcinsel diye yaşama hakkı yok mu, dışarıda dolaşma hakkı yok mu, rahat giyinme hakkı yok mu? İslam'da Lut kavminde eşcinsellerin taşlandığına inanılır ama asıl taşlananlar Lut kavminin azgınlarıdır. Biz birisine taş atacaksak travestiye değil, onları zinaya, fuhuşa teşvik edeni taşlamalıyız. İstanbul'da 5 bin trans varsa bunların 250 bin müşterisi var. Bir trans bulaşıkçıda, şurada burada işe girdiğinde ilk karşılaştığı şey tacizdir. Asıl ahlaksızlık, bir eşcinseli evlenip tiksindiği bir hayat yaşamaya mecbur etmektir.

1915 Ermeni olayları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kadir: Her türlü haksızlığın karşısında olduğumuz gibi tabii ki Ermenilere yapılan zulmün de karşısındayız.

Allah bu kadar kötü olabilir mi

Nasıl bu gruba dahil oldunuz?

Mustafa Vatansever: Dört yıl oldu. Öncesinde de İslami camiadaydım. Bir dönem geldi. Allah'a inanmakla ilgili tereddütlerim başladı. Soğuktan ölen biri vardı, arkadaşlar şunu söyledi: "Ne kadar güzel, şehit oldu." Benim beynimde depremler oldu. "Allah diledi, o da donarak öldü" diyorlar. Ben de şunu sorgulamaya başladım: "Allah bu kadar kötü olabilir mi?" Önceki düşüncelerimde Allah neydi, çiçekti böcekti, çok ele avuca gelmeyen şeyler... Sonra İhsan Hoca'yla (Eliaçık) Sedat'la (Doğan) tanıştım. Başka bir şey, vicdana dokunan şeyler söylüyorlardı. "Ne güzel şehit olmuş" demiyorlar, bir mağduriyetin giderilmesinin peşinde koşuyorlardı. Perdeler kalkmaya başladı önümden.

tugbatekerek@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Beni buradan çıkar Celalettin

Tuğba Tekerek 16.05.2012

Bugün solun önemli örgütlerinden 78'liler Derneği'nin Başkanı olan Celalettin Can, 1977'deki kanlı 1 Mayıs'ta İstanbul Dev-Genç Başkanı olarak alandaydı. Kargaşa sırasında insanlar can havliyle kaçışırken, Sular İdaresi'nin tam karşısına yerleşen "kitle"sinin güvenliğini sağlamaya, insanları yönlendirmeye çalıştı. Sular İdaresi'nden açılan ateş iddiasıyla ilgili "Ateş edildiğini gördüm, ama güneşten gözüm kamaşıyordu, kim olduğunu göremedim" diyen Can hem Sular İdaresi'nden hem otelden açılan ateşe karşılık verildiğini anlatıyor. Kanlı 1 Mayıs'ı, hayatının 19 yıl 5 ayını davası uğruna hapiste geçiren Can'dan dinledik.

1 Mayıs'a giderken sol gruplar arasındaki çatışma ne boyuttaydı?

Sosyalist hareketin 70'lerde dünya çapında bir ayrılığı vardı, bu Türkiye'ye de yansımıştı. Bir yanda Halkın Kurtuluşu, Halkın Sesi, Halkın Yolu gibi Sovyetler Birliği'ni emperyalist olmakla suçlayan gruplar, bir yanda Sovyet yanlıları var. Biz ise Dev-Genç olarak Çin'i de Sovyetler Birliği'ni de "sosyalizmi deforme ediyorlar" diye eleştiren geniş bir kesimi kapsıyorduk. İçerde Mahir Çayan, dışarda Che Guevara, Ho Şi Minh eğilimli diyebileceğim bir çizgiyi izliyorduk. Maocu denen kesimle Sovyet yanlısı denen kesim arasında sürtüşmeler var. Dergilerinde birbirlerine ağır suçlamalarda bulunuyorlar, aralarında yer yer kavga da oluyordu. Ama silaha dönmezdi bu çelişkiler. Ben en azından şahit değilim. Bir de ilginçtir... 1 mayıs katliamına doğru garip bir şekilde başta Hürriyet olmak üzere, büyük gazeteler "Solcular kan akıtacak", Ahmet Kabaklı, Rauf Tamer gibi Tercüman yazarları "Rus yanlıları ile, Çin yanlıları, komünistler 1 Mayıs'ı kan gölüne çevirecek" diye yazmaya başladı.

1 Mayıs'tan önce solcu gruplar arasındaki çatışmada insanlar öldürülmüş, gazetelerinki makul bir öngörü sayılmaz mı?

Gruplar arasındaki çelişkiyi küçümsememek gerekir ama büyük medya bunu abarttı. Bu grupların katıldığı 1 Mayıs hazırlık toplantıları aslında sakin geçiyordu. Sözlü demeçler sadece kamuoyunda hamaset; başka birşey değildi. Olay yaklaşırken hiç olmadık şekilde iki kişi öldü, çok şaşırdık; nasıl oldu. Bunları sorduğumuzda, sahip çıkan da olmadı, "Bizle ilgisi yok" dediler. DİSK de bunu büyütmedi. Eğer ciddi şekilde birbirlerinden şüphelenselerdi misillemeler devam ederdi.

1 Mayıs'a insanlar hazırlıklı şekilde, gergin gitmiş zaten.

Yok, öyle değil... Atmosfer bu: 1 Mayıs'ta kan gövdeyi götürecek. Maocularla Rusçular çatışacak... Bir iki kişi ölmüş basın alabildiğine şişirmiş.

Peki DİSK'in bazı grupları alana almama kararına ne diyorsunuz?

DİSK'in en büyük hatası o zaten. Biz toplantılarda döne döne "1 Mayıs'a katılmanın herkesin hakkı olduğunu" söylüyoruz. Hatta bir ara DİSK'in koridorunda karşılaştım, DİSK Başkanı Kemal Türkler'e "Kemal abi, ne olursun bir açıklama yap, de ki 'alana girebilirsiniz'. Bunu yaparsanız gerginlik bir anda düşer. Bir şey olsa bile kimse bizi bahane edemez" deme olanağım olmuştı. Gülerek "Goşist, sen daha çok çocuksun, bunları anlamazsın" dedi. Çocuksun dediği zaman 21 yaşındayım ama İstanbul Dev-Genç başkanım 70 bin üyemiz var. Bizi severdi ama dediğimizi ciddiye almadı.

1 Mayıs'ta siz neredeydiniz?

Biz DİSK'le beraber Beşiktaş'ta toplanmıştık. Maocu denen kesim Saraçhane'de. Biz bir türlü gidemiyoruz alana, saat 4-5 olmuş hâlâ Beşiktaş'tayız. Bunun üzerine Taksim'e Nişantaşı üzerinden kestirmeden gitmeye karar verdik. En azından arada tampon olalım, bir provokasyon olursa biz direnelim, halkımızı yalnız bırakmayalım. Alana işçilerin tezahüratı altında "Devrim için savaşmayana sosyalist denmez" sloganıyla girdik. Sular İdaresi'nin tam karşısında, Atatürk Heykeli'nin önündeki durağın önünde duruyorduk.

Ruh haliniz nasıl?

Gerginiz. Kitlemizi 3 kişi idare ediyorduk, Sinan Kukulu, İbrahim Erdoğan, ben -iki arkadaşım da öldü. Gerginiz; kavga olur mu dövüş olur mu bir müdahale olur mu. İnsan bazı tehlikeden önce kendini kötü hisseder ya. "Şu Kemal Türkler konuşmasını bitirse de bir an evvel çekip gitsek" ruh halimiz bu. Ben üst üste sigara içiyordum. Sinan sigara içmezdi, o da içmeye başlamış. "Bir an evvel bitsin" diye düşünüyoruz. O anda bir el silah patladı.

Ne oldu o sırada?

Benim yanımda bir arkadaşım duruyordu. "Celalettin vuruldum" dedi. Dizinden vurulmuştu. Ondan sonra 2-3 el oldu, sonra tarama başladı. Ateş edilirken mermiler bizim önümüze kısa düştüğünden dolayı direkt karşımızdaki Sular İdaresi'nin üzerine baktık. Oraya baktığımda ateş edildiğini gördüm...

"Kitlenin üzerine ateş edildi" diyorsunuz siz...

Evet kitlenin üzerine ateş edildi. Tek el ateş geldi, ben arkadaşımızın onla vurulduğunu sanıyordum ama demek ki değilmiş- o ateş Tarlabası'ndan atıldı dedi arkadaşlar. Sular İdaresi'nden açılan ateşten bizim arkadaş vuruldu. Biz de kendimize göre güvenliğimiz için bir grup örgütlemiştik. Epey bir grup arkadaşımız vardı...

Silahlı....

20'nin üzerinde arkadaşımız vardı. Biz de ona göre güvenlik almıştık. Sular İdaresi'ne, Pamuk Eczanesi'ne, Kazancı Yokuşu'na, Intercontinental Otel'i'ne göre...

Siz önceden ateş edilebilecek yerleri hesaplamıştınız yani...

Nereler olabileceğini düşünüp, güvenliğimizi almıştık. Sular İdaresi'ndekiler bir süre sonra susturuldu, güvenlikten bir grup arkadaşımız ateş etti. Sonra bir arkadaş bağırdı "Intercontinental'den ateş ediyorlar". Oraya da cevap verildi.

Siz şahsen sular idaresinin üzerinden ateş edildiğini...

Gördüm ben.

Kim ediyordu? Sivil miydi, üniformalı mı?

Orada kim varsa o ediyordu. Üniformalı mı, değil mi, onu algılayamam ben. Güneş Sular İdaresi'nin arkasından batıyor, güneşe doğru bakıyorum. Gözlerim kamaşıyor. Böyle karartılar var. Ama ateş edildiğini görüyorum. Saat altı buçuk yedi, tam güneş batıyor, göremiyorsun tam.

İstiften sürekli insan çıkardık

Olay sırasında insanlar ne yapıyordu?

Kitle İstiklâl'e gidiyor, polis barikat kurmuş bırakmıyor, Sıraselviler'e gidiyor, polis bırakmıyor. Kazancı yokuşuna gitmiş, çarpmış arabaya, yığılmış oraya. Bz bir yandan bunları yaşıyoruz. Bir yandan da dalgaya kapılmamaya çalışıyoruz. Öte yandan da nereden ateş ediliyorsa müdahale edip susturmaya çalışıyoruz. Kitle Kazancı yokuşunda arabaya çarparken, panzer giriyor, panik yaratıyor, arkadaşlar panzeri etkisizleştiriyor.

Etkisizleştirmek ne demek?

Sen onun küçük camını taşla ya da başka bir şeyle kırarsın. Panzerin o küçük camı buğulandırıldı ve geri çekilmek zorunda kaldı. Ama başka panzerler de vardı. Bu arada bir panzer iki bayan arkadaşımızı ezerek öldürdü, tam Intercontinental Otel'i'nin önünde. Muhtemelen Nil ve Meral'di bunlar. Çünkü iki üç arkadaş başlarına gitmiş, parçalanmış yanlarını örtmüş ve cenazelerini morga götürmesi için bir taksiye yerleştirmiştik. Polis ne yaptığını bilmiyordu deniyor, olur mu öyle şey. Emniyet müdürü olsan panzeri kitlenin üzerine sürer misin? Panzeri kullananlar eğitilmiyor mu, hangi koşullarda kullanılır hangilerinde kullanılmaz eğitimi yok mu? İnsanlar yığılmışken panzeri sürmenin anlamı ne? Panik mi? Eğer panikse polisimiz eğitimsiz; değilse o zaman başka birşey var. Ve arkasından beyaz Renault niye geliyor?

Beyaz Renault ne zaman çıktı ortaya?

Bizim bir güvenlik grubumuz Intercontinental Otel'i'nin içine girdi üst kata çıkmaya çalıştı, giremediler. Dönüp geldiler Kazancı yokuşunun başına. O arada otelin garajından beyaz Renault çıktığını gördük. O dönem polis beyaz Renault'yla gezerdi, MİT de öyle. Gayriihtiyarî üstüne koştuk, arka kapıyı açtık, esmer hafif dalgalı saçlı biri elini beline atar gibi yaptı, sonra araba hızla gitti. Peşinden koştuk yetişemedik, tanıyamadığımız için bir şey de yapamıyoruz, ayakkabı atıyoruz, taş atıyoruz. Sonra aynı Renault Sıraselviler'den döndü geldi Gümüşsuyu'na doğru ateş ederek gitti ve tekrar önümüzden ateş ede ede geçerek Sıraliselviler Caddesi'ne daldı.

İddianamedeki ifadelere göre, arabanın içinde yaralı polis vardı, onu hastaneye götürmeye çalışıyorlardı. Etraftan gelen saldırılara karşı ateş açılmıştı.

Yaralı polis götürüyorsa, ateş etmesi mi gerekiyor kitleye, hem de büyük silahla.

Siz, Kazancı Yokuşu'ndaki kamyonetin oraya yığılıp ezilenleri gördünüz mü?

Gördüm. İnsanlar böyle yığılmış, altta biri bağıyor "Celalettin beni çıkar" diye. Hangisini çıkaracaksın, çıkarabildiğin kadar çıkarıyorsun. Üst üste insan yığını, balık gibi istiflenmiş. Arabanın üstüne çıkıp bağıyoruz: "Arkadaşlar gelmeyin." Barikat kuruyoruz ki yeni yığılmalar olmasın. Ve süratle atıyoruz, süratle atıyoruz. Atıyoruz derken, oradan alıp yere bırakıyoruz insanları. İstifi boşaltmaya çalışıyoruz. Bir bakıyoruz dipte

boğulmuş insanlar.

Devrimi bilmem, çok arkadaş kaybettik

Siz ne zaman terk ettiniz alanı? Ben, son ana kadar oradaydım. Kitlemiz alanı boşaltmıştı. Polisle kavga dövüş yaralılarımızı sırtlıyor, bulduğumuz taksilerle Taksim İlk Yardım Hastanesi'ne göndermeye çalışıyorduk. Biz alanın sorumlusuyduk. Yaralılarımızı ve ölen arkadaşlarımızı taşıdık. En son İbrahim Erdoğan'la birlikte iki arkadaş kalmıştık. Cihangir'e gittik, orada Galatasaray Mühendislik'ten Ahmet Güvercin'le karşılaştık. Daha güneş batmamıştı, ya da tam yeni batmıştı. Ahmet bana dedi ki, "Celalettin Türkiye devrimci tarihi bir 10 yıl kaybetti"... "Bilmiyorum ama" dedim "çok arkadaş kaybettik."

YARIN: BU ÜLKEDE YENİLMEYECEKSİN

tugbatekerek@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Solun silahtan başka çaresi yoktu

Tuğba Tekerek 17.05.2012

Kanlı 1 Mayıs'ta Dev-Genç grubunu idare edenlerden, bugünkü 78'liler Girişimi Başkanı Celalettin Can'la o gün yaşananlarla ilgili yaptığımız söyleşiye kaldığımız yerden devam ediyoruz. Can, katliamı kendi hafızasındaki hâliyle anlatmayı sürdürürken dönemin genel siyasi havasını da kendi penceresinden değerlendiriyor. Bu arada şunu da not edelim. Can, sonradan Dev-Genç'in o gün nasıl "tarih yazdığına" dair bir bölüm yazıp gönderdi, yayımlanmasını istedi, yayımlıyoruz.

Sizce 1 Mayıs katliamını gerçekleştirenlerin nasıl bir hesabı vardı?

O sırada Kara Kuvvetleri Komutanı Namık Kemal Ersun darbe yapmak istiyordu. Ecevit 5 Haziran'daki seçimlerde birinci parti çıkarsa bunun felaket olacağını, seçimlerin engellenmesi gerektiğini düşünüyordu. Ve bu darbeyi yaparken Konya toplantıları yapıldı. Bunlara TİSK başkanı Halit Narin de katıldı, iddia odur ki Sakıp Sabancı da katıldı. Ersun MHP eğilimli, Türkeş de ona destek veriyor. Ve Türkeş'in MİT içerisindeki insanları da buna destek veriyor. Zaten MİT'e o dönem Türkeş bakıyor. İddia odur ki darbe ortamını yaratmak için şok eyleme ihtiyaç var; 1 Mayıs'ı bu çerçevede düşünmek gerekir. Sonra bu teşebbüs başka komutanları kapsamadığından dolayı, siyasi iktidar istemediğinden Amerika'nın da desteğini alamadıklarından herhalde, başarılı olamadı.

Peki 1 mayısta siz alana niye silahla gittiniz?

Hepimiz silahlı gitmedik. Bir grup arkadaşımız can güvenliği kapsamında silahlı gitti. O dönemde polis, faşistlerle beraber hareket ediyordu. 1975'ten itibaren Türkiye'de bütün sağ, gerici ve faşist partiler biraraya gelmiş "Komünizme karşı milliyetçi cephe" kurulmuştu. Bu koalisyonun derdi solu tasfiye etmekti, ideolojik

olarak değil fiziki olarak tasfiye. Endonezya tipi tenkil politikası vardı. Bütün okullar işgâl ediliyor, biz işgâlleri kırmaya çalışıyoruz. Gecekondu semtlerinde halk baskı altına alınmaya çalışılıyor biz onu kaldırmaya çalışıyoruz, grevlere saldırılıyor, biz onu kaldırmaya çalışıyoruz. Komando denen MHP'li militer güçler şehirlerden başka, dağlara çıkmış köylere saldırıyordu, onlara karşı direniyorduk. Yani bu ülkede, MHP tipi bir faşizmi egemen kılabilmek için bir plan vardı. Bu planda polis MHP'nin yanında duruyordu. Dolayısıyla biz kendi can güvenliğimizi kendimiz sağladık bütün mitinglerimizde.

1 Mayıs'ta alanda ülkücü yoktu ama...

Alana ülkücüler gelmemiş olabilir. Ama bir saldırının ya da kavganın olabileceğini göz önüne alınarak, çok sınırlı bir grupla alanda yer aldık. Bir insanın iki durumda silah kullanması meşrudur, can güvenliği ve ülkenin işgâli. Bizim çok ciddi şekilde can güvenliği sorununuz vardı.

Alanda kimsede silah olmasa böyle bir provokasyon yapılabilir miydi?

İlk ateş bizden gelmedi. Panzerleri, beyaz Renault'yu alana biz sürmedik, Sular İdaresi'ne Intercontinental'e de biz kimseyi yerleştirmedik. Sonuçta bir darbe örgütlemeye çalışıyorlar, 1 Mayıs bunun parçası, büyük fotoğrafı atlamamak gerekir...

Ama şunu da eklemek gerekir. Bizim bir kısmımız tuttu Sovyetler Birliği'nin çok sosyalist olduğunu, bazıları Çin'in çok sosyalist olduğunu söyledi, bunun için kendi arkadaşlarıyla kavga etti. Çok kötü bir şey bu. Problemin bir yanı burada. Sovyetler'in Arnavutluk'un Çin'in umurunda bile değildik biz. Aramızdaki yer yer sürtüşmeye, yer yer ölümlere varan bu çelişkilerle ciddi şekilde yüzleşmeliyiz. Şayet o çelişkiler olmasaydı bu katliam herhalde yine olurdu ama en azından yıllar sonra birileri kalkıp belleksizlikten yararlanıp sola yıkmaya çalışmazdı. Yıllar sonra Berktagiller belki başka bir şeyi gündeme getirirlerdi, ama 1 Mayıs 1977'yi gündeme getiremezlerdi. Dolayısıyla "sütten çıkmış ak kaşık olduğumuz" iddiasında değiliz. Ama bizim aramızdaki çelişkilerin sınırı belli olduğu halde, bu çelişkilerin yalan yanlış yorumlarla alabildiğine abartılıp, birbirimizi vurduğumuz, 1977 katliamını bizim yaptığımız gibi bir sonuca varmak da büyük vicdansızlık, büyük haksızlık. İnsan içinden çıktığı kabuğa bu kadar düşman olmaz, gerçeğe bu kadar sırtını dönmez, hele geçmiş yüzleşmesi adına bunu hiç yapmaz.

Gruplar arası sürtüşmeler dışında, şiddetle aranıza mesafe koymamış olmanız da bir sorun mu?

Hayır. Siz bugünden bakıyorsunuz. O dönemi inceleyin, ilk saldırılar oradan gelmiştir. Biz kendi can güvenliğimizi korumak için silahlanmak zorundaydık. Silahlanmayı da abartmamak lazım. Bizimki faşizme karşı direnişti başka bir şey değil. Naziler Fransa'yı işgâl ettiler, oradaki Partizanlar Nazizm'e karşı direndiler sonunda kazandılar, kazandıkları için tarihi onlar yazdı, 1970'li yıllarda biz de faşizme karşı direndik. Araya darbe girdi, darbeye karşı yenildik. Ve yenilenlerin tarihini yenenler yazdı. Biz terörizm argümanı ile kirletilmek istendik.

Ya onlar kazanır ya sen kazanırsın. Biz kaybettik. Ve bu ülkede yenilmeyeceksin. Dünyada da yenilmeyeceksin. Yenilenlere başka türlü davranılır. Yenilenler bile döner birbirlerini yer. İki şey yapmayacaksın; yenilmeyeceksin, ölmeyeceksin. Yenilirsen vururlar, ölürsen unuturlar. Bu dünya insanlığın yüce idealleri yönünde değiştirilmedikçe böyle... Beş bin insan öldü, kim hatırlıyor bugün?

Bu arada can güvenliğimiz için kuşanmak zorunda kaldığımız çatapat silahları, 7.65'leri, 14'lüleri çok görenlere sormak lazım: PKK'nin bazukalarıyla, uçaksavarlarıyla aranız nasıl?

Aslanlar gibi direndik

1 Mayıs 1977’de çok daha büyük bir katliamı İst. DEV-GENÇ engelledi. İst. Dev Genç’in bir avuç güvenlikçisi orada aslanlar gibi katliamcılara karşı direndi. Tüm ateş edilen noktaları susturdu. Panzerlerin daha fazla insan ezerek ölüme yol açmasını engelledi. Alan dışına çıkan kitleyi güvenlik içinde vapurlara kadar götürdü. Alanda ise yaralılarını hastaneye karlıdırarak ölümleri en aza indirdi. Yıllar ve yıllardır da bu katliamı tüm solla birlikte topluma ve halka anlatmaya çalıştı. DEV-GENÇ o gün “gizli” tarih yazdı.

tugbatekerek@gmail.com

</div>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

17’lik Şimal’i öldürdüler

Tuğba Tekerek 10.06.2012

 17’lik Şimal’i öldürdüler Aytekin Yılmaz, PKK davasından dokuz yıl cezaevinde kalmış. Şimdi şiddetin bir mücadele biçimi olarak benimsenmesine karşı çıkıyor, sivil toplum çalışmalarını Mahsus Mahal Derneği’nde sürdürüyor. “80 öncesi örgütler arası şiddetle yüzleşildi ama 80 sonrasındaki örgüt içi infazların üstü örtüldü” diyen Yılmaz, yenilenmiş baskısı geçtiğimiz günlerde yayımlanan İçimizdeki Hapishane kitabında bahsettiği cezaevindeki infazları ayrıntılarıyla Taraf’a anlattı.

Siz ne zaman girdiniz cezaevine?

92’de, PKK davasından. Giderken kafamdaki cezaevi “Girdiğin andan itibaren işkence yaparlar” şeklindeydi. Ama Bayrampaşa’ya gittim, gardiyanlar kayıt işlemlerini yaptı, örgüt temsilcileri bizi aldı, Sonra gardiyanları görmedim bir daha. Tamamen örgütlerin denetiminde olan koşullara alındık.

Koşullar ne zaman örgütlerin denetimine geçmişti?

Türkiye hapishane tarihinde 1990-2000 dönemi çok özeldir. Hapishaneler 1991’de antiterör yasasıyla boşaltıldıktan sonra sol radikal örgütler iç idareyi ele geçirmişti. Ve bu 10 yıl sürdü, 19 aralık hayata dönüş operasyonuna kadar... O dönemde, devletin jandarmanın operasyonları sonucu öldürülen siyasi mapus, devrimci sayısı 28. Ama diğer taraftan görüyoruz ki, bayağı iç infaz var. Ben 20 kişinin ismine ulaşabildim. Emin olmadıklarınızla birlikte toplam sayı 30-40.

Bu infazları yapan örgütler hangileri?

Büyük örgütler olarak Dev-Sol, TİKKO, PKK. Ama içlerinde en masumu PKK’ydi. Cezaevi merkezi önlemeye çalışıyordu böyle şeyleri.

Siz hiç tanık oldunuz mu infazlara?

92’nin sonu ya da 93’ün başıydı. PKK İstanbul sorumlusu yakalanmış, çözülmüştü. Geldiler dediler ki “hain filankes cezalandırıldı” “devletin işbirlikçisi”... Bayrampaşa’da PKK’nin tek infazı o olmuştu. Diğer örgütlerin daha çok.

Diğer örgütler ne yaptı?

93'te, bu olayın bir yıl sonrası... Dev-Sol Yağan ayrışmasında, bize yakın bir koğuştaki bağımsızlarda kalmakta olan biri işkenceden yeni gelmiş. Erdoğan Eliiuygun. Sonradan yanına gidenler anlattı, yoğun işkenceden dolayı elleri tutmuyormuş. Savunmasızdı. Örgüt, tabancalarla bastı koğuştaki, karakol basar gibi, vurdu. 11 tane örgüt vardı orada, hiç biri ses çıkarmadı. Ajan değildi. Solun eski kadrolarındandı. Onu orda katlettiler. En trajik olay ise Bursa'da yaşandı.

Orada ne oldu?

Sene 98'in Eylül ayı. Mehmet Çakar TİKKO'dan İzmir Buca'da yakalanmış, Sonra Bursa'ya gelmiş. Örgüt tutukladığında 5 yıldır cezaevindeydi ve 12.5 yıl ceza almıştı örgüt üyeliğinden. Bir gün duyduk ki, örgüt bağımsızlar koğuşunu basmış. Mehmet Çakar'ı almış sorguluyor. "Bizim onla bir hukukumuz var. Kimse müdahale etmesin, biz sonra açıklama yapacağız." Tabii çok rahatsız olduk. Ben dedim ki "kesin..." Çünkü aynı dönemde Bayrampaşa'da bir infaz, Ulucanlar'da bir infaz var. Aynı örgüt, aynı gerekçe, Kardelenler hareketi. Üçüncüsünü Bursa'da yapacaklar. Bir hareket, ayrışma başlamış. Güya kendisinin içine sızmış ajanları tasfiye diyor. Aslında bunlar basbayağı devrimci insanlardı. Mehmet Çakar güzel sanatlar okumuştı, tiyatro mezunuydu. Öldürüp koğuşun önüne bıraktılar.

İçerde örgütler nasıl bir hayat kurmuştu?

Örgüt ilerde kurmak istediği modeli uyguluyordu içerde. Derste örgüt sorumlumuz "Buradaki yaşam, gelecekte kuracağımız özgür Kürdistan'ın modelidir" derdi. Diyarbakır (Cezaevi) sürecini yaşamış, 12 yıllık kıdemli yoldaşlar tarafından idare edilen bir komün yaşamı. Ben ona şöyle diyorum: Diyarbakır mezunlarını verdi. Bayrampaşa'da yeni bir Diyarbakır yaratıldı. Hepsi için diyemem ama psikolojileri bozulmuştu. Koğuştaki her yeni gelene ajan şüphesiyle bakılıyordu. Ben gözaltında direnmiş olmama rağmen aylar sonra anladım ki, izleniyorum. Yıllar sonra da öğrendim ki koğuşun yarısı diğer yarısını izliyor. Çok çılgın bir atmosferdi.

Kitabınızda "ranzaya bağlama"dan bahsediyorsunuz. Tam olarak nedir bu?

En korkunç işkencedir. Koğuşun arka yerinde, son 2 ranza olabilir, bir perde çekerler. 50 kişilik koğuştaki 49 kişi seninle konuşmaz. Başında bir nöbetçi. Bu ranzadan başka hiçbir yere gitmeyeceksin, ekmeğin suyun yanına gelecek, her ne istiyorsan nöbetçiden izin alacaksın. Hapishane içinde hapishane.

Neden bağlıyorlar ranzaya?

Çözölmek de bir neden, örgüt yaşamına uymamak da bir neden. O ranza senin için bir soruşturma yeri. Bu 20 gün de sürebilir, 6 ay da 2 yıl da. Bayrampaşa'da ranza hiç boş kalmazdı. Oraya gelenlerin yüzde 70'i uygulamadan geçerdi. 49 kişi konuşuyor sen konuşmuyorsun. Dışlamak, cinayetlerin en korkuncu. Çünkü başka gidecek yerin yok. Başka insan da yok.

Ne içerdeki solcular ne İHD engel olmadı

Bursa Cezaevi'nde İsmail Beşikçi ve Celalettin Can'la beraber kalıyormuşuz. Onlar tepki göstermedi mi infazlara?

Beşikçi hoca çok içe dönük yaşıyordu, bu gibi olaylara pek müdahale etmezdi. Kendisine sormak gerekiyor; "Bir şeyler demiş mi?" Ama Celalettin çok aktifti ben beklerdim tavır almasını. Ama almadı, öyle biliyorum, bu konuda yazdığı herhangi bir şey de görmedim.

Peki dışarıdakiler, mesela İHD?

Kimseden ses çıkmadı. Mesela Mehmet Çakar'ın durumunu İHD'ye bildirdik. 'Tepki koymazsanız infaz yapacaklar' dedik. İlgileneceklerini söylediler ama engel olamadılar. Sonrasında da bir tepkileri olmadı, en azından biz duymadık. Öncesinde şöyle birşey olmuştu. Bayrampaşa'da 1996'da infaz edilen 17 yaşındaki Şimal Aydın için o dönemki İHD başkanı avukat Ercan Kanar "Devlete 'yaşını büyütüp asıyorsunuz' diye tepki gösteriyoruz, biz bu durumda ne diyeceğiz" diye açıklama yapmıştı. Bundan sonra DHKP-C yayın organlarından birinde Kanar tehdit edildi. Daha sonra onu İHD'de görmedik.

Şimal Aydın neden öldürülmüştü?

Ben o cezaevinde değildim. Öldürülme gerekçesi ajan olmak. Sorguda çözülmüş, "işbirliği yapmış" ama tabii iddia bunlar. Canımız hem içeridekilere sıkıldı, hem dışardakilere. Nasıl görmezsin sen bunu? Hayatını koyuyor iyi kötü bir şey yapıyor. Sonra bir gece bakıyorsun. Atmışlar koridora. Bunlar görülmedi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşkencecilerin en kibarı

Tuğba Tekerek 26.07.2012

 İşkencecilerin en kibarı İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne terörle mücadelede sorumlu Müdür Yardımcısı olarak atanan Sedat Selim Ay'ın işkence mağdurlarından Ayşe Yılmaz tok sesiyle sakın sakın anlattı: Gözaltındayken kendilerine sürekli porno film seslerinin dinletildiğini, 20 yaşındaki gencecik insanların vajinasına giren parmakları, öldürülen arkadaşı Süleyman Yeter'in işkencede delinen yüzünü nasıl öptüğünü... Şimdi İnsan Hakları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi ve Gözaltında Kayıplara Karşı Uluslararası Komite Türkiye Temsilcisi olan Yılmaz'a göre Ay, tüm bunların ve daha pek çok olayın sorumlusu ekibin iki numaralı ismi. Ekibin başında sürekli küfürlü konuşan Bayram Kartal var, Ay ise "okumuş, entelektüel ve sakin." 1997'de gözaltına alınıp, işkenceli 14 günün ardından serbest bırakılan, gördüğü işkenceye karşı etkin soruşturma yapmayan Türkiye'yi AİHM'de mahkum ettiren Yılmaz "Ay'ın terör şefliğine getirilmesi beni üzmez, Türkiye gerçeğini bir kez daha gösterir" diyor.

Öncelikle gözaltı sürecinde yaşadıklarınızı sormak istiyorum...

Ben önce size şunu söyleyeyim. Ben, karşınızda bütünlüğü olan bir insan olarak oturuyorum. Ama o dönemde yaşayan bazı arkadaşlarımız artık yok. Süleyman Yeter, 6 martta gözaltına alındı 2 gün sonra cesedini verdiler. Ben o cesedi gördüm. Süleyman'ı sarıldım öptüm. Şakaklarında delikler vardı, sanki demir mengeneye sıkıştırılmış gibi... Korkunç ağır işkenceyle öldürüldü bu insan. Hasan Ocak yine bu ekip tarafından gözaltına alındı, işkence yapıldı, Beykoz ormanına atıldı. Kimsesizler mezarlığında 58 gün mücadele ederek bulabildik Hasan'ı. Asiye Zeybek Güzel'e tecavüz edildi. Kişiliği parçalandı, istediği kıvama getirmenin yolu yöntemi olarak bu işkence uygulandı. Tüm bunları görmüş geçirmiş biri olarak karşınızda oturuyorum ben. "Benim gördüğüm ne ki" diyorum.

"Ne ki" olsa da anlatır mısınız?

Ben de dayak yedim, gözüm bağlandı, küçücük çocuğum ortada bırakıldı. Eşimle birlikte gözaltına alındım. 14 gün boyunca neden gözaltına alındığımızı bilmedik, işkence gördük, eşimin üç kaburgası, burnu kırıldı, kafası

nerdeyse paramparça edildi. Her tarafı kan revandı ilk gördüğümde. 5 gün hücrede zincirli tutuldu benim eşim. Suçu; kendisini dövönlere karşı mukavemet göstermiş. O insandır ya, insan. Sen küfredeceksin, dövöceksin, işkence yapacaksın karşındaki elini kolunu bağlayıp duracak. Yok öyle bir şey. Ve bunun için benim eşim bayıltılana kadar dövölüyor ve zincirleniyor. 5 gün insanî ihtiyaç dediğimiz tuvalet ihtiyacı bile görölüyor. Her gün hücrenin demirlerinden dışarıya işiyor. Ancak "Büyüğümü de buraya yapacağım" dediğinde zincirlerini çözüyorlar.

Gözaltına alınmanız nasıl oldu?

22 şubatda gece saat dört buçukta dış kapımız kırılarak, uzun namlulu silahlarla girildi bizim evimize. Oğlum o zaman 7-8 yaşındaydı, hemen yatağıma aldım. Yatak odama daldıklarında çok sinirlendim, "Burada çocuk var, çıkın" dedim. Epey bir tartıştıktan sonra çıktılar yatak odamdan. Evin her tarafını talan ettiler. Sonra "Giyinin götürüyoruz" dediler. O arada oğlumu kucakladım alt komşuma götürdüm, ama önce "Götüremezsin" dediler, silah dayadılar belime. "Ya beni öldürürsünüz ya çocuğumu alırsınız" dedim. Bunun üzerine alt komşuma bırakabildim çocuğumu. Sonra beni ve eşimi Vatan Emniyet'e götürdüler.

Orada ne oldu?

İlkin Bayram Kartal, Sedat Selim Ay ve bir kişinin daha olduğı bir odaya alındık. Ay'ı şahsen gördüğümde tanırım. İlk sorguya alındığımda gözlerim açıldı. Beni sorgulayan oydu. Verdiğim bir yanıtıtan dolayı dayak da yedim aynı odada ben. "Sen devlet memurusun, devlete hainlik ediyorsun" denince ben de "Vatanseverim diyenlerin Susurluk'ta tahlillerinde uyuşturucu çıktı" diye yanıt verdim. O gerginlikle söylüyorsun böyle şeyler. Bunun üzerine bana giriştiler, dövödüler.

Sonra?

Sonra koridor gibi bir yere, salona getirdiler bizi. Çok kalabalıktı. Gözlerimiz bağlı yüzümüz duvara dönük ayakta durduk orada. Beş gün aynı yerde kaldım, işkence sesleri, televizyon sesleri, yemeden, içmeden, oturmadan, yatmadan, ayakta. Sürekli Kral FM'i açıyorlardı. Bir parça vardı, o zaman çok nefret ediyordum. Unutmak istedim ve unuttum. Çok pis bir parçaydı. Bağıra bağıra, binlerce kez dinlettiler bize. Sorgudan getirilen, askıya alınıp getirilen baygın insanlar ayaklarımızın altına atılıyordu. Üşüyor titriyor, insan olarak çıkarıyorsun kabanını, üstünü örtmeye kalktığında gelip dövölüyorlardı.

Erotik film sesini nerede dinlettiler?

Vatan Emniyet'teki o salonda. Kiminle görüşürseniz hepsi söyleyecektir bunu. Mukaddes Hanım (Çelik) da söyleyecektir, Birsen (Kaya) de, Sultan (Arıkan) da... Mesela, Sultan'ın işkence davası göröldüğünde açıkça söylediğı şeyler vardı: "Parmaklarıyla bana tecavüz ettiler, vajinama parmaklarını soktular." Polisler ayıplattılar mahkeme salonunda bunu böyle söylemesini... İşin komiğı, bunu yapmak ayıp olmuyor da bunu ifade eden kadın ayıplanıyor. Bu tür şeyleri de yaşadık biz.

Salondan sonra nereye alınıdınız, orada kimlerle kaldınız?

Beni, Sultan'ı ve Birsen'i A-7 hücresine koydular. Gülnaz diye gencecik bir çocuk daha vardı hücrede. O da çok tedirgin, berbat bir durumdaydı, çok ağır işkenceler görmüşü. O süre zarfında Sultan'ın ve Birsen'inin tuvalet ihtiyaçlarını ben gördürdüm. İkisinin de kolları çalışmıyor, ters ve düz askıya alınmaktan ötürü. Her tuvalete gittiklerinde yanlarında gidiyordum, pantolonlarını açıyorum, oturtuyorum ve geri kaldırıyorum. Çok genç

çocuklardı daha, 21 yaşında. Böyle yaşadık biz 13-14 gün. Gönül'le (Karagöz) de tuvalette karşılaştığımda durumu çok kötüydü.

Nasıldı?

Vücudunun her tarafında yara vardı. Bayram Kartal Gönül'ü gırtlğından tutarak boğmuş. Bu Bayram Kartal'ın işkence yöntemiymiş; bayıldıktan sonra bırakıyor, sonra boğulan kişi ani bir nefesle kendine geliyor. Öldürme korkusunu yaşatarak baskı yapıyor. O zaman, ekibin şefiydi Bayram Kartal. Adli Tıp'a Gönül'le beni kelepçeleyip götürmüşlerdi. Biz, iki kadın orda kelepçeli beklerken içeri bir polis girdi, ona "Müslüman faşist" deniyordu. Saçları briyantinli, esmer, orta boylu... O adamı gördüğünde Gönül titremeye başladı. Ve çok uysal olan Gönül "şerefsiz" diye küfrederek fırladı. Gönül'e de aynı şeyi yapmışlar... (Sessizlik) Yani tecavüz etmeye kalkmışlar.

Tüm bunları yapan TİM 3. Bu ekip hakkında neler biliyorsunuz?

Her illegal örgüte bakan TİM'ler varmış. TİM 1-2-3-4... TİM 1 PKK'ya bakıyor, TİM-3 MLKP'ye... Başında Bayram Kartal vardı, yardımcısı da Sedat Selim Ay'dı. Onun dışında "Ahmet" diye, "Lale" diye, biraz önce sözünü ettiğim "Müslüman faşist" diye bir sürü takma isimler kullanan insanlar vardı. Bayram Kartal esmer, bazen bıyıklarını keser bazen çok komik bıyıklar bırakır. Her zaman yüz yüze olduğumuz, toplumsal olaylarda, işkence davasında sürekli gördüğümüz biri. Sadece bizi gözaltına alması değil, geçmişinde bayağı namlı işler yapmış. Kars'ta Cemil Kırbayır'ın gözaltında kaybedilmesinin, Turan Sağlam'ın gözaltında işkenceyle 12 Eylül'de öldürülmesinin failerindendir. Kars'ta o işleri yapıyor sonra terfi olarak buraya yollanıyor. Oradayken ismi Kemal Kartal, İstanbul'a gelince Bayram Kartal oluyor.

Peki Sedat Selim Ay?

Okumuş, entelektüel bir tip, üniversiteye gitmiş galiba. Ben o zaman kırklı yaşlardaydım, o da otuzun üzerinde bir insandı. Uzun boylu. Daha sakın gibi görünüyor ama ekibin esas adamının o olduğu belliydi. Sorgulara falan o giriyordu.

Selim Ay için "İyi adamdır" açıklamaları var. Böyle diyenlere ne diyorsunuz?

Devlete göre iyidir. Devletin has adamıdır. Kritik işlerini demek ki onunla çözecek. Diyarbakır'daydı "işkenceye sıfır tolerans" diyen AKP şimdi buraya getirdi. Bundan sonra İstanbul'u bir işkenceciyle yönetmeye çalışacak. Evet dışardan baktığında üniversiteli, insan gibi insan diyorsun ama öyle olmadığını ben yaşayarak gördüm, biliyorum ve söylüyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Burada Suriyeli oturamaz

Tuğba Tekerek 07.10.2012

 Burada Suriyeli oturamaz Suriye son günlerde, sınırın bu tarafına düşen havan topları, savaş ihtimali gibi meseleler üzerinden gündeme geliyor. Ancak birkaç hafta öncesinin Suriyeli göçmenler ve yerli halkla yaşadıkları gerilim konusu hararetinden hiçbir şey kaybetmiş değil. Biz de bu konuyu bir buçuk aydır akademik bir çalışma için Kilis, İslahiye, Antakya ve Yayladağ'a gidip orada Suriyelilerle görüşen Koç Üniversitesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Şenay Özden'le konuştuk. Araştırma alanları Ortadoğu'da devlet-toplum ilişkileri,

Suriye'deki Filistinli ve Iraklı mülteciler ve Suriye'de muhalefet olan Özden 2004-2009 döneminde Suriye'de yaşamış. Özden'e göre Suriyelilere karşı tutumumuz, Türkiye'de Araplara yönelik ırkçılığın su yüzüne vurmasını sağladı.

Suriyelilerin yaşadığı şehirlerde, halkın onlara karşı yaklaşımı nasıl?

Örneğin Kilis'te insanlar "Gerginlik yok, zaten savaştan kaçmışlar" diyorlar. Ama biraz konuşunca dördüncü beşinci cümlede göçmen karşıtlığı ortaya çıkmaya başlıyor. "Burayı da Azaz'a (sınırın öbür tarafındaki köy) çevirdiler. Bizi buradan kovacaklar." diyorlar. Başka yerlerden bildiğimiz tipik göçmen karşıtlığı var ama ben yine de burada fazla bir gerginlik hissetmedim. Antakya'da durum farklı tabii.

Nasıl farklı?

Benim görebildiğim Antakya'da mezhep ve sınıf üzerinden ciddi bir ayrımcılık yapılıyor. Şu çok yaygın: "Buraya gelenler cahil, fakir, buraya gelenin içinde doktoru avukatı yok. Bu insanlarla aynı şehirde yaşamak zorunda mıyım." Ayrıca, Suriyelilere birtakım garip özellikler atfediliyor. "Çarşıda yürüyordum, karşıma iki metrelik Suriyeliler çıktı. İri geniş omuzlu." Sokakta gülyabaniler dolaşıyor sanki. Kültürel açıdan da çok ciddi ayrımcılık yapılıyor: "Gürültülüler, çok yüksek sesle konuşuyorlar, gündüz uyuyor, gece uyanık kalıyorlar." Suriye üzerinden Araplara yönelik ırkçılık da su yüzüne vurmuş durumda.

Mezhep üzerinden ayrımcılık nasıl ifade ediliyor?

Şu söyleniyor: "Bu insanlar cihadçı, El Kaideli." Benim görebildiğim kadarıyla Antakya'da çok ciddi şekilde şuna inanılmış: "Hükümet Suriyeli muhaliflerle birlikte Alevilere karşı bir komplo yürütüyor." Bu komplo Alevileri ordan göndermek olabilir mesela. Bana "Bu insanlar oy verecek mi?" diye soranlar oldu. Tabii Antakya'ya daha önce Afganlılar getirildi. Bu insanlara vatandaşlık verildi. Şimdi de "Sünni-Alevi dengesiyle oynanacak, böyle bir demografik değişim olacak. Aleviler kesilecek" diye düşünülüyor. Aleviler, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde şimdiye kadar maruz kaldıkları kıyım politikası sebebiyle yine bir kıyıma maruz kalacaklarına inanmışlar. Devlet ve hükümet yetkilileriyle muhatap olmaları gerekirken, bu durum Suriyeli göçmenlere patlıyor.

Neler yapıyorlar Suriyeli göçmenlere?

Şöyle bir örnek vereyim. Şehrin merkezinde bir kafede oturuyordum. Garson şunu söyledi: "Herkesin gördüğü ön masalara Suriyelileri oturtmam yasak." Bu çok ciddi bir ayrımcılık, ayrımcılığın artık kurumsallaşmaya başladığını gösteriyor. Bunun ötesinde Hatay'da kamp dışındaki Suriyeliler sürüldüler şehir dışına. Bu da çok ciddi bir ayrımcılık. Gerilimi, Suriyelileri şehir dışına çıkararak çözemezsiniz.

Antakya'da gerilim nasıl çözülebilir?

Örneğin şöyle bir şey olabilirdi. Bunu Suriyeliler de talep ettiler aslında. Suriyelileri ve yerel halktan oluşacak komiteyi yüzyüze getirip bu insanları konuşturmak. Böyle bir diyalog kurulabilir insanlar arasında. Bu şekilde ortada dolaşan şehir efsanelerinin önünü alabilirsiniz. Sürekli "Bu insanlar El Kaideci, bu insanlar cihadçı." Değiller! Onlarla konuşmadan bunu nerden anlıyorsun.

Sakallarından...

Evet. Benim en çok eleştirdiğim şey bu. Tüm siyasi islam sakala ve kıyafete indirgenmiş boyutta. "Yasadışı hastaneler El Kaideci" Nerden biliyorsunuz? Ben yasadışı denilen bu hastanelere gittim. Suriyeliler hastanelerde tedavi gördükten sonra evine dönmek istiyor ama o koşullarda seyahat etmeleri mümkün değil. Bu insanların nekahat dönemlerini geçirdikleri yerler buralar. Suriyelilerin tamamıyla kendi imkanlarıyla kiraladıkları evler. Başlarında bir Suriyeli doktor oluyor. El Kaide'yle hiçbir alakası yok. Paparazzi gibi uzaktan çekmenin bir anlamı yok. Her isteyen bu evlere gidebilir.

Devlet göçmenlere aylık veriyor mu?

Nakit para anlamında yardımdan bahsetmedi hiçbir Suriyeli. Kamplarda yemek, sağlık masrafı karşılanıyor. Ancak mama, bez, diş macunu türü yardımların dağıtımında çok sorunlar yaşandığından bahsediyorlar. Bazı çadırlara yardımların ulaşmadığını söylüyorlar. Bu sebeple Islahiye'de kamptaki pek çok kişi mevsimlik işçi olmuş vaziyette şu an. Kırmızı biber tarlalarında, fabrikalarında günlüğü 15 liraya kadın erkek, çoluk çocuk çalışıyorlar.

Devletin Suriyeli göçmen politikasında neler yanlış?

Suriyelilerin iki temel eleştirisi var. Birincisi statülerinin belirsizliği. Önce misafir statüsündeydiler, sonra geçici koruma altına alındılar. "Neye hakkımız var, neye yok, bilmiyoruz" diyorlar. Kilis'teki kampta devletin açtığı okullar var, müfredat Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredatı. Bu acaba uluslararası hukuka uygun mu? İstedikleri uluslararası hukuka uygun statü getirilsin, kamplar BM'ye açılsın. Uluslararası gözetim olsun. Bu durumda bazı sivil toplum kuruluşları da girebilir kampa.

İkinci eleştirileri ne?

İkincisi de sınırın kapalı olması. Kilis'te ben mayınlı araziden geçen Suriyeliler gördüm, sınır kapalı olduğu için. Sınır kapısından sadece pasaportlu olanlar bir de yaralılar geçebiliyordu. Ama pasaportsuz olanların girmesine izin verilmiyordu. O yüzden mecburen kaçak girmeye çalışıyorlardı.

Türkiye'den Suriye'ye gidip gelenler var mı?

Var. Bir kısmının köyü çok yakın. Suriye'de şu an hiçbir şey yok. İnsanlar ekmek alamıyor. Adam mesela buradan 50 tane ekmek alıyor, köyündekilere götürüyor. İlaç yok. Türkiye'den ilaç alıyor, oradaki hastalara götürüyor.

Ben şöyle birşey duydum: Jandarma aracı savaşmak için Suriye'ye gitmek isteyenleri Apaydın kampından alıyor, sınıra götürüyor. Dönerken de muhalifler sınırda silahlarını bırakıyor, yine Jandarma aracıyla kampa götürülüyorlar. Sizin böyle bir tanıklığınız oldu mu?

Görmedim ama evet ben de duydum bunu.

Muhalifler, son günlerdeki tartışmalarla ilgili, Türkiye'nin Suriye'ye girmesi konusunda ne düşünüyor?

Türkiye ordusunun Suriye'ye girmesi devrimi Suriye halkının elinden alır, diyorlar. Mücadelenin dış güçlerin kontrolüne girmesini istemiyorlar. Benim konuştuklarım buna kesinlikle karşılar.

Devrimin yanında, AKP'nin karşısında

Türkiyelilerin Suriye'deki mücadeleye karşı tavrını nasıl buluyorsunuz?

AKP'den bağımsız Suriye'ye dair görüşümüz yok. Eğer AKP karşıtıysanız Suriye'de muhalefet karşıtı olmak durumuzdasınız. AKP'yi destekliyorsanız, muhalefeti desteklemek zorundasınız. En büyük sorun bu. AKP'nin politikası beni ilgilendirmiyor. Benim Suriye'ye dair AKP'den bağımsız bir duruşum var. Suriye'deki muhalifleri destekliyorum ama AKP yandaşı olduğum için ya da emperyalistleri desteklediğim için değil. Hem AKP'yi eleştirebilmek hem muhalefeti desteleyebilmek gerekiyor.

Muhabarat beni çaya davet etti

Siz Suriye'de araştırma yaparken zorlukla karşılaştınız mı?

Tabii ki. Bir kere orada bilinen bir muhalifin evinden çıktıktan sonra köşe başında muahabarat bekliyordu. "Buyrun müdürümüz sizi bekliyor" dedi, beni askeri istihbarata götürdü. Gittiğim yer bir binanın bodrum katı. Terkedilmişlik hissi veren binanın bomboş koridorunda gidiyorsun ve bodrum katına iniyorsun. Sonra odada baba Esed'ın fotoğrafı, oğul Esed'in fotoğrafı, kardeş Esed'in fotoğrafı. "Sen kimsin, burada ne yapıyorsun?" böyle sorular sordu. Benim şansına tam "one minute" olayının sonrasıydı. İronik bir şekilde TC vatandaşı olmak beni kurtardı. Ama düşünün, muhalif birinin evine gitmiş olmak bile muhabaratın beni "çay içmeye" davet etmesi için yeterli sebep.

tugbatekere@gmail.com

Normal 0

21

false false false

TR X-NONE X-NONE

MicrosoftInternetExplorer4

<w:latentstyles deflockedstate="false" defpriority="99" defqformat="false" defse미hidden="true" defunhidewhenused="true" latentstylecount="267"> <w:lsdexception locked="false" name="Normal" priority="0" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"> </w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="heading 1" priority="9" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"> </w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Title" priority="10" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"> </w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Subtitle" priority="11" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"> </w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Strong" priority="22" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"> </w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Emphasis" priority="20" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"> </w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Table Grid" priority="59" semihidden="false" unhidewhenused="false"> </w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="No Spacing" priority="1" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"> </w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Light Shading" priority="60" semihidden="false" unhidewhenused="false"> </w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Light List" priority="61">

[illegible]

[illegible]

[illegible]

unhidewhenused="false"></w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Colorful List Accent 6" priority="72" semihidden="false" unhidewhenused="false"></w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Colorful Grid Accent 6" priority="73" semihidden="false" unhidewhenused="false"></w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Subtle Emphasis" priority="19" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"></w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Intense Emphasis" priority="21" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"></w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Subtle Reference" priority="31" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"></w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Intense Reference" priority="32" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"></w:lsdexception> <w:lsdexception locked="false" name="Book Title" priority="33" qformat="true" semihidden="false" unhidewhenused="false"></w:lsdexception>

/* Style Definitions */ table.MsoNormalTable {mso-style-name:"Normal Tablo"; mso-tstyle-rowband-size:0; mso-tstyle-colband-size:0; mso-style-noshow:yes; mso-style-priority:99; mso-style-parent:""; mso-padding-alt:0cm 5.4pt 0cm 5.4pt; mso-para-margin:0cm; mso-para-margin-bottom:.0001pt; mso-pagination:widow-orphan; font-size:10.0pt; font-family:"Times New Roman","serif";}

</w:latentstyles></div>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)